

**YEDİNCİ
BEŞ YILLIK
KALKINMA PLANI
(1996-2000)**

**1997 YILI
PROGRAMI**

18 Ekim 1996 Gün ve 22791 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan 14 Ekim 1996 Gün ve 96/8629 Sayılı "1997 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair" Bakanlar Kurulu Kararı Eki Olan "1997 Yılı Programı 9 Kasım 1997 Gün ve 22812 Sayılı Mükerrer Resmi Gazete'de Yayımlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

1997 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar.... xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GENEL DURUM DEĞERLENDİRMESİ, 1997 YILI PROGRAMININ TEMEL AMAÇLARI VE MAKROEKONOMİK HEDEFLERİ	1
1. GENEL DURUM DEĞERLENDİRMESİ	1
A. EKONOMİK GELİŞMELER	1
B. SOSYAL GELİŞMELER	5
2. 1997 YILI PROGRAMININ TEMEL AMAÇLARI VE MAKROEKONOMİK	6
A. TEMEL AMAÇLAR	6
B. MAKROEKONOMİK HEDEFLER	8
II. DÜNYADA EKONOMİK VE SOSYAL GELİŞMELER	12
1. EKONOMİK GELİŞMELER	12
A. DÜNYA EKONOMİSİNDE GELİŞMELER	12
B. AVRUPA BİRLİĞİ EKONOMİLERİNDE GELİŞMELER	15
2. SOSYAL GELİŞMELER	17

İKİNCİ BÖLÜM

TEMEL YAPISAL DEĞİŞİM PROJELERİ	19
--	-----------

I. İNSAN KAYNAKLARININ GELİŞTİRİLMESİ..... 19

1. EĞİTİM REFORMU	19
a) Mevcut Durum.....	19
b) Amaçlar	22
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	25
2. NÜFUS VE AİLE PLANLAMASI.....	26
a) Mevcut Durum.....	26
b) Amaçlar	29
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	30
3. SAĞLIK REFORMU	31
a) Mevcut Durum.....	31
b) Amaçlar	33
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	35
4. İSTİHDAMIN VE İŞGÜCÜ PİYASASINDA ETKİNLİĞİN ARTIRILMASI PROJESİ	36
a) Mevcut Durum.....	36
b) Amaçlar	40
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	40

II. TARIM, SANAYİLEŞME VE DÜNYA İLE BÜTÜNLEŞME 42

5. TARIMSAL POLİTİKALAR İLE İLGİLİ YAPISAL DEĞİŞİM PROJESİ	42
a) Mevcut Durum.....	42
b) Amaçlar	45
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	46
6. SANAYİLEŞME YAKLAŞIMI	47
A. MADENCİLİK.....	47
a) Mevcut Durum	47
b) Amaçlar	48
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	49
B. İMALAT SANAYİİ.....	49
a) Mevcut Durum	49
b) Amaçlar	52
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	53
7. BİLİM VE TEKNOLOJİDE ATILIM PROJESİ	54
a) Mevcut Durum.....	54
b) Amaçlar	55
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler http://ekutup.dpt.gov.tr/program/1997/program97.pdf	55

8. DIŞA AÇILMA VE DÜNYAYA ENTEGRASYON (AVRUPA BİRLİĞİ'NE UYUM) PROJESİ	56
A. AVRUPA BİRLİĞİ İLE İLİŞKİLER.....	56
a) Mevcut Durum	56
b) Amaçlar	60
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	61
B. TÜRK CUMHURİYETLERİ İLE İLİŞKİLER.....	62
a) Mevcut Durum	62
b) Amaçlar	64
C. TÜRKİYE-İSLAM ÜLKELERİ İLİŞKİLERİ	66
a) Mevcut Durum	66
b) Amaçlar	66
D. EKONOMİK İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI (EKİT-ECO)	67
a) Mevcut Durum	67
b) Amaçlar	67
E. KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ (KEİ)	67
a) Mevcut Durum	67
b) Amaçlar	68
F. VERİLEN DIŞ YARDIMLAR.....	68
a) Mevcut Durum	68
b) Amaçlar	68
9. DEVLETİN DÜZENLEYİCİ VE GÖZETİCİ FONKSİYONLARINI GELİŞTİRME PROJESİ	69
A. REKABET HUKUKU VE POLİTİKALARI.....	69
a) Mevcut Durum	69
b) Amaçlar	69
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	69
B. FİKRİ VE SINAİ HAKLAR	69
a) Mevcut Durum	69
b) Amaçlar	71
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	71
C. TÜKETİCİNİN KORUNMASI	72
a) Mevcut Durum	72
b) Amaçlar	72
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	73

D. BİLGİ SAĞLAMA VE KULLANMA.....	73
a) Mevcut Durum	73
b) Amaçlar	74
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	74
10. FİNANS REFORMU, MALİ PİYASALARDA ETKİNLİĞİN ARTIRILMASI, DÜNYA İLE ENTEGRASYON VE MÜLKİYETİN TABANA YAYILMASI	74
a) Mevcut Durum.....	74
b) Amaçlar	75
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	76

III. EKONOMİDE ETKİNLİĞİN ARTIRILMASINA YÖNELİK YAPISAL DEĞİŞİM PROJELERİ .....

11. VERGİ İLE İLGİLİ YAPISAL DÜZENLEMELER	77
a) Mevcut Durum.....	77
b) Amaçlar	77
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	78
12. SOSYAL GÜVENLİK REFORMU	79
a) Mevcut Durum.....	79
b) Amaçlar	80
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	83
13. KAMU HİZMETLERİNDE ETKİNLİĞİN ARTIRILMASI PROJESİ VE KAMU KESİMİNDE ÜCRET ADALETİNİN SAĞLANMASI	83
A. GENEL	83
a) Mevcut Durum	83
b) Amaçlar	84
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	85
B. ADALET VE GÜVENLİK HİZMETLERİ	85
a) Mevcut Durum	85
b) Amaçlar	86
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	87
14. MAHALLİ İDARELERİN GÜÇLENDİRİLMESİ REFORMU	88
a) Mevcut Durum.....	88
b) Amaçlar	90
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	90
15. ALTYAPI HİZMETLERİNDE YAPISAL DEĞİŞİM PROJESİ	90
A. GENEL	90

a) Mevcut Durum	90
b) Amaçlar	91
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	91
B. ENERJİ	91
a) Mevcut Durum	91
b) Amaçlar	93
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	97
C. ULAŞTIRMA	97
a) Mevcut Durum	97
b) Amaçlar	100
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	103
D. HABERLEŞME	103
a) Mevcut Durum	103
b) Amaçlar	104
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	105
E. KENTSEL ALTYAPI	105
a) Mevcut Durum	105
b) Amaçlar	106
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	106
F. KIRSAL ALTYAPI	106
a) Mevcut Durum	106
b) Amaçlar	107
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	108
G. TURİZM	108
a) Mevcut Durum	108
b) Amaçlar	109
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	110
16. ÖZELLEŞTİRME	111
a) Mevcut Durum	111
b) Amaçlar	112
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	112
17. DEVLET İŞLETMECİLİĞİNDE YAPISAL DEĞİŞİM PROJESİ	112
a) Mevcut Durum	112
b) Amaçlar	113
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler	113

IV. BÖLGESEL DENGELERİN SAĞLANMASI .....

114

18. BÖLGESEL GELİŞME VE FİZİKİ PLANLAMA	114
a) Mevcut Durum.....	114
b) Amaçlar.....	117
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler.....	119
19. METROPOLLERLE İLGİLİ DÜZENLEMELER	120
a) Mevcut Durum.....	120
b) Amaçlar.....	121
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler.....	122
V. ÇEVRENİN KORUNMASI VE GELİŞTİRİLMESİ.....	123
20. ÇEVRE İLE İLGİLİ KURUMSAL DÜZENLEMELER.....	123
a) Mevcut Durum.....	123
b) Amaçlar.....	123
c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler.....	124

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I. MAKROEKONOMİK GELİŞMELER VE PROJEKSİYONLAR.....	125
1. GSMH BÜYÜMESİ VE ÜRETİM.....	125
2. EKONOMİNİN GENEL DENGESİ.....	127
3. SERMAYE BİRİKİMİ	131
A. SERMAYE BİRİKİMİNİN KAYNAKLARI.....	131
B. YATIRIMLARIN SEKTÖREL DAĞILIMI	132
C. KAMU YATIRIMLARI UYGULAMASI.....	137
D. TEŞVİK UYGULAMALARI	139
a) Yatırım Teşvikleri.....	139
b) Döviz Kazandırıcı Faaliyetlerin Teşviki	140
4. ÖDEMELER DENGESİ	142
A. DIŞ TİCARET DENGESİ.....	143
a) İthalattaki Gelişmeler	143
b) İhracattaki Gelişmeler	145
B. GÖRÜNMEYEN İŞLEMLER	146
C. SERMAYE HAREKETLERİ	148
D. YABANCI SERMAYE	150
E. SERBEST BÖLGELER.....	153

A. KAMU GELİRLERİ.....	153
B. KAMU HARCAMALARI.....	153
a) Yatırım Harcamaları	155
b) Tüketim Harcamaları.....	155
C. KAMU KESİMİ BORÇLANMA GEREĞİ	155
D. KONSOLİDE BÜTÇE	161
E. KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ	166
F. SOSYAL GÜVENLİK KURULUŞLARI	174
G.FONLAR.....	177
H. MAHALLİ İDARELER.....	179
6. MALİ PİYASALARDA GELİŞMELER	180
7. FİYATLAR VE TARIM ÜRÜNLERİ DESTEKLEME FİYAT VE ALIMLARI	188
A. FİYATLAR	188
B. TARIM ÜRÜNLERİ DESTEKLEME FİYAT VE ALIMLARI	192
II. MAKROEKONOMİK POLİTİKALAR VE TEDBİRLER.....	197
EK. HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEMELER	200

TABLOLAR

TABLO: I.1 Temel Ekonomik Büyüklükler	10
TABLO: I.2 Dünya Ekonomisinde Temel Göstergeler	14
TABLO: I.3 Bazı Avrupa Birliği Ülkelerine İlişkin Temel Ekonomik Göstergeler	16
TABLO: II.1 Eğitim Kademelerinde Öğrenci Sayıları ve Okullaşma Oranları	22
TABLO: II.2 Demografik Göstergelerdeki Gelişmeler	27
TABLO: II.3 Kuruluşlara Göre Hastane ve Yatak Sayıları	33
TABLO: II.4 Sağlık Personelinin Sayısal Gelişimi	33
TABLO: II.5 Yurtiçi İşgücü Piyasasında Gelişmeler	37
TABLO: II.6 Kentsel İşgücü Piyasasında Gelişmeler	38
TABLO: II.7 Kayıtlı İşgücünde İşten Çıkarmalar	38
TABLO: II.8 Reel Ücret Endeksleri	39
TABLO: II.9 Türkiye-AT Dış Ticareti	59
TABLO: II.10 Türkiye-EFTADış Ticareti	59
TABLO: II.11 Türkiye Mütteahhitler Birliği Üyeleri Tarafından Türk Cumhuriyetlerinde Yürütülen Projeler	64
TABLO: II.12 Türk Cumhuriyetleri İle Ticaretimiz	65
TABLO: II.13 Türkiye'de Öğrenim Gören Türk Cumhuriyetleri Öğrencileri (1995-1996) ...	65
TABLO: II.14 Türkiye'de Sınai Haklar İle İlgili Başvurular	70
TABLO: II.15 Sosyal Sigorta Programlarının Kapsadığı Nüfus	82
TABLO: II.16 Reel Emekli Aylıkları Endeksi	83
TABLO: II.17 Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Mahalli İdarelere Ayrılan Paylar	89
TABLO: II.18 Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Büyükşehir Belediyelerine ve Diğer Belediyelere Dağıtılan Paylar	89
TABLO: II.19 Enerji Üretim ve Tüketiminde Gelişmeler	94
TABLO: II.20 Yakıt Cinslerine Göre Kurulu güç, Üretim Kapasitesi ve Kapasite Kullanımı	95
TABLO: II.21 Elektrik Enerjisi Üretiminin Enerji Kaynaklarına Göre Dağılımı	95
TABLO: II.22 Elektrik Enerjisi Tüketiminin Kullanıcı Gruplarına Göre Dağılımı	96
TABLO: II.23 Ulaştırma Sektörü Yolcu Taşımalarında Gelişmeler	101

TABLO: II.24Ulaştırma Sektörü Yük Taşımalarında Gelişmeler.....	102
TABLO: II.25Haberleşme Hizmet Kapasitelerindeki Gelişmeler.....	105
TABLO: II.26Toprak ve Su Kaynakları Faaliyetlerinde Gelişmeler	108
TABLO: II.27Turizm Sektöründeki Gelişmeler.....	110
TABLO: III.1Katma Değer Artış Hızları.....	125
TABLO: III.2Sektörlerin GSYİH İçindeki Payları	125
TABLO: III.3Fert Başına GSMH.....	126
TABLO: III.4Ekonominin Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla, Milyar TL.).....	129
TABLO: III.5Ekonominin Genel Dengesi (1994 Fiyatlarıyla, Milyar TL).....	130
TABLO: III.6Kaynaklar-Harcamalar Dengesi.....	131
TABLO: III.7Kamu Sabit Sermaye Yatırımları(1995).....	133
TABLO: III.8Kamu Sabit Sermaye Yatırımları(1996).....	134
TABLO: III.9Kamu Sabit Sermaye Yatırımları(1997).....	135
TABLO: III.10-Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (Milyar TL.)	136
TABLO: III.11-Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (Yüzde Dağılım)	137
TABLO: III.12-1996 Yılı Yatırım Programında Yer Alan Projelerin Başlama Yıllarına Göre Dağılımı	138
TABLO: III.13-1996 Yılı Yatırım Programında Yer Alan Projelerin Bitiş Yıllarına Göre Dağılımı	139
TABLO: III.14-Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı.....	140
TABLO: III.15-Yatırım Teşvik Belgelerinin Mahiyetlerine Göre Dağılımı	141
TABLO: III.16-Döviz Tahsisleri ve Alınan Taahhüdler	141
TABLO: III.17-Cari ve Reel Dış Ticaret Gelişmeleri.....	144
TABLO: III.18-İthalatın Mal Grupları İtibariyle Dağılımı.....	145
TABLO: III.19-İthalat ve İhracatın Sektörel Dağılımı.....	146
TABLO: III.20-Ödemeler Dengesi	147
TABLO: III.21-Ödemeler Dengesine İlişkin Değişkenler	149
TABLO: III.22-Yıllar İtibariyle İzin Verilen Yabancı Sermaye Miktarlarının Sektörel Dağılımı ve Fiili Girişler.....	151
TABLO: III.23-Türkiye'de Faaliyette Bulunan Yabancı Sermayeli Kuruluşların Sektörel Dağılımı	151
TABLO: III.24-Türkiye'de Faaliyette Bulunan Yabancı Sermayeli Kuruluşların Ülkelere Göre Dağılımı	152
TABLO: III.25-Kamu Kesimi Toplam Gelir ve Harcamaları	154

TABLO: III.26-Kamu Kesimi Borçlanma Gereği ve Finansmanı	157
TABLO: III.27-1995 Yılı Kamu Kesimi Genel Dengesi	158
TABLO: III.28-1996 Yılı Kamu Kesimi Genel Dengesi	159
TABLO: III.29-1997 Yılı Kamu Kesimi Genel Dengesi	160
TABLO: III.30-Konsolide Bütçe Gerçekleşmeleri	164
TABLO: III.31-Konsolide Bütçe Temel Göstergeleri	165
TABLO: III.32-Tedbirlerin 1997 Yılı Gelir Etkileri	166
TABLO: III.33-İşletmecî KİT Finansman Dengesi	169
TABLO: III.34-İşletmecî KİT Özet Finansal Göstergeler	170
TABLO: III.35-İşletmecî KİT Kaynak ve Ödemelerinin Yüzde Dağılımı	171
TABLO: III.36-İşletmecî KİT'lerin Personel Giderleri ve Üretim Değeri	172
TABLO: III.37-İşletmecî KİT'ler Hakkında Özet Bilgiler	173
TABLO: III.38-Özelleştirme Kapsamındaki İşletmecî KİT Finansman Dengesi	174
TABLO: III.39-Sosyal Güvenlik Kuruluşları Gelir-Gider Dengesi	176
TABLO: III.40-Fon Gelir ve Giderleri	178
TABLO: III.41-Mahalli İdareler Gelir ve Harcamaları	179
TABLO: III.42-T.C. Merkez Bankası Vaziyeti	183
TABLO: III.43-Başlıca Parasal Büyüklükler	184
TABLO: III.44-Mevduat Bankaları ile İlgili Seçilmiş Göstergeler (Milyar TL)	185
TABLO: III.45-Mevduat Bankaları ile İlgili Seçilmiş Göstergeler (Yüzde Pay)	185
TABLO: III.46-Mali Varlıklar	186
TABLO: III.47-Menkul Kıymetler Borsalarında Çeşitli Göstergeler	187
TABLO: III.48-Ekim Ayı İtibariyle Fiyat Endekslerindeki Gelişmeler (1994=100)	190
TABLO: III.49-Toptan Eşya ve Tüketici Fiyat Endekslerindeki Gelişmeler	191
TABLO: III.50-Fiyat Artışlarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Gelişmeler	192
TABLO: III.51-Bazı Tarımsal Ürünlerin Başlangıç Alım Fiyatları	194
TABLO: III.52-Tarımsal Ürünlerin Destekleme Fiyatlarındaki Gelişmeler	195
TABLO: III.53-Destekleme Alım Miktarı ve Üreticilere Yapılan Ödemeler	196

GRAFİKLER

GRAFİK: 1GSMH ve Sektörel Büyüme Hızları.....	127
GRAFİK: 2GSMH Büyümesine Katkılar	128
GRAFİK: 3Kamu Yatırım Proje Tutarlarının Dağılımı.....	137
GRAFİK: 4Cari İşlemler, Dış Ticaret ve Görünmeyenler Dengesi.....	142
GRAFİK: 5Kamu Kesimi Borçlanma Gereği.....	156
GRAFİK: 6Konsolide Bütçe Harcamaları/GSMH.....	161
GRAFİK: 7Konsolide Bütçe Vergi Gelirleri/GSMH.....	162
GRAFİK: 8Konsolide Bütçe Açığı/GSMH	166
GRAFİK: 9İşletmeci KİT Borçlanma Gereğinin GSMH'ya Oranı	168
GRAFİK: 10Merkez Bankası Net İç ve Dış Varlıkları	181
GRAFİK: 11Faiz Oranlarında Gelişmeler	182
GRAFİK: 12DİE Toptan Eşya ve Tüketici Fiyatları.....	189

BAKANLAR KURULU KARARI

Karar Sayısı : 96 / 8629

Yüksek Planlama Kurulu’nun, 14/10/1996 tarihli ve 96/28 sayılı Raporu ile Bakanlar Kurulu’na sunulan ekli “1997 Yılı Programı” ile “1997 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar”ın kabulü; 540 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 28 inci maddesine göre, Bakanlar Kurulu’nca 14/10/1996 tarihinde kararlaştırılmıştır.

1997 YILI PROGRAMININ UYGULANMASI, KOORDİNASYONU VE İZLENMESİNE DAİR KARAR

I. UYGULAMA

Madde 1Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1997 Yılı Programında yer alan ekonomik ve sosyal hedeflere ulaşmak amacıyla; makro politikaların, sektör programlarının ve yatırımların koordineli bir şekilde yürütülmesi esastır.

1997 Yılı Programı ve eklerinde yer almış bulunan yatırımların, hukuki ve kurumsal düzenlemelerin, sektör programlarının, ekonomik ve sosyal politikaların ve bunlarla ilgili tedbirlerin uygulanması, koordinasyonu ve izlenmesi, görevli bakanlık ve kuruluşların her kademesince programda belirtilen ilkelere uygun olarak hazırlanacak çalışma programına göre yürütülür.

Madde 2Programın uygulanmasında, yatırımların, bütçeler ile programlarda değişiklik ve aktarma yapılmayacak şekilde gerçekleştirilmesi ve sektörlerarası dengelerin bozulmaması temel ilkedir.

1997 Yılı Yatırım Programında yer almayan herhangi bir proje için harcama yapılamaz. Proje ödenekleri yatırım ile ilgili

olmayan amaçlar için kullanılamaz. Proje ödenekleri arasında bu Kararda belirtilen esaslar dışında aktarma yapılamaz. ^{1997 Yılı Programı} ^{Birinci Bölüm}

Madde 3Yıllık Programda yer alan finansman ihtiyacının kuruluşlara, finansman programlarında belirtilen miktarlarda ve zamanında intikali için gerekli tedbirler Hazine Müsteşarlığı ve kamu yatırım programına finansman sağlayan fon idarelerince alınır.

Madde 4Eğitim, gençlik, spor ve sağlık hizmetleri vergisinin ihdası hakkındaki 3418 sayılı Kanun ile sağlanan ek kaynaktan eğitim ve sağlık sektörlerine ayrılan pay, eğitim ve sağlık altyapısı ve donanımının iyileştirilmesi amacıyla öncelikle yatırım harcamalarında kullanılır. Yatırımlara ayrılan kaynağın Yatırım Programında yer alan projelerle ilişkilendirilerek kullanılması esastır.

Madde 5Aşınan, eskiyen veya hasar gören tesislerin korunması amacıyla üretim kapasitesi veya özellikleri değişmeden, bir yıl içinde tamamlanması sözkonusu olan idame ve yenileme yatırımları için verilen ödenekler yeni sabit sermaye yatırımları ile rehabilitasyon ve modernizasyon yatırımlarında kullanılamaz. Bu ödenekler tahsis yapılan mevcut tesislerin idamesi için kullanılır.

Madde 61997 Yılı Programında yer alan ödeneği toplu olarak verilmiş projeler ile toplulaştırılmış projelerde aşağıdaki hüküm-lere uyulur.

a) Ödeneği toplu olarak verilmiş yıllık projelerden;

- Makina-Teçhizat,
- Büyük Onarım,
- İdame-Yenileme,
- Tamamlama

projelerinin detay programları, kuruluşun bağlı veya ilgili olduğu Bakanın onayıyla tespit edilir. Detay programlara ait bilgiler; genel ve katma bütçeli kuruluşlar ile döner sermayeli kuruluşlar tarafından Sayıştay Başkanlığı, Maliye Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına, kamu iktisadi teşebbüsleri ile bağlı ortaklıkları tarafından Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Hazine Müsteşarlığına 31 Ocak 1997 tarihine kadar bildirilir.

Ana proje grubunun karakteristik, süre, maliyet ve ödeneği değiştirilmemek kaydıyla detay programlarında;

- Yer değişikliği dahil mevcuda ilave ve çıkarmalar,
- Ödenek aktarmaları,

-Süre, karakteristik ve maliyet revizyonları kuruluşun bağlı veya ilgili olduğu Bakanın onayıyla yapılır. Yapılan değişiklikler ilgileri itibariyle yukarıda belirtilen kuruluşlara bildirilir.

Ana proje grubunun karakteristik, süre, maliyet ve ödeneğini değiştirecek mahiyette detay programı değişiklikleri bu Kararın ilgili maddelerindeki hükümler istikametinde sonuçlandırılır.

b) Altharcama kalemleri itibariyle Yatırım Programında tadat edilmeyen

---

toplulaştırılmış projelerin alt harcama kalemleri Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının olumlu görüşü alınarak kuruluşun bağlı veya ilgili olduğu Bakanın onayı ile tespit edilir. Bu bilgiler; genel ve katma bütçeli kuruluşlar ile döner sermayeli kuruluşlar tarafından Sayıştay Başkanlığı, Maliye Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına, kamu iktisadi teşebbüsleri ile bağlı ortaklıkları tarafından Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Hazine Müsteşarlığına 31 Ocak 1997 tarihine kadar bildirilir.

Ana proje grubunun yer, süre, karakteristik, maliyet ve ödeneği değiştirilmemek kaydıyla alt harcama kalemlerinde;

-Maliyet değişiklikleri,

-Süre ve karakteristik değişiklikleri,

-Ödenek aktarmaları Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bilgi vermek kaydıyla kuruluşun bağlı veya ilgili olduğu Bakanın onayıyla yapılır. Yapılan değişiklikler ilgileri itibariyle yukarıda belirtilen diğer kuruluşlara bildirilir.

Ana proje grubunun yer, süre, karakteristik, maliyet ve ödeneğini değiştirecek mahiyette alt harcama kalemi değişiklikleri ile mevcuda ilave ve çıkarmalar bu Kararın ilgili maddelerindeki hükümler istikametinde sonuçlandırılır.

c) Yatırım programında alt harcama kalemleri itibariyle tadat edilen projelerin alt harcama kalemlerinde yapılacak her türlü değişiklik bu Kararın ilgili maddelerindeki hükümler istikametinde sonuçlandırılır.

Madde 7Yıl içinde programa proje alınması veya programdan proje çıkartılması hususunda aşağıdaki hükümlere uyulur.

a) 1997 Yılı Programına alınacak yeni projeler ile 1997 Yılı Programından çıkartılacak projelere ait taleplerden, maliyeti 4.500 milyar TL.ye kadar olanlar Yüksek Planlama Kurulunca, maliyeti bunun üzerinde olanlar ise Bakanlar Kurulunca karara bağlanır.

b) 1996 Yılı Programında yer alıp biteceği düşüncesiyle 1997 Yılı Programına dahil edilmemiş olan projelerden 300 milyar TL.ye kadar harcama ile tamamlanacak olanların programa alınmasına yönelik talepler Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca, bu miktarın üzerinde ödenek ihtiyacı gösteren projeler ile tamamlanması bir yıldan fazla sürecek projelerin programa ithali Yüksek Planlama Kurulunca karara bağlanır.

c) Geçmiş yıl yatırım programlarında yer aldığı halde tasfiye edilmiş ve müteahhit nam ve hesabına ihale edilecek işler, bu maddedeki limitlere bakılmaksızın Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca programa alınır.

d) Mahalli idareler dışında kalan kamu kurum ve kuruluşlarının yıl içinde ortaya çıkan ve geciktirilmeden yapılması zaruri olan işleri ile büyük onarım mahiyetindeki işlerden yılı içerisinde bitirilecek olup ve maliyeti 150 milyar TL.ye kadar olanlar için harcama yapılması hususu, konunun proje bazında programa ithali yoluyla Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca karara bağlanır.

Bu maddede belirtilen usullerle programa ithal edilen projelerin finansmanı, öncelikle kuruluşun programında yer alan diğer projelerin ödeneklerinden bu Kararda

belirtilen esaslara göre yapılacak aktarmalarla sağlanır.

^{1997 Yılı Program}
Madde 8 1997 Yılı Programında yer alan projelerin yer, süre, karakteristik, proje maliyeti ve ödeneğinde yıl içinde yapılacak değişikliklerde aşağıdaki hükümlere uyulur.

a) Yer değişiklikleri;

-Aynı il sınırları içinde, maliyeti 300 milyar TL.ye kadar olan projelerde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca,

-Maliyeti 300 milyar TL.ye kadar olmakla beraber proje yerini il bazında değiştiren talepler ile maliyeti 300 milyar TL.nin üzerinde ve 4.500 milyar TL.ye kadar olan projelerde Yüksek Planlama Kurulunca,

-Maliyeti 4.500 milyar TL.nin üzerinde olan projelerde Yüksek Planlama Kurulu görüşü alındıktan sonra Bakanlar Kurulunca,

karara bağlanır.

b) Karakteristik ve süre değişiklikleri;

-Maliyeti 5.000 milyar TL.ye kadar olan projelerde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca,

-Maliyeti bunun üzerinde olan projelerde Yüksek Planlama Kurulunca,
karara bağlanır.

c) Maliyet değişiklikleri;

-Maliyeti 5.000 milyar TL.ye kadar olan projelerde ve maliyeti 5.000 milyar TL.den fazla olmakla beraber ödenek değişikliği sebebiyle maliyet değişikliği yapılması gereken projelerdeki maliyet değişiklikleri Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca,

-Maliyeti 5.000 milyar TL.den fazla olan veya maliyet revizyonunu müteakip 5.000 milyar TL.nin üzerine çıkan projelerdeki maliyet değişiklikleri Yüksek Planlama Kurulunca,

karara bağlanır. Ancak;

-Yer ve karakteristiğinde değişiklik yapılmaksızın maliyeti 450 milyar TL.ye kadar olan projelerdeki yüzde 50'ye kadar maliyet değişiklikleri Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bilgi vermek kaydıyla kuruluşun bağlı veya ilgili olduğu Bakanın onayıyla yapılır.

-Bu Kararın 6 ncı maddesinin (a) ve (b) bendlerinde belirtilen ödeneği toplu olarak verilmiş projelerin alt harcama kalemlerinde yapılacak maliyet değişiklikleri sebebiyle ihtiyaç duyulan ana proje maliyet değişiklikleri bu Karardaki limitlere bakılmaksızın Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca sonuçlandırılır.

d) Ödenek değişiklikleri;

-Proje ödeneğinde yıl içinde aktarma ve/veya ek ödenek tahsisi suretiyle toplam 900 milyar TL.ye kadar ödenek değişiklikleri Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca, bunun üzerindeki değişiklikler Yüksek Planlama Kurulunca karara bağlanır. Ancak, 900 milyar TL. ödenek değişikliği tavanı içerisinde Yatırımları Hızlandırma Ödeneği ve/veya Yedek Ödenekten Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca proje bazında yapılacak ek ödenek tahsisleri toplamı 250 milyar TL.yi geçemez. Yatırımları Hızlandırma Ödeneği ve/veya Yedek Ödenek tertibinden yıl içinde proje bazında toplam 250 milyar TL.yi aşan ek ödenek tahsisleri Yüksek Planlama Kurulunca karara bağlanır.

-Yer ve karakteristiğinde değişiklik yapılmaksızın maliyeti 450 milyar TL.ye

kadar olan projeler arasında yapılacak 100 milyar TL.ye kadar ödenek aktarmaları, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bilgi vermek kaydıyla kuruluşun bağlı veya ilgili olduğu Bakanın onayıyla yapılır.

e) Genel ve katma bütçeli kuruluşların yatırım ödenekleri ile ilgili olarak Bütçe Kanununun bölümleri (Program), kesim (Alt Program), madde (Faaliyet ve Proje) ve harcama kalemleri arasında bu maddenin (d) fıkrasında belirtilen limitler içerisinde kalınmak şartıyla, proje bütünlüğünü değiştirecek nitelikte ödenek aktarması yapılmasında Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının olumlu görüşü alınır ve konu Maliye Bakanlığınca sonuçlandırılır.

Bu Kararın 6 ncı maddesi ve 8/d maddesi uyarınca genel ve katma bütçeli kuruluşlar tarafından Bakan onayıyla yapılacak ödenek değişiklikleri sebebiyle Bütçe Kanununun bölümleri (Program), kesim (Alt Program), madde (Faaliyet ve Proje) ve harcama kalemleri arasında da ödenek aktarmasını gerektiren işlemlerin sonuçlandırılması için Maliye Bakanlığına başvurulur.

1997 Mali Yılı Bütçesine ek veya olağanüstü ödenek temin edilmesiyle ilgili kanun tasarılarının Maliye Bakanlığınca hazırlanmasından önce Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının olumlu görüşü alınır. Yatırımlarla ilgili değişiklik talepleri proje ödenekleri ile ilişkisi kurulmadan Maliye Bakanlığınca sonuçlandırılmaz.

f) Yatırımları Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca yürütülen genel ve katma bütçeli kuruluşların Programda yer alan projelerine ait süre, maliyet ve karakteristiklerinde yapılacak değişiklikler

ile ödenek aktarması talepleri, proje sahibi kuruluşun olumlu görüşü de eklenerek Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir.

g) Kuruluşlar, inşaat projelerinin proje maliyetlerini tatbikat projelerini esas alarak belirleyeceklerdir. Sari ihale safhasında; bu proje maliyetlerinde yıllık fiyat artışlarının üzerinde bir artış olduğunda, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına iletilecek sari ihale taleplerine söz konusu artışın detaylı teknik gerekçeleri eklenecektir. Kuruluşlar, keşif özeti icmal tablosunu da sari ihale talepleriyle birlikte Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına göndereceklerdir.

h) Dış proje kredisi kullanımı sebebiyle hasıl olan cari yıl kur farklarından doğan maliyet ve ödenek revizyonları, bu maddede belirtilen limitlere bakılmaksızın Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca karara bağlanır. Devam etmekte olan yatırımlara ait geçmiş yıl kur farkları cari yılın program ödeneğine dahil edilmemekle birlikte toplam proje maliyeti ve geçmiş yıl harcamalarına dahil edilir. Dış proje kredisi kullanılmadığı halde ithalat sebebiyle hasıl olan kur farklarından doğan revizyonlarda ise bu madde hükümlerindeki limitlere uyulur.

i) Önceki yıl içerisinde kullanılmayan ve 1997 yılına devir eden dış proje kredisi ödeneklerinin Yatırım Programı ile ilişkilendirilmesinde ihtiyaç duyulacak revizyon, bu Kararın 8 inci maddesindeki limitlere bakılmaksızın Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca sonuçlandırılır.

j) Fonlardan kısmen veya tamamen finanse edilecek kamu yatırım projelerinde, fonlardan yapılan tahsisatın revize edilmesi gereken durumlarda revizyon kararı alınmadan önce bu değişikliğin Yatırım Programı ile ilişkisi kurulur.

Bütçe dışı kaynaklardan ilave finansman sağlanması halinde, bu değişikliğin Yatırım Programı ile proje bazında ilişkisi kurulur.

k) Kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıklarının yatırım ve finansman programlarının revize edilmesi halinde, proje bazındaki revizyonlar bu maddedeki limitlere göre Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca veya Yüksek Planlama Kurulunca karara bağlanır.

Madde 9 Genel ve katma bütçeli kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları ile döner sermayeli kuruluşlar ve mahalli idarelere açılan dış kredilerin tamamının kullanılamaması durumunda bu kredilerin, ihtiyacı olan kuruluşlara tahsisi Hazine Müsteşarlığınca sonuçlandırılmadan önce Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının uygun görüşü alınır.

Madde 10 Mahalli idarelerin (İl Özel İdareleri ve Belediyeler) yatırımlarında aşağıdaki hükümler uygulanır.

a) Mahalli İdarelere ait yatırım projelerinden dış kredi kullanımını gerektirenler, ilgili mahalli idarenin bütçe imkanları dikkate alınarak bu Karardaki esaslara göre Yatırım Programına alınır. Dış kredi yükümlülükleri ilgili mahalli idare tarafından yerine getirilir.

b) 3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun gereği, büyük şehirlerde altyapı koordinasyon merkezleri ile ilgili kamu kuruluşlarının ortaklaşa hazırlayacakları altyapı taslak programları, ilgili kuruluşların bütçe tekliflerinde yer alması kaydıyla ve koordinasyonun sağlanması amacıyla, büyük şehir belediyeleri tarafından toplu olarak Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir.

Madde 11 Bu Karara ekli listede yer alan Kalkınmada Öncelikli Yörelerdeki

tarım, imalat sanayii, turizm ve diğer kamu hizmetleri (belediye hizmetleri-sosyal altyapı) kapsamına giren projelerin desteklenmesi amacıyla, il özel idareleri ve belediyelerin, müstakilen yapacakları yatırımların ve/veya mahalli teşebbüslerle yapacakları ortak-lıkların, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı bütçesinde yer alan "Mahalli İdarelere Yapılacak Yardımlar" ödeneğinden yararlanabilmesi için ilgili yönetmelikte belirtilen türdeki yatırımlar kapsamında yer alması gerekir. Ödeneğin tahsisi, harcanması ve denetimine dair esaslar söz konusu yönetmelik hükümlerine tabidir.

Kalkınmada Öncelikli Yörelere ile ilgili değişiklikler Yüksek Planlama Kurulunca karara bağlanır.

Madde 12Kamu kuruluşları yeni bir teşkilatlanmaya giderken Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında ve 1997 Yılı Programında yer alan ilkeler, politikalar, hukuki ve kurumsal düzenlemelere uyarlar, bu tür düzenlemelerde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının uygun görüşünü alırlar.

Kamu kuruluşları, işletmeye alacakları tesisler için ihtiyaç duydukları personeli, ilgili bakanlığın olumlu görüşü alınmak suretiyle yatırım süresi içinde istihdam edebilirler.

Madde 13Bakanlıklar ekonomik, sosyal ve kültürel politikalar ve tedbirlerle ilgili kanun tasarılarını Bakanlar Kuruluna sunmadan önce görüş alınmak üzere ilgili bakanlıklar ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderirler.

Madde 14Yatırımların, ihracatın ve döviz kazandırıcı hizmetlerin teşviki, yabancı sermaye ve serbest bölgeler ile ilgili mevzuatta yapılacak düzenlemelerden önce Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının görüşü alınır.

Madde 15 Genel ve katma bütçeli idareler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, kefalet sandıkları, hizmetlerini genel veya katma bütçelerin transfer tertiplerinden aldıkları ödeneklerle yürüten kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların bağlı ortaklıkları, kamu bankaları, kuruluş şekli ne olursa olsun bütün fon idareleri ve fonları kullanan kuruluşlar 1997 Yılı Yatırım Programında yer alanlar dışında binek veya station wagon tipi taşıt alımı yapmayacaklardır.

Madde 16 Tüm kamu kurum ve kuruluşlarınca finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilecek yatırımlara 1997 Yılı Yatırım Programında yer verilir. Finansal kiralamaya konu olan yatırımın toplam proje tutarı, kiralamanın başlayacağı 1997 Yılı Yatırım Programında yıl ödeneği olarak yer alır. Müteakip yıl yatırım programlarında proje ile ilgili herhangi bir ödenek tahsisi yapılmaz. Projenin 1997 Yılı Yatırım Programı ile ilişkilendirilmesinde ihtiyaç duyulan revizyonlar, bu Kararın ilgili hükümleri istikametinde sonuçlandırılır.

Madde 17 Kamu kuruluşları, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve 1997 Yılı Programında belirtilen hedefleri, politikaları, öncelikleri, çevresel etkileri ve varsa sektör ana planlarını esas alarak proje düzeyinde beş yıllık yatırım programları hazırlarlar ve 15 Temmuz 1997 tarihine kadar Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderirler. Bu programların ilk yılı kuruluşların yıllık yatırım programı tekliflerini teşkil eder. Yatırım proje teklifleri, projenin fizibilite etüdü ile birlikte gönderilir.

Yatırım programlarının hazırlanmasına ve teklif edilecek projelerin fizibilite

raporlarına dair usul ve esaslar Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca belirlenir.

Madde 18Uluslararası Teknik Yardım Faaliyetlerinin yürütülmesi ve koordinasyonu için Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı bütçesine konulan ödenek, 1 Ağustos 1990 tarih ve 90/755 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına uygun olarak harcanır.

II. KOORDİNASYON

Madde 19Merkezi düzeydeki koordinasyon hizmetleri ile bölge ve il düzeyindeki koordinasyon hizmetlerinde 1997 Yılı Programında yer alan hedef, ilke ve politikalar esas alınır.

Kuruluşların aralarında işbirliği ve koordinasyonu gerçekleştiremedikleri veya program uygulamalarında etkinliği artırma açısından gerekli görülen hallerde koordinasyon Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca sağlanır.

Madde 20Ekonomik ve sosyal yapının tutarlı bir şekilde gelişmesini yönlendirmek için temel sektörlerle dair ana planlar ile bunlara dayalı uygulama plan ve projelerinin ilgili kamu kuruluşlarınca yapımı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının koord-nasyonu ve işbirliği ile sağlanır.

Madde 211997 Yılı Programının gerçekleşmesi yönünden önemli olan ve/veya çeşitli kuruluşlarca birlikte yürütülmesi gereken projelerin merkezi hükümet ve bölge kademesindeki koordinasyonu Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca yürütülür.

Bu projeler için hazırlanacak uygulama programında ilgili kuruluşların görevleri, işbirliği esasları ve iş programları gösterilir.

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, gerektiğinde, projenin yürütülmesinde ağırlığı bulunan merkez veya bölge

kuruluşlarından birine koordinasyon görevi verebilir. Bu kuruluş verilen görevin yerine getirilmesinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına karşı sorumludur. *Birinci Bölüm*

1997 Yılı Programı
Madde 22Genel ve katma bütçeli kuruluşlar doğrudan bölge veya ildeki birimleri vasıtasıyla;

-1997 Yılı Yatırım Programına ekli cetvellerde yer alan projeleri ve bu projeler için hazırlayacakları çalışma programlarını,

-Her bir proje için mahalline gönderilen ödenek miktarlarını, hizmetin ilgili bulunduğu valiliğe zamanında bildirirler.

Valiler; illeri dahilinde yer alan projelere dair ödeneklerin zamanında ve amacına uygun olarak kullanılması ve uygulamanın izlenmesi maksadıyla gerekli hallerde kuruluşlar arasında yardımlaşma ve koordinasyonu sağlarlar.

Valiler; yatırımların uygulama durumlarını, etkinliğin artırılmasına ve karşılaşılan güçlüklerin giderilmesine yönelik görüşleri ile birlikte, yıllık raporlar halinde ilgili bakanlığa ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bildirirler.

Madde 23Bölge ve il koordinasyon kurulları; 1997 Yılı Programında yer alan ilke, politika ve tedbirler çerçevesinde kamu kuruluşlarının il ölçeğinde yürütülen projelerinin Program ilkelerine uygun şekilde ve belirtilen süre içinde gerçekleştirilmesi, üretim tesislerinin tam kapasitede verimli bir şekilde işletilebilmesi için gerekli koordinasyon ve işbirliğinin sağlanması ve Program uygulamasının il düzeyinde takibinde valilere yardımcı olurlar. Bu amaçla il koordinasyon kurulları Şubat, Nisan, Ağustos ve Kasım aylarında toplanır. Devlet

Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, il koordinasyon kurulları toplantılarına gerektiğinde katılarak koordinasyon sağlanmasına yardımcı olur.

III. İZLEME

Madde 24 Kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıklarının, fon idarelerinin, kamu bankalarının, Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ Kur'un, büyük şehir belediyeleri ile nüfusu 50 bin ve daha fazla olan belediyelerin, nüfusu 50 bin'in altında kalmakla birlikte Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca tespit edilecek diğer belediyelerin, büyük şehir belediyeleri su ve kanalizasyon idareleri ile gaz ve otobüs işletmelerinin, il özel idareleri ve İller Bankasının, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunun, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğünün, Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğünün, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğünün, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı ve döner sermayeli kuruluşların Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca belirlenen kabullere ve formlara uygun olarak hazırlayacakları 1996 yılı gerçekleşme, 1997 yılı birinci gerçekleşme tahmini konsolide yatırım ve finansman tabloları 15 Mayıs 1997 tarihine kadar, 1997 yılı ikinci gerçekleşme tahmini, 1998 yılı program konsolide yatırım ve finansman tabloları ise 15 Temmuz 1997 tarihine kadar, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir.

Fon idarelerince doğrudan veya özelleştirme kapsamına alınan kamu kuruluşları aracılığı ile yapılacak yatırımlara dair teklifler, fonun yönetiminden sorumlu bakanlıklar veya fon idareleri tarafından en geç 15 Temmuz 1997 tarihine kadar Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir.

Özelleştirme kapsamındaki kuruluşlar Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca belirlenen kabullere ve formlara uygun olarak hazırlayacakları konsolide yatırım ve finansman tablolarını 1997 Yılı Programı Özelleştirme İdaresi Başkanlığının uygun görüşünü de ekleyerek en geç 15 Eylül 1997 tarihine kadar Maliye Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Hazine Müsteşarlığına gönderirler.

Hazine Müsteşarlığı, ileride gelir ortaklığı senedi uygulamasına dahil edilecek altyapı tesislerine Kamu Ortaklığı Fonu'ndan temin edilecek finansman miktarlarını proje bazında en geç 15 Eylül 1997 tarihine kadar Maliye Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderir.

Madde 25 Kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları; Yüksek Planlama Kurulunca alınan genel prensip kararı çerçevesinde, mevcut iştiraklerindeki sermaye değişiklikleri ve yeni iştirakleri hakkında Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ile Hazine Müsteşarlığına bilgi verirler.

Madde 26 Kuruluşların yatırım ve işletme faaliyetleri ile hukuki ve kurumsal düzenlemelere ait tedbirler ve bilgiler, belirli zamanlarda verilecek raporlarla takip edilir.

a) Yatırım Uygulama Raporu: Yatırımcı kamu kuruluşlarının (projeleri programda yer alan belediye ve il özel idareleri dahil) yatırım projeleri kuruluş, sektör ve proje bazında yatırım uygulama raporları ile izlenir. Yatırım uygulama raporlarında her yatırım projesinin, uygulama yılı başından dönem sonuna kadar ve dönem içinde harcama ve gerçekleşme durumları ve bunların finansman ayrıntısı (genel bütçe, fon, döner sermaye ve/veya dış krediden -nakit ve makina teçhizat olarak-hangilerinin kullanıldığı) belirtilir. Ayrıca Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında

öngörülen fiziki hedeflere ilişkin olarak, dönemler itibariyle bu hedeflerin gerçekleşme bilgileri bu raporlarda yer alır.

Ödeneği toplu olarak verilmiş ve/veya ödenekleri toplulaştırılmış projelerin alt detayları ile ilgili bilgilere, geliştirilmiş formlara uygun olarak Yatırım Uygulama Raporunda yer verilir.

Ödeneği toplu olarak verilmiş, ödenekleri toplulaştırılmış veya çeşitli illerdeki yatırımları kapsadığı için 1997 Yılı Yatırım Programında yeri "muhtelif" olarak belirtilen projelerin yatırım harcamaları il bazında izlemeye tabi tutulur ve yatırımcı kamu kuruluşları bu bilgilere yatırım uygulama raporlarında yer verirler.

Yatırım Uygulama Raporları: 1 Ocak 31 Mart
1 Nisan 30 Haziran
1 Temmuz 30 Eylül
1 Ekim 31 Aralık

dönemlerini kapsayacak şekilde hazırlanarak dönem sonlarını takip eden en geç 15 gün, 1 Ekim-31 Aralık dönem raporları ise en geç 30 gün içinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir.

b) Önemli Projeler Raporu: Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca seçimi yapılacak önemli projelere ait izleme raporları, yatırımcı kuruluşlarca (a) da belirtilen dönemler itibariyle dönem sonunu izleyen 30 gün içinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler İzleme Raporu: 1997 Yılı Programında yer alan hukuki ve kurumsal düzenlemelere ait tedbirler ve bilgiler bütün kuruluşlarca yılda üç defa dört aylık dönemler itibariyle dönem sonunu izleyen 15 gün içinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir.

d) Dış Kredi İzleme Raporu: Yatırım projelerinde dış kredi kaynakları kullanan kuruluşlar ve mahalli idareler, kredi kullanım durumlarını aylık bilgiler halinde ve üç ayda bir belirlenen formlara uygun olarak hazırlayarak, dönemi takip eden 15 gün içinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Hazine Müsteşarlığına gönderirler. Genel ve katma bütçeli kuruluşlar ile mahalli idareler bu formları ayrıca Maliye Bakanlığına da gönderirler.

e) KİT Veri Toplama Raporu: Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları, Veri Toplama Projesi (VTP) çerçevesinde hazırlayacakları tabloları üç ayda bir ilgili bakanlığa, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına ve Hazine Müsteşarlığına dönem sonunu takip eden bir ay içinde gönderirler.

f) İşletme Gerçekleşme Raporu: Kamu ve özel kesim işletmelerinin mal ve hizmet üretim gerçekleştirmeleri ile kapasite kullanımları aylık raporlarla izlenir. Kamu kuruluşlarının satış, dış ticaret, stok ve istihdam durumları da bu raporlarda belirtilir. Kuruluşlar, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca hazırlanacak örneklere uygun olarak düzenleyecekleri raporları en geç ilgili olduğu ay sonunu takip eden 15 gün içinde söz konusu Müsteşarlığa gönderirler.

g) Destekleme Alımları ile ilgili Raporlar: Kooperatif birlikleri ile kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları destekleme alımlarıyla ilgili bilgileri, T.C. Merkez Bankası ve T.C. Ziraat Bankası destekleme kredisi kullanımlarıyla ilgili bilgileri formlara uygun olarak her ay Sanayi ve Ticaret Bakanlığına, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Hazine Müsteşarlığına gönderirler.

h) Fon ve Hesaplar ile ilgili Raporlar: Tüm kamu kuruluşları sorumlu oldukları fonlarla, kamu bankaları sorumlu oldukları hesaplarla ve T.C. Merkez Bankası da bünyesinde açılmış veya açılacak fon hesaplarıyla ilgili bilgileri, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca hazırlanan formlara uygun olarak ve aylık bazda, her ayı takip eden 15 gün içerisinde Maliye Bakanlığına, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına ve Hazine Müsteşarlığına gönderirler.

i) Fiyat İzleme Raporu: Kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları, ürettikleri mal ve hizmetlerin fiyatları ve ana girdi maliyetleri ile gelir ve giderlerinde meydana gelen değişiklikleri, 15 gün içinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ile Hazine Müsteşarlığına bildirirler.

Madde 27 Hazine Müsteşarlığı yatırım teşviki ve yabancı sermaye, Dış Ticaret Müsteşarlığı ise ihracat teşviki ve serbest bölgeler ile ilgili bilgileri hazırlanan formlara uygun olarak ve aylık bazda her ayı takip eden onbeş gün içinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına iletirler.

Madde 28 Mahalli İdarelerin bütçe ve kesin hesap durumlarını belirleyen bilgiler İçişleri Bakanlığı ve Devlet İstatistik Enstitüsü kanalıyla 15 Temmuz 1997 tarihine kadar Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir.

Madde 29 Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, ilgili kuruluşların Yıllık Program Kararnameleri çerçevesindeki program uygulamalarını da denetimi içine alır. Başbakanlığa gönderilen denetleme raporlarının bir nüshası Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına da gönderilir.

Madde 30Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı bütün kamu kurum ve kuruluşlarının teknik işbirliği çerçevesinde diğer ülkelere sağladığı yardımlarla ilgili faaliyetlerinin 1997 Yılı Programı koordinasyonunu ve izlenmesini sağlar. Birinci Bölüm

Tüm kamu kurum ve kuruluşları teknik ve ekonomik işbirliği çerçevesinde diğer ülkelere sağladıkları yardım faaliyetlerine ilişkin gelişmeleri altışar aylık dönemler itibariyle Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bildirirler.

Madde 31Daha önceki yıllarda bitirilmiş projelerin kesin hesap farklarının kapatılması neticesinde ortaya çıkan ödenek ihtiyaçları;

-Genel ve katma bütçeli kuruluşların transferler tertibinde yer alan "Yatırım Giderleri Geçen Yıllar Borçları" faaliyetinden karşılanır.

-Diğer kuruluşlarda ise yatırım harcamaları ile ilgilendirilmeden işletme bütçelerinden karşılanır ve bu ödenekler ödemenin yapıldığı yıl içinde proje maliyetine ilave edilir.

Yapılan bu işlemler sonucunda Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bilgi verilir.

Madde 32Kuruluşların proje revizyon talepleri, 15 Aralık 1997 tarihine kadar Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına gönderilir. Bu talepler yıl sonuna kadar sonuçlandırılır.

Madde 33Bu Karar 1/1/1997 tarihinde yürürlüğe girer.

KALKINMADA ÖNCELİKLİ YÖRELER LİSTESİ

BİRİNCİ DERECEDE ÖNCELİKLİ YÖRELER

1. Adıyaman
2. Ağrı
3. Amasya
4. Ardahan
5. Artvin
6. Bartın
7. Batman
8. Bayburt
9. Bingöl
10. Bitlis
11. Çanakkale (Bozcaada ve Gökçeada İlçeleri)
12. Çankırı
13. Çorum
14. Diyarbakır
15. Elazığ
16. Erzincan
17. Erzurum
18. Gümüşhane
19. Hakkari

- 1997 Yılı Programı
20. Iğdır
  21. Kahramanmaraş
  22. Karabük
  23. Kars
  24. Kastamonu
  25. Kilis
  26. Malatya
  27. Mardin
  28. Muş
  29. Siirt
  30. Sinop
  31. Sivas
  32. Şanlıurfa
  33. Şırnak
  34. Tokat
  35. Tunceli
  36. Van
  37. Yozgat
  38. Zonguldak

Birinci Bölüm

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GENEL DURUM DEĞERLENDİRMESİ, 1997 YILI PROGRA-MININ TEMEL AMAÇLARI VE MAKROEKONOMİK HEDEFLERİ

1. GENEL DURUM DEĞERLENDİRMESİ

A. EKONOMİK GELİŞMELER

1995 yılının ikinci çeyreğinden itibaren ekonomi tekrar büyüme sürecine girmiş ve bu eğilimini 1996 yılında da sürdürmüştür. 1995 yılında yüzde 8,0 oranında gerçekleşen GSMH büyüme hızı, 1996 yılının ilk yarısında geçici verilere göre yüzde 10,3 olmuştur. Bu dönemde, katma değer sanayi sektöründe yüzde 8,1, hizmetler sektöründe ise yüzde 10,7 oranında artmıştır. İthalattaki hızlı yükselme, özellikle ticaret ve ulaştırma sektörlerindeki büyümeye katkıda bulunmuştur. Yılın ilk yarısında tarım sektörü büyüme hızı ise yüzde 1,7 olmuştur.

Aylık sanayi üretim endeksi ve kapasite kullanım oranlarındaki gelişmeler, yılın ikinci yarısında sanayi üretimindeki artış hızının yavaşlamakta olduğunu göstermektedir. Ayrıca, ithalattaki hızlı artışın yılın ikinci yarısında yavaşlaması ve bunun hizmetler sektörünü etkilemesi beklenmektedir. Bu gelişmeler çerçevesinde, GSMH büyüme hızının, 1996 yılının tamamı için yüzde 7,5 seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Yıllık büyüme hızının, tarım sektöründe yüzde 2,8, sanayi sektöründe yüzde 6,9, hizmetler sektöründe ise yüzde 8,8 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

1996 yılında GSMH büyümesinin, dış talepteki daralmaya rağmen, yurtiçi talepteki hızlı genişlemeden kaynaklandığı tahmin edilmektedir. 1995 yılının son çeyreğinde başlayan kamu harcamalarındaki genişleme, 1996 yılında da devam ederek yurtiçi talepteki

canlanmayı desteklemiştir. 1996 yılında toplam tüketimin yüzde 9,6, toplam sabit sermaye yatırımlarının ise yüzde 10,0 oranında artması beklenmektedir.

1995 yılında yüzde 6,2 oranında artan özel tüketimin, 1996 yılında yüzde 9,9 oranında artması beklenmektedir. Memur maaşları, özel kesim işçi ücretleri ve tarımsal gelirlerdeki reel artışlar ile kamu iç borçlanma vadelerinin kısılması ve faiz gelirlerindeki yükselmenin de etkisi ile özel harcanabilir gelirden beklenen yüzde 11,9 oranındaki artış, özel tüketimdeki canlılığın devam etmesinde etkili olmuştur. Kamu tüketiminin ise diğer cari harcamalardaki yükselmenin etkisiyle reel olarak yüzde 8,2 oranında artacağı tahmin edilmektedir.

Yatırım teşvikleri, yatırım malı ithalatı ve yabancı sermaye izinlerine ilişkin 1995 yılının son çeyreğinde gözlenen gelişmeler, özel kesim makine-teçhizat yatırımlarının 1996 yılının ilk yarısında da canlılığını koruduğunu göstermektedir. Özel kesim inşaat yatırımlarında ise 1996 yılının ilk yarısında geçen yılın aynı dönemine göre gerileme gözlenmiştir.

1995 yılında yüzde 12,4 oranında artan özel sabit sermaye yatırımlarında, 1996 yılında yüzde 8,1 oranında reel artış beklenmektedir. Özel kesimin, tarım, imalat, ulaştırma, enerji, eğitim ve sağlık sektörlerine yönelik yatırımlarında yüksek oranlı artışlar beklenmektedir. Gümrük Birliğine uyum

kapsamında tevsii ve teknoloji yenileme yatırımlarındaki canlanma, kapasite kullanım oranlarının son yıllarda önemli ölçüde artmış olması ve teşviklerdeki gelişmeler, özel yatırımların canlılığını korumasında etkili olmuştur.

Geçici bütçe uygulaması nedeniyle kamu yatırımlarında 1996 yılının Ocak-Nisan döneminde daralma söz konusudur. Ancak, yılın ikinci çeyreğinden itibaren kamu yatırımlarında belirgin bir canlanma gözlenmiştir. 1995 yılında yüzde 1,4 oranında gerileyen kamu sabit sermaye yatırımlarının, 1996 yılında reel olarak yüzde 18,6 oranında artacağı tahmin edilmektedir. Eğitim, sağlık ve diğer kamu hizmetleri sektörlerindeki yatırımlarda yüksek oranlı artışlar beklenmektedir.

1995 yılındaki hızlı yükselmeden sonra, 1996 yılında özel kesim stok birikiminin yavaşlaması beklenmektedir. Kamu kesimi stoklarındaki azalma, 1996 yılında da devam etmiştir. Böylece, 1995 yılında 4,4 puan olarak gerçekleşen stok değişiminin GSMH büyümesine katkısının, 1996 yılında negatif 0,1 puan olması beklenmektedir.

Bu gelişmeler çerçevesinde, 1995 yılında yüzde 11,5 olan toplam yurt içi talepteki artış hızının, 1996 yılında yüzde 9,5 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Gümrük Birliği ile birlikte belge ve kayıt sistemindeki değişiklikler nedeniyle, 1996 yılı ödemeler dengesine ilişkin verilerin yayınlanması gecikmektedir. Mevcut resmi veriler Ocak-Şubat dönemi ile sınırlı bulunmaktadır. Bununla birlikte, ihracat ve ithalat eğilimine ilişkin göstergeler, 1996 yılının Ocak-Eylül döneminde ihracattaki artışın sınırlı düzeyde kaldığına, ithalattaki artış hızının ise yüksek seviyesini koruduğuna işaret etmektedir. Bu gelişmeler, dış talebin büyümeye katkısının 1996 yılının ilk yarısında negatif olarak devam ettiğini göstermektedir. 1996 yılının tamamında dış

talebin büyümeye katkısının negatif 2,1 puan seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

1996 yılında ihracatın yüzde 13,2 oranında artarak 24,5 milyar dolara ulaşması beklenmektedir. İhracat özellikle hazır giyim ve konfeksiyon ihracatının yöneldiği pazarlardaki durgunluktan olumsuz etkilenmektedir. Bu durum, ihracatta fiyat düşüşlerine neden olmaktadır. Diğer yandan pamuk, pamuk ipliği ve enerji gibi üretim girdilerinin fiyatlarındaki artış ile Avrupa Birliği'nin telafi edici vergi uygulamaları ihracatı olumsuz etkilemektedir.

İthalde alınan katma değer vergisi, dolar bazında bir önceki yıla göre, 1996 yılının ilk çeyreğinde yüzde 35,2, ikinci çeyreğinde yüzde 39,4, üçüncü çeyreğinde ise yüzde 19,1 oranında artmıştır. Bu durum, ithalatın artış eğilimini önemli ölçüde koruduğunu göstermektedir.

1996 yılının ilk yarısında ithalattaki yüksek oranlı artış eğiliminin devam etmesinde esas itibariyle yurtiçi üretim ve talebin canlılığını koruması, Gümrük Birliğine uyum çerçevesinde koruma oranlarının düşmesi ve Avrupa'da yaşanan durgunluğa bağlı olarak elverişli ithalat finansman imkanları etkili olmuştur. 1996 yılı sonu itibariyle ithalatın, bir önceki yıla göre yüzde 26,0 oranında artarak 45,0 milyar dolar civarında gerçekleşmesi beklenmektedir.

Bu gelişmeler sonucunda 1995 yılında 13,2 milyar dolar olarak gerçekleşen dış ticaret açığının, 1996 yılında 19,4 milyar dolara yükseleceği tahmin edilmektedir.

1995 yılında 6,4 milyar dolar fazla veren hizmetler dengesinin, 1996 yılında

turizm ve diğer görünmeyen gelirlerdeki yükselmenin etkisiyle 8,3 milyar dolar fazla vermesi beklenmektedir. Bununla birlikte, 1995 yılında 2,3 milyar dolar olan cari işlemler açığının, 1996 yılında dış ticaret açığında önemli miktardaki artış sonucunda 6,9 milyar dolara yükseleceği tahmin edilmektedir.

Dış ticaret ve cari işlemler açığında gözlenen yükselmeye rağmen, Merkez Bankası uluslararası rezervleri, 1995 yılı sonuna göre 4,9 milyar dolar artarak 4 Ekim 1996 tarihi itibarıyla 17,3 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. 1996 yılı sonu itibarıyla Merkez Bankası uluslararası rezervlerindeki artışın 5,3 milyar dolara ulaşması beklenmektedir.

1995 yılı sonunda 73,3 milyar dolar olarak gerçekleşen toplam dış borçlar, 1996 yılı Haziran sonu itibarıyla 75,8 milyar dolara yükselmiştir. Kısa vadeli borçların toplam içindeki payı 1995 yılı sonundaki yüzde 21,4 seviyesinden yüzde 24,4'e çıkmıştır.

1995 yılında yüzde 20,7 olarak gerçekleşen toplam kamu gelirlerinin GSMH'ya oranının, 1996 yılında aynı düzeyini koruması beklenmektedir. Vergi ve faktör gelirlerinin GSMH içindeki payında artış beklenirken, vergi dışı normal gelirlerin payının azalacağı, sosyal fonlardaki bozulmanın ise devam edeceği tahmin edilmektedir.

Toplam kamu harcamalarının GSMH'ya oranının 1995 yılında yüzde 26,1 iken, 1996 yılında yüzde 30,1'e yükseleceği tahmin edilmektedir. Kamu harcamalarındaki yükselme esas olarak faiz ödemeleri ve sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan transferlerin etkisi ile transfer harcamalarındaki artıştan kaynaklanmaktadır. Bu artışa, diğer cari harcamalar ve sabit sermaye yatırımlarındaki genişleme de katkıda bulunmaktadır.

1995 yılında yüzde 5,4 olarak gerçekleşen kamu kesimi borçlanma gereğinin GSMH'ya oranının 1996 yılında yüzde 9,6'ya yükseleceği tahmin edilmektedir. Kamu kesimi borçlanma gereğindeki bu yükselmeye, özellikle transfer harcamalarındaki artışlar nedeniyle Konsolide Bütçe açığının GSMH'ya oranının yüzde 4,0'den, 1996 yılında yüzde 8,8'e yükselmesi belirleyici olmuştur. Ayrıca 1995 yılında GSMH'nın yüzde 0,6'sı oranında fazla veren işletmeciler KİT'lerin, 1996 yılında GSMH'nın yüzde 0,2'si oranında açık vermesi beklenmektedir. Sosyal güvenlik kuruluşları ve fonların açıklarında 1996 yılında bir önceki yıla göre gerileme söz konusudur. Konsolide Bütçe faiz ödemeleri hariç tutulduğunda, kamu kesimi borçlanma gereğinde 1995 yılında GSMH'nın yüzde 1,9 oranında gerçekleşen fazlanın, 1996 yılında yüzde 0,6'ya gerilemesi beklenmektedir.

Kamu açıklarını daraltma hedefi çerçevesinde Temmuz ve Eylül ayında Kaynak Paketleri kapsamında bir dizi düzenleme açıklanmıştır. Bu düzenlemeler ile esas olarak, özelleştirme ve kamuya ait taşınmazların satışlarının hızlandırılması; vergi tahsilatında etkinliğin artırılması; yurtdışında çalışan vatandaşların tasarruflarını Türkiye'ye getirmelerinin özendirilmesi; kamu nakit yönetiminin etkin hale getirilmesi; sosyal güvenlik kuruluşlarının mali yapılarının iyileştirilmesi; iç borçlanmanın vade ve faiz yapısını iyileştirmek için TL cinsinden iç borçlanma senetlerinin yanısıra döviz cinsinden borçlanma kağıtlarının da kullanılması amaçlanmıştır. Ayrıca, maden ruhsat harçlarının tahsilatının hızlandırılması; tütün mamulleri ve alkollü içeceklerden alınan vergilerin bandrol uygulaması getirilerek peşin tahsilatının sağlanması; devlet iç borçlanma senetlerinden elde edilen faiz gelirlerine stopaj uygulanması; kıymetli taş ve metaller ile bunlardan mamul ziynet

eşyasına ilişkin stok bildiriminin kolaylaştırılması ve döviz hesabı ile yerli otomobil alımlarında taşıt alım vergisinin indirilmesine yönelik düzenlemeler yapılması hedeflenmiştir.

Bu düzenlemeler çerçevesinde, TELEKOM'un özelleştirilmesi ve Hükümete kamu taşınmazlarının satışı konusunda yetki veren yasal düzenleme gerçekleştirilmiş, kamu alacaklarının erken tahsiline imkan sağlayan yasa ve tebliğ yürürlüğe konmuştur. Ayrıca vadeli akreditif ve mal mukabili şeklinde yapılan ithalattan alınan Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu kesintisi yüzde 6,0'ya çıkarılmıştır. Dövizli borçlanma imkanını artırmak amacıyla Likidite Oranı ve Yabancı Para Net Genel Pozisyonu/Sermaye Tabanı standart rasyosuna ilişkin tebliğde gerekli düzenlemeler yapılmış; Süper Döviz Hesabı hesap açma tutarı ve vadesine ilişkin limitlerde indirime gidilmiş, devlet iç borçlanma senetlerinden elde edilen faiz gelirlerine yüzde 10 oranında stopaj uygulanmasına ilişkin düzenleme yapılmıştır..

1996 yılı Eylül sonu itibariyle emisyon hacmi, 1995 yılı sonuna göre, yüzde 62,0, rezerv para ise yüzde 61,6 oranında artmıştır. Aynı dönemler itibariyle, M2 yüzde 77,4, M2Y yüzde 68,1 oranında artarken toplam mevduattaki artış yüzde 83,2 olarak gerçekleşmiştir.

1996 yılının ilk üç aylık döneminde Hazine Kısa Vadeli Avansı ve kamu kesimine açılan krediler önemli artış göstermiştir. Merkez Bankası, yılın ilk üç ayında özellikle Hazinesinin kısa vadeli avans kullanımından kaynaklanan likidite genişlemesini açık piyasa işlemleriyle dengelemeye çalışmıştır. Bunun neticesinde parasal büyüklüklerdeki artış enflasyonun gerisinde kalmıştır. Yılın ikinci üç ayında Hazine iç borçlanmaya ağırlık vermiş ve bu dönemde kısa vadeli avans geri ödemesi yapılmıştır. Bu dönemde, Net Dış Varlıklardaki artışa bağlı olarak

1997 Yılı Programı
Birinci Bölüm
artan likidite baskısı, özellikle kamu kesimine açılan kredilerdeki azalma ile dengelenmiştir. Ocak-Eylül dönemi itibariyle Net Dış Varlıklar, 1995 yılı sonuna göre, 479,3 trilyon lira artarak 615,4 trilyon liraya yükselmiştir. Net dış varlıklardaki bu artış, esas olarak, zorunlu döviz devirlerinden kaynaklanmıştır.

Ekonomideki canlılık, kredi talebinde de artışa neden olmuştur. Mevduat bankaları kredileri 1996 yılı Eylül ayında, geçen yılın aynı ayına göre yüzde 127,9 oranında artış göstermiştir. Bu artışta yabancı para cinsinden kredilerde görülen yüzde 166,5 oranındaki artış belirleyici olmuştur.

1996 yılının Ocak ayında erken seçim sonrası siyasi gelişmeler ve Hazine'nin borçlanma ihtiyacına bağlı olarak yükselen Devlet İç Borçlanma Senedi (DİBS) faiz oranları Şubat ayından itibaren düşme eğilimine girmiştir. Ocak ayında yüzde 200,9 olan ağırlıklı ortalama DİBS bileşik faiz oranı, Mayıs ayında yüzde 114,9'a geri-lemiş, ancak sonraki aylarda yükselerek Ekim ayında yüzde 127,0 olmuştur.

1996 yılının ilk çeyreğinde ortalama iç borçlanma vadesi 134 güne inmiş, ikinci çeyreğinde 163 güne, üçüncü çeyreğinde ise 175 güne yükselmiştir. Ocak-Ekim dönemi itibariyle ortalama iç borçlanma vadesi geçen yıl 202 gün iken, bu yıl 176 güne gerilemiştir.

1995 yılı Ocak-Ekim döneminde yüzde 53,3 olan Toptan Eşya Fiyatları (TEFE) artış hızı, 1996 yılının aynı döneminde yüzde 69,3 oranında gerçek-leşmiştir. Bu dönemde kamu kesimi fiyatları artış hızı yüzde 85,1, özel kesim fiyat artış hızı ise yüzde 65,0 olmuştur. Fiyat artış hızları, tarım sektöründe yüzde 74,4, madencilik sektöründe yüzde 79,8, imalat sanayinde yüzde 65,0, enerji sektöründe ise yüzde 110,2 seviyesindedir.

Bu gelişmeler sonucunda, Ekim ayı itibariyle 1995 yılında yüzde 72,4 olan TEFE 12 aylık artış hızı, 1996 yılında yüzde 82,8 olarak gerçekleşmiştir. 1996 yılı sonu itibariyle TEFE 12 aylık artış hızının yüzde 86,0'ya ulaşması beklenmektedir. TEFE yıllık ortalama artış hızının ise bir önceki yıla göre yüzde 86,0'dan yüzde 76,0'ya gerileyeceği tahmin edilmektedir.

1995 yılı Ocak-Ekim döneminde yüzde 62,0 olan tüketici fiyatları artış hızı, 1996 yılının aynı döneminde yüzde 65,3 oranında gerçekleşmiştir. Ekim ayı itibariyle tüketici fiyatlarındaki 12 aylık değişim 1995 yılında yüzde 84,4, 1996 yılında ise yüzde 79,6 seviyesinde gerçekleşmiştir.

B. SOSYAL GELİŞMELER

Sosyal gelişmenin, özellikle insan kaynaklarının geliştirilmesinin önemi giderek artmış olmakla birlikte bu alandaki ilerlemeler sınırlı kalmıştır.

Nüfus artış hızı azalmaya devam etmiş olup, yüzde 1,68 seviyesine gerilediği tahmin edilmektedir. Demografik göstergelerdeki iyileşmeler devam etmiştir. Ancak, bölgeler arasında demografik göstergeler konusunda farklılıklar bulunmaktadır.

Eğitimde okullaşma oranları yükselmiştir. Bu olumlu gelişme yanında, eğitimin niteliği, fiziki imkanlar, öğretim kadrosu, iş piyasasının ihtiyaçlarına uygun insangücü yetiştirme ve bölgeler arası dağılım konularındaki sorunlar devam etmektedir. Sekiz yıllık zorunlu temel eğitim sistemine geçilememiştir.

Ekonominin rekabet gücünün artırılmasında çok önemli faktör olan teknolojik gelişme düzeyinin düşüklüğü, araştırma-geliştirme (AR-GE) faaliyetlerinin süratle artırılmasını gerektirmektedir. Bu alandaki göstergeler sanayileşmiş ülkelere göre çok düşük seviyelerde bulunmaktadır.

Sağlık altyapısı ve sağlıklı insangücüne ilişkin göstergelerde iyileşmeler sağlanmaya devam edilmiştir. Ancak, sağlık sisteminin organizasyon, yönetim, finansman ve diğer boyutlarıyla yeniden düzenlenmesi gereği bulunmaktadır. Bu konuda öngörülen reforma ilişkin çalışmalar sürdürülmektedir.

1996 yılında ekonomik büyümenin etkisiyle işsizlik oranı azalmış olmakla birlikte istihdam, özellikle üretken istihdam, sorunu önemini korumaktadır. İşsizlik oranına yakın seviyede olan eksik istihdam olgusu ve ortalama işgücü verimliliğinin düşük olması üretken istihdam yaratma gereğini daha da artırmaktadır. Mevcut mesleki-teknik eğitim ve beceri kazandırma eğitimi faaliyetleri, eğitimli genç nüfusun karşılaştığı yüksek seviyedeki işsizliği azaltma konusunda çok yetersiz kalmaktadır. İşgücü piyasasının esnekleştirilmesi ve aktif işgücü piyasası önlemlerinin hayata geçirilmesi gerçekleştirilememiştir. Çağdaş istihdam hizmetlerini sağlamak amacıyla sürdürülen İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun yeniden yapılandırılması çalışmaları sonuçlandırılmamıştır. Çalışma hayatı ile ilgili hukuki düzenlemelerin AB ülkeleri ve ILO normlarıyla uyumlaştırılması çalışmalarının sürdürülmesi ihtiyacı bulunmaktadır.

Sosyal sigorta programları tarafından kapsanan nüfus oranı artmaya devam etmiştir. Sosyal güvenlik sisteminde yeniden yapılanmaya yönelik düzenleme çalışmalarına 1996 yılında devam edilmiştir.

Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı doğrultusunda etkin bir çevre yönetimi sağlamak üzere Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı çalışmaları sonuçlandırılma aşamasına getirilmiştir.

2 1997 PROGRAMININ TEMEL AMAÇLARI VE MAKROEKONOMİK HEDEFLERİ**A. TEMEL AMAÇLAR**

1997 yılı Programının temel amacı, kamu açıklarını azaltmak, makroekonomik istikrarı sağlamak ve yapısal reformlarla istikrar ortamını uzun vadede kalıcı hale getirerek ekonominin orta ve uzun vadeli büyüme potansiyelini güçlendirmektir. İstikrarın sağlandığı bir ortamda sürdürülebilir bir büyümenin gerçekleştirilmesi, toplumun refah seviyesinin yükseltilmesi ve gelir dağılımının iyileştirilmesi, üretken istihdamın ve ihracatın artırılması, sanayileşme ve teknolojik gelişime ivme kazandırılması Programın temel hedefleridir.

Kamu kesimi finansman dengesinin sağlanmasına yönelik yapısal reformlar 1997 yılı Programının temel önceliklerini oluşturmaktadır. Bu çerçevede, kamu kesiminin yeniden yapılandırılarak, kamunun ekonomideki rolünün belirlenmesi, başta sosyal güvenlik sistemi olmak üzere, teşvikler, tarımsal destekleme, birlikler, mahalli idareler ve kamu istihdamı alanlarındaki yapısal reformların gerçekleştirilmesi önem arz etmektedir.

Vergi alanındaki temel yaklaşım, iktisadi etkinliğin sağlanması ve vergi yükünün çeşitli kesimler üzerinde daha adil dağılımının gerçekleştirilmesidir. Adaletli bir vergi düzeni oluşturulacak ve kayıtdışı ekonomik faaliyetleri kapsayacak bir vergi sistemi kurularak, üretim faktörleri üzerindeki vergi yükü hafifletilecektir. Vergi tabanının genişletilmesi ve herkesin ödeme gücüne göre vergilendirilmesini sağlamak için, Gelir İdaresi yeniden yapılandırılacak, vergi kayıp ve kaçığı azaltılacaktır. Bu amaçla, vergilendirmeye ilişkin işlemlerin tek

bir vergi numarasıyla yapılmasına ve vergi numarasının ekonomik faaliyetlerde kullanımının yaygınlaştırılmasına devam edilecektir. Kayıtdışı ekonomiyi denetim altına almak üzere gerekli idari ve yasal düzenlemelere hız verilecektir. Tüketim üzerinden alınmakta olan çok sayıda vergi özel tüketim vergisi kapsamında birleştirilecek ve böylece vergi mevzuatında basitlik sağlanacaktır.

Ekonomide verimliliği artırmak, maliyet yapısını rekabet edebilir seviyeye indirmek, serbest piyasa koşullarını sağlamak ve devletin ekonomide ticari ve üretici rol üstlenmesi yerine asli fonksiyonları olan adalet, güvenlik ve büyük altyapı yatırımlarına zaman ve kaynak tahsisine imkan sağlamak amacıyla özelleştirme faaliyetlerine hız kazandırılacaktır.

Özelleştirme programının temel amacı, ekonomide verimliliğin ve maliyet yapısının rekabet edebilir seviyelere getirilerek ve serbest piyasa koşullarını sağlayarak dünya piyasalarına entegre olmaktır. Böylece, bir yandan sermayenin tabana yayılması ve teknolojik yenilenme sağlanırken, diğer yandan da kamu açıklarını azaltmak, kamunun mali piyasalar üzerindeki baskısını hafifletmek ve kamu borç stokunu düşürmek mümkün olabilecektir.

Son yıllarda sosyal güvenlik kuruluşlarının finansman dengesi ciddi bir biçimde bozulmuş ve bu kuruluşların bütçe üzerindeki yükleri hızla artmıştır. Sosyal güvenlik sisteminin daha rasyonel bir yapıya kavuşturulması amacıyla, sosyal sigorta kurumları ve sigorta kolları itibarıyla norm ve standart birliği sağlanacak şekilde yeniden yapılandırılacak, kurumların idari ve mali özerkliği tesis edilecek ve kaynak yaratmaları sağlanarak Bütçe üzerindeki yükleri azaltılacaktır.

Tarımsal destekleme sisteminin daha rasyonel bir yapıya kavuşturulması yönündeki çalışmaların geciktirilmeden tamamlanması önem arz etmektedir. Bu çerçevede, fiyat müdahaleleri ve girdi sübvansiyonları azaltılarak üreticiye doğrudan gelir desteği sağlayan sistemlerin yaygınlaştırılması, ürün borsalarının geliştirilmesi ve birliklerin serbest piyasa koşulları çerçevesinde faaliyet göstermeleri sağlanacaktır.

Finans sisteminde rekabet ortamının geliştirilmesine ve kaynak dağılımını olumsuz yönde etkileyen kamu bankalarının özelleştirilmesine hız verilecektir. Finans sektöründe riskleri en aza indirmek ve sistemin sağlıklı temellere oturmasını sağlamak için denetim sisteminin etkinliği artırılacaktır. Finansal araçların geliştirilmesi, mülkiyetin tabana yayılması ve finansal tasarrufların artırılması yönündeki politikalar iktisadi konjonktür dikkate alınarak uygulanacak, finansal yenilenme ve derinleşme artırılacaktır.

Bankacılık ve sigortacılık başta olmak üzere, finans sektöründe öncelikli yasal düzenlemeler yapılacaktır. Bu sektörlerin yapıları ve denetim mekanizmaları yeniden düzenlenerek, şeffaf ve daha rekabetçi bir ortam içinde çalışmalarını temin edilecektir.

Kamu yatırımları, geleneksel kamu hizmetleri, eğitim, sağlık ve enerji başta olmak üzere altyapı alanlarında yoğunlaşacaktır. Özel kesimin eğitim ve sağlık sektöründeki yatırımları özendirilecektir. Büyük altyapı projelerinin gerçekleştirilmesinde Yap-İşlet-Devret ve benzeri modeller çerçevesinde özel kesim ve/veya yabancı sermayenin katılımına önem verilecektir.

Ödemeler dengesinin sağlıklı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması ve sermaye hareketlerinin, ülkenin üretim kapasitesinin güçlendirilmesine katkıda

bulunacak bir yapı içerisinde geliştirilmesine önem verilecektir.

Teşvik politikaları, yeni istihdam imkanlarını geliştirecek, küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri (KOBİ) destekleyecek, kalkınmada öncelikli yörelerin gelişmesine ve teknolojik ilerlemeye katkıda bulunacak ve Gümrük Birliğinin gerektirdiği rekabete uyumu sağlayacak şekilde uygulanacaktır.

Üretken istihdamın artırılması ve kişilerin kendi işlerini kurmaları desteklenecektir. Üretime, istihdama ve teknolojik gelişmeye önemli katkılarının yanı sıra, toplumsal istikrar unsuru olan KOBİ'lerin finansman, yönetim, nitelikli işgücü, pazarlama ve diğer alanlardaki sorunlarının çözümüne proje bazında her türlü imkan ve destek sağlanmasına devam edilecektir. Bu kapsamda, KOBİ'lerin, çok ortaklı sektörel şirketler biçiminde örgütlenmeleri teşvik edilecek, bu suretle teknolojik gelişmeleri sağlanacak, rekabet güçleri ve ihracat imkanları artırılacaktır.

Kalkınmanın temel faktörlerinden biri olan bilgi ve teknoloji düzeyinin yükseltilmesi için AR-GE faaliyetleri geliştirilecek, bu alana yönelik destekler artırılacaktır.

Üniversite-sanayi işbirliğinin kurumsallaştırılması ve böylece teknolojinin sanayinin hizmetine sunulabilmesi için gerekli hukuksal altyapı çalışmaları süratlendirilecek ve bu amaçla teknoloji geliştirme bölgeleri yasası yürürlüğe konulacaktır.

Zorunlu temel eğitim süresi sekiz yıla çıkarılacak, etkin bir ölçme-değerlendirmeyönlendirme sistemi oluşturularak ve ekonominin ihtiyaç duyduğu ara insangücünün yetiştirilmesi amacı gözetilerek ortaöğretim yeniden yapılandırılacak, mesleki ve teknik eğitime ağırlık verilecek, yükseköğretimde rekabetçi

bir yapı gerçekleştirilecektir. Eğitimin her kademesinde teknoloji kullanımı yaygınlaştırılacaktır.

Sağlık sistemi, hizmet niteliğinin yükseltilmesi ve etkinleştirilmesi amacı doğrultusunda finansman, yönetim, organizasyon, insangücü, hizmet arzı ve mevzuat boyutlarıyla yeniden düzenlenecektir.

Aile planlaması ve ana-çocuk sağlığı hizmetleri etkinleştirilecek ve yaygınlaştırılacaktır.

1997 yılında devletin asli fonksiyonları olan adalet, güvenlik ve savunma hizmetlerine ağırlık verilerek harcamalarına önemli kaynak tahsisleri yapılmıştır.

Adalet hizmetlerinin adil, hızlı, etkin ve ekonomik olarak sunulması amacıyla köklü düzenlemeler gerçekleştirilecek, ceza infaz kurumlarıyla tutukevleri yeniden düzenlenecek, yürürlükteki kanunlarda günün şartlarına uygun düzenlemeler yapılacak ve yargı sisteminin modern araç ve gereçlerle takviyesine devam edilecektir.

Güvenlik hizmetlerinde, ilgili kuruluşların daha etkin çalışmalarına imkan sağlamak amacıyla, teknik donatım ihtiyaçlarının karşılanmasına öncelik verilmiştir.

İşgücü piyasasının esnekleştirilmesi ve aktif işgücü piyasası önlemlerinin hayata geçirilmesi çalışmalarına öncelik verilecektir.

Çalışma hayatında Devlet-işçi-işveren diyalogunun etkin bir şekilde tesisine ve sürekliliğine özen gösterilecektir.

Sosyal güvenlikle mevcut yapıyı iyileştirme çalışmaları sürdürülecektir.

Mahalli idarelerin teşkilat yapısı yerinden yönetim anlayışına ağırlık verilerek yeniden düzenlenecektir. Merkezi ve mahalli idareler arasında görev, yetki,

sorumluluk ve kaynak paylaşımına ilişkin düzenleme çalışmaları tamamlanacaktır.

Halkın ortak yerel ihtiyaçlarının karşılanması amacına yönelik faaliyetler mahalli idareler tarafından yürütülecektir. Bu çerçevede, merkezi yönetim tarafından sağlanmakta olan bazı hizmetler il özel idarelerinden başlanmak üzere mahalli idarelerin yetki ve sorumluluğuna bırakılacaktır.

Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı doğrultusunda çevre politikaları ekonomik ve sosyal politikalara entegre edilerek çevre ve kalkınmanın uyumlaştırılması sağlanacaktır.

B. MAKROEKONOMİK HEDEFLER

Kamu açıklarını hızla düşürmeye yönelik politikaların yurt içi talep üzerindeki daraltıcı etkisi dikkate alınarak, 1997 yılında GSMH büyümesinin yüzde 4,0 oranında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Büyüme hızı sanayi sektöründe yüzde 4,5, hizmetler sektöründe yüzde 4,0, tarım sektöründe ise yüzde 3,0 oranında öngörülmektedir.

1996 yılında yüzde 75,0 olarak gerçekleşmesi beklenen GSMH deflatörünün, 1997 yılında yüzde 65,0'e gerilemesi hedeflenmiştir. Yurt içi talepteki daralma, kamu fiyat ayarlamaları ve gelir politikasının enflasyon hedefi ile uyumlu bir çerçevede gelişmesi ve kamu açıklarında öngörülen düşüş ile birlikte iç borçlanma vadesindeki artış ve faiz ödemelerinde beklenen düşüş eğilimi, 1997 yılında fiyat artışlarının yavaşlamasına katkıda bulunacaktır.

Toplam kamu gelirlerinin GSMH'ya oranının 6,9 puan artarak, 1996 yılında yüzde 20,5'den, 1997 yılında yüzde 27,4'e yükseltilmesi öngörülmüştür. Özellikle

özelleştirme ve gayrimenkul satışlarından elde edilecek gelirlerde öngörülen artışlar kamu gelirlerindeki yükselmeye etkili olacaktır. Konsolide Bütçe vergi gelirlerinde hedeflenen artışlar da kamu gelirlerindeki yükselmeye katkıda bulunacaktır.

1996 yılında yüzde 30,1'e yükselen kamu kesimi harcamalarının GSMH içindeki payının 1997 yılında 2,3 puan azalarak yüzde 27,8'e gerilemesi öngörülmektedir. Kamu harcamalarındaki bu azalış özellikle, transfer harcamalarında öngörülen 3,2 puanlık düşüşten kaynaklanmaktadır. Transfer harcamalarındaki bu azalmada, Konsolide Bütçe faiz ödemelerinde öngörülen gerileme sonucunda, cari transfer harcamalarının GSMH içindeki payının 2,5 puan düşmesi etkili olacaktır.

Kamu gelir ve harcamalarında öngörülen bu gelişmeler neticesinde kamu kesimi borçlanma gereğinin GSMH'ya oranının 1997 yılında, yüzde 0,4 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Bu gelişmede, vergi gelirlerindeki artış ile özelleştirme ve gayrimenkul satışlarından elde edilecek gelir hedefleri çerçevesinde 1997 yılı Bütçesinin denk olarak belirlenmesine bağlı olarak uzun vadeli borçlanma imkanlarındaki artışın etkisiyle faiz ödemelerinde öngörülen azalma önemli rol oynayacaktır. İşletmeci KİT'lerin borçlanma gereğinin GSMH'ya oranının 1996 yılı seviyesinde kalarak yüzde 0,2 olacağı beklenmektedir. Özelleştirme gelirlerinde sağlanacak artışla fonların finansman dengesinin 1996 yılındaki yüzde 0,1 oranındaki açığa karşın, 1997 yılında yüzde 0,2 oranında fazla vermesi hedeflenmiştir.

Konsolide Bütçe faiz ödemeleri hariç tutulduğunda, kamu kesimi finansman fazlasının GSMH'ya oranının 1996 yılında yüzde 0,6 seviyesinden 1997 yılında yüzde

6,9 seviyesine yükseleceği tahmin edilmektedir. Ancak, özelleştirme ve gayrimenkul satışları hariç tutulduğunda 1996 yılında GSMH'nin yüzde 0,4'ü kadar fazla veren faiz dışı kamu kesimi finansman dengesinin 1997 yılında yüzde 1,9 oranında fazla vermesi öngörülmüştür.

1997 yılında, kamu sabit sermaye yatırımlarının yüzde 17,3, özel sabit sermaye yatırımlarının ise yüzde 5,2 oranında artarak, toplam sabit sermaye yatırımlarının yüzde 7,5 oranında artması öngörülmüştür.

1997 yılında kamu yatırım tahsislerinde ekonomik ve sosyal alt yapının geliştirilmesi hedefi doğrultusunda ulaştırma, enerji, eğitim, sağlık ve diğer kamu hizmetlerine ağırlık verilmiştir.

1997 yılında ihracatın yüzde 20,4 oranında artarak 29,5 milyar dolara ulaşması öngörülmüştür. Yurtiçi talepteki kontrollü gelişmenin yanısıra döviz kurunun, ihraç mallarının rekabet gücünü koruyacak bir seviyede gelişmesi ve ihraç pazarlarımızda öngörülen büyüme ihracat artışında rol oynayacaktır.

Yurtiçi üretim ve talepteki öngörülen yavaşlamaya paralel olarak, ithalatın (CIF) 1997 yılında yüzde 11,1 oranında artması ve 50,0 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmesi öngörülmüştür.

Bu gelişmeler çerçevesinde, 1997 yılında dış ticaret açığının bir önceki yıl seviyesini koruyarak 19,4 milyar dolar olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

1997 yılında, turizm gelirlerinin yüzde 14,2 oranında artarak 6,9 milyar dolara ulaşacağı, işçi gelirlerinin ise 1996 yılındaki seviyesini koruyarak 3,4 milyar dolar seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

TABLO: I.1 Temel Ekonomik Büyüklükler

	1995	1996 (1)	1997 (2)
BÜYÜME (Yüzde Değişme)			
Tarım	2,0	2,8	3,0
Sanayi	12,1	6,9	4,5
Hizmetler	6,3	8,8	4,0
GSYİH	7,2	7,4	4,0
GSMH	8,0	7,5	4,0
DIŞ TİCARET (Milyon Dolar)			
İhracat (FOB)	21 636	24 500	29 500
İthalat (CIF) (Altın Hariç)	35 709	45 000	50 000
Dış Ticaret Açığı	14 073	20 500	20 500
Turizm Gelirleri	4 957	6 000	6 850
Cari İşlemler Dengesi	2 339	6 850	5 600
FİYAT VE DÖVİZ KURU			
GSMH Deflatörü (Yüzde Değişme)	87,2	75,0	65,0
TEFE Yıllık Ortalama (Yüzde Değişme)	86,0	76,0	65,0
TEFE Yıl Sonu (Yüzde Değişme)	65,6	86,0	57,7
Kur Sepeti (TL/ 1 Dolar+1.5 DM) (Yıllık Ort.)	93 625	162 564	269 750
KONSOLİDE BÜTÇE GELİRLERİ (Milyar TL.)	1 394 023	2 646 700	6 255 000
Vergi Gelirleri	1 084 350	2 200 000	4 368 000
KONSOLİDE BÜTÇE GİDERLERİ (Milyar TL.)	1 710 646	3 946 700	6 255 000
Personel	502 600	975 000	1 675 000
Diğer Cari	141 549	330 000	669 750
Yatırım	91 777	226 500	524 600
Transfer	974 720	2 415 200	3 385 650
Faiz Ödemeleri	576 115	1 507 000	1 864 000
KONSOLİDE BÜTÇE AÇIĞI (Milyar TL.)	316 623	-1 300 000	0
Faiz Dışı Denge	259 492	207 000	1 864 000
Bütçe Açığı / GSMH (Yüzde)	-4,0	-8,8	0,0
Faiz Dışı Denge / GSMH (Yüzde)	3,3	1,4	7,4
KAMU KESİMİ BORÇLANMA GEREĞİ (GSMH'ya Oranlar, Yüzde)			
TOPLAM KAMU	5,4	9,6	0,4
Konsolide Bütçe	4,0	8,8	0,0
KİT	-0,2	0,3	0,2
-İşletmecî KİT	-0,6	0,2	0,2
Mahalli İdareler	0,4	0,2	0,2
Döner Sermayeli Kuruluşlar	0,0	0,0	0,0
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	0,6	0,2	0,2
Fonlar	0,6	0,1	-0,2
Özelleştirme Kapsamındaki Kuruluşlar	-0,1	-0,0	-0,0

(1) Gerçekleşme Tahmini.

(2) Program.

Bu gelişmeler sonucunda, 1996 yılında 6,9 milyar dolar olması beklenen cari işlemler açığının, 1997 yılında 5,6 milyar dolara gerileyeceği öngörülmektedir.

1997 yılında 7,0 milyar doları anapara, 4,7 milyar doları faiz ödemeleri olmak üzere toplam 11,7 milyar dolar tutarında dış borç servisi gerçekleştirilecektir. Buna karşılık, 5,6 milyar doları orta ve uzun vadeli, 4,5

milyar doları portföy yatırımı, 4,0 milyar doları ise kısa vadeli olmak üzere, toplam 14,1 milyar dolar dış kredi kullanımı öngörülmüştür.

Cari işlemler hesabı ve sermaye hareketlerindeki gelişmeler sonucunda, resmi rezervlerde 3,0 milyar dolar, bankacılık kesimi rezervlerinde ise 500 milyon dolar artış olmak üzere toplam uluslararası rezervlerde 3,5 milyar dolar tutarında artış beklenmektedir.

II. DÜNYADA EKONOMİK VE SOSYAL GELİŞMELER

1. EKONOMİK GELİŞMELER

A. DÜNYA EKONOMİSİNDE GELİŞMELER

1995'de gelişmekte olan ülkeler grubunun hızlı büyümesini sürdürmesi, özellikle Batı Avrupa ülkelerindeki düşük büyüme hızına karşın dünya hasılasının artış hızında bir gerilemeyi önlemiş ve dünya hasılası 1995'de yüzde 3,5 oranında artış göstermiştir. Batı Avrupa ülkelerindeki olumsuz ekonomik gelişmelerin dünya ölçeğinde yeni bir durgunluğa yol açması ise beklenmemektedir. Bu nedenle dünya hasılasının 1996'da yüzde 3,8, 1997'de ise yüzde 4,3 dolayında artış göstereceği tahmin edilmektedir. Bu beklentinin başlıca nedenleri, çoğu sanayileşmiş ülkede 1995'de görülen ekonomik yavaşlama nedeniyle faiz oranlarında yapılan önemli indirimler, mali piyasalar arasındaki ileri düzeydeki bütünleşmenin ülkeleri makroekonomik politikalar konusunda daha disiplinli davranmaya yöneltmesi, 1995'de uluslararası döviz piyasalarında yaşanan bunalımın sona ermesi, Japon Yeni'nin aşırı değerlenmesinin yerini değer kaybına bırakması gibi gelişmelerdir.

Ayrıca gelişmekte olan ülkeler grubunun hızlı büyümesinin devam etmesi ve genel olarak bu ülkelerin dış şoklara uyum kabiliyetinin artmış olması, geçiş dönemi ülkelerinin piyasa ekonomisini yerleştirmede önemli ilerlemeler kaydetmeleri ve büyüme hızlarını artırmakta olmaları, dünya ticaretinin dünya hasılasından çok daha büyük bir hızla artması, dünya ekonomisinin 1997 yılındaki gelişmesi hakkında iyimserliği artırmaktadır.

Dünya ticareti 1995'de yüzde 8,7 oranında artmıştır. Dünya hasılasına göre çok daha yüksek bir hızla artan dünya

ticaretinin refahın dünya ölçeğinde yaygınlaşması açısından olumlu etkileri gözlenmekte, 1996 ve 1997'de sırasıyla yüzde 6,4 ve yüzde 7,0 oranlarında büyümesi beklenmektedir.

Sanayileşmiş ülkelerde uzun yıllar önemini koruyan yüksek düzeylerdeki enflasyon düşürülmüş, dış ticaret dengesizlikleri ve ABD'nin bütçe açığı azalmıştır.

Ancak bu başarılarla karşın çoğu sanayileşmiş ülke yüksek ve istikrarlı büyümeyi gerçekleştirememiştir. Makroekonomik politikalar istikrarlı fiyat düzeyi ile paralel olarak emek ve sermayenin tam kapasitede kullanımını sağlayacak büyüme hızına ulaşmada yetersiz kalmıştır. Bu durumun en önemli nedeni sanayileşmiş ülkelerin genelde mali yapılarını güçlendirme konusuna birinci önceliği vererek daraltıcı maliye politikalarını sürdürmeleri ve aynı zamanda enflasyonu düşük düzeyde tutmak amacıyla sıkı para politikaları izlemiş olmalarıdır. Zaman zaman uygulanan genişletici para politikaları maliye politikalarının talep üzerindeki daraltıcı etkilerini giderecek ölçüde esnek olmamış, ekonomi bu durumdan olumsuz yönde etkilenmiştir.

Gelişmiş ülkelerde reel ücretlerin verimlilik ve üretimdeki artışlara paralel olarak artmayışı enflasyonun düşük düzeyde tutulmasında etkili olduysa da tüketimi olumsuz yönde etkileyerek harcamaların büyümeye katkısını azaltmıştır.

Mali konsolidasyon çabalarında belirli ölçüde başarılı olmalarına karşın sanayileşmiş ülkelerde bütçe açıkları, reel faiz oranları ve özel yatırımlar üzerinde baskı oluşturmaya devam etmektedir. Aynı zamanda giderek yaşlanan nüfusun

bütçeler üzerindeki yükünün daha da ağırlaşmaması için emeklilik ve sağlık sigortası sistemlerinde reform yapılması gerekmektedir.

1992'den bu yana ekonomik büyümesini kesintisiz sürdürmekte olan ABD'de, büyüme 1995'de yavaşlamakla beraber, birçok gelişmiş ülkeye göre daha iyi bir performans sağlanmıştır. Ücretlerdeki ılımlı artışlar ve verimlilik artışları nedeniyle enflasyon düşük düzeyde tutulabilmiş, bütçe açığı GSYİH'nin yüzde 2,0'si düzeyine düşürülmüştür.

ABD'de halihazırda işsizlik yüzde 5,5 dolayında olup, bu oran gelişmiş ülkeler arasında Japonya'dan sonra ikinci en düşük işsizlik düzeyidir.

Dört yıllık durgunluktan sonra Japon ekonomisi 1995'de yeniden büyümeye başlamıştır. Hükümet tarafından uygulamaya konulan bir dizi mali teşvik programı, Yen'in 1995'in başlarında girdiği aşırı değerlenme sürecinin sona erip değer kaybetmeye başlaması ve faiz oranlarında yapılan önemli indirimler, bu gelişmede rol oynayan başlıca etkenleri oluşturmuştur. Ancak Japonya'nın ticaret fazlasını azaltmakta oluşu büyümeyi bir miktar olumsuz etkilemekte ve Yen'in değer kaybına rağmen bu sürecin devam etmesi beklenmektedir.

Bu durum kısmen Japon otomobil üreticilerinin yurtdışı talebin giderek daha büyük bir bölümünü yurtdışındaki üretimleriyle karşılamaları nedeniyle ihracatın düşmesinden ve yurtdışı üretimin Japonya'ya geri dönen kısmındaki artışın ithalatı artırmasından kaynaklanmaktadır.

Gelişmekte olan ülkeler grubunun 1995'de de gerçekleştirdiği yüksek büyüme oranına en önemli katkıyı yine Asya'nın hızlı büyüyen ekonomileri yapmıştır. Çözülmesi gereken birçok

problemlerin varlığına karşın uyguladıkları etkin maliye politikaları geliştirmekte olan ülkelerin son yıllardaki ekonomik performanslarının artışında en önemli faktörlerden birini oluşturmuştur. Ancak bu gruptaki birçok ülkede vergi tabanının zayıflığı ve vergi idarelerinin yetersizliği önemini korumaktadır. 1995'de ortalama yüzde 5,9 hasıla artışı sağlayan bu grubun, 1996'da yüzde 6,3, 1997'de ise yüzde 6,4 oranında büyümesi beklenmektedir.

Gelişmekte olan Asya ülkelerinde, 1995'de yüzde 8,4 oranında büyüme gerçekleşmiştir. Bu grubun 1996 ve 1997'de, sırasıyla ortalama yüzde 8,2 ve yüzde 7,7 oranında büyümesi beklenmektedir. Temelde ihracat artışının neden olduğu yatırım artışı Doğu Asya ülkelerinde hızlı sanayileşme ve hızlı büyümenin itici gücü olmaya devam etmektedir. Bu ülkelerin katkısıyla geliştirmekte olan Asya grubu ülkelerinin dünya ticareti içindeki payı hızla artmakta ve dünya ticaretindeki artışa en büyük katkıyı sağlamaktadır.

Hızlı büyümenin neden olduğu enflasyonist baskıları azaltmak için daraltıcı makroekonomik politikalar uygulamasına rağmen, Çin 1995'de de yüzde 10,2 oranında büyümüştür. Çin dışındaki Doğu ve Güneydoğu Asya ülkelerinde 1995'de hızlı büyüme, genişleyen cari açık ve enflasyonda az da olsa hızlanma ile birlikte gerçekleşmiştir.

Aralık 1994'de yaşanan Meksika Krizinin uluslararası mali piyasalara etkisi ABD ve IMF öncülüğündeki kurtarma operasyonu ile sınırlı tutulmuştur. Ancak, Krizin Latin Amerika'nın ekonomik gelişmesine ciddi olumsuz etkileri olmuştur. Bölgeye net sermaye akımları büyük ölçüde azalırken, dışarıya önemli oranda kaynak transferi gerçekleşmiştir. Ekonomik büyüme önemli bir düşüş kaydetmiştir.

TABLO: I.2 Dünya Ekonomisinde Temel Göstergeler

¹³<http://ekutup.dpt.gov.tr/program/1997/program97.pdf>

	1991	1992	1993	1994	1995	1996(1)	1997(1)
						)	)
DÜNYA HASILASI	1,5	2,4	2,4	3,7	3,5	3,8	4,3
Sanayileşmiş Ülkeler	0,8	1,7	0,8	2,8	2,1	2,0	2,6
ABD	-1,0	2,7	2,2	3,5	2,0	1,8	2,2
Japonya	4,0	1,1	0,1	0,5	0,9	2,7	3,1
AB	1,6	1,1	-0,5	2,8	2,6	1,8	2,7
Almanya	5,0	2,2	-1,2	2,9	1,9	1,0	2,9
Gelişmekte Olan Ülkeler	5,2	6,3	6,2	6,4	5,9	6,3	6,4
Afrika	1,7	0,7	0,7	2,4	3,2	5,3	4,5
Asya	7,1	8,7	8,9	8,8	8,4	8,2	7,7
Latin Amerika	3,3	2,9	3,1	4,7	0,9	3,1	4,8
Orta Doğu ve Avrupa	3,2	6,2	3,7	0,7	3,7	3,1	3,8
Geçiş Dönemi Ülkeleri	-11,5	-14,7	-8,5	-8,8	-1,3	2,5	3,8
Orta ve Doğu Avrupa	-10,8	-10,0	-5,0	-2,9	1,4	3,0	4,2
Bağımsız Devletler Toplu.	-12,0	-18,7	-11,7	-14,8	-4,3	1,9	3,3
DÜNYA TİCARET HACMI							
(Mal ve Hizmetler)	3,9	4,8	3,8	9,0	8,7	6,4	7,0
Sanayileşmiş Ülkeler							
İthalat Hacmi	2,0	3,7	0,8	9,1	7,3	4,8	5,0
Gelişmekte Olan Ülk.							1
İthalat Hacmi	11,2	9,9	8,9	9,0	11,8	10,1	1,6
TÜKETİCİ FİYATLARI							
Sanayileşmiş Ülkeler	4,5	3,3	2,9	2,3	2,4	2,3	2,5
Avrupa Birliği	5,1	4,5	3,7	3,0	3,0	2,6	2,5
Gelişmekte Olan Ülkeler	33,3	35,3	42,5	48,0	19,9	12,6	9,8
Geçiş Dönemi Ülkeleri	94,2	674,4	614,3	264,8	128,2	38,2	13,6
İŞSİZLİK ORANI (Yüzde)							
Sanayileşmiş Ülkeler	6,9	7,8	8,2	8,1	7,7	7,8	7,6
Avrupa Birliği	8,7	9,9	11,1	11,6	11,2	11,2	10,8
LİBOR (Altı Aylık, Yüzde)	6,1	3,9	3,4	5,1	6,1	5,4	5,6

Kaynak: World Economic Outlook, IMF, May 1996.

(1) Tahmin (2)

Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde ekonomik gelişme açısından büyük farklılıklar gözlenmektedir. Bölgede 1995'de ortalama büyüme yüzde 1,4 dolayında gerçekleşirken, birçok ülkede enflasyon büyük ölçüde düşürülmüştür. Ancak hızlı ihracat artışına karşın yoğun sermaye girişiyle finanse edilen dış açıklar önemli ölçüde artmıştır.

Doğu Avrupa'da Orta Avrupa Serbest Ticaret Antlaşması (CEFTA) üyesi bir grup ülke merkezi planlamadan piyasa ekonomisine geçişte önemli ilerlemeler ve hızlı bir ekonomik büyüme gerçekleştirmişlerse de işsizlik hemen tüm geçiş ekonomilerinde önemini korumaktadır. Geçiş ekonomilerinin 1996'da daha da yüksek bir büyüme hızı

gerçekleştirmeleri beklenmektedir. Ancak Doğu Avrupanın başlıca ihracat pazarı Batı Avrupa olduğundan bu büyümenin hızı büyük ölçüde Batı Avrupa ekonomilerindeki gelişmeye bağlı olacaktır.

Bağımsız Devletler Topluluğunda ise yıllardan beri süregelen üretim düşüşü yavaşlamış, IMF kredisi ile desteklenen Rusya Federasyonu ekonomik istikrar programında ilerleme kaydetmiştir. 1996'da bu ülkenin pozitif büyüme ger-çekleştireceğine dair göstergeler mevcuttur.

B. AVRUPA BİRLİĞİ EKONOMİLERİNDE GELİŞMELER

Ekonomik ve Parasal Birliğin (EMU) üçüncü ve son aşamasına giriş için belirlenen kriterleri sağlayabilmek amacıyla uygulanan daraltıcı maliye politikalarının talep üzerinde oluşturduğu baskıyı azaltmak üzere para politikalarının yeterince gevşetilmemesi, 1995 yılında Avrupa Birliği (AB) ekonomilerinin büyüme oranında görülen belirgin yavaşlamanın en büyük nedenini oluşturmuştur.

AB'de yaşanan bu yavaşlama, Fransa ve Almanya ile DM'a yakından bağlı para birimlerine sahip ülkelerdeki büyüme hızlarındaki düşüşten kaynaklanmıştır. Yüksek işsizliğin hüküm sürdüğü ve iş güvencesinin azaldığı bir ortamda 1994'de ABD'de yaşanan uzun dönemli faiz oranlarındaki yükselişin gecikmeli etkileri Almanya'da tüketim harcamalarında daralmaya yol açmıştır. 1994'de ABD Merkez Bankasının uzun dönemli faiz oranlarını yükseltmesinin tahvil piyasalarında yolaçtığı olumsuz gelişmeler, uluslararası mali piyasaların ileri düzeyde bütünleşmiş olmaları nedeniyle, diğer gelişmiş ülkelere de yansımış ve bu ülkelerdeki faizlerin artmasına neden olmuştur. Birleşmeden sonra inşaat sektöründe görülen hızlı gelişmenin sona ermesi de Almanya'da

1995 yılı sonuna doğru ekonomik büyümenin yavaşlamasında rol oynamıştır. Beklenmedik ölçüde düşük kalan büyüme kamu gelirlerini düşürerek kamu açıklarının yükselmesine yol açmıştır. ~~Ekonomiyi canlandırarak amacıyla 1995 sonlarında Merkez Bankası faiz oranlarını önemli ölçüde düşürmüştür.~~ Ancak daraltıcı maliye politikalarının talep üzerindeki olumsuz etkilerini gidermek için para politikasının daha da gevşetilmesi gerekmektedir. 1996'da ABD'deki gelişmenin AB ülkelerinin bu ülkeye ihracatını artırması ve AB ekonomilerini olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir.

Ancak Almanya, Fransa ve onlara Avrupa Para Sistemi (EMS) kanalıyla bağlı ülkelerdeki büyüme hızındaki düşüşün sürmesi Ekonomik ve Parasal Birliğin başlama tarihi hakkında kuşkular doğuracak ve piyasalarda gerginliğe yol açabilecektir.

Alman ekonomisindeki olumsuz gelişmeler, hem Avrupa Para Sistemi (EMS) kanalıyla Almanya'ya bağlı olan Avusturya, Lüksemburg, Belçika, Hollanda ve Fransa gibi çekirdek grubu ülkeleri hem de 1992'de EMS'e üyelikleri askıya alınan ve paralarının değer yitirmesi sonucu ihracat artışıyla önemli büyüme sağlayan İtalya ve İngiltere gibi ülkeleri olumsuz yönde etkilemiştir.

Ekonomik ve Parasal Birliğin 1 Ocak 1999'da başlayacak olan üçüncü aşamasının yaklaşmakta oluşu AB ülkelerini mali yapılarını güçlendirmeye zorlamakta, bütçe açıklarını GSYİH'nin yüzde 3,0'ü düzeyine düşürebilmek için kamu harcamalarını azaltmaktadırlar. Ancak büyüme hızlarındaki yavaşlama ve işsizlikteki artış bir yandan kamu gelirlerini düşürürken diğer yandan kamu harcamalarının artmasına yol açmıştır. Bu nedenle büyümenin sürdürülebilmesi için maliye politikalarının dışındaki araçlara,

özellikle para politikasına büyük rol düşmektedir.

Halihazırda Maastricht kriterlerini sadece Lüksemburg sağlamış bulun-makta, özellikle bütçe açıkları ve kamu borçları ile ilgili

kriterin diğer AB ülkeleri tarafından gerçekleştirilmesi olasılığı zayıf görünmektedir.

TABLO: 1.3 Bazı Avrupa Birliği Ülkelerine İlişkin Temel Ekonomik Göstergeler
1997 Yılı Programı
Birinci Bölüm

	1991	1992	1993	1994	1995	1996(1)	1997(1)
BÜYÜME (Yüzde Değişme)							
AB	1,6	1,1	-0,5	2,8	2,6	1,8	2,7
Almanya	5,0	2,2	-1,2	2,9	1,9	1,0	2,9
Fransa	0,8	1,3	-1,5	2,9	2,4	1,3	2,8
İtalya	1,2	0,7	-1,2	2,2	3,2	2,4	2,7
İngiltere	-2,0	-0,5	2,3	3,8	2,4	2,2	2,7
İspanya	2,2	0,9	-1,2	2,0	3,0	2,7	2,9
İŞSİZLİK (Yüzde)							
AB	8,7	9,9	11,1	11,6	11,2	11,2	10,8
Almanya	5,5	7,7	8,9	9,6	9,4	10,5	10,1
Fransa	9,4	10,3	11,6	12,4	11,6	11,7	11,2
İtalya	10,9	10,7	10,2	11,3	12,0	11,5	10,8
İngiltere	8,0	9,7	10,3	9,3	8,2	7,9	7,7
İspanya	16,3	18,4	22,7	24,2	22,9	22,0	21,2
TÜKETİCİ FİYATLARI (% Değişme)							
AB	5,1	4,5	3,7	3,0	3,0	2,6	2,5
Almanya	3,5	5,1	4,4	2,8	1,8	1,5	1,5
Fransa	3,2	2,4	2,1	1,7	1,8	1,8	1,8
İtalya	6,3	5,2	4,5	4,0	5,4	4,4	4,0
İngiltere	6,8	4,7	3,0	2,4	2,8	2,8	2,6
İspanya (2)	7,0	6,7	4,5	4,1	4,0	3,7	3,4
BÜTÇE DENGESİ / GSYİH							
Almanya	-3,3	-2,8	-3,7	-2,7	-3,6	-4,1	-3,2
Fransa	-2,0	-3,8	-5,6	-5,6	-4,8	-4,2	-3,3
İtalya	-10,2	-9,5	-9,6	-9,0	-7,1	-6,7	-5,8
İngiltere	-2,5	-6,3	-7,8	-6,8	-5,7	-4,8	-3,6
İspanya	-4,9	-4,1	-7,5	-6,9	-6,2	-5,2	-3,9
KAMU BORÇLARI / GSYİH (3)							
Almanya	41,5	44,1	48,2	50,4	58,1	61,0	62,4
Fransa	35,8	39,8	45,4	48,3	52,4	55,0	56,9
İtalya	101,3	108,4	119,4	125,4	124,7	124,8	124,8
İngiltere	35,5	41,8	48,3	50,2	54,0	57,2	58,7
İspanya	45,8	48,4	60,5	63,1	65,7	68,5	70,7

Kaynak: World Economic Outlook, IMF, May 1996; Economic Outlook, OECD June 1996; The Outlook To End-1998: Cross Country Detail Of The Projections, OECD, October 1996.

(1) Tahmin.

(2) GSYİH deflatorünün yüzde değişimi.

(3) Maastricht tanımı.

2. SOSYAL GELİŞMELER

Dünya nüfusu 1990-1995 yılları arasında katlanarak 5,7 milyara ulaşmıştır. 1996 yılında ise 5,8 milyar olduğu tahmin edilmektedir. Aynı dönemde nüfus artış hızı yüzde 1,78'-den yüzde 1,57'ye düşmüştür. Doğurganlık oranlarındaki düşme önümüzdeki yıllarda nüfus artış hızının daha da azalacağını göstermektedir.

Çocuk ölümlerinin azalması konusunda son yıllarda ülkelerin ve uluslararası kuruluşların çabalarıyla önemli gelişmeler olmuştur. 1996 yılında 1990 yılına göre çocuk ölümlerinde yıllık 1 milyon azalma olacağı tahmin edilmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerde eğitim alanında kayda değer mesafeler alınmış, son otuz yılda ilköğretimde okullaşma oranı yaklaşık iki katına ulaşmıştır. Ancak, dünya nüfusunun dörtte biri hala okur-yazar değildir.

1996 İnsani Kalkınma Raporu'na göre 1980 yılından bu yana 1,5 milyar nüfusu barındıran 100 ülkenin ekonomik gelişme çabaları başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Son otuz yılda dünyadaki en zengin yüzde 20'lik grup ile en fakir yüzde 20'lik grup arasındaki gelir farkı iki katına çıkmıştır. Günümüzde 1 milyarın üzerindeki insan açlık, hastalık, yetersiz barınma ve okur-yazarlıktan yoksunlukla karşı karşıya bulunmak-tadır. Bu konuda Afrika kıtası en olumsuz durumda olup, kısa vadede bu kıtada yoksulluğun daha da artacağı tahmin edilmektedir.

İşsizlik hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde en önemli sosyal problem olarak varlığını korumaktadır. Geçtiğimiz yirmi yıllık dönem boyunca sanayileşmiş ülkelerde sürekli olarak artan işsizlik sorunu günümüzde AB ülkelerinde büyük boyutlara ulaşmıştır. AB'de sağlanan istihdam artışına rağmen kadın işgücünün çalışma hayatına katılmasıyla oluşan işgücü

arzındaki artış işsizlik oranlarının artmasına neden olmuştur.

Halen Batı Avrupa ülkelerinin karşı karşıya bulunduğu en acil sorun olan işsizliğin önemli ölçüde azaltılması, mevcut büyüme oranları ile mümkün görülmemektedir. Yeni işçi istihdamının işverenlere maliyetini düşüren, genç ve uzun süreli işsizlerin daha iyi eğitim programları ile çalışma hayatına katılabilmelerini sağlayan politikalar önem taşımakla birlikte, düşük büyüme nedeniyle emek talebi de düşük kaldığı sürece sorun çözülememektedir. Halen bu ülkelerde enflasyona yol açmaksızın işsizliğin azaltılmasını sağlayacak manevra alanı mevcuttur. Ancak şu anda 34 milyon kişinin işsiz bulunduğu OECD bünyesindeki sanayileşmiş ülkelerde hükümetler, enflasyon tehlikesiyle, sosyal yaşamdan dışlanan milyonlarca insanın varlığının doğuracağı politik ve sosyal tehlikeleri dengelemeyi gerçekleştirememektedir. 1995'de sanayileşmiş ülkeler genelinde işsizlik oranı yüzde 7,7, AB'de ise yüzde 11,2 düzeyinde olup, bu oranlarda yakın gelecekte iyileşme beklenmemektedir.

Ayrıca gelişmiş ülkelerde reel ücretler yıllardır artmamıştır. Ücretlerdeki ve iş güvencesindeki azalma geleneksel olarak güvenli bir konumda bulunan kamu sektörü çalışanlarına da yansımıştır. Bazı hükümetler kamu açıkları karşısında işsizlik sigortası ve diğer sosyal sübvansiyonlarda kısıntılara yönelmişlerdir. İşsizliğin ulaştığı yüksek seviye karşısında işgücü piyasasında sendika üyeliği azalmış, kısmi zamanlı ve geçici istihdam gibi çalışma türleri yaygınlaşmıştır. Öte yandan, giderek yaşlanmakta olan nüfusun emeklilik sistemleri üzerinde oluşturacağı baskıya karşı emeklilik ödentileri daraltılmıştır. Yaşlanan nüfus aynı zamanda sağlık sigorta sistemi üzerinde de baskı yapmaya başlamıştır.

Geçtiğimiz yirmi yıllık dönem boyunca sanayileşmiş ülkelerin büyük

çoğunluğunda makroekonomik politikalar, talebin gelişmesini kısıtlayıcı yönde kullanılmış, dolayısıyla hem işgücü talebini daraltmış, hem de işgücünün eğitimi ve istihdam sübvansiyonları gibi araçların etkisini azaltmıştır.

Kamu harcamalarını kısıtlama ve emek piyasalarında esnekliği artırma yaklaşımı sonucu geleneksel sosyal güvenlik sistemlerinin zayıfladığı geçiş ekonomilerinde işsizlik giderek önemini artırmaktadır. Genç işsizlerin oranı ortalamanın iki katı düzeyindedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TEMEL YAPISAL DEĞİŞİM PROJELERİ

I. İNSAN KAYNAKLARININ GELİŞTİRİLMESİ

Öğretim programlarının bilimsel

1. EĞİTİM REFORMU

a) Mevcut Durum

Her kademedeki eğitimin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması çalışmalarına 1996 yılında da devam edilmiştir.

1995-1996 öğretim yılında okullaşma oranları; 5-6 yaş grubundaki okulöncesi eğitimde yüzde 7,2, ilkokullarda yaklaşık yüzde 100, ortaokullarda yüzde 65,2, genel ve mesleki-teknik liseleri kapsayan ortaöğretimde yüzde 55, yükseköğretimde ise, yüzde 13,5'i örgün öğretimde olmak üzere toplam yüzde 22,4'e ulaşmıştır.

1996 yılı sonu itibariyle, 450 adet ilköğretim okulunun tamamlanarak hizmete alınması ve bu suretle ilave 182.160 öğrencilik kapasite yaratılması beklenmektedir. 168 adet genel lisenin bitirilmesi suretiyle bu kademedeki ise 57.120 öğrencilik ilave kapasite hizmete alınmış olacaktır.

Mesleki ve teknik eğitimde, çeşitli branşlarda toplam 84 teknik lisenin 1996 yılı sonunda tamamlanarak toplam 32.750 öğrencilik ilave kapasitenin hizmete alınacağı tahmin edilmektedir.

Özel eğitim içinde yer alan üstün zekalı çocukların yeteneklerine uygun bir ortamda yetiştirilmelerini sağlamak amacıyla başlatılan pilot proje uygulaması devam etmektedir.

esaslara ve çağımızın gereklerine göre yeterince geliştirilememesi, okullardaki derslik, öğretmen ve öğretim üyesi sayılarındaki yetersizlikler ve dağılımındaki dengesizlikler, eğitimin imkan ve fırsat eşitliğini olumsuz yönde etkilemek-te ve kalitenin düşmesine neden olmaktadır.

Eğitimde yeni teknolojilerin kullanılması ve yaygınlaştırılmasında yeterli gelişme sağlanamamıştır.

Öğretmen dağılımındaki denge-sizlik ve artan emeklilik talebi, özellikle ilköğretimde mevcut olan öğretmen açığını artırmıştır. Eğitim fakültesi mezunları öğretmen açığını karşılayamamaktadır.

Sınıf geçme sisteminin ilk uygulama yılı sonuçları henüz alınmadan sistemde yapılan değişikliklerin muhtemel olumsuz etkilerinin süratle giderilmesi önem taşımaktadır.

Mesleki ve teknik liselerde sağlanan sayısal gelişmelere rağmen, başta endüstri meslek liseleri olmak üzere bu okullara öğrenci talebinin yoğun olması, kaynak yetersizliği, mevcut kaynakların etkin kullanılamaması gibi nedenlerle eğitimin bu kademesinde Plan hedeflerinin gerisinde kalınmıştır. Mevcut kapasiteden azami fayda sağlamak amacıyla, mesleki ve teknik eğitim kurumları ile çıraklık eğitim merkezlerinde Tam Gün Tam Yıl Eğitim uygulamasına devam edilmiştir.

İş piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelik ve türde mesleki eğitim program-larının geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi ihtiyacı devam etmektedir. Başta çok programlı liseler olmak üzere mesleki ve teknik liseler, çıraklık eğitim mer-kezleri halk eğitim merkezleri ve belirli bir plan ve program olmaksızın amacı dışında uygun olmayan ortamlarda açılmakta, bu durum kaynak israfına yol açmaktadır.

1995-1996 öğretim yılında yaygın eğitim ile kamu ve özel kesim eğitim merkezlerinde yaklaşık 1,9 milyon kişiye genel, kültürel, mesleki, çıraklık ve hizmetiçi eğitim imkanı sağlanmıştır.

Örgün mesleki eğitime göre maliyeti daha düşük olan çıraklık eğitiminde yeterli gelişme sağlanamamıştır. Bu eğitim sisteminde çocukların ancak yüzde 20'sine ulaşılabilirdi tahmin edilmektedir. Eğitim sisteminin dışında kalan bu çocukların sosyal ve ekonomik yönden uygun olmayan ortamlarda yetişmesi insan kaynağımızın verimsiz kullanımına neden olmaktadır.

Örgün ve yaygın mesleki-teknik eğitimin iş hayatı ve işgücü piyasası ile ilişkilerinin geliştirilmesi okulda sadece temel bilgi ve becerilere ağırlık verilerek uygulamanın işyerlerine kaydırılması eğitimin niteliği açısından büyük önem taşımaktadır.

1988 yılında başlatılan ve Dünya Bankası kredisi ile finanse edilen Yaygın Mesleki Eğitim Projesi 1996 yılında tamamlanmıştır.

1994 yılında başlatılan Dünya Bankası kredili İstihdam ve Eğitim Projesi çerçevesinde 250 mesleğin standardının tespit çalışmalarına başlanmış, kapsama alınan 250 meslekten 8'inin standardı belirlenmiş ve geriye kalan mesleklerin standart belirleme çalışmaları için komisyonlar oluşturulmuştur. Ayrıca, proje

amaçlarından biri olan sınav ve sertifikasyon sisteminin kurulması ile ilgili çalışmalar tamamlanmış ve konu ile ilgili pilot uygulamanın başlatılması aşamasına geçilmiştir.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

Kamu ve özel kesim kuruluşlarında yapılan hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin geliştirilmesi ihtiyacı önemini korumakta ve özel sektör kuruluşlarının hizmetiçi eğitim faaliyetlerine ilişkin bilgi eksikliği sorunu devam etmektedir.

Ülkemizde çevre temizliği, trafik düzeni, sağlık eğitimi, uyuşturucu madde kullanımı ve diğer sosyal ve kültürel konulardaki bilinç eksikliği toplumsal düzeni olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum örgün ve yaygın eğitimde konu ile ilgili programların yetersizliğinden kaynaklanmaktadır.

1995-1996 öğretim döneminde üniversite sayısı 8'i vakıf üniversitesi olmak üzere 61'e, fakülte sayısı 466'ya, yüksekokul sayısı 85'e, meslek yüksekokulu sayısı 459'a, enstitü sayısı da 237'ye ulaşmıştır.

Özellikle 3837 sayılı Kanun ile 1992 yılında kurulan Üniversiteler ve Yüksek Teknoloji Enstitüleri başta olmak üzere üniversitelerimizin fiziki altyapı ve öğretim elemanı ihtiyacı devam etmektedir.

Yükseköğretimde rekabetçi bir yapı kurulamamış, üniversite içinde olduğu kadar üniversiteler arasında da rekabet ortamı oluşturulamamıştır.

Yükseköğretime olan aşırı talep, etkili bir yönlendirme sisteminin kurulamayışı ve önceki yıllardan üniversiteye giremeyen öğrenciler nedeniyle üniversite önünde yığılmalar 1995-1996 öğretim yılında da devam etmiştir.

Nüfusun ve işgücünün eğitim düzeyinde iyileşmeler görülmekle birlikte,

Avrupa Birliği ülkeleri düzeyine ulaşmak için örgün ve yaygın eğitim sistemindeki gelişmelerin hızla devam etmesi gereği bulunmaktadır.

Meslek yüksekokulları ile ilgili yapılanmanın da daha esnek bir şekilde ele alınarak işgücü piyasası ile ilişkilerinin geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Kültür alanında nitelikli insangücü, finansman ve ilgili kuruluşlar arasındaki koordinasyon yetersizlikleri devam etmektedir.

Dünya ülkeleri ile ikili ilişkilerimizde kültür boyutunun önemle ele alınması, kültür değişim programları hazırlanması ve bu çerçevede özellikle AB ve Türk Cumhuriyetleri konularına öncelik verilmesi önem taşımaktadır.

Okuma zevk ve alışkanlığının sağlanmasında büyük rolü olan kütüphanelerin yaygınlaştırılması, hizmet niteliğinin yükseltilmesi, gerekli donanım malzemelerinin temini, kütüphaneler arası bilgi ağının kurulması, özürü vatandaşlara verilen hizmetlerin iyileştirilmesi ve gezici kütüphane sayısının artırılması gerekmektedir.

1996 yılı sonu itibariyle, 10 kütüphane ve 3 yurt inşaatının tamamlanacağı ve 900 ortaöğrenim öğrencisine barınma imkanının sağlanacağı tahmin edilmektedir.

Nüfusumuzun yüzde 20,4'ünü oluşturan 15-24 yaş grubundaki gençlik kesimine yönelik hizmetlerde yetersizlikler devam etmektedir.

Yükseköğretim gençliğinin yararlandığı hizmetlerde sayı ve nitelik olarak sınırlı da olsa olumlu gelişmeler sağlanmıştır.

Yükseköğretim gençliğinin barınma ihtiyacının karşılanmasına yönelik yurt yatak kapasitesi, 163.409'u Yüksek Öğrenim

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

Kredi ve Yurtlar Kurumu'na (YURT-KUR) ve 25.475'i üniversitelere ait olmak üzere toplam 188.884 kişilik kapasiteye ulaşmıştır. 1995-1996 öğretim yılında öğrenim kredisi alan toplam öğrenci sayısı 204.450, harç kredisi ödenen öğrenci sayısı 202.523 olmuştur.

Öğrenim dışında ve çalışmayan gençlik kesiminin sorunları ağırlaşmış olup, bu sorunları giderici politikalar ve uygulamalar önem taşımaktadır.

Bedenen ve ruhen sağlıklı bir toplum yetiştirilmesinin temel unsurlarından biri olan sporun geniş kitlelere yaygınlaştırılması ve ilgi yoğunluğunun olimpiik sporların tümüne yöneltilmesi için değişik sporlara imkan veren tesislerin yapılmasına devam edilmiştir.

1996 yılında 10.750 seyirci kapasiteli 25 adet spor salonu, 30.000 seyirci kapasiteli 6 adet tribün, 2 adet açık yüzme havuzu, 2 adet güreş eğitim merkezi tamamlanarak hizmete açılmıştır. Bu olumlu gelişmeler yanında tesislerin tam kapasite ile kullanılması konusunda önemli gelişmeler sağlanamamış, özel sektörün, mahalli idarelerin ve spor kulüplerinin rolünü ve katkısını artırıcı düzenlemeler yapılamamıştır.

Kitlelerin serbest zamanlarında eğitilebilmeleri amacı ile vakıf ve mahalli idareler tarafından yürütülen faaliyetlerin desteklenmesi, diğer yandan serbest zamanları değerlendirmeye yönelik çok amaçlı tesislerin mahalli idareler yardımı ile uydu kentlere ve kırsal kesime kadar yaygınlaştırılması çabalarının sürdürülmesi gerekmektedir.

Serbest zamanların değerlendirilmesine ilişkin organizasyon çalışmaları yapılması ve eğitici insangücü açığının kapatılması ihtiyacı sürmektedir.

Kamu kurum ve kuruluşları ile vakıf, özel kuruluş ve derneklerin yapmakta oldukları tanıtım faaliyetleri arasında etkin

bir koordinasyonun sağlanması ihtiyacı devam etmektedir.

Yurtiçi ve yurtdışı tanıtım faaliyetlerinin ağırlıklı olarak özel sektör, vakıf ve

1997 Yılı Programı**İkinci Bölüm**

derneklerin yürüteceği bir faaliyet niteliğine kavuşturulması gerekmektedir.

TABLO: II.1-Eğitim Kademelerinde Öğrenci Sayıları ve Okullaşma Oranları

	1994-1995		1995-1996	
	Öğrenci Sayısı	Okullaşma Oranı (Yüzde)	Öğrenci Sayısı	Okullaşma Oranı (Yüzde)
Okul Öncesi Eğitim	191 409	7,2 (1)	187 812	7,2 (1)
Sekiz Yıllık Temel Eğitim	9 651 000	89,8	9 547 838	89,0
-İlkokul	6 985 000	104,4 (2)	6 896 762	103,5 (2)
-Ortaokul	2 666 000	65,6	2 651 076	65,2
Ortaöğretim	2 125 000	53,0	2 223 236	55,0
-Genel Liseler	1 227 000	30,6	1 277 115	31,6
-Mesleki ve Teknik Liseler	898 000	22,4	946 121	23,4
Yükseköğretim	1 107 320	22,1	1 150 137	22,4
-Örgün	630 005	12,6	690 677	13,5
-Açıköğretim	477 315	9,5	459 460	8,9
Yaygın Eğitim	1 945 032 (3)	-	1 958 253 (3)	-

Kaynak: MEB,YÖK,DPT,Turizm Bakanlığı,Diyanet İşleri Başkanlığı.

(1) 5-6 yaş grubu alınmıştır.

(2) Yaklaşık % 5-6'sı çağ nüfusu altında veya üstündeki öğrencilerdir.

(3) Kursiyer sayısıdır.

b) Amaçlar

Eğitimde milli, manevi ve ahlaki değerlerimizi benimsemiş, bilgili, ilmi düşünceye sahip, herkese karşı saygılı ve hoşgörülü, laik, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, bilgi çağının gereklerini yerine getirebilecek bilgi ve becerilerle donanmış insanlar yetiştirmek temel amaçtır.

1996-97 öğretim yılında okullaşma oranlarının; 5-6 yaş grubundaki okulön-cesi eğitimde yüzde 8,8, ilkokullarda yüzde 100, ortaokullarda yüzde 66,3, genel ve mesleki-teknik liseleri kapsayan ortaöğretimde yüzde 59,8, yükseköğretimde ise, yüzde 14,6'sı örgün öğretimde olmak üzere yüzde 24,9 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

1997 yılında 236 adet ilköğretim okulu,
70 adet genel lise inşaatlarının tamamlanarak hizmete alınması, bu suretle

ilköğretimde 113.280 öğrencilik, genel lisede ise 58.800 öğrencilik ilave kapasite yaratılacağı tahmin edilmektedir.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

Mesleki ve teknik eğitimde, çeşitli branşlarda toplam 313 adet teknik lisenin hizmete alınarak 133.870 öğrencilik ilave kapasite yaratılacağı tahmin edilmektedir.

Sosyo-ekonomik düzeyi düşük bölgelerde altyapı durumu müsait olan ilköğretim okullarına derslik ilavesiyle minimum maliyetli okulöncesi eğitim projelerine tedricen başlanacak ve ülke geneline yaygınlaştırılacaktır.

Zorunlu temel eğitim 8 yıla çıkarılacak ve gerekli fiziki altyapı çalışmaları süratle tamamlanacaktır.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

İlköğretimin ikinci kademesinden başlamak üzere etkin bir ölçme, değerlendirme, yönlendirme sistemi oluşturularak ülke ekonomisinin ihtiyaç duyduğu ara insangücü yetiştirilmesi amacıyla öğrencilerin bir bölümünün mesleki ve teknik öğretime yönelmeleri, diğer bölümün de genel orta öğretime ve oradan yüksek öğretime geçebilmelerine imkan sağlayacak bir çalışma, program döneminde başlatılacaktır.

Zorunlu eğitim dışında kalan eğitim kademelerinde, hizmetten yararlananların hizmetin finansmanına katılımları sağlanacaktır. Fırsat eşitliği açısından ödeme gücü olmayan öğrencilerin hizmetten yararlanabilmesini sağlamak üzere, özel kesimin de katkısıyla dar gelirli aile çocukları kredi ve burs sistemiyle desteklenecektir.

Son yıllarda Anadolu liselerinin hızla çoğalması bu okulların kalitesinin giderek düşmesine neden olmaktadır. Bu sebeple yeni Anadolu liseleri açmak yerine mevcut liselerin kalitelerinin iyileştirilmesi çalışmalarına hız verilecektir.

Eğitimin her kademesinde, sağlığa zararlı kötü alışkanlıkların önlenmesi konusunda çocuklar ve ailelerin bilinçlendirilmesi çalışmalarına ağırlık verilecektir.

Eğitimde teknoloji kullanımı yaygınlaştırılacak ve bu konudaki çalışmalar desteklenecektir.

Bilgisayar destekli eğitimin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasını sağlamak amacıyla, yazılım geliştirme, formatör öğretmen yetiştirme ve diğer altyapı eksiklikleriyle ilgili çalışmalar tamamlanacaktır.

Öğretmenlik mesleği cazip bir meslek haline getirilmeye çalışılacak, öğretmen yetiştirme düzeni lisans sonrası eğitim

akademileri tarafından mesleki eğitim verilmek suretiyle yeniden yapılandırılacaktır.

Eğitim fakültesi mezunlarının öğretmen açıklarını karşılayamaması durumu dikkate alınarak, öğretmen ihtiyacının teminine yönelik çalışmalar program döneminde başlatılacaktır.

Yükseköğretime geçişte yığılmaları önlemek üzere ortaöğretim yeniden yapılandırılacaktır. Öğretim programları yükseköğretime, mesleki-teknik eğitime ve hayata yönlendirilecek biçimde yeniden düzenlenecek, bu bağlamda ülkemizin ihtiyaç duyduğu ara insangücü yetiştirmek için istihdama yönelik meslek kazandırıcı ve mesleki gelişmeyi sağlayıcı çıraklık ve mesleki teknik eğitime öncelik ve ağırlık verilecektir. Bu eğitimi alan gençlerimiz kendi işlerini kurmaları için özendirilecek ve kendilerine işyeri kurma kredisi sağlanacaktır.

Maliyeti yüksek olan mesleki ve teknik eğitim kurumlarının farklı isimler altında eğitim ve öğretim hizmeti vermesi yerine, tek bir isim altında birleşmeleri sağlanarak kaynakların verimsiz kullanımı önlenecektir.

Mesleki ve teknik eğitimde mevcut kapasiteden azami şekilde yararlanmak için hazırlanan Tam Gün Tam Yıl Eğitim Projesiyle ilgili altyapı çalışmaları süratle tamamlanacaktır.

Çıraklık eğitimini yaygınlaştırmak için her il veya ilçeye ayrı merkez ve atelye yaptırmaktan kaçınılarak mevcut kapasite yanında, belirli yerlerde kurulacak tek bir merkezden yararlanılacaktır. İşyerlerinde öğretilemeyen becerilerin telafisi için mevcut imkanlardan ve örgün eğitim atelyelerinden yararlanılacaktır.

Çıraklık eğitimi kapsamına girecek meslek dalları, mesleklerin standartları, program geliştirme, denetim, sınav ve sertifikasyon usulleri gözden geçirilecek, bu

sistemde yetişenlere yatay ve dikey geçiş imkanları sağlanacaktır.

Mesleki ve teknik eğitim okul türü ve programlarının esas ve usullerini belirleyen mevzuat gözden geçirilecek ve bu okulların ihtiyaç dışındaki yerlerde açılmaması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Yükseköğretim sistemi yeniden düzenlenecek ve YÖK sadece koordinasyonun sağlanmasından sorumlu yapıya kavuşturulacaktır. Yükseköğretim merkeziyetçi ve bürokratik yapıdan kurtarılacak, üniversite ve fakülte yönetim kurullarının yetkileri artırılacak, kaynak yaratma ve harcama konusunda hareket serbestliğinin getirilmesi ve üniversite-sanayi ilişkilerinin en üst düzeye çıkarılması sağlanacaktır.

Ekonominin ihtiyaç duyduğu ara insangücünün yetiştirilmesi amacıyla 2 yıllık Meslek Yüksek Okullarının geliştirilmesine ağırlık verilecektir.

Özel sektörün okul açması ve vakıfların özel üniversite kurmaları teşvik edilecek; eğitim, teknik yöntem ve teknolojilerinin geliştirilmesinde, eğitim araç ve gereçlerinin üretiminde bu kesimin daha fazla rol alması özendirilecek ve desteklenecektir.

Yükseköğretimde, 1997 yılında tamamlanacak tesislerle 56.000 öğrencilik ilave kapasitenin örgün eğitim ağırlıklı olarak hizmete alınması beklenmektedir. Ayrıca, YURT-KUR'a ait 15 adet yurt inşaatının bitirilerek ilave 16.450 öğrenciye barınma imkanının sağlanması öngörülmektedir.

Yaygın eğitim, insanlarımızın ve özellikle kadınlarımızın meslek edinmeleri ve el becerilerini geliştirerek üretime yönelmeleri için yeniden düzenlenecektir.

Milli kültür faaliyetlerinin demokratik bir anlayış ve milli bütünlük ilkesi çerçevesinde gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.

Kültür değerlerimizin ve varlıklarımızın korunmasına, yaşatılmasına ve tanıtılmasına önem verilecektir.

1997 yılında 4 kültür merkezi, 18 kütüphane ve 6 yurt inşaatının bitirilerek hizmete alınacağı, tamamlanacak yurt inşaatları ile 1.800 ortaöğretim öğrencisine barınma imkanı sağlanacağı tahmin edilmektedir.

Kişisel sorumluluk duygusu gelişmiş, yeni fikirlere açık, kültürel değerlerimizi benimsemiş ve demokratik tavırlar gösterebilen bir gençlik yetiştirilmesi temel amaçtır.

Gençlik kesiminin sorunlarını gidermek ve gençlerin kalkınma sürecine katkı ve katılımlarını artırabilmek amacıyla bu kesime sunulan hizmetler sayı ve nitelik olarak geliştirilecektir.

Gençlerin eğitim, sağlık, çalışma hayatı, sosyal güvenlik, istihdam ve serbest zaman değerlendirme konularındaki sorunlarının çözümüne yönelik önlemler alınacaktır.

Beden eğitimi ve spor alanında, eğitim, sağlık, bilim ve teknolojiye yeniliklerin takibi ve uygulanması, spordaki uluslararası başarının yükseltilmesi, spor tesislerinin süratle artırılması ve tam kapasitede kullanılması, spor faaliyetlerinin Avrupa Birliği ülkeleri ile uyum içinde yürütülmesi için gerekli çalışmalara başlanacaktır.

Olimpiyatların ülkemizde yapılması için gerekli gayret gösterilecektir.

1997 yılında 46 spor salonu, 23 futbol sahası ve 4 gençlik eğitim merkezinin hizmete alınması programlanmıştır.

Tanıtım faaliyetlerinde kurum ve kuruluşlar arası etkin bir koordinasyonun sağlanması için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

Tanıtım faaliyetlerinin giderek özel sektör, vakıf ve dernekler tarafından yürütülmesine ağırlık verilecektir.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Kanunu'nda, merkez teşkilatında hizmet esasına dayalı bir yapılanmaya gidilmesi ve Bakanlık taşra teşkilatlarına yetki ve sorumluluk devredilmesi amacıyla değişiklik yapılacaktır.

Özel Öğretim Kurumları Kanunu; özel öğretim kurumlarına arsa tahsisi, vergi muafiyeti, vergi iadesi, cari harcamaların bir kısmına devletin katılması ve öğrenci velilerinin sübvansiyonunu sağlamak amacıyla yeniden düzenlenecektir.

Değişik kurum ve kuruluşlarca farklı mevzuatlarla yürütülen okulöncesi eğitim hizmetlerinde, eğitim programı, personel ve denetimde birlik ve sistem bütünlüğü sağlamak için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Zorunlu temel eğitimin 8 yıla çıkarılması için gerekli mevzuat değişiklikleri gerçekleştirilecektir.

Yerel yönetimlerin eğitim harcamalarına katılımını sağlamak amacıyla mevzuatta yeni düzenlemeler yapılacaktır.

8 yıllık zorunlu temel eğitim dışındaki daha üst eğitim kademelerinde öğrencilerin

eğitim harcamalarına katılımını sağlamak için yasal düzenlemeler yapılacaktır.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

~~Millî Eğitim Bakanlığı personelinin özlük haklarıyla ilgili yeni düzenlemeler yapılacaktır.~~

Çıraklık ve mesleki eğitimin yaygınlaştırılması ve uygulamada aksayan hususların giderilmesi amacıyla mevcut mevzuat yeniden düzenlenecektir.

Meslek Standartları Kurumu oluşturulması istikametinde yeni kurumsal düzenleme çalışmaları yapılacaktır.

Yükseköğretimin merkeziyetçi ve bürokratik yapıdan kurtarılması, üniversite ve fakülte yönetim kurullarının yetkilerinin artırılması, kaynak yaratma ve harcama konusunda hareket serbestliğinin getirilmesi ve üniversite-sanayi ilişkilerinin geliştirilmesi amacıyla gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Üniversitelerin kurulması aşamasında Fen Fakültesi veya Edebiyat Fakültesi ya da Fen-Edebiyat Fakültesi kurulması zorunluluğunun kaldırılması hususunda gerekli mevzuat düzenlemeleri yapılacaktır.

Vakıf dışı kuruluşların özel üniversiteler kurması için Anayasa değişikliği dahil gerekli mevzuat düzenlemeleri için çalışmalar yapılacaktır.

Eğitimle ilgili her çeşit harcamanın gelir vergisi matrahından düşülmesine imkan verecek düzenlemeler yapılacaktır.

Vakıf eserlerinin bakım, onarım ve idamesine yönelik hukuki düzenlemeler yapılacaktır.

Sivil mimari örnekleri ile sit alanlarındaki gayrimenkullerin korunmasında, hak sahiplerinin ihtiyaç ve menfaatlerini de dikkate alan mevzuat düzenleme çalışması tamamlanacaktır.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda yayımcılığın gelişmesi ve telif haklarının desteklenmesini sağlayacak değişiklik çalışmaları yapılacaktır.

Kültür Bakanlığı'nın yayımcılık faaliyetlerine katkı sağlamak amacıyla döner sermaye mevzuatında yeni düzenleme yapılacaktır.

Gençleri zararlı alışkanlıklardan koruyucu ve caydırıcı tedbirlerin alınması ile suça itilme ortamları yaratan unsurları yok edici çalışmalar için kuruluşlararası işbirliği yapılarak, bu konuda faaliyet planları hazırlama ve araştırma çalışmaları hızlandırılacak ve özellikle AIDS konusunda gençleri ve çevrelerini bilgilendirme çalışmalarına devam edilecektir.

Sporda özel teşebbüsün, mahalli idarelerin ve spor kulüplerinin rolünü ve katkısını artıracak Avrupa Birliği üyeleri ile uyum sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır.

2. NÜFUS VE AİLE PLANLAMASI**a) Mevcut Durum**

Nüfusumuzun yüzde 1.64'lük bir artış hızıyla 1997 yılının ortasında 63,7 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir. Bölgeler arası farklılıklar devam etmesine rağmen, toplam doğurganlık hızındaki düşmeye paralel olarak nüfus artış hızında son yıllarda azalma gözlenmektedir.

Nüfus verilerinin güncel ve nitelikli olarak toplanabilmesi ve nüfusa ilişkin hizmetlerin uygulanmasında etkinliğin, sürekliliğin ve kuruluşlararası eşgüdümün sağlanabilmesi amacıyla yeni bir idari yapıya ihtiyaç duyulmaktadır.

Kişiyi ilişkin nüfus kayıtlarının oluşturulması ve buna ilişkin nüfus hizmetlerinin yürütülmesi İçişleri Bakanlığı'na görev olarak verilmesine rağmen, bu hizmetlerin yerine getirilmesinde yetersiz kalmıştır.

Nüfus Hizmetlerinin bilgisayar destekli olarak yürütülmesini amaçlayan MERNİS projesi çalışmaları çerçevesinde 918 İlçe Nüfus Müdürlüğünden 674'ünde kayıtlı kişilere ait tüm nüfus bilgileri, bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Halen 30 İlçe Nüfus Müdürlüğünde işlemler bilgisayarla yürütülmektedir. Diğer ilçelerde bilgisayar donanımına ihtiyaç duyulmaktadır. Dünya Bankası'ndan sağlanan kredi ile Sosyal Güvenlik Ağı Projesi (PIAL) çerçevesinde bu ihtiyacın karşılanmasına çalışılmaktadır.

Ülkemizde giderek artan ve etkin bir şekilde yönlendirilemeyen iç göç hareketleri, kalkınmışlık düzeyinde bölgelerarası izlenen farklılığı asgariye indirme çalışmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Yoğun göç veren yörelerdeki sosyal içerikli yatırımların atıl duruma düşürülmesinin yanında, hızlı kentleşme, belediye nüfuslarının yoğunlaşmasına paralel olarak hizmet talebinde de artışa yol açmaktadır.

Öte yandan, yurt dışından gelenlerin demografik, sosyal ve ekonomik niteliklerinin bilinmemesi, bu gruplara götürülen hizmetlerle ilgili dar boğazlar yaratmaktadır.

Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından belediyelerle işbirliği içerisinde 1995 yılında başlatılan numaralama çalışmaları tamamlanarak, 1996 yılında 2018 belediyeden 1000'ine ait bilgiler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Ancak, oluşturulan adres kütüğündeki değişmelerin takibi ve gerekli düzeltmelerin yapılması önem taşımaktadır.

TABLO : II.2Demografik Göstergelerdeki Gelişmeler

(Yıl Ortası)

Demografik Göstergeler	Birim	1995	1996	1997
Toplam Nüfus (Yıl Sonu)	Bin Kişi	62 171	63 221	64 266
Toplam Nüfus (Yıl Ortası)	Bin Kişi	61 644	62 697	63 745
Yıllık Nüfus Artış Hızı (1)	Yüzde	1,71	1,68	1,64
Kaba Doğum Hızı	Binde	22,4	22,0	21,6
Kaba Ölüm Hızı	Binde	6,6	6,5	6,5
Toplam Doğurganlık Hızı	Çocuk Sayısı	2,62	2,55	2,48
Bebek Ölüm Hızı	Binde	44,4	42,2	40,0
Yıllık Doğum Sayısı	Bin Kişi	1 381	1 379	1 377
Yıllık Ölüm Sayısı	Bin kişi	405	408	412
Doğuşta Hayatta Kalma Ümidi				
Toplam	Yıl	67,9	68,2	68,4
Erkek	Yıl	65,7	65,9	66,2
Kadın	Yıl	70,3	70,5	70,8
Nüfusun Üç Ana Yaş Grubu İtibariyle Dağılımı				
0-14 Yaş Grubu	Yüzde	32,3	31,7	31,2
15-64 Yaş Grubu	Yüzde	63,0	63,5	63,8
65 + Yaş Grubu	Yüzde	4,7	4,8	5,0
Nüfusun Eğitimle İlgili Yaş Grupları İtibariyle Dağılımı				
4-6 Yaş Grubu	Yüzde	6,3	6,2	6,1
7-11 Yaş Grubu	Yüzde	10,8	10,6	10,4
12-14 Yaş Grubu	Yüzde	6,6	6,5	6,4
15-17 Yaş Grubu	Yüzde	6,5	6,5	6,4
18-21 Yaş Grubu	Yüzde	8,2	8,3	8,3

Kaynak: DİE,DPT

(1) Göçleri kapsamaktadır.

1990 Genel Nüfus Sayımından itibaren geçen altı yılda illerin nüfus yapısındaki ve iller arası nüfus dağılımındaki gelişmelerin takibine ve mekana dayalı ekonomik ve sosyal içerikli kararların verilmesine olanak sağlayan bir nüfus tespitinin yapılması yönünde yasa tasarısı hazırlanmıştır. Hazırlanan Genel Nüfus Tesbiti Yapılması ve Seçmen Kütüklerinin Güncelleştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi TBMM Genel Kurul gündemine alınmıştır.

Anne ve çocuk ölümlerinin azaltılması için doğum öncesi bakım, sağlıklı doğum, doğum sonrası bakım ve yenidoğan bakımı hizmetlerinin tüm gebelere ulaştırılması, toplumun bu hizmetlere olan talebinin artırılması ve hizmetlerden yararlanmasının sağlanması büyük önem taşımaktadır.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

Bu amaçla güvenli annelik yaklaşımı çerçevesinde, gerek ana-çocuk sağlığı gerekse aile planlaması hizmetlerinin yaygınlaştırılmasında, bu konularda toplumsal bilincin geliştirilmesinde ve hizmetlere olan talebin artırılmasında toplum katılımının sağlanmasına ağırlık verilmektedir. Ana-çocuk sağlığı ve aile planlaması (AÇSAP) konularındaki hizmet talebinin etkili ve sürekli olarak karşılanabilmesi amacıyla AÇSAP Merkezlerinin yaygınlaştırılmasına, gerekli ekipman ve malzeme ile donatılmasına, sağlık personelinin özellikle aile planlaması konusunda eğitilmesine önem verilmektedir.

Kadın sağlığı ve aile planlaması hizmetlerinin geliştirilmesi ve kalitesinin artırılması çalışmaları kapsamında Kadın Sağlığı ve Aile Planlaması Ulusal Stratejileri dökümanı ilgili sektörlerin katılımı ile hazırlanmıştır. Belirlenen stratejilerin ulusal bir eylem

planına dönüştürülmesi çalışmalarına başlanmıştır.

Sosyal ve ekonomik gelişme ve değişimle birlikte ailelerin, kurumsal mekanizmalar yoluyla desteklenmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Sağlık, eğitim, sosyal güvenlik ve sosyal yardım alanlarında ailelere destek olacak, kriz anında fert ve ailelere her türlü destek hizmeti sunabilecek kurumların oluşturulması ve göç alan yöreler öncelikli olmak üzere ülke çapında yaygınlaştırılması büyük önem arz etmektedir.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) bünyesinde faaliyet gösteren Toplum Merkezlerinin sayısı 9'a ulaşmıştır. Aileye yönelik hizmetlerde ağırlıklı olarak koruyucu-önleyici, eğitici-geliştirici işlevleri olan Toplum Merkezlerinin aile bütünlüğünün korunması amacına yönelik olarak daha etkin hizmet verebilir hale getirilmesine ve gecekondü semtleri öncelikli olmak üzere sayılarının artırılmasına ihtiyaç bulunmakta olup, sözkonusu merkezlerin çalışmalarına yasal dayanak oluşturması açısından 2828 sayılı SHÇEK Kanunu'nda değişiklik yapılması gerekmektedir.

Terörle mücadelede yakınıni kaybeden, bünyesinde bakıma muhtaç yaşlı, özürli bulunan ve tutukluluk, sosyal güvenlikden yoksunluk gibi sebeplerle zor durumda kalan ailelere ayni ve nakdi yardım, eğitim, rehberlik gibi kurumsal destek sağlanması ve bu konuda uygulayıcı kuruluşlar arası işbirliği ihtiyacı önemini korumaktadır.

Kadınların gerek aile içinde ve gerekse toplumdaki durumlarının güçlendirilmesi, etkinlik alanlarının genişletilmesi, eşit fırsat ve

imkanlardan yararlanabilmeleri için öncelikle eğitim ve sağlık göstergelerinin iyileştirilmesi, tarım dışı sektörlerde gelir getirici istihdamlarının artırılması ve çalışma hayatına ilişkin koşulların iyileştirilmesine yönelik politikalara öncelik verilmesi gerekmektedir.

Kadına yönelik hizmet ve politikaların yürütülmesinde gereken kurumsal ve yasal çalışmaların ivedilikle tamamlanması konusu önemini korumaktadır.

0-14 yaş grubunu oluşturan çocuk nüfusun toplam nüfusumuz içindeki payının 1996 yılında yüzde 31,7 olduğu, 1997 yılında yüzde 31,2'ye düşeceği tahmin edilmektedir.

Bebek ve çocuk ölümlerinin azaltılması, çocuk sağlığı göstergelerinin iyileştirilmesi, çocukların okulöncesi ve temel eğitiminde nitelik ve niceliğin artırılması ve her bakımdan korunmaları konularında ilerlemeler kaydedilmiştir. Söz konusu alanlarda kırsal-kent, bölgeler ve cinsiyet itibarıyla dikkat çeken farklılıkların giderilmesi amacıyla ve ilgili sektörlerin katılımıyla 1997-2000 yıllarını içine alan Çocuklara Yönelik Ulusal Faaliyet Programı uygulamaya konmuştur. Ulusal Faaliyet Programı kapsamındaki çalışmalarda büyük kentlerin çevresindeki gecekondu alanlarında yaşayan çocuklar ile sağlık ve eğitim göstergeleri düşük illerin kırsal kesiminde yaşayan çocuklar hedef gruplar olarak belirlenmiştir.

Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ve Türk Ceza Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı TBMM'ye sevk edilmiştir.

Suçla yönelen çocukların sayısını ve çocuklar tarafından işlenen suçların niteliğini belirlemek amacıyla bir veri tabanı oluşturulması çalışmasının pilot uygulaması ilk aşama güvenlik birimlerinde tamamlanmıştır.

Çocuk cezaevi ve islahahleri, tutuklu ve hükümlü çocukların eğitilerek toplumla yeniden kaynaşmasına imkan verecek fiziki altyapı ve imkanlardan yoksun bulunmaktadır. Özellikle tutuklu çocuklar için çocuk tutukevlerinin açılması suretiyle çocuk tutukluların yetişkin tutuklu ve hükümlülerden tamamen ayrılması gerekmektedir.

Özellikle kentlerde ücretli olarak çalışan çocukların büyük kısmı sigortasız olarak, günlük yasal çalışma süresinin üzerinde ve yasal ücretin altında bir ücretle çalıştırılmaktadırlar. Sokakta çalışan çocuklar eğitim sürecinin dışında kalmış oldukları gibi, sokakta yaşamının getirdiği her türlü tehlike ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Özel ilgi ve eğitim gerektiren çocukların eğitiminde sınırlı bir gelişme sağlanabilmiş, bu gelişmede kaynaştırma yolu ile eğitime verilen ağırlık etkili olmuştur.

b) Amaçlar

Nüfus ve Aile Planlaması konularında verilerin güncel ve nitelikli olarak toplanabilmesi, kapsamlarının yeterli olması ve kullanıcılara süratli biçimde ulaştırılabilmesi için gerekli organizasyonlar geliştirilecektir.

Aile planlaması hizmetlerinin, hizmetten yararlanamayan gruplara öncelik verilerek niteliği yükseltilecek, ulaşılabilirliği ve sürekliliği sektörler arası işbirliği içinde ve bu konuda eğitilmiş sağlık personeliyle sağlanacaktır.

Demografik göstergelerdeki olumlu gelişmelerin 1997 yılında devam ederek

nüfus artış hızının yüzde 1,64'e düşeceği, toplam doğurganlık hızının 2,48, bebek ölüm hızının binde 40,0 , doğuşta kalma ümidinin ise 68,4 yıl olacağı tahmin edilmektedir.

Güvenli annelik yaklaşımı doğrultusunda AÇSAP hizmetlerinin geliştirilmesi ve bu konuda hizmet talebinin artırılması için topluma dayalı hizmet sunum modelleri desteklenecek ve risk gruplarına öncelik verilecektir.

Aile planlaması hizmetlerine ulaşabilirliği ve sunulan yöntem çeşidini artırmak ve hizmet kalitesini geliştirmek amacıyla hastanelerde aile planlaması kliniklerinin açılmasına devam edilecek, kadın doğum uzmanı olan ve yeterli imkanlara sahip AÇSAP Merkezlerinin fonksiyonları üreme sağlığı kavramı boyutunda genişletilecektir.

Doğumevleri ve doğum hizmeti veren hastanelerde isteğe bağlı gebeliği sonlandırma ve doğumlardan sonra kontraseptif yöntem uygulamalarının yaygınlaştırılması çalışmaları sürdürülecektir.

Sağlık personelinin, aile planlaması konusunda eğitimi ve hizmete adaptasyonun sağlanması için ihtiyaca göre bölge ve il çapında hizmetiçi eğitim faaliyetleri artırılabacaktır. Her ilde en az bir veya daha fazla AÇSAP Merkezi, o ilin birinci basamak sağlık kuruluşlarındaki sağlık personelinin ana çocuk sağlığı ve aile planlaması konularında hizmetiçi eğitimini yapabilecek niteliğe kavuşturulacaktır.

Nüfus Planlaması Danışma Kurulu'nun, hazırlanacak ulusal eylem planına uygun olarak ilgili kuruluşlar arasındaki koordinasyonun tesisi görevinin yanı sıra izleme ve değerlendirme alanında da daha aktif hale getirilmesi sağlanacaktır.

Türk toplumunun temel taşı olan aile kurumunun kalkınmaya paralel olarak yaşanan hızlı değişim sürecinin olumsuz etkilerine karşı korunması, değişimin ortaya çıkardığı yeni şartlara uyum gösterebilmesi ve toplumsal fonksiyonlarını tam olarak yürütebilmesi için desteklenmesi sağlanacaktır.

Aile yaşamının desteklenmesi ve ailelerin karşılaşılabilecekleri sorunları daha kolay çözebilmelerine yönelik eğitim faaliyetlerine ağırlık verilecektir.

Aileyi desteklemeyi ve güçlendirmeyi hedefleyen, bu amaçla ailelere sorunlarının çözümünde yardımcı olmak üzere kurulan merkezlerin bir sistem bütünlüğü içinde yurt çapında yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Kadınların ve kız çocukların eğitim, sağlık ve çalışma hayatına ilişkin göstergelerdeki seviyelerinin yükseltilmesine yönelik çalışmalara devam edilecektir.

Çocuklarla ilgili temel göstergelerin iyileştirilmesi ve 2000 yılı hedeflerinin gerçekleştirilmesi amacıyla Ulusal Faaliyet Programı kapsamındaki faaliyetler ilgili sektörlerce uygulamaya konacak, sözkonusu çalışmaların izlenmesi ve sektörlerarası işbirliğinin artırılması sağlanacaktır.

Suçla yönelen çocuklara ilişkin ulusal düzeyde bir veri tabanı oluşturulması çalışmaları kapsamında suça yönelen çocukların sayısı ve nitelikleri konusunda bilgi toplanmasına ülke genelini temsil eder sayı ve nitelikteki güvenlik birimlerinde başlanacaktır.

Çocuk cezaevi ve islahevleri, tutuklu ve hükümlü çocukların eğitilerek toplumla yeniden kaynaşmalarını sağlayacak fiziki altyapı, personel, eğitim ve rehabilitasyon programları ile desteklenecektir.

Çocuk işçi çalıştıran işyerleri düzenli olarak denetlenecek, çalışan çocukların koşulları izlenecek ve çalışan çocukların mesleki eğitim imkanlarının artırılması sağlanacaktır.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Kamu yönetiminde gereksinim duyulan kayıt sisteminin güvenilir ve çok amaçlı bilgi üretebilmesi amacıyla, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün Başbakanlık bünyesinde yapılmasına yönelik hazırlık çalışmaları başlatılacaktır.

Nüfus ve aile planlaması hizmetlerini yürüten kuruluşlar arası eşgüdümün sağlanması, hizmet açığı olan yörelere ve konulara ağırlık verilerek hizmetin yönlendirilmesi ve gerekli denetimin yapılabilmesi amacıyla bir üst kurulun oluşturulmasına yönelik çalışmalara başlanacaktır.

Göç yolu ile gelenler ve iltica edenlerin demografik, ekonomik ve sosyal niteliklerinin tespiti ve götürülecek hizmetlerin koordinasyonu ile ilgili çalışmalar başlatılacaktır.

Yoğun göç alan ve gecekondü sorunu yaşanan iller öncelikli olmak üzere aileye yönelik olarak Toplum Merkezi hizmetleri yaygınlaştırılacak, teçhizat ve uzman personel yönünden geliştirilecektir.

Aileye yönelik hizmet veren kuruluşlar arası işbirliği sağlanacak, bu alanda mahalli idare ve gönüllü kuruluşların destek vermesi özendirilecektir.

Aile bütünlüğünün korunması ve güçlendirilmesine yönelik basılı ve görüntülü yayınların nitelik ve niceliğinin artırılması sağlanacaktır.

Toplum merkezlerinin yasal bir statüye kavuşabilmesi için 2828 sayılı SHÇEK Kanunu'nda düzenlemeler yapılmasına ilişkin hazırlık çalışmaları tamamlanacaktır.

Kadınlara karşı ayrımcı hükümler içeren, Türk Medeni Kanunu'nun Aile Hukukuna ilişkin maddelerinde değişiklik öngören taslağın Adalet Bakanlığı'nca oluşturulan Medeni Hukuk Komisyonu tarafından incelenmesi tamamlanarak tasarı halinde TBMM'ye sunulması sağlanacaktır.

Türk Ceza Kanunu'nda kadın-erkek eşitliğine aykırı bulunan ve Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen 441'nci maddenin yeniden düzenlenmesine yönelik çalışmalar başlatılacaktır.

Çocuklarla ilgili mahkeme kararlarının temyiz incelemelerinin yapılabilmesi için Yargıtay bünyesinde, bu konuda ihtisas sahibi bir kadronun görevlendirileceği bir ihtisas dairesi kurulması çalışmalarına devam edilecektir.

18 yaşından küçüklerin sigara ve alkollü içki tüketimini engelleyecek tedbirlerin ülke genelinde yaygınlaştırılmasına devam edilecek, çocukların sigara, alkol ve bağımlılık yapan madde kullanımını engellemeye yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları sektörler arası işbirliği sağlanarak sürdürülecektir.

Özel eğitim konusunda lisans programları başlatılması için gerekli hazırlıklar tamamlanacak, özürlü çocukların bakım ve eğitimi konularında ailelere yol gösterecek eğitim programları hazırlanacak, ebeveynlere yönelik danışmanlık hizmetlerine önem verilecektir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi ile ilgili yükümlülüklerimizin yerine getirilmesi amacıyla mevzuatın taranması ve gerekli değişiklik tasarılarının hazırlanması görevini yürütecek sektörler arası bir komisyon oluşturularak çalışmalara başlanacaktır.

3. SAĞLIK REFORMU

1997 Yılı Programı

a) Mevcut Durum

İkinci Bölüm

1996 yılı sonu itibariyle, doğuştan hayatta kalma ümidinin 68,2 yıla yükseleceği, 0-1 yaş arası bebek ölüm hızının binde 42,2'ye düşeceği tahmin edilmektedir. Sağlanan bu gelişmelere rağmen, kalkınmışlık kriteri olarak değerlendirilen sözkonusu göstergeler henüz yeterli düzeyde bulunmamaktadır.

Sağlık altyapısı ve sağlık insangücüne ilişkin göstergelerde önemli gelişmeler sağlanmış olmasına rağmen yurt sathında dağılım dengesizliği devam etmektedir. 1996 yılı sonu itibariyle hastane sayısının 1.070'e, hasta yatağı sayısının 155.463'e, binası olan sağlık ocağı sayısının 5.055'e, sağlık evi sayısının 11.901'e ulaşacağı tahmin edilmektedir. Hekim başına düşen nüfusun 903, hemşire başına düşen nüfusun 885 olacağı, yatak kapasitesi kullanım oranının ise yüzde 58 civarında gerçekleşeceği hesaplanmaktadır.

Sağlık hizmeti sunumunda kamu kesiminin ağırlığı devam etmektedir. Hasta yataklarının yüzde 95,5'i, koruyucu sağlık hizmet birimlerinin ise tamamına yakını kamu kesimine aittir.

Sağlık hizmeti sunumu ile finansmanının birarada bulunması, hizmetin planlanması ve uygulanmasında sorun yaratmakta ve bu durum denetim mekanizmasının etkili şekilde işletilmesini engellemektedir.

Sağlık hizmeti veren kuruluşların farklı nüfus gruplarına yönelik ayrı ayrı yürütülen faaliyetleri ve kurumlar arasında etkili bir koordinasyonun sağlanamamış olması, kaynakların verimsiz kullanımına ve yatırım ile hizmetlerde tekrarlara sebep olmaktadır.

Birinci basamaktan başlayarak referans hastanelerine kadar ve bütün hizmet

kademelerini kapsayan etkili bir hasta sevk sisteminin kurulamamış olması, hizmet talebinin yanlış yerlere yönelmesine, hizmet maliyetinin ve hasta sirkülasyonunun artmasına yol açmaktadır.

Hastanelerin modern yönetim anlayışıyla işletilmemesi, hizmetlerde aksamalara, verimsizliğe ve israfa sebep olmaktadır.

Özellikle nüfusu hızlı artan kentsel yerleşim birimlerinde entegre hizmet sunumunu gerçekleştirecek bir temel sağlık hizmetleri modelinin geliştirilememiş olması, hastanelerin yüksek birim maliyetle birinci basamak tedavi hizmeti veren kuruluşlar haline gelmesine ve hasta yığılmalarına sebep olmaktadır.

Verilen hizmetlerin devletçe seçici olmayan bir şekilde sübvansiyon edilmesi, kaynakların yanlış yönlendirilmesine sebep olmakta ve bu nedenle asıl ihtiyacı olanlara yeterli ve doğrudan sübvansiyon sağlanamamaktadır.

Üniversite hastanelerinin asli görevleri olan eğitim ve bilimsel araştırma ağırlıklı hizmetler yerine genel sağlık hizmeti vermeye devam etmesi, eğitim ve öğretim hizmetlerinin aksamasına ve hizmet maliyetinin artmasına yol açmaktadır.

Sağlık enformasyon sisteminin kurulamaması sebebiyle yeterli, güvenilir, sürekliliği olan bilgilerin toplanamaması, her düzeydeki yönetim birimlerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Hastane döner sermaye işletme gelirlerinin artırılmasına, inşaat ve onarım

giderlerine de tahsis edilebilmesine imkan veren düzenlemelere olan ihtiyaç devam etmektedir.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

~~Koruyucu sağlık hizmetlerindeki yetersizlikler önemini korumaktadır. Ana ve çocuk~~
sağlığı, üreme sağlığı, ruh sağlığı, dengesiz ve yetersiz beslenme, ağız ve diş sağlığı, aşılanma, bulaşıcı hastalıkların kontrolü, çevre sağlığı ilk ve acil yardım, iş ve işçi sağlığı, gençlerin zararlı alışkanlıklardan korunması hizmetlerindeki yetersizlikler önemli sağlık sorunlarına ve ekonomik kayıplara yol açmaktadır. Bu hizmetlerin temel sağlık hizmet birimlerine entegre edilerek yaygın, sürekli ve etkili verilebilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılmasına olan ihtiyaç devam etmektedir.

Yaşlanmaya bağlı hastalıklar ile yatalak haline gelen hastaların bakımı, yanık ve organ nakli alanlarında hizmet verecek tedavi merkezlerinin sayıca artırılması ve niteliklerinin geliştirilmesi ihtiyacı varlığını sürdürmektedir.

Sağlık hizmetleri açısından sigorta kapsamındaki nüfusun oranı yüzde 65,8 olmuştur. Yeşil kart uygulaması çerçevesinde 5.426.677 kişi yataklı tedavi hizmetleri açısından güvenceye kavuşturulmuştur. Ancak, sözkonusu uygulamanın yeterli ve sağlam finansman kaynağına dayandırılmamış olması sebebiyle ortaya çıkan aksaklıklar devam etmektedir.

Tıbbi cihazların kullanımı, ilaç, aşı, serum, kan ve kan ürünleri ile organ temini konularındaki sorunlar devam etmektedir.

TABLO: II.3-Kuruluşlara Göre Hastane ve Yatak Sayıları

Kuruluşlar	1995		1996 (1)	
	Hastane Sayısı	Yatak Sayısı	Hastane Sayısı	Yatak Sayısı
Sağlık Bakanlığı	677	76 991	679	77 884
Milli Savunma Bak.	42	15 900	42	15 900
S.S.K. Gn.Md.	115	25 397	118	26 000
K.İ.T.	11	2 099	11	2 099
Diğer Bakanlıklar	2	680	2	680
Tıp Fakülteleri	33	20 811	34	21 928
Belediyeler	5	1 160	5	1 160
Yabancılar	5	609	5	609
Azınlıklar	5	934	5	934
Dernekler	15	1 224	15	1 341
Özel	141	6 167	154	6 928
TOPLAM	1 051	151 972	1 070	155 463

Kaynak: Sağlık Bakanlığı,DPT

(1) Geçici.

TABLO: II.4Sağlık Personelinin Sayısal Gelişimi

Sağlık Personeli	1995	1996 (1)
Hekim Sayısı	67 160	70 000
Bir Hekime Düşen Nüfus	925	903
Dişhekim Sayısı	13 630	14 200
Bir Dişhekimine Düşen Nüfus	4 561	4 452
Eczacı Sayısı	17 912	18 560
Bir Eczacıya Düşen Nüfus	3 471	3 406
Hemşire Sayısı	67 490	71 400
Bir Hemşireye Düşen Nüfus	921	885
Ebe Sayısı	43 000	45 000
Bir Ebeye Düşen Nüfus	1 446	1 405
Sağ.Mem.ve Sağ.Tek.Sayısı	42 900	45 400
Bir Sağlık Memuru ve Sağlık Teknisyenine Düşen Nüfus	1 449	1 392

Kaynak: Sağlık Bakanlığı,DPT

(1) Geçici.

b) Amaçlar

Sağlıkta kaynakların etkili kullanıl-ması, hizmette yaygınlık ve süreklilik sağlanarak tüketici tatmininin artırılması amacıyla mevcut sistemin finansman, yönetim, organizasyon, insangücü boyutlarıyla yeniden yapılandırılması çalışmalarına devam edilecektir.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

Sağlık hizmetlerinin her aşamasında toplumun katkısı ve katılımı sağlanacaktır.

Sağlık insangücü açıklarının tespitini, sağlık altyapısı ve insangücünün yurt düzeyine dengeli dağılımını ve bu alandaki darboğazların giderilmesini öngören bir çalışma program döneminde başlatılacaktır.

Ana ve çocuk sağlığı, üreme sağlığı, ruh sağlığı, beslenme, ağız ve diş sağlığı, aşılama, bulaşıcı hastalıklar, ilk ve acil yardım, iş ve işçi sağlığı, gençlerin zararlı alışkanlıklardan korunması, çevre sağlığı ve sağlık eğitimi hizmetlerinin temel sağlık hizmet birimlerine entegre edilerek yaygın ve sürekli verilebilmesi sağlanacaktır. Bu hizmetlerin verilmesinde koordinasyon sağlanarak ilgili kurum ve kuruluşların imkanlarından yararlanılacaktır.

Sağlık ocakları dahil temel sağlık hizmet birimlerinin sağlık insangücü ve donanım ihtiyaçlarının karşılanmasına öncelik verilerek bu hizmet kademesi güçlendirilecektir. Devlet, temel sağlık hizmetlerini bedelsiz olarak sunmaya devam edecektir.

Hemşirelik ve ebe eğitimi yüksekokul düzeyine çıkarılacak ve hemşirelikte branşlaşmaya gidilecektir. Diğer branşlarda ise sağlık meslek liseleri eğitimlerine devam edecektir. Hastane yatak kapasitesi 150'nin altında bulunan yerlere yeni sağlık meslek lisesi açılmayacaktır.

Birinci basamak sağlık hizmet birimlerinden başlayarak referans hastanelerine kadar uzanan ve bütün hizmet kademelerini kapsayan etkili bir hasta sevk sisteminin kurulması amacıyla başlatılan çalışmalar tamamlanacaktır.

Yeterli, güvenilir ve sürekli bilgi toplamak suretiyle sağlık veri tabanı oluşturmak ve hizmet kademeleri arasında sağlıklı veri ve bilgi akışını sağlamak amacıyla sağlık enformasyon sistemi kurulacaktır. Bu amaçla ilk etapta Sağlık Bakanlığı bünyesinde istatistik birimi kurulacaktır.

Sağlık sorunlarının nedenlerine, önlenmesine, kontrol altına alınmasına ve kontrol araçlarının tesbitine yönelik araştırma çalışmalarına ağırlık verilecektir.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

Sağlık hizmetlerinin yaygın ve etkili sunumu amacıyla 1997 yılında aile hekimliği pilot uygulamasına geçilecek ve bireylere aile hekimini seçme imkanı getirilecektir.

Nüfusu hızlı artan kentsel yerleşim birimlerinde entegre hizmet sunumunu gerçekleştirilebilecek nitelikte bir temel sağlık hizmet modeli geliştirilecektir.

Hastanelerin modern işletmecilik anlayışıyla yönetilmelerine imkan veren çalışmalar ile döner sermaye işletme gelirlerinin bir bölümünün inşaat ve onarım işlerine tahsisini sağlamaya yönelik çalışmalar yapılacaktır.

Hastanelerin yüksek kapasiteyle ve daha kaliteli hizmet verebilmeleri için modernizasyon çalışmalarına devam edilecek, düşük kapasiteyle hizmet veren hastanelerin fiziki alan genişlemesi ve yeni yatak ilavesine gitmesi önleneyecek, ancak mevcut kapasitenin tam olarak kullanılmasını müteakip yeni inşaat yapılmasına gidilebilecektir. Vardiya sistemine geçirilerek hastanelerde poliklinik ve teşhis ünitelerinin kesintisiz hizmet vermeleri sağlanacaktır.

Sağlık altyapısının yetersiz olduğu yerlerde yeni sağlık birimlerinin hizmete alınmasına devam edilecektir. Bu çerçevede 40 hastane, 100 sağlık ocağı, 200 sağlıkevi, 2 halk sağlığı laboratuvarı, 3 dispanser, 3 ana ve çocuk sağlığı merkezi, 4 huzurevi, 7 çocuk bakım ve yetiştirme yurdu 1997 yılında tamamlanacaktır. Bu suretle, mevcut kapasiteye 4.250 yatak ilave edilmiş olacaktır.

Üniversite hastanelerinin genel hastanecilik anlayışıyla hizmet vermelerini önlemek ve asli görevleri olan araştırma ve eğitim hizmetlerine ağırlık vermelerini sağlamak amacıyla gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Özel sektör sağlık yatırımlarının teşvikine devam edilecek, özel sağlık sigortasının uygulanabilirliğini tespit edecek envanter çalışmaları başlatılacaktır.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

Yaşlılığa bağlı hastalıklar ile yatalak hastalar için yeni bakım ve tedavi merkezlerinin açılması, organ nakli, yanık ve rehabilitasyon merkezlerinin kapasitelerinin artırılması çalışmalarına devam edilecektir.

1997 yılında doğuşta hayatta kalma ümidinin 68,4 yıla yükseleceği, 0-1 yaş arası bebek ölüm hızının binde 40,0'a düşeceği tahmin edilmektedir.

Sağlık insangücü sayısında 1997 yılı sonunda artışlar olacağı tahmin edilmektedir. Bu çerçevede, hekim sayısının 74.000'e, dişhekimisi sayısının 14.800'e, eczacı sayısının 19.000'e, hemşire sayısının 75.000'e, ebe sayısının 49.000'e ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Sekiz ilde uygulamasına devam edilen

I. Sağlık Projesi kapsamında 138 yeni sağlık biriminin yapımı ile mevcut tesislerin makinateçhizat ve donanımları tamamlanarak hizmete girecektir. II. Sağlık Projesinin uygulanmasına ise 23 ilde devam edilecektir. Bu projeler çerçevesinde daha verimli ve kaliteli hizmet sunumu gerçekleştirilecektir.

Trafik kazalarında ilk yardım ve acil sağlık hizmeti vermek amacıyla yürürlüğe giren proje 1997 yılında uygulamaya konulacak ve Ankara-Sivrihisar arası yol güzergahında Gazi Üniversitesi tarafından pilot uygulama başlatılacaktır.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Kamu sağlığının korunması, sağlık personeli eğitim ve istihdamı, hizmet sunumu ve mesleklerle ilgili hususların düzenlenmesini öngören yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Kırsal ve kentsel kesimde birinci basamak sağlık hizmetleri ile koruyucu sağlık hizmetleri sunumunda etkililiği, yaygınlığı ve sürekliliği sağlayacak bir model geliştirilecek

ve bu çerçevede ihtiyaç duyulan kurumsal düzenlemeler yapılacaktır.

İkinci ve üçüncü basamak tedavi hizmeti sunumunda kaliteyi, verimliliği, idari etkililiği ve tüketici tatminini sağlamak için hastanelerin idari ve mali özerkliği olan sağlık işletmelerine dönüştürülmesine ilişkin hukuki düzenleme çalışmaları tamamlanacaktır.

Sağlık hizmetleri açısından sosyal güvencesi olmayan kesimin sigortalanmasını, uzun vadede sağlık sigortası uygulamalarında norm ve standart birliğinin sağlanmasını ve prim ödeme gücü olmayanlar için kamusal sübvansiyonu öngören yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Sağlık Bakanlığının doğrudan tedavi hizmeti sunan, hastane işleten ve personel istihdam eden bir yapı yerine, politika, standart ve norm belirleyen, sağlık alanını düzenleyen, denetleyen ve etkili koruyucu sağlık hizmetleri sunan bir yapıya kavuşturulması amacıyla merkez ve taşra teşkilatı yeniden yapılandırılacak ve bu çerçevede gerekli kurumsal düzenlemeler tamamlanacaktır.

Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı'nın milli bir araştırma kurumu haline getirilmesi amacıyla merkez ve taşra teşkilatı yeniden yapılandırılacak ve bu çerçevede gerekli kurumsal düzenlemelerle ilgili çalışmalar tamamlanacaktır.

Ebelik ve Ebeler Birliği, Hemşirelik ve Hemşireler Birliği ile ilgili yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Tababet Uzmanlık Tüzüğü ile Hususi Hastaneler Kanunu'na dayalı olarak çıkartılan Özel Hastaneler Tüzüğü'nün günümüzün ihtiyaçlarına cevap verebilecek hale getirilmesi ile ilgili çalışmalar başlatılacaktır.

4. İSTİHDAMIN VE İŞGÜCÜ PİYASASINDA ETKİNLİĞİN ARTIRILMASI PROJESİ

a) Mevcut Durum

1994 yılındaki ekonomik daralma istihdamı daha çok tarım-dışı sektörlerde etkilemiş, kentsel alanlarda ağırlığını hissettiren işten çıkarmalar ekonominin istikrar eğilimine girmesiyle azalmaya başlamıştır.

Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) Hanehalkı İşgücü Anketi (HİA) sonuçlarına göre 1995 yılında 20.394 bin kişi olan istihdam edilenlerin sayısı Nisan 1996'da 20.821 bine yükselmiş, aynı dönemde işsizlik oranı da yüzde 6,9'dan 6,3'e düşmüştür. Türkiye'de işgücü açısından işsizlik kadar önem taşıyan eksik istihdam oranı Nisan 1996'da yüzde 6,3, işsizlik ve eksik istihdam nedeniyle atıl durumda bulunan toplam işgücü oranı ise yüzde 12,6'dır. Türkiye'de toplam istihdam içinde kayıt dışı istihdam, tarım-dışı sektörlerde büyük boyutlara ulaşmıştır. Bunda istihdamla ilgili ek yük ve kesintilerin azaltılamamasının da payı bulunmaktadır.

Türkiye'nin istihdam yapısında önemli bir yer tutan ve işgücü verimliliğinin uluslararası ölçütlere göre çok düşük düzeyde kaldığı tarım sektöründe istihdam edilenlerin toplam istihdam içindeki payı 1996 yılında yüzde 44,9 gibi yüksek bir düzeyde seyretmektedir.

Otomasyona geçiş uygulamalarının imalat sanayiinde devam etmesinin yol açtığı istihdam azalmalarını karşılayacak nitelikte yeni işler oluşturulamamıştır. Sanayi sektörünün toplam istihdam içindeki payı 1995 yılında yüzde 15,3 iken 1996 yılında yüzde 16,1'e yükselmiştir.

Küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin imalat sanayi içinde üretken istihdam oluşturma kapsamında taşıdığı önem giderek artmaktadır.

Ülkemizdeki hızlı kentleşme ve göç nedeniyle kentlerdeki işgücü artışı devam etmekte, kentlerde modern işgücü piyasalarının kuralları tam olarak işlemediğinden işsizlik sosyal bir sorun olarak

ağırlığını bu kesimlerde daha çok hissettirmektedir. Nisan 1996'da HİA sonuçlarına göre Türkiye genelinde işsizlik oranı yüzde 6,3 iken, kentlerde bu oran yüzde 9,2'ye çıkmakta, kentlerdeki eğitimli gençler arasındaki işsizlik oranı ise yüzde 28,4'ü bulmaktadır. Kentlerde açık işsizlik artı eksik istihdam nedeniyle atıl durumda bulunan işgücü oranı yüzde 15,7 olarak gerçekleşmiştir. 1995 yılında yüzde 4,2 olan kırsal alanlardaki açık işsizlik Nisan 1996'da yüzde 3,8 olmuştur.

Özelleştirme uygulamalarının neden olabileceği olumsuz etkileri ortadan kaldırmak ve en aza indirmek amacıyla 1994 yılında başlatılan Dünya Bankası destekli İşgücü Uyum Projesinin uygulama aşamasına 1996 yılında geçilmiştir. Bu çerçevede, Türkiye şartlarına uygun bir İşgücü Uyum modeli oluşturulmuş, bugüne kadar kullanılmayan fonların ilgili kuruluşlara devri ile ilgili çalışmalar sürdürülmüş, ayrıca işgücü uyum hizmetlerinin verilmesine yönelik uygulama rehberleri hazırlanmış ve işgücü uyum bilgilendirme seminerleri düzenlenmiştir.

İşsizlere eğitim yoluyla istihdam sağlamayı amaçlayan 1993 yılında başlatılan Dünya Bankası destekli İstihdam ve Eğitim Projesi çerçevesinde İİBK bünyesinde açılan istihdam garantili kurslarda 1995 yılı sonuna kadar 46.880 kişiye kurs verilmiştir. İşe yerleştirme amaçlı işgücü yetiştirme çalışmaları çerçevesinde beş yıllık proje döneminde 73.200 kişiye nitelik kazandırılması ve bunların işe yerleştirilmesi planlanmıştır.

Etkili bir İşgücü Piyasası Enformasyon Sistemi oluşturulmasına yönelik çabalar İstihdam ve Eğitim Projesi kapsamında DİE koordinatörlüğünde kurulan İşgücü Piyasası Bilgi Danışma Kurulu'nun 1996 yılında yürüttüğü faaliyetler sonucu hız kazanmıştır.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

Nüfusun ve işgücünün eğitim durumunda gelişmeler görülmekle birlikte, ileri ülkeler düzeyine ulaşmak için örgün ve yaygın eğitim sistemindeki gelişmelerin hızlandırılması gerekliliği devam etmektedir.

Örgün ve yaygın mesleki-teknik eğitimin işgücü piyasası ile ilişkilerinin geliştirilmesine, uygulamalı eğitimde işyerlerinin daha fazla sorumluluk almasına olan ihtiyaç varlığını sürdürmektedir.

Meslek yüksekokulları ile ilgili yapılanmanın daha esnek bir şekle getirilerek işgücü ihtiyaçlarının ve talebin yoğun olduğu alanlara ağırlık verilmesi önem taşımaktadır.

TABLO: II.5Yurtiçi İşgücü Piyasasında Gelişmeler

(15+Yaş) (Bin Kişi)

	1994	1995	1996 (Nisan)	1997 (2)
Sivil İşgücü	21 403	21 907	22 212	22 773
Sivil İstihdam	19 664	20 394	20 821	21 269
Tarım	8 806	9 538	9 348	9 485
Sanayi	3 223	3 111	3 353	3 436
Hizmetler	7 635	7 745	8 120	8 348
İşsiz	1 739	1 513	1 391	1 504
Eksik İstihdam (3)	1 756	1 474	1 399	1 490
İşsizlik Oranı (%)	8,1	6,9	6,3	6,6
Eksik İstihdam Oranı (%)	8,2	6,7	6,3	6,5
İşsizlik+Eksik İstihdam Nedeniyle Atıl İşgücü Oranı (%)	16.3	13.6	12.6	13.1

Kaynak: DPT,DİE.

(1) DİE tarafından geçmişe doğru revize edilmiş olan Hanehalkı İşgücü Anketi verileri esas alınmıştır. Bu nedenle 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yeralan verilerden farklıdır.

(2) Tahmin.

(3) Ekonomik nedenlerle 40 saatten az çalışıyor olup, daha fazla çalışmak isteyenler ve mevcut işinden elde ettiği gelirin azlığı ya da kendi mesleğinde istihdam edilmediği gibi nedenlerle iş arayanları kapsamaktadır.

TABLO: II.6Kentsel İşgücü Piyasasında Gelişmeler (1)

(15+Yaş) (Bin Kişi)

	1994	1995	1996 (Nisan)	1997 (2)
Sivil İşgücü	9 882	9 942	10 113	10 451
Sivil İstihdam	8 714	8 927	9 187	9 435
İşsiz	1 168	1 015	926	1 016
İşsizlik Oranı (%)	11,8	10,2	9,2	9,7
Eksik İstihdam	844	724	653	699
Eksik İstihdam Oranı (%)	8,5	7,3	6,5	6,7
İşsizlik+Eksik İstihdam				
Nedeniyle Atıl İşgücü Oranı (%)	20,3	17,5	15,7	16,4

Kaynak: DPT, DİE

(1) DİE tarafından geçmişe doğru revize edilmiş olan Hanehalkı İşgücü Anketi verileri esas alınmıştır.

(2) Tahmin.

TABLO: II.7Kayıtlı İşgücünde İşten Çıkartmalar (1)

Sektör	1994		1995		1996 (2)
	1.Altı Ay	2.Altı Ay	1.Altı Ay	2.Altı Ay	1.Altı Ay
Kamu	36 803	32 186	15 704	11 243	8 571
Özel	101 673	90 838	54 510	34 171	44 600
TOPLAM	138 476	123 024	70 214	45 414	53 171

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

(1) Çıkarılma nedenleri: İşe ara verilmesi, işyeri kapanması, tenkiset, 1475 sayılı İş Kanunu'nun 13. ve 17.maddeleri.

(2) Geçici.

Çalışma Hayatı

Çalışma hayatı mevzuatının, AB'ye uyum şartları da dikkate alınarak, Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO) normlarına uygun bir şekilde geliştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Bu çerçevede sendikal hak ve özgürlükler ve iş güven-cesini geliştirmeye yönelik 87,151 ve 158 sayılı ILO sözleşmelerinin iç hukuka yansı-tılmasının gereği önemini korumaktadır.

Anayasa değişikliklerine paralel olarak 2821 sayılı Sendikalar Kanunu değişiklik çalışmaları, tarım ve orman işçilerinin İş Kanunu kapsamına alınması, 1475 sayılı İş Kanunu ile 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi

Grev ve Lokavt Kanunu'nda değişiklikler öngören kanun taslaklarına ilişkin hazırlıklar Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde oluşturulan Mevzuat Çalışma Grubu tarafından yürütülmektedir.

İşgücü piyasasında esnekliği esas alan standart dışı çalışma biçimlerini düzenlemek üzere ülke şartlarına ve uluslararası standartlara uygun mevzuata ilişkin hazırlık çalışmaları yürütülmektedir.

Asgari ücret 1 Ağustos 1996 tarihinden geçerli olmak üzere 16 ve üstü yaştaki işçiler için yüzde 101,1 artışla günlük 567.000 TL., aylık 17.010.000 TL., 15 ve altı yaştaki işçiler için yüzde 103,2 artışla günlük 480.000 TL., aylık 14.400.000 TL olarak belirlenmiştir.

TABLO: II.8Reel Ücret Endeksleri

(1989=100)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996(2)
İşgücü Maliyeti (1)							
Kamu	122	179	187	201	191	144	110
Özel	117	173	171	174	137	111	114
Memur Aylık Maliyeti	123	128	136	137	102	96	107
Yıllık Ortalama Asgari Ücret (3)	113	129	142	150	118	112	132

Kaynak: DPT.

(1) Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu ve Kamu İşveren Sendikaları Konfederasyonu verilerinden hesaplanmıştır. Söz konusu Konfederasyonların kayıtlı bilgilerini esas alan bu yeni seri ile 7.Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yer alan seri farklılık arz etmektedir.

(2) Tahmin.

(3) 16 ve üstü yaş için sanayi ve hizmetler kesimi yıllık ortalama asgari ücretidir.

1996 yılında toplu sözleşme kapsamındaki işçilerin işgücü maliyetlerinde özel kesimde yüzde 86,0 oranında, kamu kesiminde ise yüzde 38,2 oranında nominal bir artış olduğu tahmin edilmektedir.

1996 yılında memur maaşlarında yapılan artış ve düzenlemelerle ortalama net maaş artışı nominal olarak yüzde 94,0 oranında gerçekleşmiştir.

Kamu kesiminde aşırı ve dengesiz istihdamın azaltılması, kamu personel ve ücret rejiminin yeniden düzenlenmesi, ücretler ve istihdam üzerindeki yüklerin azaltılması ve işgücü maliyetinin yapısında düzenleme yapılması konularında önemli bir gelişme sağlanamamıştır. Ancak, 1996 Mali Yılı Bütçe Kanunu ile 3320 sayılı Memurlar ve İşçiler ile Bunların Emeklilerine Konut Edindirme Yardımı Yapılması Hakkında Kanun'un 3.maddesinin, 1996 Mali Yılında uygulanmayacağı hüküm altına alınmıştır.

Ücretliler arası gelir dengesizliklerini giderecek düzenlemeler, ücretlerin, istihdamı geliştirme, büyüme ve yeni çalışma biçimleri dikkate alınıp iş, liyakat, verim, kıdem ve kariyerin karşılığı olarak belirlenmesine yönelik çalışmalar ile iş analiz ve değerlenRusya ve Bağımsız Devletler Toplu-luğuna gönderilmiştir. Halen 504.953'ü vasıflı olmak üzere 667.229 kişi yurtdışı-na gitmek için sıra beklemektedir.

dirmesi sisteminin yaygınlaştırılıp yerleştirilmesi çalışmaları çok sınırlı boyutlarda kalmıştır.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

~~Ücretli ve ücretsiz işlerde kayıtdışı kesimde çalışmanın yaygınlığı, çalışma ilişkilerini ve işletmeleri olumsuz yönde etkilemeye devam etmektedir.~~

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın çalışma hayatının bütünü için etkin görev yapabilecek bir yapıya kavuşturulması ihtiyacı önemini korumaktadır.

Yurtdışı İşçi Sorunları

Ülke dışındaki yurttaşlarımızın sayısı 1996 yılı Temmuz ayı itibariyle 3.396.561 olup bunların 1.319.372'sini çalışan vatandaşlarımız oluşturmaktadır. Yurtdışında bulunan vatandaşlarımızın 2.962.959'u Avrupa ülkelerinde yaşamaktadır.

İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun verilerine göre Ocak-Haziran 1996 döneminde 120'si kadın olmak üzere 22.819 kişi kendi imkanlarıyla bulduğu işlerde çalışmak amacıyla yurtdışına gönderilmiştir. Bu kişilerin yüzde 70'ini oluşturan 15.275'i

Yurtdışında bulunan vatandaşlarımıza ilişkin yapılan araştırma sonuçlarına göre 1995 yılında toplam 49.300 Türk işadamı Almanya, Fransa, Hollanda, Belçika ve İngiltere'de bulunmaktadır.

1995-1996 öğretim yılında Batı Avrupa ülkelerinde örgün eğitimin bütün kademele-rine devam eden öğrenci sayısı 733.961'dir.

Yurtdışındaki Türk vatandaşlarının ve çocuklarının yabancı eğitim sistemi ve çalışma yaşamı içindeki durumları yetersiz dilbilgisi, meslek eğitiminden gereğince yararlanamama gibi nedenlerle beklenen ve istenilen düzeyde bir gelişme gösterememiştir.

Yurtdışında çalışanların tasarruflarının Türkiye'ye çekilmesi amacıyla süper döviz hesabı açılabilen yabancı paraların asgari tutarlarında indirim ve vadelerinde çeşitlemeye gidilmiştir.

Ülke dışındaki yurttaşlarımızın bulundukları ülkelerle yapılan ikili sosyal güvenlik sözleşmelerinin günün koşullarına uyarlanmasına, sözleşme yapılamayan ülkelerle sosyal güvenlik anlaşmalarının gerçekleştirilmesine ilişkin çalışmalara devam edilmektedir.

b) Amaçlar

Teknolojinin en önemli rekabet unsurlarından birini oluşturduğu ve toplam istihdam içinde tarımın payının azalacağı dikkate alındığında üretken istihdam yaratılmasının büyük önem taşıdığı görülmektedir. Bunun gerçekleştirilmesinde belirleyici rolü istikrarlı ve teknoloji ağırlıklı ekonomik büyüme oynayacaktır.

İstihdamın geliştirilmesi ve işsizliğin azaltılması bakımından küçük ve orta ölçekli işletmelerin kapasitelerinden azami ölçüde yararlanılacak ve yerel ekonomik potan-siyeller harekete geçirilecektir. Bu amaçla küçük ve orta ölçekli işletmeler ile bireysel girişimlere yönelik proje, finansman, organizasyon ve teknoloji alanlarındaki destekler artırılacaktır.

Yeni istihdam için destek sağlayan mevcut mekanizmaların etkinleştirilmesi ve bu doğrultuda yeni mekanizmaların oluş-turulması amacıyla çalışmalar yapılacaktır.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

1997 yılında işgücünün 22.773 bin, istihdamın 21.269 bin ve işsizlik oranının yüzde 6,6 düzeyinde olacağı tahmin edil-mektedir. Yüzde 6,5 civarındaki eksik istih-damla birlikte, atıl durumda bulunan işgücü oranının yüzde 13,1 olması beklenmektedir.

Devlet işçi ve işveren kesimlerinin sürekli diyalogu sağlanacak, çalışma barışı korunacak, çalışma hayatı mevzuatı AB ülkelerine uyum ve ILO normları doğrultusunda yenilenecektir.

İstihdamın geliştirilmesine yönelik olarak, standart dışı çalışma biçimlerine imkan tanıyacak düzenlemeler yapılacak, ücret belirleme yöntemlerinin objektif hale getirilmesine çalışılacaktır.

Yurtdışındaki işçilerin ve ailelerinin eğitim düzeylerinin yükseltilerek nitelikli istihdama yönlendirilmelerine, ekonomik giri-şimlerinin desteklenmesine ve bulundukları toplumla sosyal bütünleşmelerinin sağlan-masına yönelik çalışmalara ağırlık verilecektir.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

İş ve İşçi Bulma Kurumu, çağdaş istihdam hizmetlerini yerine getirebilecek ve bunun için gerekli imkanlara kavuşturulacak şekilde kapsamlı bir biçimde İş Kurumu olarak yeniden yapılandırılacaktır.

İstihdamla bağlantılı aşırı yük ve kesintiler, ilgili fonlara ilişkin mevzuatın değiştirilmesini de içeren önlemlerle kısıtlanacaktır.

Standart dışı çalışma biçimlerinin hukuki dayanağa kavuşturulmasına yönelik olarak yapılacak düzenlemenin boyutlarını ve ilkelerini belirleyen ön çalışmalar başlatılacaktır.

Örgün ve yaygın mesleki-teknik eğitimin işgücü piyasası ile ilişkileri geliştirilecek, işgücü ihtiyacı ve talebin yoğun olduğu dallara ağırlık verilecektir.

Onaylanan ILO sözleşmelerinin ve Anayasa değişikliğinin çalışma mevzuatına yansıtılmasını sağlayacak değişikliklere ilişkin çalışmalar yapılacaktır.

Kamu görevlilerinin sendikal hak ve yükümlülüklerini tanımlayıp yasal güvenceye kavuşturacak mevzuat hazırlık çalışması, Anayasada yapılan değişikliğin gerektirdiği düzenlemeler dikkate alınarak gözden geçirilecektir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği mevzuatının teknolojik gelişmeleri izleyebilmesi ve mevcut sistemin esnekliğe kavuşturulması için yapılması gereken değişiklik çalışmaları sürdürülecektir.

Tarım kesiminde ücretli çalışanları kapsayacak Tarım İş Kanunu Tasarısı hazırlık çalışmaları sonuçlandırılacaktır.

Asgari ücret tespit yöntemlerini yeniden belirlemeye yönelik düzenlemeler yapılacaktır.

Uluslararası göç istatistikleri alanında yeterli ve sağlıklı veri tabanının oluşturulması için gerekli çalışmalar başlatılacaktır.

Türkiye'deki yabancı uyrukluların istihdamı ile ilgili mevzuat günün koşullarına göre yeniden düzenlenecek, ilgili hükümlerdeki dağınıklık giderilecek, yabancıların istihdamı ile ilgili esaslar tek bir kanunda toplanacaktır.

II. TARIM, SANAYİLEŞME VE DÜNYA İLE BÜTÜNLEŞME**5. TARIMSAL POLİTİKALAR İLE İLGİLİ YAPISAL DEĞİŞİM PROJESİ****a) Mevcut Durum**

1996 yılında, tarım sektörü üretiminin bir önceki yıla göre yüzde 2,8 artması beklenmektedir.

1996 yılında kimyasal gübre kullanımının 4.500 bin ton, mücadele ilaçları kullanımının 39.500 ton olacağı, traktör parkının ise 822 bin adede yükseleceği tahmin edilmektedir.

Bitkisel ürünlerde yüksek ve iyi vasıflı tohumların geliştirilmesini hedef alan Tohumluk Programı çerçevesinde 1996 yılında 192.735 ton buğday, 22.536 ton arpa tohumu üretilmiştir. Diğer taraftan Ağustos 1996 sonuna kadar 5.447 ton hibrit mısır, 1.782 ton hibrit ayçiçeği, 26.407 ton pamuk, 1.552 ton sebze, 812 ton soya, 783 ton yem bitkileri, 670 ton bakliyat tohumu dağıtılmıştır.

Ülkemizde arazi kullanım planları bulunmamaktadır. Tarım arazilerinin tarım dışı kullanımının artışı ve erozyon gibi nedenlerle tarım alanları azalmakta, arazi mülkiyetindeki dağılımın bozukluğu sonucunda küçük işletmeler giderek artmaktadır. Bunun sonucu olarak işletme sayısı 1991 yılında 4 milyon 92 bine yükselmiş olup, bu işletmelerin yüzde 99'u 50 hektarın altında bulunmaktadır.

Tarım sektöründe başlıca üretici örgütleri olan Türkiye Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği ile çeşitli kooperatifler ve bunların birliklerinin; üretici kesimin temsil edilmesinde, tarımsal politikaların geliştirilmesinde, üreticilere hizmet verilmesinde, üretimin yönlendirilmesinde, fiyat oluşumunun sağlanmasında ve ürünlerin pazarlanmasında kendilerinden beklenen

işlevleri yeterli ölçüde yerine getirememeleri sorunu önemini korumaktadır.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

~~Tarım politikalarının belirlenmesi konusunda kamu kesiminde örgütlenme ve koordinasyon yetersizliği bulunmaktadır. Yapısal sorunların çözülmesi, politikaların belirlenmesi, faaliyetlerin yönlendirilmesi amaçlarıyla ilgili kamu ve özel sektör temsilcilerinin katılımları ile oluşturulması öngörülen Tarımda Yeniden Yapılanma Kurulu gerçekleştirilememiştir.~~

Destekleme politikalarının en önemli unsuru olan fiyat müdahaleleri, üretimin pazar sinyallerine göre gelişmesini engellemesi ve üretici gelirlerinde istikrarsızlığa yol açması gibi bilinen olumsuz etkilerine rağmen 1996 yılında da sürdürülmüştür.

Önemli ürünlerle ilgili yeni borsaların kurulması ve mevcut borsaların geliştirilmesi amacı ile FAO kaynaklarından desteklenerek ön raporu hazırlanan Ürün Borsalarının Planlanması Projesinin uygulanabilmesi için FAO ve Dünya Bankası katkıları ile fizibilite etüdüleri tamamlanmıştır.

1996 yılında İzmir Ticaret Borsası Vadeli İşlemler Piyasası Genel Yönetmeliği çıkarılarak tarım ürünlerinde vadeli işlemlere başlanabilmesi için gerekli yasal ortam sağlanmıştır.

Tarım sektöründe araştırma, eğitim ve yayım hizmetleri yeterli düzeyde bulunmamaktadır.

Tarımsal faaliyetleri gerçekleştiren kurumların, havza bazında koordineli çalışmaları, kaynakların rasyonel kullanımını engellemektedir.

Tarım sektöründe Avrupa Topluluğu ile ilişkilerimizle ilgili olarak, Katma Protokol hükümlerine göre öngörülen 22 yıllık süre

içinde Topluluk Ortak Tarım Politikasına uyum sağlanamadığından 1/95 sayılı Türkiye-AT Ortaklık Konseyi Kararı ile bu süre uzatılmıştır. Bu konuda mevzuat ve Topluluk Ortak Tarım Politikasına uyum çalışmaları sürdürülmektedir. Ayrıca, Katma Protokol ve Ortaklık Konseyi Kararları çerçevesinde tarım ürünleri ticaretinde karşılıklı taviz verilmesi konusunda Toplulukla yapılan görüşmeler sürdürülmektedir.

1994/2 sayılı Bakanlıklararası Tütün Kurulu Kararıyla, tütün üretim kontenjanı 220 bin ton olarak tespit edilmesine karşın, gerçekleşen üretim 1994 yılında 184.987 ton 1995 yılında ise 194.384 ton olmuştur. 1996/1 Sayılı Bakanlıklararası Tütün Kurulu Kararıyla 1996 yılı tütün üretim kontenjanı ise 235 bin ton olarak belirlenmiştir.

93/4988 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca, 1994 yılı tütün üretim kotası dışında kalan ekilmeyen miktar için 1995 yılında tazminat ödenmesine geçilmiştir. Söz konusu tazminat miktarı 1994 yılı için 2.079 milyar TL, 1995 yılı için ise 4.500 milyar TL olmuştur.

Ülkemizdeki hayvan sayısı, tarımı ileri pekçok ülkeninkinden fazla olmasına rağmen, birim hayvan başına elde edilen verim düşüktür. Hayvancılığı ileri ülkelerde ortalama sığır karkas ağırlığı 250 kg dolayında iken, ülkemizde 160-170 kg dır. Sığır başına süt verimi bu ülkelerde ortalama 5000-6000 kg/laktasyon iken, ülkemizde 1400-1500 kg/laktasyondur.

1995 yılı hayvancılık istatistiklerine göre genel hayvan popülasyonu içerisinde düşük verimli yerli ırk hayvanlar, sığır mevcudunun yüzde 45,1'ini, koyun mevcudunun yüzde 97,6'sını oluştur- maktadır.

Hayvanların ıslahı maksadıyla sun'i tohumlama faaliyetine devam edilmektedir.

1994 yılında 863 bin baş, 1995 yılında ise 898 bin baş sığır sun'i tohumlama metoduyla tohumlanmıştır. 1996 yılında bu rakamın 1 milyon baş olması beklenmektedir.

Belli bir program dahilinde, 1987-1996 Eylül döneminde toplam 300 bin baş damızlık sığır ithal edilerek üreticilere dağıtılmıştır.

Kasaplık ve besi sığırı ithalatı 1993 yılında 130 bin baş, 1994 yılında ise yüksek fiyat artışı nedeniyle oldukça azalarak 14 bin baş olarak gerçekleşmiştir. Ancak 1995 yılında yurt içinde kasaplık ve besi sığırı teminindeki sıkıntıyı hafifletmek üzere ithalattan alınan fonun düşürülmesi nedeniyle ithalat yeniden büyük bir artış göstererek 350 bin baş, Eylül 1996 sonu itibariyle ise 63.072 baş kasaplık, 48.411 baş besi sığırı olmak üzere ithal edilen miktar 111.483 baş olarak gerçekleşmiştir.

Hayvancılığın geliştirilmesi konusundaki çalışmalar sürdürülmektedir. Bu çerçevede süte, sun'i tohumlamaya, aşı-ilaç kullanımına, damızlık sığır ithalatına destek sağlanmaktadır. 1995 yılı içerisinde hayvancılık sektörüne 3 ayrı Bakanlar Kurulu Kararı ile toplam olarak 21.250 milyar TL 'sı kaynak tahsis edilmiştir. 4.5.1995 tarih ve 95/6820 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Orman Bakanlığı'nca orman köylülerine kullandırılmak üzere açılan 250 milyar TL kredinin tamamı; Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nca kooperatiflere tahsis edilen, 1 trilyon TL 'sı tutarındaki kredinin 625 milyar TL 'sı; 17.7.1995 tarih ve 95/7225 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde 22 il'e tahsis edilmiş bulunan 2 trilyon TL'si kredinin

tamamı; 18.10.1995 tarih ve 95/7418 sayılı hayvancılığın geliştirilmesine ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı ile hayvancılıkla ilgili gerekli altyapıya sahip gerçek ve tüzel kişilere kullandırılmak üzere tahsisi yapılan 18 trilyon TL'si kredinin T.C. Ziraat Bankası kanalıyla 8 trilyon TL'si; Tarım ve Köyşleri Bakanlığınca Tarım Kooperatiflerine 2 trilyon TL' lık bölümü kullandırılmıştır.

Yürürlükte bulunan Arazi Kanununun ihtiyaca cevap verememesi sonucu meraların kötü, bilinçsizce aşırı otlatılmaları ve tarlaya çevrilmeleri gibi nedenlerle alanları azalmış, vasıfları bozulmuştur. Bunun yanında yem bitkileri üretimi nicelik ve nitelik yönünden yetersiz seviyededir. Halen tarım üretimi yapılan alanın ancak yüzde 2,5-3'ü yem bitkileri tarımına ayrılmaktadır.

Hayvan hastalık ve zararlıları etkilerini sürdürmektedir.

Üreticilerin bilgi seviyelerinin yetersizliği, hayvan bakımı, beslemesi, hayvan barınakları, kontrol ve pazarlama imkanlarının istenilen şekilde iyileştirilememesi; girdi fiyatlarıyla ürün fiyatları arasında denge kurulamaması; yetiştirici birlikleri, kooperatifleri ve derneklerinin ülke genelinde yaygınlaşmamış oluşu hayvancılık sektörünün diğer temel sorunlarını oluşturmaktadır.

Ülke topraklarının genelde yüzde 26'sını ormanlar oluşturmaktadır. Ancak iyi vasıflı ormanlar yüzde 11 gibi çok düşük bir oranda bulunmaktadır. Bu oran Avrupa ve Dünya genelinde yüzde 27 dolayındadır.

Sürdürülebilir kalkınmada büyük rol oynayan orman kaynaklarını işletme, koruma ve genişletme amaçları doğrultusunda 1996 yılında 800 bin hektar kadastro, 1.800 km orman yolu, 200 km stabilize yol, 3.500 km yangın emniyet yolu yapılmış ve 58 arazöz

alınmıştır. Ayrıca, 52 bin hektar ağaçlandırma, 24 bin hektar erozyon kontrolü, 5 bin hektar mer'a ıslahı ve 12 bin hektar enerji ormanı tesis çalışmaları gerçekleştirilmesi beklenmektedir.

Erozyon ve çölleşme ile ilgili sorunlara çözüm getirmek amacıyla, 1995 yılında yürürlüğe konulan Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Kanununun da katkısıyla, 1996 yılında ağaçlandırma ve erozyon kontrol çalışmalarında önemli gelişmeler sağlanmıştır.

Ormanların verim gücünü esas alan amenajman planları ile belirlenen ve son yıllarda 7.6 milyon m³ düzeyinde olan endüstriyel odun üretimine 1996 yılında da ekosistemi tahrip etmeyecek şekilde devam edilmektedir.

Toplum sağlığı, rekreasyonel ihtiyaçların giderilmesi ve ormanları kontrollu kullanarak yangınları önleme amacıyla yılda yaklaşık 15 milyon insanın ziyaret ettiği 428 Orman İçi Dinlenme Yeri'nde 1996 yılında da teknik ve sosyal şartları iyileştirme çalışmalarına devam edilmiştir.

Ancak bu gelişmelere rağmen 1996 yılında toplam 1.390 adet yangında yaklaşık 10 bin hektar orman alanı kaybedilmiş ve çeşitli yasalarla 10 bin hektarlık alan da orman rejimi dışına çıkarılmıştır. Diğer taraftan, orman içi turistik alanlar ile Milli Park ve benzeri alanlarda plan ve uygulamaları gerçekleştirebilecek teknik eleman yetersizliği, erozyon ve biyolojik çeşitliliği korumadaki eksiklikler gibi sorunların önem ve ağırlıkları devam etmektedir.

Son yıllarda su ürünleri üretiminde aşırı avlanma, kirlenme ve ekolojik değişimler sonucunda azalmalar olmuştur.

Su ürünleri üretimini etkileyen kirlenmenin önlenmesi için Karadeniz Ülkeleri arasında imzalanan anlaşmaya benzer olarak, bu ülkelerle su ürünleri kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi için gerekli bir anlaşmanın hazırlık çalışmalarına, Ülkemiz koordinatörlüğünde devam edilmektedir.

Su ürünleri sektöründe; kamuda etkin, yönlendirici, kaynakları yönetici, geliştirici ve yeterli bir yapının bulunmaması, yetiştiriciliğin istenen düzeyde geliştirilememiş oluşu, hastalık ve parazitler dahil koruma ve kontrol hizmetlerinin etkinlikle yürütülememesi, araştırma ve geliştirme faaliyetlerindeki yetersizlik, üreticilerin etkin olarak teşkilatlanamamış oluşu, soğuk ve donmuş zincir ile pazarlama sisteminin yetersizliği, kaynakların yıllık üretimleri ile bunları etkileyen faktörlerin iyi bilinmemesi önemli sorunlardır.

1996 yılında balıkçı barınaklarının işletilmesi ile ilgili yönetmeliğin yeniden düzenlenmesi çalışmaları tamamlanacaktır.

İnşaatı tamamlanan balıkçı barınakları sayısı 1995 yılında 127'ye ulaşmıştır. 1996 yılında ise 131'e ulaşması beklenmektedir.

b) Amaçlar

Tarım sektöründe temel amaç; artan nüfusun dengeli ve yeterli beslenmesinin sağlanması, ihracatta mukayeseli üstünlüğe sahip olduğumuz ürünlere ağırlık verilerek üretim ve ihracatın artırılması, üretici gelirlerinde istikrar sağlanması ve kamu kaynaklarının daha rasyonel kullanılmasıdır.

Üretimde verimliliğin ve kalitenin artırılması için araştırma, eğitim, yayım hizmetlerinin geliştirilmesi ve etkinleştirilmesi faaliyetlerine 1997 yılında da devam edilecektir. Bu çerçevede II. Tarımsal Yayım

ve Uygulamalı Araştırma Projesi ve Tarımsal Araştırma Projesi uygulamaları ve araştırmayayım-çiftçi ağı ile yeni teknolojiler etkin bir şekilde çiftçilere götürülecektir.

GATT/Uruguay Turu Nihai Senedi'nin tarımla ilgili hükümleri çerçevesinde tarım ürünleri fiyatlarına olan devlet müdahaleleri azaltılarak ürünlerin rekabet ortamında pazarlanabilmeleri ve kayıtlı üreticilere doğrudan gelir desteği verilmesi için 1997 yılında Üretici Birliklerinin kurulması ile ilgili çalışmalar yürütülecektir.

Önemli ürünlerle ilgili yeni ve her türlü modern donanımına sahip borsaların kurulması veya mevcut borsaların geliştirilmesi amacı ile yapılan Ürün Borsalarının Planlanması projesinin uygulanması için hazırlanan fizibilite etüdü sonuçları dikkate alınarak 1997 yılında dış kaynak temin edilecek, gerekli yatırımlar Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve ilgili borsaların katkısıyla gerçekleştirilecektir.

GAP Bölgesinde sulama yatırımı tamamlanacak 20 bin hektarlık ilave alanda karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğumuz ürünlere ağırlık verilecek, ayrıca GAP Yöresi Eğitim ve Yayım Projesi çalışmaları hızlandırılacaktır.

Tarım sektöründe Uzaktan Algılama Yöntemiyle Ürün Tahmini çalışmaları 1997 yılında uygulamaya konulacaktır.

1997 yılında üretimin artırılması amacı ile hayvancılığa özel önem verilmesine devam edilecektir.

Yüksek verimli kültür ırkı damızlık hayvanlar, ülke içinden ve ithalat yoluyla karşılanarak genel hayvan popülasyonu içerisindeki payı artırılacak, ayrıca sun'i tohumlama yolu ile yapılan melezleme çalışmaları etkinleştirilecektir. Canlı hayvan

ithalatında sağlık kontroluna önem verilecektir. 1997 yılında 1200 bin baş sığırın sun'i tohumlama metoduyla tohumlanacağı tahmin edilmektedir.

Karma sanayi yemi üretiminde gerekli kalitenin sağlanması için 1734 sayılı Yem Kanunu ve Yem Yönetmeliği'nin daha etkin bir şekilde uygulanması ile ilgili düzenlemeler yapılacak, mevcut yem standartlarının bir kısmı zorunlu uygulamaya konulacaktır.

Hayvancılık istatistiklerinin, toplanması, yayınlanmaları gözden geçirilmekte olup, ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından kabul edilebilir hale getirilmesi çalışmaları sürdürülecektir.

Ormancılık çalışmalarında, işçi sağlığı ve iş kazalarının önlenmesi ile ilgili eğitimlerin yoğunlaştırılması, teknik imkanların geliştirilmesi ve faaliyet noktalarında gerekli uyarı işaret ve levhalarının konması zorunlu görülmektedir.

İşletmecilik, ağaçlandırma ve erozyon kontrol faaliyetlerinde önceliğin bakım çalışmalarına verilmesi ve Milli Park, Tabiat Parkı ve benzeri koruma alanlarının gelecek nesillerin faydalanmalarına imkan verecek şekilde koruma ve genişletme çalışmalarına hız verilmesi önem arz etmektedir.

Ekoturizmi geliştirmek ve yangınları önlemek amacıyla turistik alan ve yol kenarlarında gerçekleştirilecek ormancılık çalışmalarında doğa peyzajı prensiplerinin uygulanmasına ve ağaçlandırmalarda yangına daha az hassas türlere yer verilmesine özen gösterilecektir.

Oduna dayalı sanayilerin ihtiyacı ve gelişimi dikkate alınarak, uygun fiyat ve iyi kalitede odun üretimi yapabilmek, üretim, depolama ve taşımada zayıflık azaltmak için kayın ormanlarında üst yapılı yol çalışmalarının yoğunlaştırılmasına ve kış

üretimi imkanlarının geliştirilmesine ağırlık verilecektir.

1997 yılında sektörde 33 bin hektar ağaçlandırma, 26 bin hektar erozyon kontrolü, 2 bin hektar mer'a ıslahı, 40 bin hektar enerji ormanı tesisi, 2.500 km orman yolu ve 1.0 milyon hektar yeni sahada kadaastro çalışması yapılması öngörülmektedir.

1997 yılında su ürünleri üretimini artırıcı kaynakların süreklilikle kullanılmasına, yetiştiriciliğin geliştirilmesine yönelik özellikle Karadeniz'de uygulama faaliyetlerine Dünya Bankası hibesi ve Japon Hükümeti Teknik Yardım Projeleri ile devam edilecek, Trabzon'da kalkan balığı yetiştiriciliği çalışmalarına başlanacaktır. Aynı projeler kapsamında lagünlerin hazırlanacak mühendislik ıslah projeleri ile özel sektörde etkinlikle kullanımları sağlanacaktır.

Su ürünleri sektöründe, inşaatı tamamlanan balıkçı barınakları adedinin 1997 yılında 133'e ulaşması beklenmektedir.

1997 yılında tarım sektörü katma değer artışının sabit fiyatlarla yüzde 3,0 olması beklenmektedir.

Tarımsal destekleme için diğer transferler hariç 1997 yılında bütçeden 100 trilyon TL kaynak ayrılması öngörülmüştür.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Tarım Satış Kooperatifi Birliklerinin ortaklarına daha iyi hizmet verebilecek ve kooperatifçilik hizmetlerini daha etkin bir şekilde yerine getirebilecek özerk bir yapıya kavuşturulması, kooperatifçilik ve işletmecilik faaliyetlerinin birbirinden ayrılması için Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerine ilişkin 3186 sayılı ve 2834 sayılı Kanunlarda yapılması öngörülen değişiklikler, 1997 yılında tamamlanacaktır.

Ürün Borsaları konusunda alt yapının düzenlenmesi amacıyla 5590 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kanunu'nda değişiklik yapılacaktır.

Ülkemizde hayvancılığın meralara bağımlı olması nedeniyle, maliyet düşürücü bir unsur olarak meraların önemi büyüktür. Bugüne kadar, meraların tespiti, tahsisi ve amaçlarıyla ilgili olarak yasal bir düzenleme yapılmamış, bu konudaki düzenlemeler diğer yasalardaki ilgili hükümlere göre yürütülmüştür. Yasal boşluğu doldurmak, mera, yaylak ve kışlakların tespit, tahsis ve amacına uygun kullanımını düzenlemek üzere Mera Kanununun çıkarılması için çalışmalar sürdürülecektir.

Tarım sektörünün yapısal sorunlarının çözüme kavuşturulması ve belirlenen tarım politikası amaçlarına ulaşılabilmesine yönelik olarak, bu sektörde politikaları belirleyen ve faaliyetleri yönlendiren ilgili kamu ve özel sektör kuruluşları temsilcilerinden oluşan Tarımda Yeniden Yapılanma Kurulu oluşturulacaktır.

1177 sayılı Tütün Tekeli Kanunu, 1196 sayılı Tütün Tarım Satış Kooperatifleri ve Bölge Birlikleriyle Türkiye Tütün ve Satış Kooperatifleri Genel Birliği Kanunu ve 196 sayılı Ekici Tütün Satış Piyasalarının Desteklenmesine dair Kanunlar günün şartlarına uygun hale getirilecektir.

Üretici Birlikleri Yasası çıkarılarak üreticilerin ilgi alanına giren ürünlerin üretimi ve pazarlanması konularında üreticilere hizmet verilebilmesi ve yapısal uyum çerçevesinde önerilen gelişmelerin sağlanabilmesi için gerekli altyapıyı oluşturacak Üretici Birlikleri kurulacaktır.

Türkiye Ziraat Odalarının görevlerini etkin bir şekilde yerine getirebilmesine ortam yaratmak amacıyla 6964 sayılı Ziraat Odaları

ve Ziraat Odaları Birliği Yasası'nda değişiklik yapılacaktır.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın, Yapısal Uyum Projesi kapsamında kendisine verilmiş olan görevlerle yem ve gıda denetimleri ile ilgili görevlerini daha etkin bir şekilde yerine getirmesi amacıyla yeniden düzenlenmesi için yeni bir Yasa taslağı hazırlanacaktır.

Şeker Kanunu'nun, ihtiyaca cevap vermeyen maddeleri güncelleştirilerek, özel kesimin şeker sanayinde etkin faaliyet göstermesi sağlanacaktır.

Hayvancılıkta sermaye şirketlerinin yaygınlaştırılmasını destekleyici mevzuat düzenlemesi çalışmaları sürdürülecektir.

6. SANAYİLEŞME YAKLAŞIMI

A. MADENCİLİK

a) Mevcut Durum

Son dönemde madencilik sektöründe görülen en önemli gelişme, ihracatın tekrar artış sürecine girmesi olmuştur. 1989 sonrası dönemde sürekli gerileyerek, 1993 yılında 233 milyon dolar seviyesine kadar düşen ve 1994 yılında 263 milyon dolar olarak gerçekleşen sektör ihracatı, 1995 yılında yaklaşık yüzde 50 artış ile 391 milyon dolar düzeyine yükselmiştir. Bu gelişmede, dünya ekonomisindeki canlanmaya bağlı olarak, geleneksel ihraç ürünlerimize olan talebin artmasının yanı sıra, fiyat artışları da birinci derecede etkili olmuştur. 1996 yılında ihracatın yaklaşık olarak bir önceki yıl düzeylerinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Madencilik sektörü ithalatı içinde, ham petrol ve doğal gaz en önemli ürünler olmaya devam etmektedir. 1995 yılında ham petrol ithalatı 23.605 bin ton, doğal gaz ithalatı ise, 6,9 milyar M3 düzeyine yüksel-

miştir. Hampetrol ve doğal gaz ithalatındaki artışlar 1996 yılında da devam etmektedir. 1996 yılı sonu itibariyle petrol ithalatının

24.150 bin ton, doğal gaz ithalatının ise 8 milyar M3 düzeyinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

Doğal gazda arz kaynaklarının çeşitlendirilmesi politikası doğrultusunda Marmara Ereğlisi'nde inşa edilen terminalin hizmete alınmasıyla, 1994 yılında Cezayir'den LNG ithalatına başlanılmıştır. 1994 yılında 377 milyon M3 doğal gaz eşdeğeri olarak gerçekleşen LNG ithalatı, 1995 yılında, Cezayir'den ithalatın yanısıra spot piyasadan alımlarla 1,2 milyar M3 seviyesine yükselmiştir. 1996 yılında LNG ithalatının büyük bölümü Cezayirden olmak üzere 2 milyar M3'ü aşacağı tahmin edilmektedir.

1995 yılında, Türkiye doğal gaz tüketiminin yüzde 57'si elektrik üretimi alanında gerçekleşmiştir. Buna karşılık, konutlarda tüketimin payı yüzde 19, sanayide tüketimin payı ise yüzde 24 olmuştur. 1996 yılında ise, konutlarda tüketimin payındaki artışa karşılık, elektrik üretimindeki payın gerilediği gözlenmektedir.

Yerli ham petrol üretimindeki durgunluğa karşılık, son yıllarda yurtdışında petrol arama ve üretimine yönelik girişimlerden olumlu sonuçlar alınmıştır. Bu kapsamda özellikle Kazakistan'daki arama ve üretim faaliyetleri büyük önem taşımaktadır.

Alternatif enerji kaynaklarının en önemlilerinden olan jeotermal enerji, talebin güvenli, ucuz ve çevre yönünden en az sorun yaratacak tarzda karşılanabilmesi bakımından önem arz etmektedir. Özellikle konut ısıtmacılığı için uygun niteliklere sahip olan ülke jeotermal kaynaklarının, bu amaçla değerlendirilmesi yönünde çalışmalar gelişerek devam etmektedir.

b) Amaçlar

Yeraltı kaynaklarının yüksek katma değer sağlayacak şekilde ekonomiye kazandırılması, sanayinin hammadde ve enerji ihtiyacının güvenli ve ekonomik olarak karşılanması madencilik sektöründe temel amacı oluşturmaktadır. Bu amaçla, yurtiçi ve yurtdışında petrol arama faaliyetlerine hız verilecek, madencilik sektöründe verimli işletmeciliğin geliştirilmesi amacıyla gerekli imkanlar sağlanacaktır.

Enerji talebinin karşılanmasında ithalat zorunluluğu bulunmakla birlikte, yurtiçi kaynakların toplam içindeki payının korunması arz güvenliği açısından büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, 1997 yılında, öncelikle Çan ve Elbistan linyit kaynaklarının değerlendirilmesi yönündeki çalışmalara devam edilecektir.

Doğal gazda tüketim artışına paralel olarak, arz kaynaklarının çeşitlendirilmesi yönündeki çabalar sürdürülmektedir. Bu doğrultuda, Mayıs 1995'de bir protokol imzalanarak başlatılan İran'dan doğal gaz ithalatına yönelik çalışmalar, Ağustos 1996'da nihai anlaşmanın imzalanmasıyla önemli bir gelişme kaydetmiştir. İmzalanan anlaşmanın gereği olarak, gaz ithalatı için gerekli doğal gaz boru hattının inşasına en kısa sürede başlanması planlanmaktadır. Öte yandan, Rusya ve diğer bölge ülkelerinden ilave doğal gaz ithalatı için gerekli girişimler sürdürülecektir.

Devlet, kömür ve diğer maden işletmeciliğinde gerekli sosyal ve teknik altyapı düzenlemelerini yapacak, uygun olanlar özelleştirilecektir. Bu amaçla, sektörde faaliyet gösteren kamu iktisadi teşebbüslerinden özelleştirilmesi öngörülenlerin özelleştirilmeleri, diğerlerinde ise verimsiz birimlerin tasfiyesi konusundaki çalışmalara 1997 yılında da devam edilecektir.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Madencilik alanında mevzuat birliğinin sağlanması, yetki çatışmalarının önlenmesi ve madencilüğimizin daha etkin bir yasal düzene kavuşturulabilmesi amacıyla, 3213 sayılı Maden Kanunu'nun, Tuz Kanunu ve Taş Ocakçılığı Nizamnamesi ile düzenlenen hususları da kapsayacak şekilde yeniden ele alınmasına yönelik olarak başlatılan çalışmalara devam edilecektir.

Jeotermal enerji alanındaki yasal boşluğun doldurulması amacıyla hazırlanan Jeotermal Enerji Kaynakları Yasa Tasarısına son şeklini vermek üzere başlatılan çalışmalar yıl içinde tamamlanacaktır.

2804 sayılı MTA Kuruluş Yasası'nın değiştirilmesine yönelik Yasa Tasarısı hazırlık çalışmaları yıl içinde tamamlanacaktır.

MTA Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan Sondaj Karot Bilgi Bankası'na ilgili kuruluşlardan düzenli bilgi akışının sağlanmasına yönelik yasal düzenleme gerekliliğinin ve kurumsal düzenleme imkanlarının araştırılmasına devam edilecektir.

B. İMALAT SANAYİİ**a) Mevcut Durum**

1994 yılının ikinci yarısından itibaren ihracatta gözlenen artışa paralel olarak artan imalat sanayii üretimi, 1995 yılında canlanan iç talebin de etkisiyle artışını sürdürmüştür.

Kamu kesiminde 1995 yılında yüzde 1,3 oranında üretim gerilemesi gözlenirken, özel kesimde üretim yüzde 18,9 artmıştır. 1995 yılında, içki, hazır giyim, plastik, lastik, demirdışı metaller, madeni eşya ve karayolu taşıtları sanayilerinde ulaşılan yüksek üretim artış hızlarıyla imalat sanayii toplam üretimi yüzde 13,0 artmıştır.

1996 yılının ilk çeyreğinde imalat sanayii üretimi, bir önceki yılın aynı

dönemine göre yüzde 9,1, ikinci çeyreğinde ise yüzde 6,1 artmıştır. Kamu kesimi imalat sanayii üretimi yılın ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 5,8 artarken, ikinci çeyreğinde yüzde 0,5 azalmıştır. Aynı dönemlerde özel kesim imalat sanayii üretimi sırasıyla yüzde 10,3 ve yüzde 8,6 artmıştır.

1995 yılının ilk yarısında ortalama yüzde 77,0 olarak gerçekleşen imalat sanayii kapasite kullanım oranı, toplam talepte gözlenen artışa paralel olarak, aylık imalat sanayii istatistiklerine göre, 1996 yılının aynı döneminde yüzde 78,9'a ulaşmıştır. Aynı dönemde kamu kesimi imalat sanayii kapasite kullanım oranı yüzde 79,5'den yüzde 82,0'ye, özel kesim imalat sanayii kapasite kullanım oranı yüzde 75,4'den yüzde 76,9'a çıkmıştır.

1995 yılında sanayinin katma değeri yüzde 12,1 artarken, imalat sanayii katma değeri yüzde 13,9 oranında artmıştır. 1996 yılının ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 8,6 artan imalat sanayii katma değeri, ikinci çeyreğinde yüzde 7,4 artmıştır.

1994 yılında yaşanan ekonomik krizin atlatılmasında önemli rol oynayan sanayi ürünleri ihracatındaki artış 1995 yılında da devam etmiş ve imalat sanayii ürünleri ihracatı 1995 yılında yüzde 20,9 artmıştır. Aynı dönemde, imalat sanayii ihracatı 20,3 milyar dolara ulaşarak, toplam ihracat içerisinde imalat sanayinin payı yüzde 93,9 olarak gerçekleşmiştir.

Gümrük birliği ile birlikte belge ve kayıt sistemindeki değişikliklere bağlı olarak, 1996 yılına ilişkin dış ticaret verilerinin yayımlanması gecikmiştir. Bununla birlikte, İhracatçı Birliklerinin kayıtlarına göre imalat

sanayii ihracatının 1996 yılının ilk yarısında, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 6,0 arttığı gözlenmektedir.

Ekonomideki canlanmanın yanında, AT ile gümrük birliği öncesi ithalattaki koruma oranlarının düşürülmesi, bazı ithal mallarının fiyatlarında görülen artış ve TL'nin reel değer artışı sonucunda, imalat sanayi ithalatı 1995 yılında, yüzde 56,1 artarak 30,2 milyar dolara ulaşmıştır. Aynı dönemde imalat sanayii ithalatının toplam ithalat içerisindeki payı yüzde 84,7 olmuştur. Topluluk kaynaklı sanayi ürünleri ithalatında alınan gümrük vergisi ve eş etkili vergilerin sıfırlanmasını sağlayan gümrük birliğinin 1.1.1996 tarihinde yürürlüğe girmesiyle, 1996 yılının ilk yarısında, ithalattaki artış hızının yüksek seviyesini koruduğu gözlenmektedir.

1995 yılında çıkarılan Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar ile, mal ve hizmet üretimine yönelik yatırımlar ile araştırma-geliştirme, çevre koruma, kalite ve standart geliştirme, yöresel el sanatlarının geliştirilmesine yönelik yatırımlar ve küçük ve orta boy işletmeler desteklenerek, mevzuatımızın uluslararası yükümlülük-lerimize uyumlu hale getirilmesi çalışmaları devam edilmektedir.

Son yıllarda artan kamu finansman açıklarının yurtiçi faiz oranları üzerindeki baskısının devam etmesi ve özel kesim yatırılabılır fonlarının para piyasalarına yönelmesi ve artan finansman maliyetleri de yatırımları olumsuz yönde etkilemiştir. Ancak, 1996 yılında yürürlüğe giren gümrük birliğine uyum çalışmaları çerçevesinde, 1995 yılında imalat sanayiindeki sabit sermaye yatırımlarında belirgin bir artış gözlenmektedir. İmalat sanayiinde özel kesim sabit sermaye yatırımları 1995 yılında yüzde 15,7, kamu kesimi yatırımları ise yüzde 84,2 artmıştır. 1996 yılında, imalat

sanayiindeki sabit sermaye yatırımlarının kamu kesiminde yüzde 11,7 oranında azalacağı, özel kesimde ise yüzde 12,1 oranında artacağı tahmin edilmektedir.

İmalat sanayiinde, 1995 yılında sabit yatırım tutarı 1.678.966 milyar TL olan 3.649 adet, 1996 yılının ilk sekiz ayında ise sabit yatırım tutarı 800.154 milyar TL'ye ulaşan 2.099 adet Yatırım Teşvik Belgesi düzenlenmiştir.

1.1.1996 tarihinde AT ile gümrük birliği gerçekleştirilerek, ithalatta gümrük vergileri ve eş etkili vergiler ile miktar kısıtlamaları kaldırılmış ve üçüncü ülkelere karşı ortak gümrük tarifesi uygulaması başlatılmıştır. Bu çerçevede, rekabet gücünü çekebileceği düşünülen kağıt, deri ve deri mamülleri, seramik, tarım alet ve makinaları ile karayolu taşıtları sektörlerinin bazı mallarında üçüncü ülkelere karşı korumaların bir geçiş dönemi süresince ortak gümrük tarifesi hadleri üzerinde devam ettirilmesi sağlanmıştır.

AT ile gümrük birliğine paralel olarak Avrupa Kömür Çelik Topluluğu (AKÇT) ile, Topluluğun yetki alanına giren ürünleri kapsayan bir serbest ticaret anlaşması imzalanarak yürürlüğe girmiştir.

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin, AT ile gümrük birliğine uyum sürecinde rekabet güçlerinin artırılması amacıyla DPT, KOSGEB ve diğer ilgili kuruluşların katılımı ile hazırlanan KOBİ'lere uygun finansman kaynaklarının sağlanması, yeni teknoloji ve modern yönetim sistemlerine geçişin kolaylaştırılması, KOBİ'lerin ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücünün yetiştirilmesi, KOBİ'lerin özellikle ihracatla ilgili bilgilere zamanında erişimi ve mevzuatla ilgili eksikliklerin giderilmesini amaçlayan KOBİ Eylem Planının uygulanması çalışmaları başlatılmıştır.

Bu çerçevede belirlenen projeler 1996 yılında AT bütçe kaynaklarından hibe olarak finanse edilmek üzere, AT'ye teklif edilmiş olup değerlendirme aşamasındadır. KOSGEB tarafından veya KOSGEB işbirliği ile yürütülmesi amaçlanan bu projeler esas olarak KOBİ'lerdeki kalite sistemlerinin iyileştirilmesini, KOSGEB laboratuvarlarının akreditasyonunu, AT bilgi ağına erişimi ve makina teçhizat yenilemesini hedefleyen projelerdir.

1996 yılı KOBİ'lerin tanıtımı ve teşviki amacıyla KOBİ yılı olarak ilan edilmiş olup bu alandaki çalışmalar yaygınlaştırılmıştır.

AT ile gümrük birliği sonrasında rekabet güçlüğü çekebilecek KOBİ'lerin desteklenmesi, ürün kalitesinin artırılması ve yeni ürün geliştirilmesi amacıyla, 96/8615 sayılı Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Karar yürürlüğe girmiştir.

1996 yılında hizmete açılan 5.236 işyeriyle birlikte Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca kredilendirilen küçük sanayi sitelerindeki toplam işyeri sayısı 71.571'e ulaşmıştır. Toplam 8.582 hektarlık alanda 5.404 sanayi parseli olan 36 adet Organize Sanayi Bölgesi hizmete açılmış bulunmaktadır.

KOSGEB'in 43 hizmet merkezinde 67 bin adet test hizmeti, 2.223 adet teknik, idari ve yatırım danışmanlık hizmeti verilmiştir. Ayrıca 418 firmayla işbirliği yapılarak bilgi temini hizmeti sağlanmıştır.

Eximbank tarafından KOBİ'lere ihracat döviz kredisi ve sevk öncesi ihracat kredisi verilmesine başlanmıştır.

Halk Bankası tarafından esnaf, sanatkar ve küçük sanayiciye verilen ihtisas kredileri toplamının 1996 yılı sonu itibariyle

Son yıllarda dünya ile bütünleşme politikalarına paralel olarak, ülkemizde yabancı sermaye yatırım ve ortaklıklarının giderek arttığı gözlenmektedir. Yerli firmaların teknolojisini ve rekabet gücünü olumlu yönde etkileyen bu gelişme, firmaların AT ve dünya pazarlarına açılmalarını kolaylaştıracaktır. İmalat Sanayii kapsamında 1995 yılında 2,0 milyar dolar tutarında 411 adet izin verilirken, 1996 yılının ilk sekiz ayında verilen izin sayısı 179, izin verilen yabancı sermaye tutarı ise 1,0 milyar dolara ulaşmıştır.

İthalatta koruma oranlarının yüksek olduğu dönemlerde genelde karlı olan imalat sanayii kamu işletmeleri, artan rekabet ortamında darboğaz giderme ve modernizasyon yatırımlarının zamanında yapılamaması, yeterli sermayenin sağlanamaması ve aşırı istihdam sonucunda zarar etmeye başlamıştır.

Devletin ekonomideki payının azaltılması ve KİT'lerin daha verimli çalışan kuruluşlara dönüştürülmesi amacıyla sürdürülen özelleştirme çalışmaları devam etmektedir. Bu kapsamda; Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları A.Ş. ve Türkiye Çimento ve Toprak Sanayii A.Ş. gibi kuruluşların ihale prosedürü devam etmektedir. Bunun yanı sıra, henüz ihale aşamasına getirilemeyen, Sümer Holding'e ait bazı işletme birimleri ile taşınmazların satışı, Orüs'e ait işletmelerin varlık bazında satışı, KBI'deki kamu hisselerinin blok satışı, Petlas ve Sivas Demir Çelik İşletmelerinin blok satışı, Petkim'deki kamu hisselerinin satışı, Tüpraş'a ait rafinerilerden bir bölümünün varlık bazında satışı işlemleri sürdürülürken, EBK'ya ait kombina ve işletmelerinin 12 adedi özelleştirilmiştir.

Makroekonomik istikrarın sağlanama-
155 trilyon TL.'ye, ticari krediler toplamının isemesi ve buna bağlı olarak yüksek enflasyondan 40 trilyon TL.'ye ulaşması beklenmektedir.

kaynaklanan sorunlar, sanayinin rekabet

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

gücünü ve gelişmesini olumsuz etkilemeye devam etmektedir. Sanayinin başlıca yapısal sorunları ise, ölçek sorunları, uluslararası standartlarda ürün kalitesi ve pazarlama organizasyonunda yeterli gelişmenin sağlanamaması, teknoloji üreten bir düzeye ulaşılamaması, teknolojik gelişmelerin yeterince izlenememesi, girdi fiyatlarının ve finansman giderlerinin yüksek olmasıdır.

Elektrik enerjisi maliyetine yansıtılan TRT payı uygulaması, enerji giderlerini daha da yükselterek, ücretler üzerinden alınan Zorunlu Tasarruf gibi kesintiler işgücü maliyetini artırarak, sanayinin rekabet gücünü olumsuz yönde etkilemektedir.

AR-GE faaliyetlerine yeterli kaynak ayrılmadığından sanayi, teknoloji üreten bir yapıya kavuşturulamamış ve sanayinin rekabet gücüne bu yönde önemli bir katkı sağlanamamıştır. AR-GE faaliyetlerinin devlet yardımlarıyla desteklenmesine ilişkin mevzuatın 1995 yılında yürürlüğe girmesiyle, bu konudaki girişimlerin daha etkin olarak desteklenmesine imkan sağlanmıştır.

Rekabet edebilir mal ve hizmet üretimi için gerekli olan kalite altyapısındaki eksikliklerin AT ile gümrük birliğine uyum sürecinde tamamlanmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. Bu kapsamda; ürün, hizmet, sistem ve personel belgelendirmesi yapan kuruluşların ve laboratuvarların yeterliliğinin belgelendirilmesi için akreditasyon, AT Yeni Yaklaşım Direktiflerince belirlenen ürünlerin tek pazarda serbest dolaşımı için gerekli olan CE işaretleme ve uluslararası izlenebilir ölçü sisteminin oluşturulması için metroloji sistemlerine işlerlik kazandırılması çalışmaları sürdürülmüştür. Bu çerçevede, akreditasyon kuruluşu için hazırlanan tasarının yasalaşması için çalışmalar devam etmektedir. Yeni yaklaşım direktifleri

kapsamındaki ürünlerin Topluluk pazarında serbest dolaşımı için gereken CE işaretlemesini düzenleyecek yasanın hazırlık çalışmaları başlatılmıştır.

Ticarette teknik engel oluşturmaması için, Türk standartlarının AT ve ISO standartları ile uyumlu hale getirilmesi gereği önemini korumaktadır.

Dünya piyasalarıyla bütünleşme ve AT ile gümrük birliği çerçevesinde, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile Patent Haklarının Korunması, Endüstriyel Tasarımların Korunması, Coğrafi İşaretlerin Korunması, Markaların Korunması Hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararnameler, sınai haklarla ilgili tecavüzlere uygulanacak cezalara ilişkin 4128 sayılı Kanun ve Patent İşbirliğine Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun 1995 yılında yürürlüğe girmiştir.

b) Amaçlar

Sanayileşme yaklaşımının temel amacı; dünya piyasaları ile bütünleşme ve AB'ye uyum çerçevesinde dışa açık, katma değeri ve rekabet gücü yüksek ve ihracata dönük, küçük-büyük sanayi bütünleşmesinin sağlandığı, hammadde ve insan kaynakları gibi avantajlarımızın değerlendirildiği bir sanayi yapısının özel kesim ağırlıklı olarak oluşturulmasıdır. Buna bağlı olarak rekabet edebilir üretim yapısı içinde üretim ve ihracat artışı yanında, istihdam artışı da gerçekleştirilecektir.

Sanayi katma değerinin 1997 yılında yüzde 4,5 oranında artması beklenmektedir.

Sanayide, AR-GE ve teknolojik gelişme öncelikli olmak üzere çevre koruma, küçük ve orta ölçekli işletmeleri destekleme,

bölgelerarası gelişmişlik farkının azaltılmasına katkıda bulunma ve gümrük birliğinin gerektirdiği yapısal uyumu sağlama konularının desteklenmesine devam edilecektir.

Gümrük birliğinin gerektirdiği yapısal uyumu sağlamaya yönelik yatırımlar, Topluluğun mali olanaklarından ve teknik yardımından azami ölçüde yararlanılarak desteklenecektir.

1997 yılında, rekabet edebilir mal ve hizmet üretimi için gerekli olan kalite altyapısındaki eksikliklerin giderilmesi çalışmaları sürdürülecektir. Bu kapsamda, AT ile gümrük birliğinin gerektirdiği uyum çalışmaları çerçevesinde akreditasyon, CE işaretlemesi ve metroloji sistemlerine işlerlik kazandırılacaktır.

AT ile ticaretimizdeki teknik engellerin kaldırılması amacıyla yönelik olarak 1995 yılında başlatılan, Türk Standartlarının, Yeni Yaklaşım Direktifleri kapsamındaki standartlar başta olmak üzere, AT standartlarıyla uyumlu hale getirilmesi çalışmalarına 1997 yılında da devam edilecektir.

AT ile 1996 yılında gerçekleştirilen gümrük birliğiyle, ithalatta koruma oranları düşürülürken KİT'lerin rekabete ilişkin sorunları daha da artacağından, özelleştirme çalışmalarına 1997 yılında hız verilecektir.

Sermayenin tabana yaygınlaştırılması, gelir dağılımının iyileştirilmesi ve istihdam sorunlarının çözümünde araç olarak kullanılan küçük ve orta ölçekli işletmelerin, verimliliğinin artırılması, bu birimlere yeni teknolojiler kazandırılarak rekabet güçlerinin geliştirilmesi ve uygun kalite ve standartta üretimin sağlanması için desteklenmesine devam edilecektir.

Sanayinin alt yapısını geliştirmek ve özellikle KOBİ'leri desteklemek amacıyla, AT

kaynaklarından finanse edilmesi öngörülen projelerin 1997 yılında uygulamasına başlanacaktır.

1997 yılında toplam 2.615 Hektar alana sahip 9 Organize Sanayi Bölgesi ile 4.921 işyerine sahip 25 Küçük Sanayi Sitesinin hizmete açılması beklenmektedir.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Akreditasyon kurumunun eksikliği, laboratuvarlarla, ürün, hizmet, sistem ve personel belgelendirmesi yapan kuruluşlarca verilen belgelerin uluslararası geçerliliği konusunda tereddütlere neden olabilmektedir. Bu nedenle akreditasyon kurumunun, akreditasyona tabi faaliyetlerden bağımsız bir yapıda oluşturulması önem arz etmektedir.

1995 yılında, gıda sanayiinde toplum sağlığı ve tüketici çıkarlarının korunması ve dış ticarete rekabet gücünün artırılması amacıyla çıkarılan Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair 560 sayılı KHK'nın yasalaşması gerekmektedir.

Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanunu'nda, Esnaf ve Sanatkarlar Odası'nın kuruluş ve işleyişi ile yetki ve görevlerinin yeniden düzenlenmesini de kapsayan değişiklik çalışmaları sonuçlandırılacaktır.

Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanunu'nda, Esnaf ve Sanatkarlar Odası'nın kuruluş ve işleyişi ile yetki ve görevlerinin yeniden düzenlenmesini de kapsayan değişiklik çalışmaları sonuçlandırılacaktır.

7. BİLİM VE TEKNOLOJİDE ATILIM PROJESİ**a) Mevcut Durum**

Sanayinin rekabet gücünün yükseltilmesi amacıyla, çağın teknolojilerini yakalamak bir zorunluluk haline gelmiştir. Bilim ve teknoloji yeteneğinin artırılması, özellikle eğitim ve öğretim sistemi ile teknolojinin entegre olarak ele alınması ihtiyacı devam etmiş, ileri teknolojilerin transfer yoluyla edinilmesi faaliyetleri sürdürülmüştür.

Stratejik ve ekonomik öneme haiz araştırmaları planlamak ve yaptırmak, ileri teknolojileri ve AR-GE faaliyetlerini geliştirmek amacıyla Başbakanlık'ta Stratejik Araştırmalar ve Teknoloji Geliştirme Başmüşavirliği kurulmuştur.

Ülkemizde AR-GE faaliyetlerine ayrılan kaynakların GSYİH içindeki payı 1994 ve 1995 yılları itibarıyla yüzde 0,36 ve 0,38, iktisaden faal onbin kişiye düşen tam zaman eşdeğeri personel sayısı ise 7,6 ve 8,0 olarak gerçekleşmiştir.

Mikroelektronik, telekomünikasyon, uzay araştırmalarından hizmet üretiminde yararlanma, temiz enerji teknolojileri, yeni malzeme teknolojileri ile biyoteknoloji ve esnek üretim/esnek otomasyon teknolojileri gibi jenerik teknolojiler alanında istenen seviyeye ulaşılamamıştır.

Kamu araştırma kurumlarının ve üniversitelerin AR-GE faaliyetlerine kamunun desteği artarak devam etmektedir. Bu gelişmelere rağmen, mal ve hizmet üretimine yönelik kamu ve özel kesim kuruluşlarında AR-GE faaliyetleri yeterince kurumsallaşamamış, teknoloji alt yapısı ekonomik bir yarar sağlayacak şekilde geliştirilememiştir.

Küreselleşen dünyada ülkenin rekabet gücünü artıracak bilim ve teknoloji yeteneğinin yükseltilmesinde önemli olan organizasyon ve koordinasyonun eksikliği devam etmektedir.

İleri teknolojiyi elde edecek, uyarlayacak, kullanımı ve yayılmasını sağlayacak yurtiçi ve yurtdışı bilgi ağları altyapısı oluşturulması çalışmaları sürmektedir. Ancak, bunlar ihtiyacı karşılamaktan uzak olup, özellikle bilim ve teknolojinin elde edilmesinde önemli rol oynayan uluslararası internet ağları ve telematik hizmetlerinin yaygınlaştırılması ihtiyacı devam etmektedir.

İleri teknoloji alanlarında, özellikle savunma sanayii ve jenerik teknoloji konularında ülkenin araştırma-geliştirme yeteneğini geliştirici kamu satınalma politikalarının yeniden düzenlenmesi gereği bulunmaktadır.

Uluslararası teknik ve ekonomik işbirliği, yeni buluş ve teknolojilerden yararlanılmasında, ülkemizde geliştirilen yenilik ve teknolojilerin gelişme yolundaki ülkelere aktarılmasında ve bu yolla daha ileri ilişkilerin kurulmasında etkili bir araç olarak önem taşımaktadır. Bu nedenle uluslararası teknik ve ekonomik işbirliğine ülkemizin daha etkin bir biçimde katılması ve bu ilişkilerden gerekli yararların sağlanması amacıyla çalışmalara devam edilmektedir.

Özellikle son yıllarda, uluslararası seviyede düzenlenen ekonomik, sosyal, bilimsel, teknik ve benzeri faaliyetlere ülkemizin daha aktif ve etkin bir biçimde katılmasında ve bu tür faaliyetlerin ülkemizde düzenlenmesinde önemli gelişmeler kaydedilmiştir.

Bilimsel ve teknolojik faaliyetlerin etkinliğinin artırılmasında kamu ve özel kesim arasında işbirliğini geliştirici çalışmalara

başlanmıştır. Üniversite-sanayi işbirliği çerçevesinde yürütülen teknopark faaliyetleri devam etmektedir.

TÜBİTAK ve İTÜ bünyelerinde oluşturulan teknoparkların yapımının 1996 yılında tamamlanması öngörülmüştür.

Gerek ikili anlaşmalar çerçevesinde gelişmiş ülkelere, gerek uluslararası kuruluşlardan sağlanmakta olan teknik yardım imkanları giderek azalmaktadır. Bu azalma-da ülkemizin gelişmişlik düzeyinin yüksel-mesi yanında gelişmiş ülkelerin uluslararası kuruluşlara olan katkılarını sınılandırmalarının ve kaynakların çoğunlukla en az gelişmiş ülkelere yönlendirilmesinin önemli rolü bulunmaktadır.

Son yıllarda, uluslararası seviyede düzenlenen ekonomik, sosyal, bilimsel, teknik ve benzeri faaliyetlere ülkemizin daha aktif ve etkin bir biçimde katılmasında ve bu tür faaliyetlerin ülkemizde düzenlenmesinde önemli sayılabilecek gelişmeler olmuştur.

b) Amaçlar

Bilim ve teknoloji yeteneğinin yükseltilmesi için kamu ve özel kesim AR-GE faaliyetlerinin geliştirilmesine ağırlık verilecektir.

Sanayide verimliliğin ve kalitenin yükseltilmesi, modern teknoloji kullanımının yaygınlaştırılması ve yüksek katma değerli üretim yapısına ulaşılması temel amaçtır.

Üniversite ile sanayi işbirliğinin geliştirilmesi ve bilime dayalı teknoloji üretilmesi amacıyla teknoparkların ve teknoloji geliştirme merkezlerinin kurulmasına ağırlık verilecektir. Boğaziçi, Erciyes, Afyon Kocatepe, Marmara, Selçuk, ODTÜ, Sakarya, Uludağ ve Yıldız Teknik Üniversitelerinde 9 adet teknopark kurulması çalışmalarına 1997 yılında da devam edilecektir.

Sanayinin AR-GE faaliyetlerini desteklemek üzere uygulamaya konulan ARGE yardımı çerçevesinde kuruluşlara toplam 5.000 milyar TL. destek sağlanması öngörülmüştür.

Uluslararası teknik işbirliği çerçevesinde sağlanan teknik yardımların kullanılmasında, çeşitli alanlardaki kalkınma gayretlerini olumlu yönde etkileyen, yurt içinde mevcut imkanlarla gerçekleştirilmesi güç olan, somut sonuçlara yönelen ve sürdürülebilirliği sağlanabilecek proje ve programların desteklenmesine devam edilecektir.

Modern teknoloji için gerekli üst düzey teknik eleman yetiştirilmesine yönelik eğitim programlarına öncelik verilecek, diğer ülkelerdeki projelerde ve uluslararası kuruluşlarda daha fazla sayıda Türk uzmanın çalıştırılması özendirilecektir.

Çeşitli kaynaklardan sağlanan sınırlı teknik yardımlardan ve uluslararası faaliyetlerden en fazla faydanın sağlanması için kurumların planlama, koordinasyon takip ve değerlendirme çalışmalarına hız verilecektir.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Risk Sermayesi Kanunu Tasarısı Taslağı hazırlık çalışmaları başlatılacaktır.

Üniversite ve sanayi ilişkilerini ekonomik düzeyde geliştirmek, KOBİ'lerin rekabet gücünü artıracak faaliyetleri desteklemek ve teknoparklarda çalışacak personelin özlük haklarını iyileştirmek amacıyla Teknopark ve Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu çıkarılacaktır.

AR-GE faaliyetlerini takip etmek, elde edilen sonuçların sanayiye ve üretime intikali için aracı rol oynayacak araştırmacı şirketlerin kurulmasını sağlayacak mevzuat hazırlanacaktır.

Metroloji Enstitüsü Kanunu Tasarısı Taslağı hazırlanacaktır.

Araştırmacı personel açığının kapatılması ve araştırmacılığın teşvik edilmesi amacı doğrultusunda, mevzuat düzenlemesi çalışmalarına başlanacaktır.

Bilgi ağlarının kullanımı ve yaygınlaştırılmasını sağlayacak mevzuat düzenleme çalışmaları başlatılacaktır.

8. DIŞA AÇILMA VE DÜNYAYA ENTEGRASYON (AVRUPA BİRLİĞİNE UYUM) PROJESİ

A. AVRUPA BİRLİĞİ İLE İLİŞKİLER

a) Mevcut Durum

Ortaklık Konseyinin gümrük birliğinin kuruluşunun tamamlanmasına ilişkin 1/95 sayılı Kararı, 31 Aralık 1995 günü yürürlüğe girmiştir.

Böylece, Türkiye ile AT arasında sanayi ürünlerinde gümrük birliği ve Türkiye-AT ortaklık ilişkisinin son dönemi, 1 Ocak 1996 tarihinden itibaren başlamıştır.

6 Mart 1995 tarihli Ortaklık Konseyi belgelerinden, gümrük birliğinin kuruluşunun tamamlanmasına ilişkin 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı (OKK) yanında, Türkiye ile Topluluk arasında ortaklık ilişkisinin güçlendirilmesine ilişkin İlke Kararı ve Türkiye ile mali işbirliğinin yeniden başlama-sına ilişkin Topluluk Bildirisi önem taşımaktadır.

İlke Kararında, ortaklık ilişkisinin son döneminde öncelikle ele alınacak konular ve ilk planda izlenecek usuller genel çerçeveleri ile açıklanmaktadır.

Topluluk Bildirisi de Türkiye'ye mali yardımın, gümrük birliğinin uygulamaya geçirilmesi ile yeniden başlayacağına ve bu

konudaki ayrıntılı düzenlemelerin 1995 yılının ikinci yarısında belirleneceğine ilişkin Topluluk taahhüdünü içermektedir.

Türkiye, Topluluğa karşı, gümrük birliğine konu olan ürünlerde 1.1.1996 tarihi itibarıyla gümrük vergilerini kaldırırken, üçüncü ülkelere karşı ortak gümrük tarifesini (OGT) uygulamaya başlamasının yanı sıra, 1/95 sayılı OKK'dan kaynaklanan ortak ticaret politikasına ilişkin yükümlülüklerinin büyük bir kısmını da yerine getirmiştir.

Türkiye, Topluluğun dış ticaret politikasına uyum amacıyla tekstil ve konfeksiyon ürünleri ithalatında toplam 52 ülkeye karşı kısıtlama veya gözetim uygulamaktadır. Söz konusu kısıtlamaların ikili kontrol esasına göre yapılmasını temin etmek üzere 19 ülke ile anlaşma imzalanmıştır. Diğer ülkeler ile müzakereler sürdürülmektedir.

Topluluk ile Türkiye arasında gümrük alanında uygulanacak hükümleri belirleyen Köprü Mevzuat taraflar arasında, Gümrük İşbirliği Komitesinin 20.5.1996 tarihli toplantısında karara bağlanmıştır. Köprü Mevzuat, Topluluk tarafından Topluluklar Resmi Gazetesinde yayımlanarak 1.7.1996 tarihinden itibaren uygulanmaya başlamıştır. Söz konusu Köprü Mevzuat hükümlerinin Türk gümrüklerinde de uygulanmasını teminen Türkiye ile Avrupa Topluluğu Arasında Oluşturulan Gümrük Birliği Dolayısıyla Bir Kısım Gümrük Rejimlerinin Uygulanmasına İlişkin Esaslar hakkında Bakanlar Kurulu Kararı Taslağı hazırlanmış ve Başbakanlığa intikal ettirilmiştir. Ayrıca, A.TR. Dolaşım Belgeleri Yönetmeliği 24.8.1996 tarih ve 22737 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak, 1.7.1996 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

Ticaret politikası araçlarına ilişkin Topluluk mevzuatına uyum sağlanması çerçevesinde, daha önce ihracında Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu (DFİF) kesintisi uygulanan ürünlerden fındık, zeytinyağı, çavdar, hayvan derileri ve postları (işlenmiş deri ve kösele hariç) dışındaki ürünlere uygulanmakta olan söz konusu kesinti kaldırılmıştır.

İşlenmiş tarım ürünlerindeki sanayi paylarının tedricen kaldırılması doğrultusunda, ikinci indirim ve üçüncü indirim öngörülen takvim uyarınca 1996 yılında gerçekleştirilmiştir.

Ortaklık Konseyinin 1/95 sayılı Kararı çerçevesinde Türkiye, 1994-95 yılında, gümrükler ve dış ticaret alanı yanında, rekabet ve fikri ve sınai haklar alanında da çok yoğun bir yasalaştırma hareketini gerçekleştirmiştir. Ancak, OKK'ya göre 1995 yılında alınması gereken tüm tedbirler henüz tamamen alınabilmiş değildir. Söz konusu eksikliklerin giderilmesine yönelik çalışmaların yanısıra, 1996 yılı için Türkiye'nin gerçekleştirmesi gerekli olan yeni mevzuat değişikliği ile ilgili çalışmalar da devam etmektedir.

Devlet yardımları alanında, tekstil ve hazır giyime ilişkin mevzuatın AT ile paralellik göstermesi nedeniyle, mevcut durum resmi beyan ile Topluluğa bildirilmiş bulunmaktadır.

Küçük ve orta boy işletmelerin (KOBİ) desteklenmesi ile ilgili mevzuat değişikliği çalışmaları sürdürülmekte olup, bu çerçevede 96/8615 sayılı Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Karar, 16 Ekim 1996 tarih ve 22789 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Resmi Destekli İhracat Kredilerinde OECD Düzenlemesine Uyum 1996 yılı içinde çıkan mevzuat ile sağlanmıştır.

Fikri ve sınai haklar alanında, Türkiye 1/95 sayılı OKK'dan kaynaklanan yükümlülüklerini 1996 yılı başında büyük ölçüde yerine getirmiş bulunmaktadır. Ancak, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve 3257 sayılı Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanununda 1996 yılından önce yapılması gereken değişiklikler gerçekleştirilememiştir. Öte yandan, 1996 yılı içinde Lahey ve Lokarno Sözleşmelerine Türkiye'nin katılımı da henüz sağlanamamıştır.

Tüketicinin Korunması Hakkında 4077 sayılı Kanun uyarınca kurulması gereken uzman mahkemeler, alt yapı ve eğitilmiş hukukçu personel eksikliği nedeniyle kurulamamıştır. Söz konusu mahkemelerin kuruluşları tamamlanıncaya kadar anılan kanuna göre bu mahkemelerin bakacakları davalar Ticaret Mahkemelerinin, Ticaret Mahkemelerinin olmadığı yerlerde ise Asliye Hukuk Mahkemelerinin görevine bırakılmış bulunmaktadır.

Tüketicinin sağlık ve güvenliğinin ve ekonomik çıkarlarının korunması amacıyla AT'de kabul edilen esaslara uygun değişikliklerin hazırlanması ile ilgili çalışmalar sürdürülmektedir.

Bunun yanında, Patent Haklarının Korunması Hakkında 551 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye göre kurulması gereken uzman mahkemeler de henüz kurulamamıştır.

Özel Tüketim Vergisi Kanun Tasarısı Türkiye Büyük Millet Meclisinin Plan ve Bütçe Komisyonu gündemindedir.

1/95 sayılı OKK'nın 8/2. maddesinde belirtilen, ticarete teknik engellerin kaldırılması konusunda hazırlanacak teknik mevzuata ilişkin çalışmalara 1996 yılında devam edilmiştir. Bu çerçevede olmak üzere, Türkiye Akreditasyon Konseyi Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Taslağı, Türkiye Büyük Millet Meclisine sevk aşamasındadır.

Kamu ihaleleri alanında, 2886 sayılı Devlet İhale Kanununda AT mevzuatına uygun değişiklikler yapılması yönündeki hazırlık çalışmaları sürdürülmektedir.

Ortaklık Konseyinin 6 Mart 1995 tarihli toplantısında alınan İlke Kararı doğrultusunda, Türkiye-AT ortaklık ilişkisinin son döneminde öncelikle ele alınması gereken çalışmalar çerçevesinde olmak üzere, Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) arasında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu Kuran Antlaşmanın Yetki Alanına Giren Ürünlerin Ticareti ile İlgili Anlaşma, 25 Temmuz 1996 tarihinde imzalanmıştır. Anlaşma, 1.8.1996 tarih ve 22714 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu Anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle taraflar arasındaki ticarete uygulanan gümrük vergileri, miktar kısıtlamaları ve eş etkili vergiler kaldırılacak, yeni gümrük vergisi veya eş etkili vergi uygulamaya konulmayacaktır. Bununla birlikte, Türkiye çoğunluğunu uzun ürünlerin oluşturduğu 132 kalem malda uyguladığı vergileri tedricen 3 yılda kaldıracaktır.

AKÇT'de devlet yardımları yalnızca çevre, AR-GE, kapasite indirimine yönelik teşvikler ve kapasite indirimi sonucu işten çıkarılan işçilere verilen sosyal yardımlar şeklindedir. Ancak Türkiye, Anlaşma ile sektör üretimindeki yapısal bozukluklarını

gidirmek amacıyla 5 yıl süre ile yeniden yapılandırma ve ürün dönüşümüne yönelik olarak devlet yardımı vermeye devam edebilecektir.

Rekabet hukuku alanında, piyasada iktisadi rekabetin korunması amacıyla çıkarılan 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunda öngörülen Rekabet Kurulu henüz kurulamamış ve Rekabet Kurumu da faaliyete geçirilememiştir.

Öte yandan, rekabetin korunmasını amaçlayan mevzuatın etkili biçimde uygulanmasını temin amacıyla, Topluluğun blok muafiyete ilişkin düzenlemelerinde ve Topluluk içtiihadında benimsenmiş bulunan ilkeler paralelinde hazırlanacak olan mevzuatın 1996 yılında uygulamaya konması gerekirken, bu konudaki çalışmalar henüz tamamlanamamıştır.

İşçilerin serbest dolaşımı konusunda, Topluluk üyesi ülkelerde bulunan Türk işçilerine Anlaşmalardan ve Ortaklık Konseyi Kararlarından doğan haklarını kullanabilmeleri için hukuksal alanda gerekli destek hizmetlerinin verilmesine devam edilmektedir. Öte yandan, bu işçilere ve aile bireylerine Topluluk üyesi ülkelerin sosyal güvenlik programlarının uygulanmasına ilişkin 3/80 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı hükümlerinin doğrudan uygulanabilirliği hakkında AT Adalet Divanı tarafından 1996 Eylül ayı içinde olumsuz yönde bir karar verilmiştir.

Gerek İlke Kararında belirtilen, gerek 1/95 sayılı OKK'da yer alan tarım ürünleri ticaretinde karşılıklı tercihli rejimin geliştirilmesi için taraflar arasındaki teknik görüşmelere devam edilmekte olup henüz kesin bir sonuca ulaşamamıştır.

1997 Yılı Programı**İkinci Bölüm****TABLO: II.9Türkiye-AT Dış Ticareti**

	1994			1995			1996 (1)		
	Değer (Milyon \$)	Yüzde Pay	Yüzde Artış	Değer (Milyon \$)	Yüzde Pay	Yüzde Artış	Değer (Milyon \$)	Yüzde Pay	Yüzde Artış
Türkiye'nin Toplam İhracatı	18 106	100,0	18,0	21 636	100,0	19,5	3 406	100,0	9,9
AT'ye İhracat	8 635	47,7	13,6	11 071	51,2	28,2	1 700	49,9	5,2
Türkiye'nin Toplam İthalatı	23 270	100,0	-20,9	35 709	100,0	53,5	5 815	100,0	32,8
AT'den İthalat	10 915	46,9	-21,3	16 861	47,2	54,5	3 006	51,7	55,7
Türkiye'nin Toplam Dış Ticaret Açığı	-5 164	100,0	-63,3	-14 073	100,0	172,5	-2 408	100,0	88,2
Türkiye'nin AT ile Dış Ticaret Açığı	-2 280	44,2	-63,7	-5 790	41,1	153,9	-1 306	54,2	316,6
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)		77,8			60,6			58,6	
AT'ye İhracatın AT'den İthalatı Karşılama Oranı		79,1			65,7			56,6	

Kaynak: DPT, DİE

(1) Ocak-Şubat

TABLO: II.10Türkiye-EFTA Dış Ticareti

	1994			1995			1996 (1)		
	Değer (Milyon \$)	Yüzde Pay	Yüzde Artış	Değer (Milyon \$)	Yüzde Pay	Yüzde Artış	Değer (Milyon \$)	Yüzde Pay	Yüzde Artış
Türkiye'nin Toplam İhracatı	18 106	100,0	18,0	21 636	100,0	19,5	3 406	100,0	9,9
EFTA'ya İhracat	277	1,5	11,7	294	1,4	6,1	63	1,9	61,0
Türkiye'nin Toplam İthalatı	23 270	100,0	-20,9	35 709	100,0	53,5	5 815	100,0	32,8
EFTA'dan İthalat	563	2,4	-22,6	892	2,5	58,5	168	2,9	100,6
Türkiye'nin Toplam Dış Ticaret Açığı	-5 164	100,0	-63,3	-14 073	100,0	172,5	-2 408	100,0	88,2
Türkiye'nin EFTA ile Dış Ticaret Açığı	286	5,5	-40,4	598	4,3	109,4	105	4,4	135,5
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)		77,8			60,6			58,6	
EFTA'ya İhracatın EFTA'dan İthalatı Karşılama Oranı		49,2			32,9			37,6	

Kaynak: DPT, DİE

(1) Ocak-Şubat

Çevrenin korunmasına ilişkin mevzuatın AT normlarına yaklaştırılmasını sağlamak amacıyla yapılacak düzenlemelerde Türkiye-AT Mevzuat Uyumu Sürekli Özel İhtisas Komisyonu-Çevre Alt Komisyonu Raporu'ndan yararlanılmasını amaçlayan çalışmalar devam etmektedir.

Ortaklık Konseyinin 26 Mart 1996 tarihli toplantısı Yunanistan'ın engellemesi nedeniyle yapılamamıştır. Ortaklık Konseyinin çalışmaması, gümrük birliği dahil, Türkiye-AT ortaklık ilişkisinin tüm yönleriyle gelişmesini önleyici en önemli etkidir.

Mali işbirliğinin gümrük birliğiyle birlikte başlayacağına dair 6 Mart 1995 tarihli Topluluk Bildirisine rağmen, AT'den sağlanması öngörülen mali yardım süreci olağanüstü ağır bir şekilde yürümektedir.

Bu çerçevede olmak üzere, 1996 yılında sona erecek olan Yenileştirilmiş Akdeniz Politikası (YAP) kaynağından kullanılacak kredi miktarının yıl sonunda 314,5 milyon ECU'lük bir kredi kullanım düzeyine ulaşması beklenmektedir. Topluluğun Türkiye'ye bütçe kaynaklarından sağlayacağı hibelerle ilgili çalışmalar henüz sonuçlanmamıştır. Topluluk Komisyonu tarafından hazırlanmış olan Türkiye ile Özel Mali İşbirliğinin uygulanması konusundaki Tüzük Tasarısı Yunanistan'ın engellemesi nedeniyle Bakanlar Konseyinde karara bağlanamamıştır.

Öte yandan, AT'nin Akdeniz ülkelerine sağlayacağı yardımın bağlandığı MEDA programı 2 Ağustos 1996 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Bu program çerçevesinde, 1996 yılında, Türkiye'ye sağlanacak hibe miktarının 75 milyon ECU olması beklenmektedir. Bu tutardan yararlandırılacak projeler ile ilgili çalışmalar taraflar arasında sürdürülmektedir.

Bunun yanında, Avrupa Yatırım Bankasından (AYB) temin edilecek kredilerle ilgili teknik çalışmalar bakımından henüz önemli bir gelişme olmamıştır.

Türkiye'ye sağlanacak mali yardım konusunda Topluluğun tutumu, çalışmaları hızlandırıcı olmaktan uzak görünmektedir. Bunun son örneği, 19 Eylül 1996 tarihinde, Avrupa Parlamentosunun, ortaklık rejiminin dışında kalan ve özellikle Türkiye'nin iç ve dış siyasetine ilişkin olan nedenlere dayanarak, Türkiye'ye yapılacak mali yardımın engellenmesine ilişkin bir tavsiye kararını almış olmasıdır.

b) Amaçlar

6 Mart 1995 tarihinde Topluluk Mali Deklarasyonu ile taahhüt edilen, gümrük birliğinin getireceği yeni rekabet ortamına Türk sanayi sektörünün uyumunun sağlanması, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile alt yapı bağlantısının iyileştirilmesi ve Topluluk ekonomisi ile Türk ekonomisi arasındaki farkın azaltılması için Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu mali kaynağın sağlanması amacıyla, Türkiye ile Topluluk arasındaki mali işbirliğine işlerlik kazandırılması yönündeki çalışmalar hızlandırılacaktır.

Türkiye ile Topluluk arasında tarım ürünlerinin serbest dolaşımının tedricen sağlanması amacıyla, taraflar arasında gerçekleştirilecek görüşmelerin ışığında ve finansman gereği ile GATT Uruguay Turu sonuçları da göz önünde tutularak, tarım politikasının Topluluk tarım politikasına yaklaştırılması imkanlarının araştırılmasına yönelik çalışmalara hız verilecektir.

Hizmet ticaretinin serbestleştirilmesine yönelik olarak Hizmet Ticareti Genel Anlaşması çerçevesinde gerekli tedbirler alınırken, Ankara Anlaşması ve Katma

Protokolde öngörülen esaslar uyarınca, taraflar arasında hizmetlerin serbest dolaşımının tedricen gerçekleşmesini sağlama yönünde, ihtiyaç duyulacak tedbirlerin alınması hazırlıklarının 1997 yılı içinde tamamlanması hedefi gözetilecektir.

Ankara Anlaşması ve Katma Protokolün kişilerin serbest dolaşımına ilişkin hükümlerinin uygulanması yolunda çaba harcanacak; işgücünün serbest dolaşımı bakımından, Topluluk üyesi devletlerde bulunan Türk işçilerine Ortaklık Konseyi kararlarından doğan haklarını kullanabilmeleri için gerekli destek hizmetleri verilecektir.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Ortaklık Konseyinin 1/95 sayılı Kararı uyarınca çeşitli ülkelerle yürütülmekte olan Serbest Ticaret Anlaşmaları görüşmeleri hızla sonuçlandırılacaktır.

Türk gümrük mevzuatının AT gümrük mevzuatına uyumu için gerekli düzenlemelerin tamamlanması yanında, gümrük idarelerinin modernizasyonu ve otomasyonu çalışmaları hızla sonuçlandırılacaktır.

Tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin dışarıda işleme trafiği ile ilgili ön iznin verilmesinin şekli ve denetleme usulleri ile dışarda işleme kurallarının düzenlenişine ilişkin AT mevzuatına uygun düzenleme yapılacaktır.

Sınai mevzuat alanında AT sistemine uyum sağlanması yönündeki mevzuat değişiklikleri ile ilgili sürdürülmekte olan çalışmaların hızlandırılması için gerekli tedbirler alınacaktır. Hazırlanacak yeni düzenlemelerde insan can güvenliği ve sağlığı, bitki ve hayvan stoklarının korunması, çevrenin korunması, enerji tasarrufu ve tüketicinin korunması esas alınacaktır. Aynı çerçevede olmak üzere,

Türkiye Akreditasyon Konseyi Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un mümkün olan en kısa sürede TBMM'den geçirilerek, yürürlüğe konması için çaba gösterilecektir.

Fikri ve sınai mülkiyet hakları alanında, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile 3257 sayılı Video ve Müzik Eserleri Kanununda AT mevzuatına uyum amacıyla gerekli değişiklikler yapılacak; Sınai Tasarımın Korunması Hakkında Lahey Sözleşmesi ve Tasarımların Uluslararası Sınıflandırması Hakkında Lokarno Sözleşmesine Türkiye'nin taraf olması sağlanacaktır.

Gerek tüketicinin korunması, gerek patent haklarının korunması alanlarında uzman mahkemelerin kuruluşlarına ilişkin çalışmalar tamamlanacaktır.

Rekabetin korunmasını amaçlayan mevzuatın etkili biçimde uygulanması temin edilecektir. Bu amaçla, öncelikle, bu Kanunun uygulayıcısı olan Rekabet Kurulunun oluşturulması, Rekabet Kurumunun da faaliyete geçmesi sağlanacaktır. Rekabet Kurulu tarafından Topluluğun blok muafiyete ilişkin düzenlemeleri paralelinde düzenlemeler uygulamaya konacaktır.

Kamu teşebbüsleri ve kendilerine özel veya inhisari haklar tanınan özel teşebbüsler ile ilgili olarak, Topluluk mevzuat ve içtihadında yer alan ilkeler doğrultusundaki mevzuat değişiklikleri tamamlanacaktır.

Devlet yardımlarına ilişkin Türk mevzuatı, Topluluğun bu konudaki mevzuatına uygun hale getirilirken, OKK'da Türkiye için öngörülen özel imkanlardan yararlanmak üzere, Türkiye'nin az gelişmiş yörelerinin kalkınmasını sağlayacak ve gümrük birliğinin gerektirdiği yapısal uyumu kolaylaştıracak devlet yardımları tespit

edilecektir. Tekstil ve hazır giyim sektöründe yapılan yardımlara ilişkin mevzuatın dışında kalan mevzuatın Topluluk mevzuatına yaklaştırılmasını sağlamak üzere yapılan çalışmalar tamamlanacaktır.

Kamu ihaleleri alanında, özellikle rekabetin ve şeffaflığın sağlanması amacıyla Türk ihale mevzuatında değişiklikler yapılacaktır.

Vergilendirme alanında dolaylı vergilere ilişkin düzenlemelerin AT mevzuatı ile hale getirilmesine öncelik tanınacaktır.

Tüketicinin korunması alanında, tüketicinin sağlık ve güvenliğinin ve ekonomik çıkarlarının korunması amacıyla, AT'de kabul edilen esaslara uygun değişikliklerle, mevzuatımız AT mevzuatıyla uyumlu hale getirilecektir.

Çevrenin korunması alanında, özellikle ilgili hükümlerin malların serbest dolaşımını etkiledikleri ölçüde, Türkiye-AT Mevzuat Uyumu Sürekli Özel İhtisas Komisyonu Çevre Alt Komisyonu Raporu sonuçlarına göre mevzuat yaklaştırılması çalışmaları hızlandırılacaktır.

Ulaştırma, enerji ve telekomünikasyon alanlarında AB ile Türkiye arasında düzenli görüş alışverişinin sağlanması, anılan sektörlerde trans-Avrupa şebekelerine ülkemizin katılım olanaklarının araştırılması ve karşılıklı olarak ilişkilerin geliştirilmesi yönündeki faaliyetler sürdürülecektir. Bu çerçeveden hareketle, Türk telekomünikasyon şebekesinin Avrupa şebekelerine entegrasyonu ve telekomünikasyon idarelerinin standardizasyonuna yönelik olarak yasal düzenlemelerin uyumlaştırılmasına önem verilecektir.

Taşımacılık alanında, Türkiye'nin henüz taraf olmadığı uluslararası anlaşmalara taraf olunması sağlanacak ve karayolu, demiryolu, havayolu taşımacılığı ile kombine taşımacılıkta AT mevzuatına uygun düzenlemeler yapılacaktır.

Hizmetlerin serbest dolaşımının tedricen gerçekleştirilmesi amacına yönelik düzenlemelerin gözden geçirilmesi ile ilgili çalışmalar hızlandırılacaktır.

AB ile bütünleşme sürecinde izlenecek temel strateji doğrultusunda, politikaların oluşturulması ve hizmetlerin etkin biçimde yürütülmesi ve AT ile ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla, çeşitli kurumlar arasında bilgi akımını ve etkili işbirliğini sağlamaya yönelik koordinasyonun gerçekleşmesi için gerekli kurumsal düzenlemeler tamamlanacaktır.

Gerek küreselleşme ve AB ile entegrasyon yönünde politikaların oluşturulması ve uygulanmasında, gerek yeniden düzenlenecek kurumsal yapının işleyişinde kalifiye insan gücü ve özellikle ekonomi, dış politika ve hukuk alanlarında sorunlara, uluslararası ilişkilerin gerektirdiği açılardan yaklaşabilen uzman personel yetiştirilebilmesini teminen yüksek öğretim programlarında uluslararası konulara ağırlık verilecek biçimde gerçekleştirilmesi gerekli değişikliklere yönelik çalışmalara hız verilecektir.

B. TÜRK CUMHURİYETLERİ İLE İLİŞKİLER

a) Mevcut Durum

Türk Cumhuriyetleri ve Toplulukları ile ilişkilerimiz dış politikamıza uygun olarak siyasi, kültürel ve ekonomik alanlarda artarak sürmektedir.

Türk Cumhuriyetleri ve Toplulukları ortak yazı dilinin gerçekleştirilmesi, Türk kültürünün muhafazası ve gelecek nesillere aktarılması çalışmalarına devam edilmiştir. Bu kapsamda, ortak Türk tarih ve edebiyatı lise ders kitapları yazımına başlanmıştır. VII Dönem TÜRKSOY Bakanlar Konseyi 19-20 Mart 1996 tarihlerinde Ankara'da yapılmıştır.

Manas Destanı'nın 1000'inci Yıl kutlamalarına Sn. Cumhurbaşkanımız başkanlığında bir heyetle katılmıştır. Manas Destanı, Orhun Abideleri, Fuzuli, Orta Asya Mimarlık Tarihinden İzlenimler ve Kazakistan Kitapları TİKA tarafından Kültür Kitapları Serisi olarak bastırılmıştır.

Türk Havayolları; Azerbaycan, Özbekistan, Türkmenistan, Kazakistan ile Kırgız Cumhuriyetine ve Türk topluluklarının yaşadığı Ukrayna ve Rusya Federasyonu'na tarifeli seferler düzenlemektedir. Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Cumhuriyetleri posta idarelerinin işbirliğiyle düzenli posta ve telefon haberleşmesi sağlanmaktadır.

TRT Avrasya yayınları Kırgızistan ve Türkmenistan'dan, TRT-1 yayınları ise Azerbaycan ve Nahcivan'dan izlenebilmektedir. Türk Cumhuriyetlerinde yayınların geniş halk kitlelerine ulaştırılabilmesi için geniş kapsamlı verici şebekelerinden yararlanılması veya yeni verici şebekelerinin kurulması gerekmektedir.

Türk Cumhuriyetleri ile karayolu ve demiryolu ulaşımı konusunda etüd çalışmaları yapılmaktadır. Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından Türkmenistan Karayolu Master Planı hazırlanmış olup benzer bir çalışma Kırgız Cumhuriyeti için yürütülecektir. Azerbaycan ve Özbekistan karayolu ve demiryolu sistemlerinin Gürcistan üzerinden Türkiye'ye bağlanması için çalışmalar sürdürülmektedir.

Gelişen ticarete ve Türk işadamlarının Türk Cumhuriyetlerinde çok sayıda taahhüt

ve yatırım işlerine girmesine paralel olarak,

T.C. Merkez Bankası ile Azerbaycan, Kazakistan, Kırgız Cumhuriyeti ve Türkmenistan merkez bankaları arasında ortaklık tesis edilmiş ve buna ilişkin olarak Bankacılık ve Gümrük Protokolü yapılmıştır. Dört büyük Türk Bankası da Azerbaycan, Kazakistan ve Türkmenistan'da 2'şer, Özbekistan'da 1 olmak üzere toplam 7 ortaklık kurarak faaliyet göstermeye başlamışlardır. Türk müteahhitleri tarafından yürütülen projeler ve bu ülkelerle olan dış ticaretimizle ilgili bilgiler aşağıdaki tablolarda verilmektedir.

Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı ve DiE tarafından yürütülen bir proje ile Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan'nın istatistik faaliyetlerinin güçlendirilmesi için bu ülkelere yardım yapılmaktadır.

Türkmenistan doğal gazının Türkiye'ye taşınması için T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Türkmenistan Petrol ve Doğal Gaz Bakanlığı arasında 13 Şubat 1996 tarihinde imzalanan anlaşma çerçevesinde oluşturulan ortak çalışma grubu faaliyetlerine devam etmektedir. Hazar-Akdeniz Petrol Boru Hattı Projesi ile ilgili çalışmalar devam etmektedir.

TPAO Kazakistan'da 97,5 milyon dolar ve Azerbaycan'da 82,8 milyon dolar yatırım programlamış, Kazakistan'da 74,2 milyon dolar ve Azerbaycan'da 21,5 milyon dolar harcama yapmıştır.

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. yüzde 53,7 hisse ile toplam tutarı 83,250 milyon dolar olan 3.000 ton pancar/gün kapasiteli bir şeker fabrikası Özbekistan'da kurmak üzere 4.03.1996 tarihi itibarıyla yatırım çalış-

malarına başlamıştır. Bu fabrikanın toplam yatırım süresi 28 aydır.

Milli Eğitim Bakanlığınca bu ülkelerde açılmış olan 12 okul ve 6 Türkiye Türkçesi Eğitim ve Öğretim Merkezi bulunmaktadır. Bu okullarda öğrenim gören öğrenci sayısı 2000 civarında olup 1995-1996 öğretim yılı sonu itibariyle Türkiye'den görevlendirilen öğretmen sayısı 181'dir. Bu rakamlara özel kesim tarafından açılarak işletilen okullar dahil değildir. Bu ülkelerdeki eğitimin desteklenmesi amacıyla kitap ve eğitim araçgereci sağlanmış, 200 öğretmen Türkiye'de hizmet içi eğitime alınmıştır.

1985-1996 öğretim yılı itibariyle ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı'nın bursu ile eğitim görmekte olan Türk Cumhuriyetlerinden 6330 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin ülkelere ve seviyelerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Kırgız Cumhuriyetinin Başkenti Bişkek'te kurulacak olan Kırgızistan-Türkiye

Manas Üniversitesi ile ilgili anlaşma 20.6.1996 tarihinde TBMM tarafından onaylanmış, üniversitenin tüzüğü hazırlanmış ve müteveli heyetinin atanması beklenmektedir.

b) Amaçlar

Kalkınma Planında belirtilen amaçlar, ilkeler ve politikalar doğrultusunda Türk Cumhuriyetleri ile her alanda ilişkilerimizin ve işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla başlatılan çalışmalara devam edilecektir.

Bu kapsamda ulaşım, haberleşme, TV yayını, bankacılık gibi ekonomik ve kültürel faaliyetlerin yürütülmesinde alt yapıyı teşkil eden konulardaki programlara özel önem verilecektir.

Şimdiye kadar bu ülkelerle akdedilmiş bulunan çok sayıdaki işbirliği anlaşma, protokol ve mutabakat zabıtlarının uygulamaya geçirilmesine öncelik verilecektir.

TABLO: II.11Türkiye Müteahhitler Birliği Üyeleri Tarafından Türk Cumhuriyetlerinde Yürütülen Projeler

Ülke	Proje Sayısı	Firma Sayısı	Toplam Tutar (Bin \$)
Azerbaycan	15	7	235.050
Kazakistan	33	6	420.916
Kırgız Cumhuriyeti	4	4	72.876
Özbekistan	9	7	203.976
Türkmenistan	47	8	223.378
Toplam	108	20	1,156.196

Kaynak: Türkiye Müteahhitler Birliği

TABLO: II.12Türk Cumhuriyetleri İle Ticaretimiz

Ülke		1992	1993	Yüzde Değişme	1994	1995	Yüzde Değişme
		Milyon \$	Milyon \$		Milyon \$	Milyon \$	
Azerbaycan	İhracat (a)	102	68	-100,0	107	56,8	50,8
	İthalat (b)	35	34	-3,3	7	-79,0	204,9
	Toplam (a+b)	137	102	-25,6	114	11,7	60,5
Kazakistan	Fark (a-b)	67	34	-49,0	100	191,3	39,8
	İhracat (a)	19	68	250,1	107	57,1	41,5
	İthalat (b)	11	44	316,5	29	-34,8	203,9
Kırgız Cumhuriyeti	Toplam (a+b)	30	112	273,5	135	21,1	75,7
	Fark (a-b)	9	24	171,6	78	223,9	-17,9
	İhracat (a)	2	17	830,9	15	-12,8	156,9
Özbekistan	İthalat (b)	1	3	139,0	3	-3,7	65,0
	Toplam (a+b)	3	21	524,9	18	-11,3	140,0
	Fark (a-b)	0	14	3481,5	12	-15,2	183,5
Türkmenistan	İhracat (a)	54	214	291,9	58	-73,0	140,4
	İthalat (b)	21	32	51,9	68	114,0	-10,0
	Toplam (a+b)	76	245	225,1	126	-48,7	58,8
TOPLAM	Fark (a-b)	33	182	442,5	11	-105,9	-819,9
	İhracat (a)	7	84	1019,2	74	-11,3	-24,4
	İthalat (b)	21	77	263,0	60	-21,7	85,7
	Toplam (a+b)	29	161	460,7	135	-16,2	24,8
	Fark (a-b)	14	7	-151,1	14	103,1	-491,0
	İhracat (a)	184	433	136,1	346	-20,3	46,7
	İthalat (b)	88	187	112,4	164	-12,0	71,6
	Toplam (a+b)	271	620	128,4	510	-17,8	54,7
	Fark (a-b)	96	247	157,8	181	-26,5	24,1

Kaynak: DPT

TABLO: II.13Türkiye’de Öğrenim Gören Türk Cumhuriyetleri Öğrencileri (1995-1996)

Ülke	Orta Öğrenim	Tömer	Ön Lisans	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
Azerbaycan	88	42	170	1444	6	1	1751
Kazakistan	56	133	133	748	16	17	1103
Kırgızistan	40	89	143	440	26	32	770
Özbekistan	-	146	32	197	29	1	405
Türkmenistan	628	125	444	1081	11	12	2301
Genel Toplam	812	535	922	3710	88	63	6330

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı

C. TÜRKİYE-İSLAM ÜLKELERİ İLİŞKİLERİ**a) Mevcut Durum**

Dış ekonomik ilişkilerimizde çok yönlü bir politika anlayışı doğrultusunda İslam ülkeleriyle ikili ve çok taraflı ilişkilerimizin geliştirilmesine önem verilmektedir.

İslam ülkeleri arasındaki çok taraflı ekonomik ve ticari işbirliği, başkanlığını ülkemizin yaptığı İslam Konferansı Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK) çerçevesinde yürütülmektedir.

Bir İSEDAK projesi olarak oluşturulan ve 1995 yılında İslam Kalkınma Bankasına (İKB) bağlı bir kuruluş olarak faaliyete geçmiş olan İslam Ülkeleri Yatırım ve İhracat Kredi Sigortası Kurumu'na katılım için gerekli onay işlemleri TBMM tarafından tamamlanmış ve 7.8.1996 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Dünya ekonomisinde meydana gelen gelişmeler ve değişimler dorultusunda üye ülkeler arasındaki işbirliğinin etkinliğini artırmak amacıyla hazırlanmış olan yeni Ekonomik İşbirliği Stratejisi ve Eylem Planının uygulanması için gerekli çalışmalar sürdürülmektedir. Bu çerçevede, Eylem Planının uygulanması amacıyla Türkiye'de düzenlenecek Sektörel Uzman Grubu toplantılarına İKB tarafından destek sağlanması konusunda mutabakata varılmıştır.

İSEDAK Toplantılarında üye ülkeleri yakından ilgilendiren dünya ekonomisindeki güncel sorunların ele alındığı görüş alışverişi oturumlarının düzenlenmesine devam edilmektedir. 12-15 Kasım 1996 tarihlerinde yapılan 12. İSEDAK Toplantısında üye ülkelerde özelleştirme konusu ele alınmıştır.

Türkiye'nin 1995 yılında İslam Ülkelerine olan ihracatı 3,886 milyar dolar, bu ülkelerden ithalatı ise 4,613 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 1996 yılında Türkiye ile İslam Ülkeleri arasındaki ticaretin, Türkiye'nin toplam dış ticaretindeki gelişmelere paralel olarak artması beklenmektedir.

b) Amaçlar

Yedinci BYKP'nda belirlenen ilkeler ve politikalar doğrultusunda, İslam ülkeleriyle ikili ve çok taraflı ilişkilerimizin geliştirilmesi amacıyla başlatılmış olan çalışmalar sürdürülecektir.

Gelişen dünya ekonomik koşullarına göre İSEDAK'ın etkinliğini artırmaya yönelik çabalar desteklenecektir. Öncelikle Eylem Planının uygulanması için gerekli önlemler alınacaktır. Bu çerçevede, Planda yer alan sektörlerde işbirliği projelerinin belirlenmesi için yapılması öngörülen sektörel uzmanlar toplantılarından ülkemiz için önceliği olan alanlarda bir veya bir kaç sektörel toplantının, İKB'nin halihazırda taahhüt ettiği destek ve yardımlardan yararlanılarak Türkiye'nin evsahipliğinde gerçekleştirilmesine çalışılacaktır.

Ayrıca, İSEDAK projeleri olarak İKB bünyesinde ihdas edilmiş olan Orta Vadeli Ticaret Finansmanı ile İslam Ülkeleri Yatırım ve İhracat Kredi Sigortası gibi Bankanın ek finansman kolaylıkları ile Bankanın normal kredi imkanlarının tanıtımı için gerekli çalışmalar yapılacak ve Bankanın kaynaklarından azami derecede yararlanılacaktır.

Benzer şekilde, Türkiye'nin Orta Asya, Kafkasya, Balkanlar ve Afrika ülkelerine yönelik teknik yardım programlarında İKB ile yakın işbirliğine gidilerek, Türkiye'nin teknik yardım kapasitesinin güçlendirilmesi için gerekli önlemler alınacaktır.

Gerek ihracat gerek ithalat açısından İslam ülkeleriyle Orta Doğuda yoğunlaşmış olan dış ticaretimizin, Malezya ve Endonezya gibi dinamik bir ekonomik kalkınma sürecine girmiş olan ülkelere de yaygınlaştırılması için başlatılmış olan çalışmalar sürdürülecektir.

D. EKONOMİK İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI (EKİTIECO)**a) Mevcut Durum**

Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EKİT)'nin etkinliğini artırmak amacıyla başlatılan çalışmalar sonuçlandırılmıştır. Bu çerçevede, başta Teşkilatın kurucu belgesi olan İzmir Andlaşması olmak üzere hazırlanmış bulunan bir dizi temel belge, 11 Mayıs 1996 tarihinde Aşkabad'da yapılan Bakanlar Konseyi Toplantısında kabul edilmiştir. 13-14 Eylül 1996 tarihlerinde İzmir'de düzenlenen Bakanlar Konseyi Olağanüstü Toplantısında ise, Yeni İzmir Andlaşması ve EKİT'in Hukuki Statüsü Anlaşması imzalanmış, bu yeni döneme geçişi düzenleyen Uygulama Planı kabul edilmiştir.

Teşkilatın etkinliğini artırma çalışmaları kapsamında Tahran'da yerleşik Sekreteryanın yeniden yapılandırılarak güçlendirilmesi kararlaştırılmış, benimsenen Ekonomik İşbirliği Stratejisiyle Ticaret, Ulaştırma, Haberleşme ve Enerji öncelikli işbirliği alanları olarak belirlenmiştir.

EKİT Genel Sekreterliği görevi 1996 Ağustos ayında dört yıllık bir süre için Türkiye'ye geçmiştir.

1995 yılında ECO ülkelerine ihracatımız 0,9 milyar dolar, bu ülkelerden ithalatımız ise 1,1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 1996 yılında bu değerlerin, Türkiye'nin toplam dış ticaretindeki gelişmelere paralel olarak artması beklenmektedir.

b) Amaçlar

Yedinci BYKP'nda belirtilen ilkeler ve politikalar doğrultusunda başlatılan çalışmalar sürdürülecektir.

İmzalanan Yeni İzmir Andlaşması ile merkezi İstanbul'da kurulacak EKİT Ticaret ve Kalkınma Bankası ve merkezi Karşı'de kurulacak EKİT Reasürans Şirketine Türkiye'nin katılımı için gerekli onay işlemleri tamamlanacaktır.

EKİT Havayolları Şirketi ile EKİT Gemicilik Şirketine Türkiye'nin de katılması imkanları araştırılacaktır.

Yeniden yapılanma çerçevesinde personel sayısı artacak olan EKİT Genel Sekreterliğinde daha fazla sayıda Türk personel istihdam edilmesinin sağlanması için çaba sarf edilecektir.

EKİT Ekonomik İşbirliği Stratejisi çerçevesinde sanayi de öncelikli işbirliği sektörü olarak kabul ettirilmesine çalışılacaktır.

DPT bünyesinde yapılacak düzenlemelerle Türkiye'deki kurumlar ve üye ülkelerle koordinasyon çalışmalarını proje bazında etkili bir şekilde yürütmek üzere bir Hazırlık Komisyonu oluşturulacaktır.

**E. KARADENİZ EKONOMİK
İŞBİRLİĞİ (KEİ)****a) Mevcut Durum**

KEİ Dışişleri Bakanları 7.Toplantısı 27 Nisan 1996 tarihinde Bükreş'te yapılmıştır. Toplantıda KEİ Elektrik Şebekelerinin birleştirilmesi konusunda mutabakat sağlanmıştır.

KEİ Dışişleri Bakanları 8.Toplantısı, 25 Ekim 1996 tarihinde Moskova'da yapılmıştır.

İtalya, Türkiye, Ukrayna ve Rusya Federasyonu arasında tesis edilen İTUR denizaltı fiberoptik kablosu sistemi Ağustos 1996'da bitirilerek blok testlerine başlanmıştır. Böylece bu ülkelerin Palermo, İstanbul, Odessa ve Novorosisk üzerinden birbiri ile irtibatlandırılması suretiyle Avrupa, Orta ve Uzak Doğu, Kuzey Afrika ve Amerika ile doğrudan haberleşme imkanları sağlanmıştır.

Karadeniz'e kıyısı olan ülkeler arasında deniz altından telekominakasyon irtibatı kurulmasına yönelik KAFOS denizaltı fiberoptik kablo sistemi projesinin Kasım 1996'da tamamlanmasına çalışılmaktadır.

Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankasının onay işlemleri, 6 üye ülke tarafından tamamlanmış ve yüzde 51 hisse oranı aşıldığından Banka faaliyete geçmiştir. Türkiye'nin Bankaya katılımı TBMM tarafından onaylanmış ve buna ilişkin yasa 31.7.1996 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

KEİ ülkeleri ile Türkiye'nin ticari ilişkileri 1991 yılından bu yana düzenli bir artış göstermektedir. 1995 yılında KEİ ülkelere ihracatımız 2,4 milyar dolar; bu ülkelere ithalatımız 4,0 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 1996 yılında bu değerlerin, Türkiye'nin toplam dış ticaretinde gelişmelere paralel olarak artması beklenmektedir.

b) Amaçlar

Yedinci BYKP'nda belirlenen ilkeler ve politikalar doğrultusunda başlatılan çalışmalar sürdürülecektir.

KEİ ülkeleriyle olan ilişkilerimizde özel sektöre ağırlık verilecek ve serbest girişimcilik teşvik edilecektir.

F. VERİLEN DIŞ YARDIMLAR**a) Mevcut Durum**

Türk Cumhuriyetleri başta olmak üzere gelişmekte olan ülkelere yönelik teknik, eğitim, proje ve insani amaçlı yardımlara 1996 yılında da devam edilmiştir.

Sözkonusu yardımlar, başta Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye Kızılay Derneği, Türkiye Diyanet Vakfı ve DPT Türk İşbirliği Ajansı olmak üzere muhtelif kamu kurum ve kuruluşlarıyla kamu yararına çalışan dernekler ve vakıflar tarafından ayni ve nakdi hibe yardımlar olarak gerçekleştirilmiştir. 1996 yılında yapılan hibe yardımların tutarı 30 milyon dolar civarındadır. Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığı ile Türkiye Diyanet Vakfı'nın işbirliği ile 1,5 Milyon adet dini yayın, 140 din görevlisi ve 26 öğretmen gönderilmiş, 3 ilahiyat fakültesi ve 6 imam-hatip lisesi açılmış, 37 cami inşasına yardım edilmiştir.

Türk Eximbank tarafından yapılmış bulunan anlaşmalar çerçevesinde 11 ülkeye toplam 2 milyar dolar tutarında kredi kullanma limiti tanınmış, 1.340 milyon dolar kredi kullandırılmıştır. beş ülke ile de anlaşma yapılmış henüz kredi kullanım aşamasına gelinmemiştir.

b) Amaçlar

Başta Türk Cumhuriyetleri ve tarihi bağlarımız olan ülkeler ile İslam Konferansı Teşkilatı Üyesi ülkeler olmak üzere Gelişmekte Olan Ülkelere yönelik ekonomik, teknik, insani, eğitim ve kültürel amaçlı yardımlara imkanlar ölçüsünde devam edilecektir.

Uzun ve kısa vadeli hedefleri belirleyecek, mevcut, organizasyon ve insangücü boyutunu, özel teşebbüsün ve

gönüllü kuruluşların katılımını da kapsayacak bir ulusal yardım politikası ile takip, değerlendirme ve rapor sistemi oluşturulması konusunda başlatılan çalışmalara devam edilecektir.

9. DEVLETİN DÜZENLEYİCİ VE GÖZETİCİ FONKSİYONLARINI GELİŞTİRME PROJESİ

A. REKABET HUKUKU VE POLİTİKALARI

a) Mevcut Durum

Rekabetin korunmasına yönelik hukuki düzenleme, 1994 yılında yürürlüğe giren 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun ile yapılmış olmasına rağmen, Kanun'u uygulamakla görevli olan Rekabet Kurumu'nun oluşturulması çalışmaları henüz tamamlanamamıştır.

b) Amaçlar

Rekabeti bozucu anlaşma, karar ve uyumlu davranışların etkin kontrolünün sağlanması, rekabeti ortadan kaldırıcı tekelleşmelerin ve hakim durumun kötüye kullanılmasının önlenmesi, piyasada çalışan tüm teşebbüsler arasında fırsat eşitliğinin korunması, küçük ve orta ölçekli işletmelerin ekonomik güçlerini artırıcı önlemlerin alınması, çalışanların ve tüketicilerin haklarının ve çıkarlarının korunması rekabet politikasının temel amaçlarıdır.

Bu amaçların gerçekleştirilmesine yönelik olarak Rekabet Kurumu, sektörel bazda yoğunlaşmaları tespit ederek kritik düzeyi aşan sektörlerde ve özelleştirme uygulamalarında rekabet kurallarının işlemlerini sağlayacak tedbirleri almak için çalışmalara başlayacaktır.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Rekabet Kurulu ve Rekabet Kurumu oluşturulacaktır.

Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da öngörülen uygulamaya yönelik tebliğler çıkarılacak, muafiyetler ve yasaklara ilişkin düzenlemeler yapılacaktır.

Kanun kapsamına giren ekonomik birimlere, rekabet hukuku ve politikaları ile ilgili tanıtım ve bilgilendirme mahiyetinde eğitici çalışmalar yapılacaktır.

Toplumun rekabet konusunda eğitilmesi ve bilgilendirilmesi sağlanacaktır.

Rekabet konusu, üniversitelerin ilgili fakültelerinde eğitim programı kapsamına ayrı bir ders olarak alınacaktır.

B. FİKRİ VE SİNAİ HAKLAR**a) Mevcut Durum**

Fikri ve sınai haklar alanındaki mevzuat büyük oranda tamamlanmış olup, 1996 yılı içerisinde özellikle sınai haklar ile ilgili mevzuatın uygulama çalışmalarına hız verilmiştir.

Fikri haklarla ilgili olarak; Türkiye-AT Ortaklık Konseyi Kararı'nda yer alan AT mevzuatına uyum sağlanması amacıyla, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 4110 sayılı Kanunla getirilen hükümlere ek olarak yeni bir takım düzenlemeler yapılması ihtiyacı devam etmektedir.

Sinema ve müzik alanında fikri haklara ilişkin sorunların giderilmesi, bu sektörlerin geliştirilmesi ve uluslararası alandaki yeni gelişmelere uyum sağlanması amacıyla, 23.1.1986 tarih ve 3257 sayılı Sinema, Video

ve Müzik Eserleri Kanunu'nda değişiklik yapılmasına ilişkin çalışmalar sürdürülmektedir.

Fikri haklar alanında hem altyapı hem de personel eksikliğini giderilmesini amaçlayan Fikri Mülkiyet Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi'nin hazırlık çalışmaları Kültür Bakanlığı'nca sürdürülmektedir.

Fikri ve sınai haklara ilişkin mevzuatta kurulması öngörülen ihtisas mahkemelerinin kuruluşuyla ilgili çalışmalar Adalet Bakanlığı'nca yürütülmektedir. Söz konusu mahkemelerin kuruluşu, altyapısının oluşturulması ve personel eğitiminin süratle sağlanabilmesini temin etmek üzere Bakanlık tarafından hazırlanmış olan proje teklifi, AB Komisyonu'na gönderilmiştir.

TABLO: II.14Türkiye'de Sınai Haklar ile İlgili Başvurular

				1994	1995	1996(1)
Marka				14 223	15 781	16 834 (2)
Yerli				11 573	12 605	12 188
Yabancı				2 650	3 176	4 646
Patent	1 392	1 731	660	bilgilendirilmesi sağlanmıştır.		
Yerli	148	210	141			
Yabancı	1 244	1 521	519			
Tasarım	--	1 533	1 263	Sınai hakların üniversitelerin ilgili fakültelerinin ders programına alınması		

oluşturulması amacıyla patent ve marka vekilleri sınavı yapılmış, 88 patent ve 118 marka vekili Türk Patent Enstitüsü nezdinde işlem yapmaya hak kazanmıştır.

Markaların Uluslararası Sınıflandırmasına İlişkin Nis Anlaşması hükümlerine uygun olarak hazırlanan hizmet ve ticaret markalarının sınıflandırmasına yönelik liste ve uygulama usul ve esaslarına ilişkin Tebliğ yayımlanmıştır.

Markaların uluslararası tescil işlemlerinde kolaylık sağlayan Madrid Protokolü ile Tasarımların Sınıflandırmasına İlişkin Lokarno Anlaşması ve Mikroorganizmaların Uluslar-arası Saklanması İlişkin Budapeşte Antlaşması'na katılım için çalışmalar sürdürülmektedir.

Ticarette Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları (TRIPS) Anlaşması kapsamında 1996 yılında sınai haklar ile ilgili yapılması gereken bildirimler gerçekleştirilmiştir.

Türk Patent Enstitüsü sınai haklar konusunda eğitim seminerleri düzenlemiş ve böylece toplumun ilgili kesimlerinin

Yerli	--	1 506	1 132
Yabancı	--	27	131
Coğrafi İşaretler	--	--	30
Yerli	--	--	30
Yabancı	--	--	--
Faydalı Model	--	--	125
Yerli	--	--	123
Yabancı	--	--	2

hususundaki ilk uygulama Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nde başlatılmıştır.

1997 Yılı Programı Sıhhi ilaç mevzuatın daha etkin bir şekilde uygulanabilmesi için **İkinci Bölüm**
Patent Enstitüsü bünyesinde altyapı geliştirme çalışmaları sürdürülmüş ve nitelikli
ilaç Patent

personel yetiştirilmesi amacıyla hizmet içi
Başvuruları

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü. 1) 1.1.1996-1.10.1996 dönemi.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

Sınai haklarla ilgili olarak bu alandaki mevzuatta öngörülen vekillik müessesesinin

70

eğitim faaliyetlerine ağırlık verilmiştir.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

İlaç ürünleri ve ilaç üretim yöntemlerine patent koruması sağlanması hususunda 1999 yılına kadar geçiş süresi tanınmış olmasına rağmen, TRIPS Anlaşması'na göre bu alanda yapılacak başvuruların ülkemizce kabul edilme zorunluluğu bulunmaktadır. Anlaşma'nın yürürlüğe giriş tarihi olan 1.1.1995 tarihinden itibaren Türk Patent Enstitüsü'ne yapılan başvurular 1996 yılı Eylül sonu itibariyle 315'e ulaşmıştır.

Sınai haklar mevzuatının uygulanması sonucunda ortaya çıkan gelişmeler ise aşağıdaki tabloda özetlenmektedir.

b) Amaçlar Fikri Haklar

Fikri haklar koruma altyapısı bu alandaki gelişmelere paralel olarak güncelleştirilecektir.

Fikri hakların korunması konusunda hizmet veren meslek birliklerinin desteklenmesine ve güçlendirilmesine önem verilecektir.

Fikri haklarla ilgili davaların yürütülmesinde etkinlik sağlanması amacıyla, ihtisas mahkemelerinin biran önce kurulması sağlanacak ve bu mahkemelerde görev alacak yargı elemanlarının eğitime hız verilecektir.

Sınai Haklar

Sınai hakların korunmasında sağlanan gelişmeler ile bu alandaki uygulamalar hakkında toplumun ilgili kesimlerine yönelik tanıtım ve eğitim faaliyetlerine ağırlık verilecektir.

Sınai hakların korunmasına yönelik olarak oluşturulan vekillik müessesesinin güçlendirilmesine ve kurumsallaşmasına önem verilecektir.

Sınai haklarla ilgili davaların yürütülmesinde etkinlik sağlanması amacıyla, ihtisas mahkemelerinin biran önce kurulması sağlanacak ve bu mahkemelerde görev alacak yargı elemanlarının eğitimine hız verilecektir.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler Fikri Haklar

Kültür Bakanlığı'nda fikri haklar ile ilgili çalışmaları yürüten birim yeniden yapılandırılacak ve bu alanda nitelikli personel yetiştirilmesine öncelik verilecektir.

3257 sayılı Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu'nda değişiklik yapılarak mevcut sorunlar giderilecek, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ise AT normlarına uyumun tam olarak sağlanması amacıyla yeniden gözden geçirilecektir.

Meslek birliklerinin Kültür Bakanlığı ile koordineli çalışmalarını ve fikri hakların takibinde daha etkin hizmet vermelerini sağlamak üzere, bu birliklerin altyapıları desteklenecek ve güçlendirilecektir.

Kültür Bakanlığı bünyesinde Telif Hakları Bilgi Merkezi kurulacak, böylece hak sahipleri, uygulayıcılar, kullanıcılar, kurulması öngörülen ihtisas mahkemeleri için bir bilgi bankası oluşturulacaktır.

Fikri haklar ile ilgili olarak; yargı ve gümrük personeline, emniyet görevlilerine ve sektör temsilcilerine seminerler ve eğitim programları düzenlenerek telif haklarının korunması hususunda bu kesimler bilgilendirilecektir.

Fikri haklar ile ilgili olarak toplumun eğitime önem verilecek, bu alanda ortaya çıkan gelişmeler kamuoyunun bilgisine sunulacaktır.

İçerisinde eser bulunan kitap, kaset gibi fiziki ortamlar üzerine, burada bulunan eserlerin fikri haklar kapsamında koruma altında olduğu ve izinsiz çoğaltım ve herhangi bir şekilde ticarete konu olmasının yasalara aykırı ve cezayı gerektirici haksız eylemler olduğuna dair halkı aydınlatıcı ibareler konulacaktır.

Fikri haklar hukuk fakültelerinde temel ders olarak okutulacak, avukatlık stajında, hakim ve savcı adaylarının eğitimlerinde yer verilecektir.

Sınai Haklar

Sınai haklar ile ilgili mevzuatın daha etkin bir şekilde uygulanabilmesi ve gerekli inceleme sürecinin eksiksiz yürütülebilmesi için Türk Patent Enstitüsü'nün altyapısının güçlendirilmesine ve nitelikli personel yetiştirilmesi için eğitim faaliyetlerine devam edilecektir.

Türk Patent Enstitüsü, sınai haklar ile ilgili kayıt, belgelendirme ve tescil işlemlerinin yanısıra yurtiçi ve yurtdışı teknolojik gelişmeleri izleyerek yeni teknolojilere ilişkin bilgileri derleyip kullanıcıların yararlanmasına sunacaktır.

Sınai haklar ile ilgili olarak toplumun bilgilendirilmesi ve eğitilmesi amacıyla yayın ve eğitim faaliyetlerine devam edilecektir.

Sınai hakların yükseköğretim kurumlarında temel ders olarak okutulması doğrultusunda ders programlarında gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Sınai hakların korunmasına yönelik olarak Türk Patent Enstitüsü nezdinde işlem yapacak olan vekillere ait bir Birlik oluşturulması için çalışmalar başlatılacaktır.

C. TÜKETİCİNİN KORUNMASI**a) Mevcut Durum**

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da öngörülen Tüketici Konseyi oluşturulmuş ve I.Tüketici Konseyi 23-24 Eylül 1996 tarihinde toplanarak tüketicinin eğitim ve bilgilendirilmesi, örgütlenmelerin teşviki, mevzuat uyumlaştırılması konularında çalışmalar yapmıştır.

Tüm il ve ilçe merkezlerinde hakem heyetlerinin kuruluşu tamamlanmıştır. Ancak, hakem heyeti üyelerinin tüketicinin korunması ve şikayetlerinin değerlendirilmesi konusunda eğitimi ihtiyacı devam etmektedir.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un uygulanmasından doğacak ihtilafların çözümü için Kanun'da öngörülen Tüketici Mahkemeleri kurulamamıştır.

Tüketicinin eğitim ve bilgilendirilmesi çalışmalarına Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, meslek kuruluşları ve tüketici örgütlerinin düzenledikleri toplantılar ve çıkardıkları broşür-dergi-kitap gibi yayınlar ile devam edilmiş, yazılı ve görsel basın kuruluşları yoluyla da çalışmalar desteklenmiştir. Ayrıca ilk ve orta dereceli okulların 1996-1997 öğretim yılında ders programlarına tüketicinin korunması ve tüketici haklarına ilişkin üniteler eklenmiştir.

Bankacılık, taşımacılık, taksitlikampanyalı satışlar, kapıdan satışlar, turistik geziler, elektrik-su-doğalgaz hizmetleri gibi alanları kapsayacak standart sözleşmelerin oluşturulması konusunda mevzuat düzenleme çalışmalarına başlanılamamıştır.

b) Amaçlar

AB ile uyumlaştırma çalışmaları doğrultusunda, tüketicinin korunması ile ilgili

mevzuat uyumlaştırılması dahil gerekli düzenlemeler yapılacak, eğitim kurumlarından ve kitle iletişim araçlarından yararlanılarak tüketicilerin bilinçlendirilmesi sağlanacaktır.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un uygulanmasından doğacak ihtilafların çözümü için Tüketici Mahkemeleri kurulacaktır.

Genel İşlem Şartları konusunda düzenleme çalışmaları yapılacaktır. Bu düzenleme, bankacılık, taşımacılık, taksitlikampanyalı satışlar, kapıdan satışlar, paket turlar ile elektrik, su, doğalgaz hizmetleri gibi alanlarda yapılan sözleşmeleri kapsayacak, tüketicileri haksız sözleşme şartlarına karşı koruyacaktır.

Zararlı ve tehlikeli kimyasal madde ve ürünlerin üretilmesi, depolanması, taşınması, ambalajlanması, etiketlenmesi, saklanması ve denetlenmesine ilişkin mevcut yönetmelik yeniden düzenlenecektir.

Turist tüketicilerin gezi sözleşmelerini imzalamadan önce, sözleşme esnasında ve tatil sonrasında haksızlıklara ve zararlara karşı korunabilmesi amacıyla Turistik Gezi Sözleşmelerine ilişkin düzenleme yapılacaktır.

Uluslararası standartlara uygunluk açısından, hizmet alanlarında çalışanlar mesleki sigortaya kavuşturulacak, hizmet sunumu sonucu oluşabilecek zararlardan ötürü hizmet sunanların sorumluluğu ve tüketicilerin zararlarının tazminini içeren hizmetten sorumluluk konusunda yasal düzenleme çalışmaları yapılacaktır.

Aldatıcı ve yanıltıcı reklamlara ilişkin mevzuattaki dağınıklığın giderilmesi amacıyla birleştirici bir düzenleme yapılacaktır.

D. BİLGİ SAĞLAMA VE KULLANMA**a) Mevcut Durum**

DİE tarafından Ulusal Bilgi Sistemi ve İstatistik Altyapısı Geliştirme Projesi çerçevesinde bazı pilot çalışmalara başlanmıştır. Bu çalışmalardan biri olan Veri Envanteri ve Bilgi Gereksinimi Saptama alt projesi tamamlanmıştır.

Yazılım faaliyetlerinin geliştirilmesi ve yazılım standartları ile kalite belgelendirme sistemlerinin yerleştirilmesine ilişkin çalışmalar sürdürülmektedir. Bu çalışmalar çerçevesinde TSE tarafından Türkiye'de Yazılım Kalite Güvence Sistemi Oluşturulması ve Test Laboratuvarı Kurulması ile ilgili çalışmaların yanısıra bazı araştırma fonlarından destekli olarak benzer proje çalışmalarına da başlanmıştır.

İnternet'in gittikçe genişleyen olanakları çerçevesinde bilgiye erişebilme konusunda önemli mesafe alınmıştır. Türk Telekom A.Ş. önderliğinde bir omurga oluşturulmuş olup, servis sağlayıcılarla yapılan anlaşma sonucu TURNET faaliyete girmiştir. Bu faaliyetler sonucu İnternet kullanımının çok daha verimli bir safhaya ulaşacağı beklenmektedir.

Yükseköğretim alanında bilişim kavramının disiplinler arası olarak ele alınması gereği ile ilgili girişimler ilk sonuçlarını vermeye başlamış bulunmaktadır. Bu konuya ilişkin olarak ODTÜ bünyesinde fiili kuruluş çalışmaları tamamlanmış bulunan Enformatik Enstitüsünün yapılanma çalışmaları devam etmektedir. Söz konusu enstitünün üniversitelerin bünyelerindeki diğer enstitüler gibi lisansüstü seviyede eğitim, araştırma ve uygulama yapması öngörülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen Bilgisayar Destekli Eğitimle ilgili

çalışmalar çerçevesinde 53 okulda bilgisayar laboratuvarları oluşturulmuş, gerekli yazılımların edinilmesine devam edilmiştir.

Yazılım telif hakları ile ilgili uygulamada, ilgili kanunda yapılması öngörülen bazı değişikliklerin gerçekleştirile-memesi ve gerekli yönetmeliklerin henüz çıkmamış olmasından dolayı aksaklıklar bulunmaktadır. İlgili kanunda Avrupa Topluluğu Yönergeleriyle uyumlu olmayan maddelerin düzeltilmesi için hazırlanan bir değişiklik taslağı Kültür Bakanlığı'nca hazırlanmıştır.

b) Amaçlar

Ulusal Bilgi Altyapısının geliştirilmesine yönelik olarak DİE koordinatörlüğünde bir proje ile başlatılan çalışmalar desteklenecektir.

Yazılım sektörü, sektöre özel şartlar gözönünde tutularak desteklenecektir.

Üretilen yazılımların uluslararası standartlara uygunluğunu test etmeye yönelik girişimler hızlandırılacak, test raporlarının uluslararası geçerliliğini sağlayabilmek için akreditasyon çalışmalarına başlanacaktır.

Lisans seviyesinde bilişim fakülteleri, yüksek lisans programları ve yaygın eğitim verilmesine yönelik bilişim eğitim merkezleri kurma faaliyetleri yaygınlaştırılacaktır.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

DİE'nin Ulusal Bilgi Sistemi koordinatörlüğü fonksiyonunu verimli bir şekilde yerine getirebilmesi için DİE'nin teşkilat kanununda yapılması gerekli değişiklikler sonuçlandırılacaktır.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Avrupa Birliği ile uyum için ihtiyaç duyulan değişiklik yapılacak ve uygulamaya yönelik yönetmelikler çıkarılacaktır.

10. FİNANS REFORMU, MALİ PİYASALARDA ETKİNLİĞİN ARTIRILMASI, DÜNYA İLE ENTEGRASYON VE MÜLKİYETİN TABANA YAYILMASI**a) Mevcut Durum**

28 Mart 1996 tarihinde Disponibilite Tebliğinde yapılan değişiklikle, bankaların Yabancı Para Net Genel Pozisyon/Sermaye Tabanı Standart Rasyosunun hesaplanmasında hafta sonu değerlerinin yerine yedi günlük ortalama değeri esas alınmış, belirtilen oranı aşan bankaların Merkez Bankasında TL cinsinden yüzde 9 oranında serbest tevdiat bulundurmaları hükme bağlanmıştır. Böylece, bankaların tüm hafta boyunca bu orana ilişkin taahhütlerini yerine getirmesi sağlanmıştır.

Yurtiçi ve yurtdışı kredi kullanımlarındaki farklılığı gidermek amacıyla, 22 Temmuz 1996 tarihinde, kabul kredili, vadeli akreditif ve mal mukabili ödeme şekillerine göre yapılan Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu kesintisi yüzde 0'dan yüzde 6'ya çıkartılmıştır. Ayrıca, Türkiye'de kurulmuş bankaların yabancı bankalar veya yurtdışındaki kendi şubeleri adına yurt içinden kabul ettikleri mevduat da bu tebliğ ile kredi olarak kabul edilmeye başlanmıştır.

22 Temmuz 1996 tarihinde yayımlanan tebliğle, Mevduat Munzam Karşılık oranı TL mevduat için yüzde 9'dan yüzde 8'e, Döviz Tevdiat Hesabı için yüzde 13'ten yüzde 11'e düşürülmüş, Altın Depo Hesabı için yüzde 0 olarak belirlenmiştir.

Bankaların döviz pozisyonlarına uygulanan likidite oranı hesaplanmasında, yurtiçinde Hazine Müsteşarlığı veya Hazine Müsteşarlığı garantisiyle Özelleştirme İdaresi Başkanlığınca çıkarılan döviz üzerinden veya

dövizde endeksli menkul kıymetlerin döviz mevcudu olarak kabul edilme oranı, 2 Ağustos 1996 tarihinden geçerli olmak üzere yüzde 15'ten yüzde 100'e çıkarılmıştır. Ayrıca, Yabancı Para Net Genel Pozisyon/Sermaye Tabanı Standart Rasyosu hesabında söz konusu menkul kıymetlerin döviz varlığı kabul edilme oranı, 7 Ağustos 1996 tarihinden geçerli olmak üzere yüzde 50'den yüzde 100'e çıkarılmıştır. Bu düzenlemeyle, Hazine borçlanmasının vade ve faiz yapısını iyileştirmek amacıyla, TL cinsinden devlet iç borçlanma senetlerinin yanısıra, döviz veya dövizde endeksli borçlanma kağıtlarının kullanılması imkanı getirilmektedir.

Yasadışı yollardan elde edilen fonların kaynağını gizlemek ve bu tip fonları meşrulaştırmak için mali sistemin kullanılmasını önlemek ve taraf olduğumuz uluslararası anlaşmaların gereklerini yerine getirmek amacıyla Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığı ile Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Kanun Tasarısı hazırlanarak TBMM'ne sunulmuştur. Diğer taraftan, 4 Eylül 1996 tarihinden geçerli olmak üzere Bankalarca Müşterilerinin Kimlik Tespit Yükümlülüğü Hakkında Yönetmelik yayımlanmış ve 1 milyar lirayı aşan her türlü bankacılık işlemleri için kimlik tespit zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca, 5 Ekim 1996 tarihinde yayımlanan Merkez Bankası Genelgesiyle 1 milyar lirayı aşan döviz alımsatım işlemleri için de kimlik tespit yükümlülüğü getirilmiştir.

11 Ekim 1996 tarihinde Etibank Bankacılık Anonim Ortaklığı T.Halk Bankasına devredilmiştir. Söz konusu Karara göre, devredilen hesaplar dışında kalan bilançonun esas alınması suretiyle Etibank Bankacılık A.O.'nın varlıkları bölünerek, Etibank Bankacılık A.O'na ilaveten, Denizbank A.Ş. ve Anadolubank A.Ş. ünvanı ile iki yeni banka kurulma izni verilmiştir.

4 Mart 1996 tarihinde sermaye piyasasında bağımsız denetim kuruluşlarının, kuruluş, faaliyet ve sorumluluklarını düzenleyen Sermaye Piyasası Kurulu tebliği yayımlanmıştır. Böylece, sermaye piyasasında bağımsız denetime ilişkin standart, ilke ve kurallar belirlenmiştir.

Uluslararası mali piyasalarla entegrasyon projesi çerçevesinde, yabancı menkul kıymetlerin Türk piyasasında halka arzı ve satışı konularını düzenleyen Tebliğ, 20 Mart 1996 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu düzenlemeye göre yabancı menkul kıymetler, Depo Sertifikaları vasıtasıyla Türk piyasasında işlem görebileceklerdir. Ayrıca, İMKB Serbest Bölgesinde faaliyet gösterecek olan uluslararası pazarının işleyişi ve takas-saklama işlem esasları ile ilgili yönetmelikler 14 Haziran 1996 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

29 Ağustos 1996 tarihinde yayımlanan Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Genel Yönetmeliği ile İzmir Ticaret Borsası bünyesinde Vadeli İşlemler Piyasası kurulmuştur.

İstanbul Altın Borsası, döviz piyasasını da kapsayacak şekilde geliştirilerek altın ve dövize dayalı future piyasalarının da bu borsa bünyesinde kurulması için gerekli mevzuat düzenlemeleri yapılmıştır.

b) Amaçlar

Ekonomik faaliyetlerin ihtiyaç duyduğu kaynakların temini için mali derinleşmenin sağlanarak etkinliğin artırılması, mali piyasaların uluslararası piyasalarla bütünleşmesinin sağlanması ve sermayenin tabana yayılması temel amaçtır.

Mali araçların geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi ile mali tasarrufların artırılması yönündeki politikalar iktisadi konjonktür de dikkate alınarak uygulanacaktır.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Bankalar Kanunu'nda yer alan Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Avrupa Birliği mevzuatı da dikkate alınarak yeniden düzenlenecektir.

Çeklerin bankalar arasında hesaben tasfiyesini sağlayan bankalararası takas odalarında işlemlerin elektronik ortamda yapılması yaygınlaştırılacaktır.

Bankalar ile özel finans kurumlarının yasal yükümlülüklerinden kaynaklanan farklılıkları gidermek amacıyla gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Ticari bankalarla benzer faaliyetlerde bulunan özel finans kurumları ve diğer mali kurumlar, Merkez Bankası Risk Santralizasyonu kapsamına alınacaktır..

Banka dışı mali kesimin etkin bir denetim sistemine kavuşturulması ve kayıt düzeninin bankalara uygulanan hesap planı ve bu kapsamda uluslararası muhasebe standartlarına paralel hale getirilmesi sağlanacaktır.

Mali kuruluş ve araçların derecelendirilmesini yaygınlaştırmak üzere gerekli yasal düzenlemeler gerçekleştirilecektir.

Sermaye piyasasındaki kuruluşların rekabet güçlerinin artırılmasına yönelik tedbirler çerçevesinde, sermaye yeterliliğine ilişkin standart rasyolar uluslararası normlara uygun hale getirilecektir.

Sigortacılık sektörünün daha etkin çalışmasını sağlamak amacıyla; Sigortacılığın Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun, Sigorta Eksperleri, Sigorta Eksperleri Odaları, Sigorta Eksperleri Odaları Birliği Kanunu, Tarım Sigortalarının Geliştirilmesi Hakkında Kanun ve Aktüerler Birliği Kanun tasarıları hazırlanacaktır.

Hayat sigortacılığındaki yapısal sorunların giderilmesi için, belli bir uyum süreci sonunda yeni bir sisteme geçilmesini sağlayacak bir yönetmelik hazırlanacaktır.

III. EKONOMİDE ETKİNLİĞİN ARTIRILMASINA YÖNELİK YAPISAL DEĞİŞİM PROJELERİ**11. VERGİ İLE İLGİLİ YAPISAL DÜZENLEMELER****a) Mevcut Durum**

Vergi idaresi ve denetiminin daha etkin hale getirilmesi amacıyla yönelik olarak, vergi daireleri ile mükelleflerin ekonomik faaliyetlerinin tek bir merkezden izlenmesini sağlamak üzere tek vergi numarası verilmesi uygulaması 1996 yılında mevcut mükelleflerin tamamını kavrayacak şekilde genişletilerek sürdürülmüştür. Böylece vergi idaresi sağlıklı bir merkezi sicil kütüğüne kavuşmuştur.

1996 yıl sonu itibarıyla 26 vergi dairesinde daha otomasyon uygulamasına geçilmesi beklenmektedir. Otomasyon uygulaması bulunmayan vergi dairesi ve malmüdürlüklerinin vergi tahakkuk ve tahsilat işlemlerinin ise haftalık olarak merkezden izlenmesi yönünde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Böylece, ülke düzeyinde otomasyonlu vergi dairelerinin işlemleri günlük, otomasyon olmayan vergi dairelerinin işlemleri ise haftalık periyotlarla merkezden izlenebilir hale gelmiştir.

Vergi dairelerinin iş ve işlem bazında ihtisaslaşmasına yönelik olarak 6 vergi dairesinde sürdürülen pilot uygulama, 1996 yılında 14 vergi dairesinde daha başlatılmıştır.

Vergi tahsilatının bankalar aracılığıyla yapılması uygulaması banka sayısı 4'ten 7'ye çıkarılmak suretiyle yaygınlaştırılmış, buna karşılık sistemde aksaklıklara yol açan posta yoluyla vergi tahsilatı uygulamasına son verilmiştir. Vergi tahsilatında yararlanılan banka sayısının artırılması ve bankaların tahsilat kayıtlarını vergi idarelerine manyetik

ortamda iletmeleri konusundaki çalışmalar devam etmektedir.

1997 Yılı Programı mali yüklerin azaltılması politikası çerçevesinde, indirimde yardımcı kesintisi kaldırılmış, özel indirim tutarı ve gelir vergisi tarife dilimleri yüzde 100 oranında artırılmıştır. Çalışanları Tasarrufa Teşvik Kesintisinin kaldırılması konusunda ise çalışmalar sürdürülmektedir.

İkinci Bölüm

Vergiye tabi kazancın tesbitinde faiz ve benzeri yabancı kaynak giderlerinin indirimini sınırlandıran uygulama 1 Ocak 1996 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Buna göre dönem sonu stoklarını LİFO yöntemine göre değerleyen veya amortismanı tabi iktisadi kıymetlerini yeniden değerlemeye tabi tutanlar, işletmelerinde kullandıkları yabancı kaynaklara ilişkin faiz, kur farkı gibi maliyet unsurlarının bir bölümünü gider olarak gösteremeyeceklerdir.

Amme alacakları tahsilatının hızlandırılması amacıyla, erken ödemeyi teşvik eden yasal düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre, mükelleflere kanuni ödeme süresinden önce ödeyecekleri amme alacaklarında, ödeme tarihinden kanuni ödeme süresinin son gününe kadar geçen süre dikkate alınarak erken ödeme indirimi sağlanmaktadır.

Devlet tahvili, hazine bonosu ve diğer kamu menkul kıymetlerinden sağlanan gelirlerden 1 Kasım 1996'dan itibaren yüzde 10 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılması kararlaştırılmıştır.

b) Amaçlar

Yedinci Plan döneminde vergi alanında benimsenen temel amaç, Avrupa Birliği vergi politikası ve vergi yapısını dikkate alarak tüm

ekonomik faaliyetleri kapsayan, üretim faktörleri üzerindeki vergi yükünü azaltan bir sistem oluşturmaktır. Öncelikle vergi idaresi ve denetiminin daha etkin hale getirilmesi ve idarenin yeniden yapılandırılması, bu sistemi oluşturmak için temel araç olarak benimsenirken, vergilemede yatay ve dikey adaletin ve açıklığın sağlanması temel ilke olarak kabul edilmiştir.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Bu temel amaçlar çerçevesinde, Plan döneminin ikinci yılı olan 1997 yılında yapılması öngörülen düzenlemeler aşağıda özetlenmektedir:

Tek vergi numarası verme işlemine süratle devam edilecek ve 18 yaşını doldurmuş her vatandaşın bir vergi numarasına sahip olması sağlanacaktır. İthalat ve ihracat işlemlerinde olduğu gibi, vergi numarası kullanma zorunluluğunun gayrimenkul ve taşıt alım-satımı, bankalarda hesap açılması, borsada işlemde bulunabilme gibi diğer ekonomik faaliyetlere de yaygınlaştırılmasını sağlayacak düzenlemeler yapılacak ve bu suretle elde edilen bilgiler denetim bilgi bankasında toplanacaktır. Diğer taraftan, tek vergi numarası uygulamasının vatandaşlık numarasına geçilmesini sağlayacak çerçevede genişletilmesi çalışmaları sürdürülecektir.

Dünya Bankası işbirliği ile yürütülmekte olan Vergi Dairesi Otomasyon Projesi çalışmaları 1996 yılı sonuna kadar tamamlanacaktır. Vergi idaresinin tüm işlemlerini kavrayacak şekilde tasarlanan bu projenin 1997 yılında pilot uygulaması başlatılacaktır. Proje, pilot uygulamayı takiben 50'si İstanbul'da, 17'si Ankara'da ve 10'u İzmir'de olmak üzere toplam 77 adet vergi dairesine hızla yaygınlaştırılacaktır. Diğer taraftan Almanya ile yapılmış olan Teknik İşbirliği Anlaşması çerçevesinde

yürütölmekte olan Bilgisayarlı Denetim Projesine de devam edilecektir.

Vergi dairelerinin işyükünün azaltılması ve mükelleflere kolaylık sağlanması amacıyla yeni vergi daireleri kurulacaktır. Aylık ve yıllık beyan dönemlerinde vergi dairelerinde yaşanan sıkışıklıkların önlenmesi amacıyla, vergi dairelerine uzak mekanlardaki iş yerleri ile muhasebeci ve mali müşavirlerin yoğun olarak bulundukları mahaller, bankalar ve meslek odaları gibi yerlerde beyanname kabul üniteleri kurulması yönünde çalışmalar yapılacaktır.

Halen değişik adlar altında vergi, pay ve fon şeklinde yapılan kesintiler, Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) adı altında birleştirilerek vergi sisteminde etkinlik artırılacaktır. Bu kapsamda, petrol ürünlerinden alınmakta olan 3, otomotiv ürünlerinden alınmakta olan 3, alkol ve tütün ürünlerinden alınmakta olan 6 adet vergi, pay ve fon kesintisi kaldırılarak, bunların yerine sadece ÖTV uygulanmak suretiyle vergileme rejimi sadeleştirilecektir. ÖTV yeni bir gelir kaynağı olarak görölmeyecek, sadece mevcut vergilerin konsolidasyonu amacına yönelik olacaktır.

ÖTV tasarısı ile toplulaştırılacak olan vergilerden, mevcut sistemde çeşitli kuruluşlara özel paylar ayrılmakta, bu ise Hazinesinin etkin bir nakit yönetimi yapmasını güçleştirmektedir. Bu açıdan ÖTV'den bütçe kapsamındaki kuruluşlara pay aktarımı yapılmayacak, bu kuruluşların ihtiyaçları ödenek konularak bütçeden karşılanacaktır.

Alkol ve tütün ürünleri üzerinden alınmakta olan vergilerin tahsilatında yaşanan olumsuzlukları gidererek Hazineye intikalini hızlandırmak amacıyla, bu vergilerin bandrol kullanılmak suretiyle tahsili sağlanacaktır.

Katma Değer Vergisi (KDV) uygulamasının basitleştirilerek vergi kaçırma eğiliminin azaltılması amacıyla, KDV oranları yeniden gözden geçirilerek oran sayısının azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. Ayrıca, bu verginin Hazineye intikalini hızlandırmak amacıyla beyan ve ödeme dönemi erkene alınacaktır.

Kurumlar vergisi oranı ve temettülerin vergilendirilmesi gözden geçirilerek, kurumlarda yabancı kaynak kullanımını cazip kılan düzenlemeler kaldırılacaktır.

Kayıtlı olmayan altın, gümüş ve kıymetli madenlerin kayıt altına alınabilmesi amacıyla, envanterinde kayıtdışı emtia bulunduran mükelleflere bir defaya mahsus beyan hakkı tanınacak, beyan edilen kıymetli emtia stok değerinin vergilendirilmesi sağlanacaktır.

Emlak vergisi değerinin daha gerçekçi seviyelerde tespit edilmesi ve emlak vergisinin yeniden değerlendirilmesine endekslenmesi suretiyle mahalli idarelerin daha verimli bir gelir kaynağına kavuşmaları sağlanacaktır.

Ücretlilerin vergi yükünün düşürülmesine yönelik olarak, özel indirimin yükseltilmesi, gelir vergisi tarifelerinin yumuşatılması ve dilim sayısının artırılması da dahil gerekli çalışmalar, doğuracağı mali kayıplar da göz önüne alınarak sürdürülecektir. Diğer taraftan istihdam üzerinde yük oluşturan vergi benzeri kesintilerin azaltılmasına yönelik düzenlemeler sürdürülecektir. Bu çerçevede, Çalışanları Tasarrufa Teşvik Hesabı kesintilerinin kaldırılması ve hesabın tasfiye edilmesi yönündeki çalışmalar tamamlanacaktır.

Maden sahalarının işletilmesi için verilmiş olan ruhsatların yenilenmesi suretiyle maden harçları tahsilatı hızlandırılacaktır.

Toplumda vergi bilincini artırabilmek amacıyla vergi istatistikleri, sektörler ve faktörler itibariyle oluşan vergi yükleri, coğrafi vergi istatistikleri, vergi istisna ve muafiyetleri nedeniyle ortaya çıkan vergi kayıpları (vergi harcamaları), vergi denetimleri ve denetim sonuçları, efektif vergi oranlarını da kapsayacak bir veri seti şeklinde bir takvime bağlı olarak yayınlanacak ve kamuoyu düzenli olarak bilgilendirilecektir. Böylece vergi yükleri ve bu yüklerin toplumsal katmanlara dağılımı konusunda bilgilendirme tam olarak yapılabilecek ve toplumun vergi politikasını yönlendirebilmesine imkan sağlanacaktır.

12. SOSYAL GÜVENLİK REFORMU

a) Mevcut Durum

Sosyal sigorta programları tarafından kapsanan nüfus oranı 1995 yılında toplam nüfusun yüzde 82,3'üne, aktif sigortalıların toplam nüfusa oranı yüzde 16,5'e ve sağlık hizmetleri bakımından sosyal sigortalar kapsamındaki nüfus oranı yüzde 65,8'e ulaşmıştır.

Ülkemizde aktif sigortalılar ile pasif sigortalılar arasındaki denge olumsuz yönde gelişmeye devam etmiş ve sosyal güvenlik sistemine prim ödeyen aktif sigortalı sayısı 1995 yılında yüzde 4,1 oranında artarken, pasif sigortalı sayısı yüzde 7,1 oranında artmıştır. 1994 yılında ortalama 2,4 aktif sigortalıya 1 pasif sigortalı düşerken 1995 yılında aktif sigortalı sayısı 2,3'e gerilemiştir. 1995 yılında bu sayı Emekli Sandığı'nda 1,6, SSK'da 2,4 ve Bağ-Kur'da 3,0 olarak gerçekleşmiştir.

Emekli Sandığı'ndan aylık alanların maaşlarında yüzde 22,6 ile 27,5 arasında, SSK'dan aylık alanların maaşlarında yüzde 5,9 ile 22,1 arasında ve Bağ-Kur'dan aylık

alanların maaşlarında yüzde 23,9 ile 85,6 arasında değişen oranlarda reel artış sağlanmıştır. Bağ-Kur'da 1.000.000 TL. olan sosyal yardım zammı ödemesi 4.500.000 TL.'ye yükseltilmiştir.

Sosyal güvenlik sisteminde yeniden yapılanmaya esas teşkil edecek çalışmalara devam edilmiş, bu çerçevede, finansal istikrar ile etkin ve kapsamlı hizmet sunulmasını hedefleyen Dünya Bankası destekli Sosyal Güvenlik ve Sağlık Sigortası Reformu Proje çalışması sonuçlandırılmıştır.

Bağ-Kur'da sigortalılığın cazip hale getirilmesi, emekli aylıklarının yükseltilmesine imkan sağlanması, finansman yapısının iyileştirilmesi amacıyla 1479 sayılı Kanun'da değişiklik yapılarak bir defaya mahsus olmak üzere sigortalılara 12 basamağa kadar basamak yükseltme hakkı sağlanmıştır.

Sosyal Sigortalar Kurumu'nun vadesinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarına her ay için yüzde 15 oranında gecikme zammı uygulanması esası getirilmiştir.

Sosyal Sigortalar Kurumu'nun içinde bulunduğu finansman darboğazının giderilmesi ve idari yapısının yeniden düzenlenmesi amacıyla işçi, işveren, işçi emeklileri ve hükümet temsilcilerinin katılımıyla yasal düzenlemeye ilişkin çalışmalar yapılmıştır.

SSK ve BağKur' da pasif sigortalı sayısındaki hızlı artışa karşılık aktif sigortalı sayısının yeterince arttırılamaması, bağımlı sayısının fazla olması, emeklilikte yaş sınırının kaldırılmış olması ve yaşlılık r iskiyle karşılaşılmadan sigortalılara emekli aylığının bağlanması, prim karşılığı olmayan ödemeler yapılması, prime esas kazancın tavanının düşük tutulması ve prim tahsilat oranlarının düşük olmasından dolayı aktüeryal dengeler

kurulamamış, kurumların finansman yapısı olumsuz yönde etkilenmiş ve kamuya getirdiği mali yük nedeniyle mevcut sosyal güvenlik sistemi sürdürülemez duruma gelmiştir.

Sosyal güvenlik kurumlarında plasmanlar verimli şekilde değerlendirilememiş ve aktüeryal dengelere bakılmaksızın kurumların mevzuatlarında değişikliklere gidilmiştir. SSK ve BağKur'da ödenmeyen prim borçları için gecikme zammı affı ile sigortasız hizmetlerin borçlanması gibi uygulamalar kurumların mali yapısını olumsuz yönde etkilemektedir.

Sosyal güvenlik kurumlarının mevcut teşkilat yapıları ile etkili hizmet verilmesi sağlanamamaktadır. Kurumların kendi kaynaklarıyla yükümlülüklerini yerine getirebilmesi için sigortacılık normlarına uygun olarak idari ve mali açıdan yeniden yapılandırılması ihtiyacı devam etmektedir.

Sosyal güvenlik kurumları arasında, sigorta programları, üyelerin aylığa hak kazanma şartları, emekli aylıklarının alt ve üst sınırları, prim oranları, sağlanan haklar ve yükümlülükler açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır.

Özel hayat sigortacılığında mevzuatın yetersiz olması, elemanların yeterli mesleki bilgiye sahip olmaması, acentaların müşteriyi yeterince bilgilendirmemesi, kamu oyunun iyi aydınlatılamaması ve tazminatların zamanında ödenmemesi bu alandaki gelişmeyi olumsuz yönde etkilemektedir.

Sosyal Sigortalar Kurumu'nun sigortalılarına sağlık hizmeti sunması, bir taraftan hizmetten yararlananların tercih hakkını sınırlayarak tüketici tatmininin yetersiz düzeyde kalmasına yol açmakta, diğer taraftan ihtisas ve çağdaş işletmecilik gerektiren tedavi hizmeti sunumunda kaynakların

verimsiz kullanılmasına sebep teşkil etmektedir.

Sosyal hizmetler alanında faaliyet gösteren kamu ve özel kurum ve kuruluşlar arasında gereken işbirliği sağlanamamaktadır. Sosyal hizmet ve yardımlara ihtiyaç duyan kişi ve grupların tesbitinde ilgili kurum ve kuruluşlar arasında ortak kriter ve hizmet standardı oluşturulması gerekmektedir.

Sosyal hizmetlerin daha yaygın ve etkin olarak yürütülmesinde en önemli sorunlardan biri de yeterli sayıda kalifiye eleman ihtiyacının karşılanamamasıdır.

b) Amaçlar

Sosyal güvenlik sisteminde sosyal sigorta kurumları ve sigorta kolları itibariyle norm ve standart birliği sağlanacak, kurum-lar idari ve mali özerkliğe kavuşturulacaktır.

Sigorta hizmetleri, nimet-külfet dengesi içinde kurumların aktüeryal yapılarını bozmadan kendi finansman kaynaklarından karşılanacak ve prim karşılığı olmayan ek yükümlülükler getirilmeyecektir.

Prim ödeme gün sayısı, emeklilik yaşı, prime esas ücret tavanı ve prim tahsilat oranlarının artırılması ve mevcut kaynakların daha etkili değerlendirilmesi suretiyle sistemin gelir imkanları iyileştirilecek ve sosyal güvenlik kurumlarının bütçe üzerindeki yükü azaltılacaktır.

Daha yüksek emekli aylığı almak isteyen sigortalılara asgari imkanları sağlayan

kamusal zorunlu sigortalara ilave olarak, mevcut sosyal güvenlik kurumları tarafından ihtiyari emeklilik ve sağlık sigortası programları başlatılacaktır.

Ödenmeyen primler ile gecikme zammı affına ve sigortasız hizmetlerin borçlanma yoluyla sigortalanmasına imkan verilmeyecektir.

Özel sağlık ve özel emeklilik sigortası teşvik edilecek ve sosyal güvenlik kurumlarının sağlık hizmetlerini satınalma yoluyla temini sağlanacaktır.

Sosyal güvenlik sistemi kapsamındaki aktif sigortalı nüfus arttırılacaktır.

1997 yılında aktif sigortalı sayısının 11,1 milyona, bağımlıları ile birlikte toplam sigortalı sayısının 55,3 milyona, sigortalı nüfusun toplam nüfusa oranının ise yüzde 86'ya ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Sosyal hizmetlerde kurum bakımından aile yanında bakıma yönelmede en önemli araç olan ayni ve nakdi yardımlar, bu yardımları sağlayan kurum ve kuruluşlarca tespit edilecek ortak kriterlere göre sunularak yaygınlaştırılacaktır.

Bu çerçevede gönüllü kuruluşların işbirliği ve katkılarının azami düzeye çıkarılabilmesi için Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) bünyesindeki ilgili birim güçlendirilecektir.

TABLO: II.15 Sosyal Sigorta Programlarının Kapsadığı Nüfus (1)

(Bin Kişi)

KURULUŞLAR	1994	1995
I. EMEKLİ SANDIĞI TOPLAMI	10 706	10 899
1. Aktif Sigortalılar	1 896	1 880
2. Aylık Alanlar	1 083	1 156
3. Bağlımlılar	7 726	7 863
4. Aktif Sig./Pasif Sig. (1/2)	1,8	1,6
5. Bağlımlılık Oranı ((3+2)/1)	4,6	4,8
II. SOSYAL SİGORTALAR KURUMU TOPLAMI	24 810	26 507
1. Aktif Sigortalılar	4 203	4 411
2. İsteğe Bağlı Aktif Sigortalılar	772	981
3. Tarımdaki Aktif Sigortalılar	213	248
4. Aylık Alanlar	2 175	2 338
5. Bağlımlılar	17 448	18 530
6. Aktif Sig./Pasif Sig. ((1+2+3)/4)	2,4	2,4
7. Bağlımlılık Oranı ((5+4)/(3+2+1))	3,8	3,7
III. BAĞ-KUR TOPLAMI	13 448	13 490
1. Aktif Sigortalılar	1 839	1 791
2. İsteğe Bağlı Aktif Sigortalılar	83	79
3. Tarımdaki Aktif Sigortalılar	779	799
4. Aylık Alanlar	826	881
5. Bağlımlılar	9 922	9 940
6. Aktif Sig./Pasif Sig. ((1+2+3)/4)	3,3	3,0
7. Bağlımlılık Oranı ((5+4)/(3+2+1))	4,0	4,1
IV. ÖZEL SANDIKLAR TOPLAMI	258	291
1. Aktif Sigortalılar	71	71
2. Aylık Alanlar	47	52
3. Bağlımlılar	140	168
4. Aktif Sig./Pasif Sig. (1/2)	1,5	1,4
5. Bağlımlılık Oranı ((3+2)/1)	2,6	3,1
V. SAĞLIK HİZMETLERİ BAKIMINDAN SOSYAL SİGORTALAR KAPSAMI	39 002	40 917
VI. GENEL TOPLAM	49 222	51 187
1. Aktif Sigortalılar	8 008	8 153
2. İsteğe Bağlı Aktif Sigortalılar	855	1 060
3. Tarımdaki Aktif Sigortalılar	992	1 047
4. Aylık Alanlar	4 131	4 426
5. Bağlımlılar	35 236	36 502
6. Aktif Sig./Pasif Sig. ((1+2+3)/4)	2,4	2,3
7. Bağlımlılık Oranı ((5+4)/(3+2+1))	4,0	4,0
VII. GENEL NÜFUS TOPLAMI	61 110	62 171
VIII. SİGORTALI NÜFUS ORANI (%)	80,5	82,3
IX. SAĞLIK KAPSAMINDAKİ NÜFUS ORANI (%)	63,8	65,8

Kaynak: Emekli Sandığı, SSK, Bağ-Kur, DPT.

(1) 1995 yılı itibarıyla özel sigorta şirketlerinin hayat sigortası kapsamında 4.904.000 sigortalı mevcuttur. Bu sayı başka bir sosyal güvenlik kurumuna tabi olupta ek sigorta haklarından yararlanmak isteyenler ile herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna tabi olmayan kişileri kapsamaktadır.

TABLO: II.16Reel Emekli Aylıkları Endeksi (1)

	(1989=100)						
Kurumlar	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Emekli Sandığı	117	117	119	117	91	81	99
SSK	108	106	105	100	78	75	90
Bağ-Kur	102	96	139	134	105	104	164

Kaynak: Emekli Sandığı, SSK, Bağ-Kur, DPT.

(1) Ortalama emekli aylığı memur emeklisi için 3/1, işçi emeklisi için 6.500 gösterge ve Bağ-Kur emeklisi için 6.Basamak esas + alınmıştır.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Sosyal güvenlik kurumlarının içinde bulunduğu finansman sıkıntısını gidermek, idari etkililiği arttırmak, norm ve standart birliği için temel esasları belirlemek, gelirleri artırıcı ve giderleri azaltıcı düzenlemeler yapmak, fonların etkili bir şekilde işletilmesini sağlamak amacıyla sosyal sigorta, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin temel esaslarını ve kurumsal yapılarını belirleyen Sosyal Güvenlik Temel Kanunu Tasarısı hazırlanacaktır.

Sosyal güvenlik kurumlarının yeniden yapılandırılması çalışmaları çerçevesinde kurumların kaynak israfını önleyecek şekilde tek çatı altında hizmet vermesini sağlamak amacıyla gerekli mevzuat çalışmaları başlatılacaktır.

Kurumların aktif-pasif sigortalı oranlarının yükseltilmesi için emekliliğe yönelik asgari prim ödeme süresi arttırılacak, emekli aylığı ödemelerinin başlayacağı asgari yaş sınırı getirilecektir.

SSK'nın içinde bulunduğu finansman sıkıntısından kurtarılması, kurumun çağdaş anlamda yeniden yapılandırılması ve daha özerk hale gelmesi için mevzuat düzenleme çalışmaları tamamlanacaktır.

Bağ-Kur'da aktif sigortalıların primlerini zamanında ödemelerini sağlayacak ve finansman darboğazını giderecek mevzuat düzenleme çalışmaları sonuçlandırılacaktır.

Çalışmakta iken işsiz kalanların gelir kayıplarını kısmen karşılamak üzere İşsizlik Sigortası Kanun Tasarısının hazırlıkları sonuçlandırılacaktır.

İhtiyaç içindeki kişi ve gruplara sunulan sosyal hizmet türlerinin günümüz şartları çerçevesinde daha etkin ve yaygın olarak

sürdürülebilmesi amacıyla, 2828 sayılı SHÇEK Kanunu'nda gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

1997 KAMU Hizmetleri Programı KAMU HİZMETLERİNDE ETKİNLİĞİN ARTIRILMASI İKİNCİ BÖLÜM KAMU KESİMİNDE ÜCRET ADALETİNİN SAĞLANMASI

A. GENEL

a) Mevcut Durum

Kamu yönetiminin örgütlenme, işleyiş ve personel yapısının değişen koşullara uyumunu sağlayacak yenilenme ihtiyacı devam etmektedir. Bu çerçevede; devletin kamusal hizmetlerle ilgili görevlerinin yeniden değerlendirilmesi, teşkilat yapısının küçültülerek fonksiyonel hale getirilmesi,

dengesiz istihdamın düzeltilmesi ve halka dönük bir yönetim anlayışının yerleştirilmesi gereği önemini muhafaza etmektedir.

Kamu yönetiminde görev ve yapı arasındaki dengenin kurulamamış olması, merkezi yönetim görevlerindeki oransal artış ve görevlerin merkez, taşra ve yerel yönetimler arasında dağılımının yeterince sağlıklı bir biçimde gerçekleştirilememesi, kamu hizmetlerinin beklenen ölçüde etkili, verimli ve hızlı sunulamamasına neden olmaktadır.

Kamu yönetimi kapsamındaki bir takım görevlerin yürütülmesinde, hizmette birlik ve bütünlüğün sağlanamamış olması, bazı alanlarda teşkilat genişlemesi nedeniyle amacı aşan bir örgütsel büyüklüğe ulaşılmış bulunulması önemli bir sorun olarak kendini göstermektedir.

Mevzuata uygunluk denetimi yerine performansın ölçülmesine yönelik denetimin ön plana alınması ve denetim yoluyla idarenin geliştirilmesi gereği ortaya çıkmıştır.

Kamu personeli arasında ücret, ek ödemeler, sosyal hak ve yardımlar açısından dengenin sağlanması, aynı ünvanda bulunan personel bakımından kurumsal ve sektörel düzeydeki ücret farklılıklarının giderilmesi ve hiyerarşiyi bozmayan, iş ve görev tanımına dayalı kariyer, liyakat, aleniyet ve eşit işe eşit ücret ilkesini getirecek, mevzuatta kodifikasyonu sağlayacak yeni bir ücret rejiminin yürürlüğe konulması ihtiyacı devam etmektedir.

Kamu kesiminde ücret adaletsizliğini doğuran nedenler temelde, asıl ücret ile ek ödemeler arasındaki oranın giderek ek ödemeler lehine bozulması, çok sayıda ödeme türünün ortaya çıkmış olması ve ücret unsurlarının tamamının matraha dahil

olup olmaması gibi konulardan kaynaklanmaktadır. Benzer nitelikteki ödeme unsurlarının farklı ad ve şekillerde ödenmesi, ücret sisteminin karmaşık bir yapıya dönüşmesine ve ödeme unsurları arasındaki bağlantıların kaybolmasına sebep olmuştur. Mali ve sosyal hak ve yardımların tek ve ortak bir Kanunda yer almamış olması, teşkilat kanunlarında ücretle ilgili düzenlemelere yer verilmesi ve belirli sınıf ve statüler için zaman zaman yapılan özel düzenlemeler ücret rejimindeki karmaşıklığın daha da artmasına sebep olmaktadır.

Kamu kesimindeki istihdam biçimlerinin ve ücret rejiminin farklılıklar taşıması da ücretler arasında dengesizliklere ve giderek adaletsizliklere yol açmaktadır.

İdari usul ve işlemlerin basitleştirilmesi, vatandaşa doğrudan hizmet sunan birimlerde beyan esasına dayalı uygulamaların geliştirilmesi ve gereksiz formalitelerin kaldırılması ihtiyacı devam etmektedir.

b) Amaçlar

Kamu yönetiminin yeniden yapılandırılmasında, hizmetin gerekli kıldığı büyüklükte, verimli bir devlet yapısına geçilmesi, bu amaçla Devletin ekonomide ticari ve üretici faaliyetlerden çekilerek asli görevlerine dönmesi temel hedef olarak kabul edilecek; tüm kamu kurum ve kuruluşları üstlendikleri görevle uyumlu bir teşkilat yapısına kavuşturulacaktır.

Kamu hizmetlerinde etkinliğinin artırılması, şeffaflık, gerekli sayı ve nitelikte personelin istihdamı, ücret adaletinin sağlanması, katılımcılık ve halka dönük bir yönetim anlayışının yerleştirilmesi esas olacaktır.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Devletin teşkilat yapısının küçültülerek fonksiyonel hale getirilmesi için, Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 sayılı Kanun, Başbakanlık Teşkilatına Dair 3056 sayılı Kanun, 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve tüm kamu kurum ve kuruluşlarının teşkilat kanunları gözden geçirilecek ve gerekli değişiklikler yapılacaktır.

Bakanlar Kurulunun iş yükünün azaltılması amacıyla, Bakanlar Kurulunda görüşülüp karara bağlanacak konuların hukuki çerçevesi bir yasa ile belirlenecektir. Bu amaçla, kuruluşların teşkilat kanunları ve genel düzenlemeler öngören kanunlar gözden geçirilecek, gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Yerinden yönetim ilkesi dikkate alınarak, merkezi yönetim tarafından görülmekte olan bazı hizmetlerin il özel idarelerinden başlamak üzere yerel yönetimlerin ve taşra birimlerinin yetki ve sorumluluğuna bırakılabilmesi amacıyla 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu, Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları hakkında 3046 sayılı Kanun ve kamu kurum ve kuruluşlarının teşkilat kanunlarında gerekli değişiklikler yapılacaktır. Ayrıca, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 1580 sayılı Belediye Kanunu, 3030 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 442 sayılı Köy Kanunu, İl Özel İdaresi Kanunu ile vergi kanunlarında değişiklik yapılarak mahalli idarelerin idari ve mali yönden güçlendirilmesi sağlanacaktır.

Performans ölçülmesine ilişkin denetim sistemine geçilebilmesi için, 1050 sayılı Kanun çerçevesinde Kesin Hesap Kanununa ilişkin düzenlemeler, Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların TBMM’ce Denetlenmesi Hakkında 3346 sayılı Kanun ve kamu kurum ve kuruluşlarının teşkilat kanunlarında yer alan denetim birimleriyle ilgili hükümler gözden geçirilecektir. Denetim

birimlerinin mevzuata uygunluk denetimi yanında denetim yoluyla idareyi geliştirme anlayışı içinde çalışmaları sağlanacaktır. 832 sayılı Sayıştay Kanununda 4.7.1996 tarih ve 4149 sayılı Kanunla bu yönde yapılan değişikliğin hayata geçirilmesi için başlamış olan çalışmalara devam edilecektir.

Kamu Denetçisi (Ombudsman) sisteminin yapısı, statüsü ve çalışma esaslarının belirlenmesine ilişkin çalışmalara başlanarak mevzuatı oluşturulacaktır.

Kamu personel rejimi reformunun gerçekleştirilebilmesi için çeşitli Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde yer alan mali ve sosyal hak ve yardımlar ayıklanarak, tüm kamu kurum ve kuruluşlarının ücret rejiminin tek ve ortak bir Kanunda yer alması sağlanacaktır.

Ortak görev ünvanlı kadrolara personel alımının merkezi sınavla gerçekleştirilebilmesi amacıyla gerekli yasal değişiklik yapılacaktır.

Hizmet üretimine dönük yaratıcı işlevleri gören kamu kurum ve birimlerinde rasyonel üretken bürokrasi modelinin gerçekleştirilebilmesi amacıyla yeni personel rejiminde ayrı bir sınıf oluşturulacaktır.Üst kademe yöneticilerinin yetiştirilme usul ve esasları özel olarak düzenlenecektir.

B. ADALET VE GÜVENLİK HİZMETLERİ

a) Mevcut Durum

Adalet hizmetlerinde teşkilat yapısının yeniden gözden geçirilmesi, hakim, savcı ve yardımcı hizmetlerdeki kadro açığının giderilmesi, hukuk eğitiminin yeniden değerlendirilmesi, hukuk kurallarının iyileştirilmesi ve altyapının modernizasyonu ihtiyacı sürmektedir.

Ceza Kanununda yer alan cürüm ve kabahatlerin yeni bir değerlendirmeye tabi tutulması, yargının tam bağımsızlığını temin etme amacı ve hukukun üstünlüğü ilkesi doğrultusunda 2461 sayılı Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanununun ve kamu avukatlarının yetki ve sorumluluklarının yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

1996 yılında, İçel Çamlıyayla ve İstanbul Sultanbeyli’de adli teşkilat kurulmuş, Zonguldak’ta adalet binası hizmete açılmıştır. 4 adet Asliye Hukuk, 2 adet Asliye Ceza, 1 adet Devlet Güvenlik, 1 adet İş ve 2 adet İdare Mahkemesi olmak üzere 10 adet yeni mahkeme ile 5 adet yeni İcra Dairesi kurulmuştur.

Güvenlik hizmeti veren kuruluşların coğrafi görev alanlarının farklılığı, nüfusun kırsal alan ile şehirler arasındaki hareketliliğinden doğan zorluklar, personeldeki ihtisaslaşma eksikliği ve destek hizmetlerinin asli personel tarafından yürütülmesinden hizmetlere yansıyan sorunlar devam etmektedir.

Kolluk kuvvetlerinin halka yardımcı olma fonksiyonlarında gelişmeler kaydedilmekle birlikte, zabıta hizmeti ağırlığını devam ettirmektedir. Halkla ilişkileri geliştirecek, bürokrasiyi azaltacak ve şeffaflığı sağlayacak çalışmalara olan ihtiyaç devam etmektedir. Güvenlik hizmetlerinin görülmesinde önemli yeri olan teknik donanımdaki gelişmelere rağmen, ihtiyaçlar tam olarak karşılanamamıştır.

Sahil Güvenlik Komutanlığında devamlı personel yapısı oluşturulamamıştır. Güvenlik hizmeti gören kuruluşlar ile İçişleri Bakanlığı arasında hukuki bağlantı yanında hizmetleri yönlendiren organik ve fonksiyonel bir bağlantı ve bütünleşme sağlanamaması hizmet etkinliğini azaltmaktadır.

Avrupa Birliği ile giderek yoğunlaşan ilişkiler çerçevesinde, güvenlik hizmeti gören kuruluşların teknik donatım yapısının Birlik üyesi ülkelerde uygulanan standartlara uyumlaştırılması ile bu kuruluşların idari yapılarının ve çalışma yöntemlerinin yeniden yapılandırılması ihtiyacı güncelliğini ve önemini korumaktadır.

b) Amaçlar

Adalet hizmetlerinde adil, hızlı, etkin ve ekonomik sonuç almayı sağlamak üzere köklü düzenlemeler yapılacaktır.

Ceza infaz kurumları ile tutukevlerinin kuruluş ve idaresi yeniden düzenlenecektir.

Yürürlükteki kanunlar gözden geçirilerek günün şartlarına cevap vermeyen hükümlerinde gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

1997 yılında Zonguldak ve Bayburt'ta 150 kişilik cezaevleri ile Denizli ve Diyarbakır'da 400 kişilik cezaevlerinin açılması öngörülmektedir.

Yargı sisteminin modern araç ve gereçler ile takviyesi ve bilgisayar kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalara devam edilecektir.

Güvenlik hizmeti gören kuruluşların daha etkin çalışmalarına imkan sağlamak amacı ile teknoloji ağırlıklı yatırımlara öncelik verilmesi ilkesi doğrultusunda, 1997 yılında Sahil Güvenlik Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığının teknik donatım ihtiyaçlarının karşılanmasına öncelik verilmiştir.

Güvenlik kuruluşlarının idari yapıları ile çalışma yöntemlerinin yeniden yapılandırılması ile teknik donatımlarının çağa uyumlu hale getirilmesinin, demokrasi ve hukuk devleti ilkelerinin gereğine göre ve

toplumla daha fazla diyaloga dayalı bir şeffaflık içerisinde yapılması sağlanacaktır.

Önleyici ve izleyici zabıta hizmetlerinin temel altyapısını oluşturan istihbarat hizmetleri ayrı bir proje halinde yürütülecektir.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Adalet Reformu Paketi, adaletin hızlı, etkin ve verimli çalışmasına yönelik önemli düzenlemeler öngörmektedir. Bu kapsamda;

Adliye mahkemelerinin teşkilatlarının yeniden düzenlenmesini, ilk derece adliye mahkemeleri ile Yargıtay arasında üst mahkemeler kurulmasını amaçlayan, Adliye Mahkemeleri ile Üst Mahkemelerin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı,

1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun yürürlükten kaldırılarak hukuk yargılama usulünün yeniden düzenlenmesini amaçlayan, Hukuk Yargılama Usulü Kanun Tasarısı,

Ceza yargılama usulünde yenilikler öngören 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı,

5521 sayılı İş Mahkemesi Kanununun yürürlükten kaldırılmasını, iş mahkemelerinin görev alanlarının genişletilmesini öngören, İş Mahkemelerinin Kuruluşu, Görevleri ve Yargılama Usulü Hakkında Kanun Tasarısı,

İcra işlemlerinin daha hızlı yürütülmesini sağlamaya yönelik düzenlemeler yapılmasını amaçlayan, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı,

Bireyle idare arasındaki özel hukuk uyuşmazlıklarının bir kurul önünde uzlaşma ile çözümlenmesi esasının getirilerek bir kısım uyuşmazlıkların yargıya intikal etmeden

çözümlemesi yoluyla yargının iş yükünün hafifletilmesini amaçlayan, Uzlaştırma Kurullarının Kuruluşu, Görev ve Yetkilerine Dair Kanun Tasarısı,

İdare ve vergi mahkemelerinde tıkanıklığa neden olan sebeplerin ortadan kaldırılması, idare ve vergi mahkemelerine daha rahat çalışma olanağı sağlanmasını amaçlayan, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun Tasarısı,

Bir Kira Tespit Komisyonu oluşturularak ülke genelinde kira belirlemelerinde birlikteliğin sağlanmasını ve kiralayan ile kiracı arasında kira artışından doğan hukuki ihtilafların ortadan kaldırılmasını amaçlayan, 6570 sayılı Gayrimenkul Kiraları Hakkında Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı,

Adaletin hızlandırılmasını sağlamak ve mahkemelerin iş yükünü azaltmak üzere özel kanunlardaki kamusal para cezaları ile para cezasına dönüştürülebilen hürriyeti bağlayıcı cezaların idari para cezalarına dönüştürülmesini öngören, Bazı Kanunlardaki Cezaların İdari Para Cezasına Dönüştürülmesine Dair Kanun Tasarısı,

Çek hamillerinin gerçekten korunmasını ve mahkemelerdeki birikimin giderilmesine yönelik bir düzenleme yapılmasını amaçlayan, 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı,

Toplu yapı uygulamasının ortaya çıkardığı çok yönlü sorunların çözümlemesini amaçlayan, 634 sayılı Kat Mülkiyeti

Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine, Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına ve Kanuna Toplu Yapı ile İlgili Maddeler Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı,

Avukatlık mesleğinin en etkin biçimde yapılabilmesi için temel değişiklikler getirilmesini amaçlayan, 1136 sayılı Avukatlık Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı yer almaktadır.

Adli ve idari kolluk görevlerinin birbirinden ayrılarak doğrudan Cumhuriyet Başsavcılığına bağlı olarak çalışmak üzere adli kolluk oluşturulmasını amaçlayan Adli Kolluk Kanun Tasarısına ilişkin çalışmalar tamamlanacaktır.

Ceza infaz kurumları ile tutukevlerinin kuruluş ve idaresinin yeniden düzenlenmesi amacıyla hazırlanan Kanun Tasarısı çalışmaları sonuçlandırılacaktır.

5680 sayılı Basın Kanununda günün ihtiyaçları çerçevesinde gerekli değişiklikler yapılması amacıyla hazırlanan Kanun Tasarısı çalışmaları tamamlanacaktır.

Sahil Güvenlik Komutanlığında devamlı bir personel yapısı oluşturmak üzere gerekli mevzuat düzenlemesi yapılacaktır.

Çarşı ve mahalle bekçiliğinin statüsünü yeniden düzenleyecek mevzuat çalışmaları başlatılacaktır.

Güvenlik hizmeti gören kuruluşların teşkilatlanma, teknik donanım düzeyi ve çalışma esaslarını Avrupa Birliği ülkelerindeki örnekler gözönüne alınarak yeniden düzenlenmeye yönelik çalışmalar yapılacaktır.

14. MAHALLİ İDARELERİN GÜÇLENDİRİLMESİ REFORMU**a) Mevcut Durum**

Ülkemizde, demokrasinin kökleşmesi ve pekişerek işlemesi açısından önem taşıyan, kamu yönetiminin ayrılmaz parçası olan mahalli idarelerin sorunları önemini korurken sayılarındaki artış da devam etmektedir.

1996 Eylül ayı itibariyle belediye sayısı 2.821 olup, belediyelerde yaşayan nüfusun toplam nüfusa oranının yüzde 78,0'e ulaştığı tahmin edilmektedir. Büyükşehir belediyelerinde yaşayan nüfusun belediyeler toplam nüfusu içindeki oranının ise yüzde 42,6 olması beklenmektedir.

Mahalli idarelere kendi mevzuatı ile verilen görevler zamanla merkezi idare tarafından yürütülmeye başlanmıştır. 1996 yılında merkezi idare ile mahalli idareler arasında, görev, yetki, sorumluluk ve kaynak paylaşımını etkili şekilde gerçekleştirecek, Mahalli İdarelerin Güçlendirilmesi Reformu'na ilişkin çalışmalarda ilerleme kaydedilememiştir.

Nüfus artışına paralel olarak kentsel hizmet talebindeki artışa rağmen, yerel yönetimlerin ve özellikle de belediyelerin öz gelirlerinin payı artırılmamış ve yeterli kaynak yaratılamamıştır. Bu durum, belediyeleri, özellikle teknoloji transferi ve büyük finansman gerektiren yatırım projelerinde dış kredi kullanmaya yöneltmiştir. Diğer taraftan, hizmetlerin yürütülmesinde verimliliği artırmak ve rekabet ortamı sağlayarak hizmet kalitesini yükseltmek amacıyla, bazı belediye hizmetlerinin özelleştirilmesi yönünde çalışmalara başlanılmıştır.

1995 yılında 115,5 trilyon liraya ulaşan, mahalli idarelere Genel Bütçe vergi gelirlerinden ayrılan toplam kaynakların, 1996 yılında 237,3 trilyon liraya yükselmesi beklenmektedir.

1997 Yılı Programı**İkinci Bölüm**

1995 yılında bir önceki yıla göre yüzde 108 oranında artarak 212,3 trilyon lira olarak hesaplanan belediye gelirlerinin, 1996 yılında 401,7 trilyon liraya ulaşacağı tahmin edilmektedir.

TABLO: II.17 Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Mahalli İdarelere Ayrılan Paylar

(Cari Fiyatlarla Milyar TL.)			
Payın Adı	1995 (1)	1996 (1)	1997 (2)
2380 Sayılı Kanun Gereği Belediyelere Dağıtılan (3)	59 866	121 431	224 997
(Yüzde)	51,8	51,2	50,9
3030 Sayılı Kanun Gereği Büyükşehir Belediyelerine Dağıtılan (4)	39 973	83 378	154 489
(Yüzde)	34,6	35,1	35,0
Belediyeler Fonu	2 525	5 425	15 500
(Yüzde)	2,2	2,3	3,5
İl Özel İdarelerine Dağıtılan	9 904	22 628	41 927
(Yüzde)	8,6	9,5	9,5
Özel İdare Fonu	3 017	2 982	2 750
(Yüzde)	2,6	1,3	0,6
Mahalli İdareler Fonu	219	1 454	2 025
(Yüzde)	0,2	0,6	0,5
TOPLAM	115 504	237 298	441 688
(Yüzde)	100,0	100,0	100,0
TOPLAMIN GSMH İÇİNDEKİ PAYI (Yüzde)	1,47	1,61	1,74

Kaynak : DPT

(1) Tahmin.

(2) Program.

(3) 2380 sayılı Kanun gereği belediye ve büyükşehir belediyelerine genel bütçe vergi gelirleri tahsilatından yüzde 6 pay ayrılmaktadır.

(4) 3030 sayılı Kanun gereği büyükşehir belediyelerine bulundukları il merkezinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilatından yüzde 5 ilave pay ayrılmaktadır.

TABLO: II.18 Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Büyükşehir Belediyelerine ve Diğer Belediyelere Dağıtılan Paylar

(Cari Fiyatlarla Milyar TL.)			
	1995 (1)	1996 (1)	1997 (2)
2380 Sayılı Kanun Gereğince Belediyelere Dağıtılan Paylar (Yüzde 6,0)	59 866	121 431	224 997
3030 Sayılı Kanun Gereğince Büyükşehir Belediyelerine Verilen Paylar	39 973	83 378	154 489
Toplam (Dağıtılan Paylar)	99 839	204 809	379 486
Belediye Geliri	212 306	401 698	701 740
Dağıtılan Payların Toplam Belediye Geliri İçindeki Yüzde Payı	47,0	51,0	54,1

Kaynak: DPT

(1) Tahmin

(2) Program.

b) Amaçlar

Merkezi idare ile mahalli idareler, üniter yapı içinde idarenin bütünlüğü ilkesine uygun olarak, iş bölümü ve koordinasyona dayalı bir yapıya kavuşturulacak ve bu çerçevede mahalli idarelerin teşkilat yapısı yerinden yönetim anlayışına ağırlık verilerek yeniden düzenlenecektir.

Halkın ortak yerel ihtiyaçlarını karşılayacak kamu hizmetlerinin mahalli idarelerce yürütülmesi sağlanarak bu hizmetlere etkinlik, verimlilik ve hız kazandırılacaktır. Bu çerçevede, mahalli idarelerin kesintisiz gelir kaynaklarına sahip olması için gerekli mali düzenlemeler hayata geçirilecektir.

1997 yılında belediyelerde yaşayan nüfusun toplam nüfusa oranının yüzde 79,6'ya ulaşacağı, toplam belediye nüfusunun yüzde 42,7'sinin ise 15 büyükşehir belediyesinde yoğunlaşacağı tahmin edilmektedir.

1997 yılında genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere ayrılan kaynağın toplam belediye gelirleri içindeki payının yüzde 54,1'e, mahalli idarelere ayrılan kaynağın GSMH içindeki payının ise yüzde 1,74'e ulaşacağı tahmin edilmektedir.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Kamu hizmetlerinde etkinliğin ve rasyonel kaynak kullanımının sağlanması amacıyla demokratik, katılımcı ve yerinden yönetim ilkesine uygun olarak merkezi idare ile mahalli idareler arasında görev, yetki, sorumluluk ve kaynak paylaşımının temel esaslarını belirleyen Çerçeve Kanunun çıkarılmasına yönelik çalışmalar tamamlanacaktır.

Mahalli idareler tarafından yürütülmesi ile etkinlik, hız ve verimlilik sağlanacak yerel nitelikli hizmetlerin, il özel idarelerinden

başlamak üzere mahalli idarelerin yetki ve sorumluluğuna bırakılması amacıyla gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Mahalli idarelerin idari ve mali yapıları ile denetimlerinin esas ve usulleri yeniden belirlenecektir.

Mahalli idare meclisleri, muhtarlar dahil, halk temsilcilerinin daha büyük oranda katılımına imkan verecek şekilde yeniden düzenlenecektir.

Yeni mahalli idare modeline uygun olarak, köy, belediye, il özel idareleri ve büyükşehir belediye yönetimlerinin yeniden yapılanması çalışmalarına başlanılacaktır.

Yerel yönetimlerin ve özellikle belediyelerin öz gelirlerini artırmak üzere mevcut vergi, harç ve harcamalara katılma paylarının kapsamı genişletilecek, maktu tarifelerin aşınmasını önleyici bir sistem geliştirilecektir. Yeni vergilerin ihdası yanında yerel nitelikli vergilerin belediyelere devri konusunda düzenlemeler yapılacaktır.

15. ALTYAPI HİZMETLERİNDE YAPISAL DEĞİŞİM PROJESİ

A. GENEL

a) Mevcut Durum

Altyapı hizmetlerinin özelleştirilmesinde uygun sektör politikaları ve özelleştirme stratejilerinin belirlenememiş olması ve düzenleyici kurumların henüz oluşturulamaması gecikmelere neden olmaktadır.

Altyapı hizmetlerinde aynı konu ile ilgili yasalardaki çelişki ve eksiklikler hukuki sorunlar doğurmakta ve uygulamada aksaklıklara neden olmaktadır.

Altyapı hizmetlerinde özelleştirme yöntemlerinden biri olan YİD modelinin hukuki altyapısında mevcut sorunlar halen devam etmekte olup Anayasa Mahkemesinin 20.3.1996 tarih ve Esas 1994/71 sayılı Kararıyla Yap-İşlet-Devret sözleşmelerinin kamu hizmeti imtiyaz sözleşmesi olduğu ve bu sözleşmelerin kamu hukukuna tabi olacağı hükmüne bağlanmıştır. Bu durumda, YİD sözleşmeleri idari sözleşmeler olduğu görüşüyle, Danıştay denetimine tabi kılınmış olmaktadır.

1996 yılında, özel kesimin enerji alanında faaliyet göstermesini kolaylaştırmaya yönelik olarak Yap-İşlet-Devret modelinin yanı sıra, Yap-İşlet modeline ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

b) Amaçlar

Altyapı hizmetlerinde kaynak ihtiyacını karşılamak ve etkinliği artırmak üzere özel kesim katılımının sağlanması amaçlanmaktadır.

Altyapı sistemlerinin özelleştirilmesinde, ekonomik etkinliğin artırılması ve tüketici haklarının korunması esas alınarak düzenleyici kurumlar oluşturulacaktır. Altyapı hizmetlerinin rekabete açılacak faaliyet alanlarında rekabete uygun yapının oluşturulması ve korunması sağlanacaktır.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Altyapı hizmetlerinin özel kesime devrinde sorun yaratan imtiyazla ilgili mevzuatın, sisteme işlerlik kazandıracak biçimde yeniden düzenlenmesi sağlanacaktır.

3996 sayılı Yap-İşlet-Devret Yasası'nın imtiyaz gerektiren faaliyet alanları ile sınırlandırılması, diğer alanlarda serbestleştirmeye gidilmesi sağlanacaktır.

Yap-İşlet-Devret çerçevesinde yapılacak yatırımlarda yatırımcı açısından caydırıcı bir nitelik taşıyan yeniden değerlendirme yapılamaması konusunda ilgili mevzuatlarda düzenleme yapılarak, modele işlerlik kazandırılacaktır.

B. ENERJİ**a) Mevcut Durum**

Birincil enerji tüketimi, 1995 yılında 67,3 milyon ton petrol eşdeğeri olan düzeyinden, 1996 yılında gerçekleştirilen ekonomik büyümeye paralel olarak yüzde 6,0'lık bir artışla 71,3 milyon tona ulaşmıştır. Böylece kişi başına enerji tüketimi 1116 kg petrol eşdeğerine yükselmiştir.

Birincil enerji tüketiminin kaynaklar itibariyle gelişimine bakıldığında, 1996 yılında tüm kaynakların kullanımında artış kaydedildiği görülmektedir. Birincil enerji tüketiminde santraller en yüksek paya sahiptir. Bunu sanayi, teshin ve ulaştırma sektörleri izlemektedir. 1996 yılında, sektörler itibariyle enerji tüketiminde santrallarda yüzde 10,1, sanayi sektöründe yüzde 5,7 ve ulaştırma sektöründe yüzde 5,7 artış olmuştur. Teshinde ise bu artış yüzde 0,9 civarında kalmıştır.

1996 yılında birincil enerji üretimi yüzde 4,4 artarak, 1995 yılında 32,7 milyon ton petrol eşdeğerinden 34,1 milyon ton petrol eşdeğerine yükselmiştir. Böylece ülke toplam birincil enerji talebinin yaklaşık yüzde 48'i yurt içi kaynaklarla karşılanmıştır.

Önümüzdeki yıllarda artan talebi karşılamaya yönelik olarak yeni doğalgaz bağlantıları için anlaşmalar yapılmıştır.

1995 yılında yüzde 10,1 düzeyinde büyüyerek 85,7 milyar kWh'e ulaşan elektrik tüketiminin, 1996 yılında da yüzde 9,9

oranında artışla 94,1 milyar kWh'e ve kişi başına elektrik tüketiminin 1473 kWh/yıl'a yükselmesi beklenmektedir.

Elektrik santrallerinde 1996 yılında devreye giren Otoprodüktör santralleri ile toplam 297 MW'lık kurulu güç artışı sağlanmıştır. Böylece, elektrik santralleri toplam kurulu gücü 21.446 MW'a, ortalama üretim kapasitesi de 105,0 milyar kWh'a ulaşmıştır. Elektrik üretiminde hidrolik santraller yüzde 41,8, linyit santralleri yüzde 30,0 ve doğal gaz santralleri yaklaşık yüzde 18,4'lük paylara sahiptir.

Son dönemlerde elektrik sektöründe büyüyen nüfusun ve gelişen ekonominin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak başlanması ve hızlandırılması gereken yatırımlarda yetersiz kalınmıştır. Halbuki hızlı artışını sürdüren elektrik talebinin önümüzdeki yıllarda kesintisiz ve emniyetli bir şekilde karşılanabilmesi için enerji yatırımlarında sürekliliğin sağlanması zorunlu görülmektedir.

Son yıllarda özellikle yeni santral projelerine girilememesi nedeniyle yatırımı süren kamu proje stokunda azalma olmuş ve yakın dönemde elektrik arzında yetersizlik ihtimali ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra, bazı kamu projeleri Yap-İşlet-Devret Modeli kapsamına alınmış, ancak burada da bu projelerin başlatılmasında önemli bir gelişme kaydedilememiştir.

Enerji yatırımlarındaki kamu proje stokunu geliştirmek amacıyla 1996 yılında 1505 MW kurulu güce sahip 4 adet HES projesi (Ilısu-1200 MW, Cizre-240 MW, Çine45 MW ve Manyas-19,5 MW) ve 2490 MW kurulu güce sahip 4 adet termik santral projesi (Seyitömer B-150 MW, Çan-300 MW, Fuel-Oil-680 MW, Afşin Elbistan B-1360 MW) yeni proje olarak Yatırım Programına alınmış ve proje stoku toplam 3995 MW arttırılmıştır.

Yap-İşlet-Devret Modeliyle gerçekleştirilecek projelerde enerji alımı ve fiyat garantisi verilmesi uygulaması çerçevesinde, sözleşmelerin yüksek alım fiyatlarıyla bağitlanması nedeniyle sektörde uzun vadede rekabetin geçerli olacağı bir serbest piyasa düzeninin kurulabilmesi imkanı giderek sınırlanmakta, pahalı bir enerji sistemine dönüşüm izlenmektedir.

Ayrıca genel olarak sektörde özelleştirme ve özel şirket faaliyetlerinin yaygınlaştırılması sonrasında, rekabetin hangi esaslara ve mekanizmalara göre sağlanacağı konusunda belirsizlikler bulunmaktadır.

Bu çerçevede; sektörde kamu ve özel kesim şirketlerinin faaliyetlerinin birarada sürdürmelerini sağlayacak mevzuat düzenlemesi çalışmalarını yürütmek üzere, her iki kesimin temsilcilerinden oluşan bir mekanizmanın oluşturulması gerekli görülmektedir.

Mevcut özelleştirme mevzuatı uygulamada bazı sorunlara cevap verememektedir. Çok amaçlı hidrolik projelerle sınır aşan sular üzerinde bulunan baraj ve santrallerin özel şirketler eliyle gerçekleştirilmesi sorunlar doğurmaktadır. Ayrıca özel şirket girişimlerinde, su kaynaklarının optimal kullanımını ve gelişimini amaçlayan havza gelişim planlarına tam olarak uyulamamaktadır.

Uygulamada ortaya çıkan bu tür sorunlar nedeniyle özelleştirme çalışmalarından beklenen katkılar sağlanamamıştır. YİD paketindeki belirsizliklerin giderilmesine, kamu ve özel şirketler arasındaki görev dağılımının belirlenmesine ve kamu kuruluşları arasındaki koordinasyonun sağlanmasına her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Yap-İşlet-Devret Modeli kapsamında yürütülen santral projelerinin sorunları zaman içinde uygulamanın geliştirilmesiyle aşılmaya

çalışılmaktadır. 1996 yılında 2. Marmara Ereğlisi Santralında yatırıma başlanmıştır.

Yap-İşlet-Devret Modeline ilave olarak 1996 yılında özel sektörün bu alanda faaliyet göstermesini kolaylaştıracak mahiyette Yap-İşlet modeli geliştirilerek bu alanda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bu çerçevede, yerli ve/veya yabancı sermaye şirketlerinin hidroelektrik, jeotermal ve nükleer enerji alanları dışında, elektrik enerjisi üretmek üzere kendi tesislerini kurmalarına ve bu tesislerde üretecekleri elektriği iletim hattına sahip şirketlere, dağıtım şirketlerine, organize sanayi bölgelerine, küçük sanayi sitelerine ve 4000 kW'tan fazla kurulu gücü olan tesislere satabilmelerine imkan sağlanmıştır.

Ayrıca otoprodüktör santral uygulamasında darboğaz yaratan sorunların giderilmesi için gerekli mevzuat değişiklikleri yapılmıştır.

Mevcut çevre mevzuatındaki şartlar nedeniyle yeni proje gerçekleştirilmesinde ve mevcut santrallerin düzenli şekilde işletilmesinde hukuki ve finansal sorunlarla karşılaşmaktadır.

Dağıtım hatlarında ve şebekelerde görülen yüksek oranlı kayıplar ile kaçak elektrik kullanımı ve tahsilat yetersizlikleri sektördeki diğer önemli sorunlar olarak dikkati çekmektedir.

b) Amaçlar

Enerji arzında sürekliliğin ve güvenilirliğin sağlanması esastır. Bunun yanı sıra sanayide bir üretim ve toplumsal hayatta bir refah girdisi olarak enerji maliyetinin istikrarlı bir şekilde düşük tutulması amaçtır.

VII. Plan döneminin ilk yılı olan 1996'da kamu yatırımları içinde sektöre ayrılan pay önemli oranda artırılmıştır. 1997 yılında da sektördeki kamu yatırımlarının reel olarak yüzde 19 oranında artırılması öngörülmüştür.

Yıl içinde toplam enerji ve elektrik tüketim, buna bağlı olarak da üretim değerlerinde, hedef alınan ekonomik büyüme hızına paralel artışlar beklenmektedir. Bu çerçevede 1997 yılında birincil enerji tüketiminin yüzde 4,4 oranında artarak 74,5 milyon tona; kişi başına tüketimin ise 1140 kg petrol eşdeğerine ulaşması beklenmektedir.

Birincil enerji üretiminin ise 35,2 milyon ton petrol eşdeğeri olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir. 1997 yılında yurtiçi kaynakların toplam enerji arzı içindeki payının yüzde 47 mertebesinde oluşması beklenmektedir.

Linyite dayalı santrallerin üretimindeki artışa bağlı olarak linyite olan talebin ve linyit üretiminin artmaya devam edeceği tahmin edilmektedir.

Birincil enerji tüketiminin kaynaklara göre dağılımında bir önceki yıla göre önemli bir değişiklik beklenmemektedir.

Elektrik enerjisi talebinin 1997 yılında yüzde 7,3 artışla 101,0 milyar kWh'a ulaşacağı tahmin edilmektedir. Buna göre kişi başına elektrik tüketimi 1547 kWh/yıl olacaktır. Elektrik santrallerinde ise 1997 yılında 303 MW kurulu güce sahip HES ve 214 MW kurulu güce sahip otoprodüktör (termik) projesinin devreye girmesi sonucunda toplam 517 MW güç ilavesiyle toplam kurulu gücün 21.963 MW'a, ortalama üretim kapasitesinin de 107,3 milyar kWh'a ulaşması beklenmektedir.

1997 Yılı Programı**İkinci Bölüm****TABLO:II.19Enerji Üretim ve Tüketiminde Gelişmeler**

		Yıllık Gelişmeler								
	BİRİM	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996 (1)	1997 (2)
BİRİNCİL ENERJİ										
ÜRETİM	BTEP	27 826	28 829	28 629	30 572	31 579	32 554	32 686	34 109	35 201
TÜKETİM	BTEP	52 149	55 757	57 072	59 939	64 694	62 927	67 260	71 324	74 465
Kişi Başına Tüketim	KEP	948	992	997	1 028	1 089	1 040	1 076	1 116	1 140
ELEKTRİK ENERJİSİ										
KURULU GÜÇ	MW	15 806	16 315	17 206	18 714	20 358	20 857	21 148	21 877	22 868
Termik	MW	9 209	9 551	10 093	10 335	10 653	10 993	11 284	11 712	12 306
Hidrolik	MW	6 597	6 764	7 113	8 379	9 705	9 864	9 864	10 165	10 562
ÜRETİM	GWh	52 043	57 543	60 246	67 342	73 727	78 322	86 341	94 300	100 000
Termik	GWh	34 103	34 395	37 563	40 774	39 764	47 736	50 800	54 900	63 000
Hidrolik	GWh	17 940	23 148	22 683	26 568	33 963	30 586	35 541	39 400	37 000
İTHALAT	GWh	559	176	759	189	213	31	-	360	1 500
İHRACAT	GWh	-	907	506	314	589	570	696	560	500
TÜKETİM	GWh	52 602	56 812	60 499	67 217	73 351	77 783	85 645	94 100	101 000
Kişi Başına Tüketim	kWh	956	1 011	1 057	1 153	1 235	1 271	1 370	1 473	1 547

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

1997 Yılı Programı**İkinci Bölüm****TABLO: II.20Yakıt Cinslerine Göre Kurulu Güç,Üretim Kapasitesi ve Kapasite Kullanımı**

	1995				1996 (1)				1997 (2)			
	Kurulu Güç MW	Ortal. Ürt.GWh	Fiili Ürt.GWh	Kapas. Kull.%	Kurulu Güç MW	Ortal. Ürt.GWh	Fiili Ürt.GWh	Kapas. Kull.%	Kurulu Güç MW	Ortal. Ürt.GWh	Fiili Ürt.GWh	Kapas. Kull.%
Taşkömürü	353	2 118	1 653	78,0	353	2 118	1 900	89,7	353	2 118	1 900	89,7
Linyit	6 071	36 444	25 934	71,2	6 071	36 444	28 300	77,7	6 071	36 444	31 700	87,0
Fuel-Oil	1 533	8 738	6 255	71,6	1 533	8 738	7 000	80,1	1 533	8 738	7 000	80,1
Motorin	393	330	272	82,4	393	330	270	81,8	393	330	280	84,8
Doğal Gaz	2 905	18 843	16 558	87,9	3 203	20 776	17 300	83,3	3 417	22 192	22 000	99,1
Jeotermal	15	90	86	95,6	15	90	80	88,9	15	90	80	88,9
Diğer	14	70	42	60,0	14	70	50	71,4	14	70	40	57,1
TERMİK	11 284	66 633	50 800	76,2	11 582	68 566	54 900	80,1	11 796	69 982	63 000	90,0
HİDROLİK	9 864	36 414	35 541	97,6	9 864	36 414	39 400	108,2	10 175	37 325	37 000	99,1
TOPLAM	21 148	103 047	86 341	83,8	21 446	104 980	94 300	89,8	21 971	107 307	100 000	93,2

TABLO: II.21Elektrik Enerjisi Üretiminin Enerji Kaynaklarına Göre Dağılımı

(M: GWh)

1997 Yılı Programı			Linyit		Akaryakıt		D.gaz., Jeoter.		İkinci Bölüm				Hidrolik		Toplam	
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%		%	Miktar	%	Miktar	%
1989	317	0,6	19 952	38,3	4 247	8,2	9 587	18,4	34 103	65,5	17 940	34,5	52 043	100,0		
1990	621	1,1	19 560	34,0	3 942	6,9	10 272	17,9	34 395	59,8	23 148	40,2	57 543	100,0		
1991	989	1,6	20 562	34,1	3 391	5,6	12 598	20,9	37 540	62,3	22 680	37,7	60 220	100,0		
1992	1 815	2,7	22 756	33,8	5 320	7,9	10 883	16,2	40 774	60,5	26 568	39,5	67 342	100,0		
1993	1 778	2,4	21 901	29,7	5 235	7,1	10 850	14,7	39 764	53,9	33 963	46,1	73 727	100,0		
1994	1 978	2,5	26 257	33,5	5 600	7,1	13 901	17,7	47 736	60,9	30 586	39,1	78 322	100,0		
1995	1 653	1,9	25 934	30,0	6 569	7,6	16 644	19,3	50 800	58,8	35 541	41,2	86 341	100,0		
1996(1)	1 900	2,0	28 300	30,0	7 320	7,8	17 380	18,4	54 900	58,2	39 400	41,8	94 300	100,0		
1997(2)	1 900	1,9	31 700	31,7	7 320	7,3	22 080	22,1	63 000	63,0	37 000	37,0	100 000	100,0		

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

ABLO: II.22 Elektrik Enerjisi Tüketiminin Kullanıcı Gruplarına Göre Dağılımı

(M: GWh)

	Konutlar		Ticarethane.		Resmi Daire.		Sok. Aydın.		Sanayi		Diğer		İç Tük.-Kayıp.		Arz=Top.Brüt.Tük.	
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%
1989	8 437	16,0	2 300	4,4	1 278	2,4	916	1,7	27 603	52,5	2 586	4,9	9 483	18,0	52 602	100,0
1990	9 162	16,1	2 558	4,5	1 463	2,6	1 231	2,2	29 212	51,4	3 194	5,6	9 991	17,6	56 812	100,0
1991	11 002	18,2	3 054	5,0	1 864	3,1	1 418	2,3	28 352	46,9	3 593	5,9	11 216	18,5	60 499	100,0
1992	12 100	18,0	3 400	5,1	2 100	3,1	1 550	2,3	31 850	47,4	3 800	5,7	12 417	18,5	67 217	100,0
1993	12 950	17,7	3 750	5,1	2 350	3,2	1 750	2,4	35 000	47,7	4 000	5,5	13 551	18,5	73 351	100,0
1994	15 200	19,5	4 300	5,5	2 600	3,3	2 100	2,7	34 900	44,9	4 500	5,8	14 183	18,2	77 783	100,0
1995	17 470	20,4	4 850	5,7	2 930	3,4	2 320	2,7	37 920	44,3	4 700	5,5	15 455	18,0	85 645	100,0
1996 (1)	19 900	21,1	5 600	6,0	3 150	3,3	2 440	2,6	40 500	43,0	5 100	5,4	17 410	18,5	94 100	100,0
1997 (2)	22 300	22,1	6 350	6,3	3 250	3,2	2 600	2,6	42 700	42,3	5 300	5,2	18 500	18,3	101 000	100,0

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

Kısa dönemde elektrik arzını artırabilmek için yatırımı tamamlanma safhasına gelmiş projelere hız verilecektir. Ayrıca rehabilitasyon çalışmalarıyla mevcut santrallerin verimleri arttırılacaktır.

Elektrik dağıtım kayıplarının ve kaçaklarının azaltılması amacıyla gerekli yatırımlara ve çalışmalara devam edilecektir. Tahsilatın hızlı ve sağlıklı yapılabilmesi için alternatif teknolojilerin ve yöntemlerin (kartlı sayaç, uzaktan kumanda ile sayaç okuma yöntemi vb.) uygulanabilirliği imkanları araştırılacaktır.

Ülkemizin elektrik enerjisi talebinin orta ve uzun vadede güvenilir bir şekilde karşılanabilmesi için yapımı devam eden projelerin zamanında tamamlanması ve planlanan projelerin geciktirilmeden ele alınması gerekmektedir. Bu çerçevede yakıt ve santral işbirliğinin geliştirilmesi, kuruluşlar arasındaki kopuklukların giderilmesi ve entegre yürütülmesi gereken etüd ve yapım projelerinde koordinasyonun sağlanması önem arz etmektedir. Bu doğrultuda 1997 yılında santral proje stokunu arttırmaya yönelik olarak yeni termik ve hidrolik santral etüd projeleri üzerinde durulacaktır. Böylece kamu ve özel kesim için yatırım seçenekleri arttırılacaktır.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

1997 yılında, sektörde kamu ve özel kesim şirketlerinin bir arada, sağlıklı bir şekilde yatırım ve işletme faaliyetlerini sürdürebilmelerini teminen mevzuatta yapılması gerekli değişiklikler ve yenilikler üzerinde durulacaktır. Bu çalışmaları gerçekleştirmek üzere kamu ve özel kesim temsilcilerinden oluşacak ve sektörün planlanmasına ve yönetimine katkı sağlayacak bir karar mekanizmasının ve kurumsal yapının oluşturulması konusundaki çalışmalar yıl içinde başlatılacaktır.

C. ULAŞTIRMA**a) Mevcut Durum**

1996 yılında ulaştırma sektöründe toplam 103,1 trilyon TL.'lık kamu sabit sermaye yatırımı öngörülmüştür. Yıl içinde 118,5 trilyon TL.'lık yatırım gerçekleşmesi beklenmektedir. Yatırımlar alt sektörler bazında incelendiğinde karayolunun yüzde 65,0, havayolunun yüzde 19,8, demiryolunun yüzde 8,2, boruhattının 3,6 ve denizyolunun ise yüzde 3,4 pay aldığı görülmektedir.

Yurtiçi yük taşımalarında karayolunun yüzde 84,5 payla ağırlığını koruduğu ve geri kalan payın demiryolunda yüzde 6,8, denizyolunda yüzde 6,5 ve boruhattında yüzde 2,2 olmak üzere dağıldığı görülmektedir. Yurtiçi yolcu taşımalarının ise yüzde 95'i karayolu ile yapılmıştır. Yurtdışı yük taşımaları denizyolu, yolcu taşımaları ise havayolu ağırlıklı yapısını korumuştur.

Yeni bir yaklaşımla Ulaştırma Ana Planının hazırlanması, alt sektörlerarası gerekli koordinasyonun sağlanması ve yapısal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi konularındaki gereksinimler 1996 yılında da önemini korumuştur.

Ulaştırma sistemlerinin niteliklerine uygun özelleştirme programları oluşturulamamış ve özelleştirme kapsamına alınan kuruluşlarda istenilen düzeyde bir gelişme sağlanamamıştır. HAVAŞ özelleştirilmiş, THY, TDİ ve D.B. Deniz Nakliyat T.A.Ş.'nin özelleştirilmesi çalışmalarına ise devam edilmiştir. Limanların otonom bir yapıya kavuşturulması veya özelleştirilmesi yönünde ise gelişme sağlanamamıştır.

Büyük can ve mal kaybına neden olan trafik kazalarının asgari seviyeye indirilmesi ve trafik hizmetlerinin süratli, verimli ve ekonomik bir şekilde yürütülebilmesi için 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanununda yapılan değişiklikler yasalaşmıştır.

Yıl içinde bağlantı yolları ile birlikte toplam 190 km otoyol hizmete açılarak, toplam otoyol ağı 1.436 km'ye ulaşmıştır. İzmit Körfez Geçişi ve Çanakkale Köprü-sü'nün Yap-İşlet-Devret Modeli ile yaptırıl-ması konusunda çalışmalar başlatılmıştır.

Devlet ve il yollarında Ankara-PolatlıSivrihisar, Antalya-Alanya ve Doğu Karadeniz Sahil Yolu gibi önemli kapasite artırıcı bölünmüş yol yatırımlarının yanısıra, mevcut yolların geometrik ve fiziki standartlarının iyileştirilmesi çalışmalarına ağırlık verilmiş, 1996 yılında 1.070 km. devlet yolunda standart iyileştirme çalışmaları tamamlan-mıştır. Uzun yıllardan bu yana devam eden Bursa-Yalova ve (Manavgat-Alanya)Ayr.-Akseki yollarındaki iyileştirme çalışmaları tamamlanmıştır. Günlük ortalama 500 ağır taşıt trafiğine göre devlet ve il yollarında 15.000 km. olması gereken beton asfalt yol uzunluğu 1996 yılında gerçekleştirilen 400 km. yapım ve yenileme çalışması sonucunda yıl sonu itibariyle 4.975 km'ye ulaşabilmiştir. Bu durum karayolları bakım-onarım giderlerinin olması gerekenin çok üzerinde gerçekleşmesine neden olmaktadır. 1996 yılında ayrıca 700 km. sathi kaplama çalışması yapılmıştır.

13 tonluk dingil ağırlığını taşımaya uygun olmayan yollarımızın aşırı yıpranmaya maruz bırakılması nedeniyle ilk etapta 18 adedinin yapılması planlanan ağırlık kontrol istasyonlarının ihalesi 1996 yılında gerçekleştirilememiştir.

Taşıtların çevreye olumsuz etkilerini azaltmak için araçların teknik yöntemlerle kontrollerini amaçlayan araç muayene istasyonlarının beklenen düzeyde gerçekleştirilmesi sağlanamamıştır.

Karayolu güvenliğini artırıcı eğitim, denetim ve mühendislik hizmetleri geliştirilmesi

çerçevesinde, Dünya Bankası'nın katkısıyla finanse edilen Karayolu İyileştirme ve Trafik Güvenliği Projesi'nin kredi anlaşması Eylül 1996'da yürürlüğe girmiştir. Projede AnkaraPolatlı-Sivrihisar bölünmüş yolu gibi önemli devlet yollarının yanısıra, trafik güvenliği konularına ağırlık verilmiştir.

1996 yılında köy yollarında katma bütçe yatırımları çerçevesinde yaklaşık 7.000 km. stabilize, 5.000 km. asfalt ve yenileme, 300 km. beton yol yapımı gerçekleştirilmesi beklenmektedir.

Demiryolu taşımacılığının ulaştırma sektörü içindeki rolünün yeniden tanımlanmasını, demiryollarının piyasa koşullarına uygun, etkin ve ticari odaklı hizmet üretmesini sağlayacak yasal çerçeve ve politika belirlenmesine yönelik olarak TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğü'nün yeniden yapılanması etüdü tamamlanmıştır.

1996 yılında demiryollarında 200 km yol yenilenecektir. 577 km'lik Divriği-İskenderun Elektrifikasyon Tesisi ile 701 km'lik KayaşÇetinkaya Sinyalizasyon Tesisi tamamlanarak işletmeye açılmıştır.

Demiryollarında yolcu ve yük taşımada beklenen artışlar gerçekleştirile-miştir.

Asya-Avrupa Demiryolu Bağlantısı ve Boğaz Tüp Geçişi Projesinin Yap-İşlet-Devret Modeli çerçevesinde gerçekleştirilmesine yönelik karar alınmıştır. Bu kapsamda GebzeHaydarpaşa-Halkalı Banliyö Hattının İyileştirilmesi ve Boğaz Geçişi ulaşım talebi çalışmalarının yenilenmesi ile ilgili etüd çalışmalarına başlanmıştır.

1996 yılında limanlarımızdaki yüklemeboşaltma faaliyetlerinin 125 milyon ton'a, konteyner trafiğinin de 900.000 TEU'ya ulaşması beklenmektedir.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

Deniz ticaret filosu tonajının kiralık gemiler hariç 10,5 milyon DWT'a ulaşması ve filonun dış ticaret taşımalarından aldığı payın yüzde 40 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

İstanbul ve Marmara yöresi liman ihtiyacını belirleyecek etüd çalışmalarına başlanmıştır.

Türkiye-İtalya arasındaki Ro-Ro seferleri D.B. Deniz Nakliyat T.A.Ş.'nin 2, özel kesimin 7 gemisi ile sürdürülmektedir.

1996 yılında havalimanı ve meydanlarında gerçekleşen yolcu trafiğinin bir önceki yıla göre dışhatlarda yüzde 25 artışla 21,9 milyona, toplamda ise yüzde 20 artışla 33,5 milyona ulaşması beklenmektedir.

Dışhat yolcu trafiğinde bir önceki yıla göre yüzde 30 oranında artış beklenen Antalya Havalimanı başta olmak üzere Atatürk, Adnan Menderes ve Dalaman Havalimanlarının altyapısı yoğun uçak ve yolcu trafiği nedeniyle özellikle yaz aylarında oldukça yetersiz kalmıştır.

Programlanmış yatırımlar ile mevcut alanların modernizasyonu ve kapasitelerinin artırılmasının yanısıra, turizm açısından önemli merkezlerde hava meydanlarının yapımı ve geliştirilmesi konusu önemini korumaktadır.

1996 yılı içinde Isparta Havaalanı, Antalya Havaalanının;Gelişim Etüdü, Prefabrik İçhatlar Terminal Binası, ENH ve Kuvvet Santrali İkmal İnşaatı, Viyadük ve Bağlantı Yolu İnşaatı, Trabzon Havaalanının;Gelişim Etüdü, Akaryakıt Tesisleri, Paralel Taksirut ve Bağlantı Taksirut İnşaatları, Adana Havaalanı Prefabrik Terminal Binası, Zonguldak Havaalanı Terminal Binası İnşaatlarının tamamlanması ve böylece 2,9 milyon yolcu/yıl'lık ilave kapasite yaratılması beklenmektedir.

Yap-İşlet-Devret Modeli kapsamında gerçekleştirilecek projelerden Antalya Havalimanı Yeni Dışhatlar Terminal Binası'nın yapımına 1996 yılında başlanmış olup 1998 yılında tamamlanması beklenmektedir. Bu model çerçevesinde gerçekleştirilecek Atatürk Havalimanı Yeni Dış Hatlar Terminal Binası projesinde ise mimari proje yarışması için ihaleye çıkmıştır.

Sürdürdüğü modernleşme ve gelişim politikaları sonucunda 1996 yılı itibariyle 3 adet kargo uçağı ile birlikte 68 uçak ve 10.307 koltuk kapasitesine ulaşan THY filosu, 4,6 olan yaş ortalaması ile dünyanın en genç filoları arasında yer almaktadır.

THY'nin, yurtiçi ve yurtdışı yolcu-km değerlerinin 1996 yılında sırasıyla yüzde 3,2 ve yüzde 24,3 oranında artması beklenmektedir.

9 adet özel sektör havayolu işletmesi ise 63 uçak ve 11.382 koltuk kapasitesi ile dışhat yolcu taşımacılığında yüzde 37'lik pazar payına ulaşırken yabancı şirketlerin pazar payı yüzde 43'e düşmüştür.

DHMI Genel Müdürlüğünce işletilen havalimanı ve meydanlarının sayısı 14'ü uluslararası statüde olmak üzere yıl içinde Kahramanmaraş Havaalanının da işletmeye alınmasıyla 25'e ulaşmıştır.

Türkiye'deki en önemli ham petrol boru hattı olan Irak-Türkiye Ham Petrol Boru hattının halen kapalı durumda olması nedeniyle, boru hatlarıyla petrol taşımacılığı faaliyeti asgari düzeyde bulunmakta ve bu durumun sektörel yatırımların finansmanı konusundaki olumsuz etkisi devam etmektedir. Buna karşılık, Orta Asya ve Kafkasya Bölgelerinde üretilecek ham petrol ve doğal gazı Türkiye üzerinden Batı Avrupa pazarlarına ulaştıracak boru hatlarının

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

gerçekleştirilmesine yönelik girişimler sürdürülmektedir. 1996 yılında İran ile imzalanan doğalgaz anlaşması çerçevesinde, Türkiye-İran Doğalgaz Boruhattının inşasına yakın zamanda başlanacaktır.

Doğal gaz kullanımının ülke çapında yaygınlaştırılmasına yönelik yatırımlara devam edilmektedir. Bu kapsamda, Bursa-Çan ve İzmit-Karadeniz Ereğlisi Doğal Gaz İletim Hatları yıl içerisinde tamamlanmıştır. Bursa Doğal Gaz Dağıtım Şebekesi Projesinde tamamlanma aşamasına gelinmiş ve doğalgaz kullanan abone sayısı 65.000'e ulaşmıştır. Eskişehir Doğal Gaz Dağıtım Şebekesi Projesi'nin inşaa çalışmaları devam etmektedir.

Ayrıca, Ukrayna Cumhuriyeti'nin Orta Doğu'dan satın alacağı ham petrolün Boğazlar ve Marmara Denizini kullanmaksızın inşaa edilecek boru hattı ile Akdeniz'den Karadeniz'e taşınması amacıyla yürütülen, Ceyhan-Samsun Ham Petrol Boru Hattı ön proje etüdü çalışmaları tamamlanmıştır.

b) Amaçlar

Sektörde verimliliğin artırılması, mevcut kapasitelerin etkin kullanımı, ulaşım modları arasında dengenin sağlanması ve kalkınma hedeflerine ulaşılmasına en fazla katkı sağlayacak altyapının oluşturulması temel amaçtır.

Yeni bir yaklaşımla ele alınacak Ulaştırma Ana Planının veri tabanının oluşturulması ve kuruluşlar arasında gerekli koordinasyonun sağlanması için öngörülen yeniden yapılanma çalışmaları sürdürülecektir.

AB ile entegrasyon sürecinde, ulaşım politikalarında uyum sağlanması için gerekli yasal ve kurumsal düzenlemelerin hazırlık çalışmalarına hız kazandırılacaktır. Türk Devletleriyle gelişen ekonomik ve uluslararası

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

ilişkilerin gerektirdiği ulaştırma altyapısının ülke yararları ve olanakları gözönünde tutularak, uluslararası ulaştırma politikamızın esas ve öncelikleri çerçevesinde değerlendirilmesi çalışmalarına başlanacaktır.

1997 yılında, alt ve üst yapıdaki iyileştirme faaliyetleri ile bakım-onarım çalışmalarına öncelik verilecektir.

Türk Cumhuriyetleriyle karayolu bağlantılarının iyileştirilmesi amacıyla başlatılan etüd-proje çalışmalarına ve açılacak hudut kapıları yollarının yapımına hız verilecektir.

Yapımı devam eden otoyollardan, 1997 yılında 27 km bağlantı yolunun hizmete açılması planlanmıştır. Böylece, toplam otoyol ağı uzunluğu 1.463 km'ye ulaşacaktır.

1997 yılında devlet ve il yollarında 72 km'si bölünmüş yol olmak üzere 399 km yolda geometrik standartların iyileştirilmesinin tamamlanması, 400 km beton asfalt ve 400 km sathi kaplama yapımı planlanmıştır.

Köy yollarında, grup köy yolu yapımına önem verilecek, bu yollar ile köy merkezlerine ulaşan yolların öncelikle asfaltlanması sağlanacak, 1997 yılında yenileme dahil 4.000 km asfalt, 4.000 km stabilize ve 650 km beton köy yolu yapımı gerçekleştirilecektir.

TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğünün yeniden yapılanmasını amaçlayan projenin sonuçlarının uygulamaya geçirilmesini sağlayacak eylem planı hazırlanacak ve gerekli yasal düzenleme çalışmaları tamamlanacaktır.

1997 yılında İzmit Kentiçi Dört Hatlı Demiryolu Geçişi ve Aliağa-Menemen Projelerinin altyapı inşaatı tamamlanacaktır.

TABLO: II.23 Ulaştırma Sektörü Yolcu Taşımalarında Gelişmeler

ALT SEKTÖR	(Milyon Yolcu-Km.)				
	1995	1996	1997	Yıllık Artış (%)	
	Gerçekleşme (1)	Ger. Tahmini (2)	Tahmin (3)	1996 (2/1)	1997 (3/2)
YURTİÇİ					
Karayolu (1)	141 093	151 500	161 000	7,4	6,3
Demiryolu	5 758	5 500	6 000	-4,5	9,1
Denizyolu (2)	572	620	660	8,4	6,5
Havayolu (2)	2 692	2 778	2 889	3,2	4,0
TOPLAM	150 115	160 398	170 549	6,9	6,3
YURTDIŞI					
Denizyolu (2)	100	105	110	5,0	4,8
Havayolu (2)	8 140	10 118	13 153	24,3	30,0
TOPLAM	8 240	10 223	13 263	24,1	29,7

(1) Yalnız Devlet yollarındaki taşımalardır.

(2) Yalnız kamu sektöründe yapılan taşımalardır.

Mevcut demiryolu şebekesinden en üst düzeyde yararlanılmasını sağlamak üzere iyileştirme, modernizasyon ve bakım yatırımlarına öncelik verilecektir.

Türkiye (Kars)-Gürcistan (Tiflis) arasında demiryolu bağlantısını sağlamak üzere başlanmış bulunan etüd-proje çalışmalarına hız kazandırılacaktır.

Demiryollarında, Çerkezköy-Kapıkule elektrifikasyon tesisi tamamlanacaktır. Böylece, mevcut elektrikli hatlara 189 km eklenmiş ve elektrikli anahatların uzunluğu toplam anahatların yüzde 18'ine ulaşmış olacaktır.

1997 yılında 300 km demiryolu yenilenecek, 5 adet manevra lokomotifi, 30 adet yolcu ve 150 adet yük vagonu temin edilecektir.

1997 yılında deniz ticaret filosu tonajının 11,5 milyon DWT'a ulaşması ve mevcut filonun 200.000 DWT'luk bölümünün yenilenmesi beklenmektedir. Limanlardaki yükleme-boşaltma faaliyetlerinin yıl sonunda

130 milyon ton'a ve konteyner trafiğinin de
1.100.000 TEU'ya ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Marmara ve İstanbul Yöresi Liman İhtiyacı Etüdü çalışmaları tamamlanacak, Filyos Limanı Fizibilite Etüdünün kurulacak serbest bölge ihtiyaçlarına göre güncelleştirilmesi çalışmaları ve Kuzey Ege Liman Etüdüne başlanacaktır.

1997 yılında havalimanı ve meydanlarında yolcu trafiğinin iç ve dış hatlar toplamında 38 milyonu aşması beklenmektedir.

Bodrum-Milas Havaalanı uçuş ünitelerinin 1997 turizm sezonuna yetiştirilmesinin yanısıra yıl içinde KayseriErkilet, Konya, Kocaeli-Cengiz Topel Havaalanları Tevsii İnşaatları, Trabzon ve Van Havaalanları Yeni Terminal Binalarının bitirilmesiyle yıllık 3,8 milyon yolculuk ilave kapasite yaratılması amaçlanmıştır.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

Ülkemiz toplam yolcu trafiğinin yüzde 43'ünü karşılayan Atatürk Havalimanında Yap-İşlet-Devret modeli ile gerçekleştirilecek Yeni Dışhatlar Terminal Binası Projesinin 1997 yılında ihale edilmesi beklenmektedir.

Istanbul-Kurtköy Havaalanı projesi 1997 yılında ihale edilecektir.

Ham petrol ve doğal gazda arz güvenliğinin sağlanmasına yönelik kaynak

çeşitlendirmesi politikası doğrultusunda, Ağustos 1996 'da imzalanan anlaşma gereğince, İran-Türkiye arasında bir doğal gaz boru hattı inşaatına başlanması planlanmaktadır. Ayrıca, özellikle Türkmenistan ve Rusya Federasyonu'ndan ilave doğal gaz ithali amacıyla, Doğu Anadolu Bölgesi'nden Türkiye'ye giriş yapacak yeni doğal gaz boru hatlarının inşasına yönelik girişimlerden olumlu sonuçlar alınacağı tahmin edilmektedir.

TABLO: II.24Ulaştırma Sektörü Yük Taşımalarında Gelişmeler

ALT SEKTÖR	(Milyon Ton-Km)				
	1995	1996	1997	Yıllık Artış (%)	
	Gerçekleş. (1)	Ger. Tah. (2)	Tahmin (3)	1996 (2/1)	1997 (3/2)
YURTIÇI					
Karayolu (1)	102 286	107 900	112 700	5,5	4,4
Demiryolu	8 286	8 650	9 300	4,4	7,5
Denizyolu (2a)	7 900	8 300	8 700	5,1	4,8
Kamu (2b)	276	20	0	-92,8	-100,0
Havayolu (3)					
Yolcu Dahil (3a)	235	243	254	3,4	4,5
Kargo + Posta + F.Bagaj (3b)	16	16	18	0,0	12,5
Boruhattı					
Ham Petrol	3 020	2 873	2 995	-4,9	4,2
D.Gaz (milyon Nm küp)(4)	5 560	5 800	6 500	4,3	12,1
TOPLAM	121 508	127 739	133 713	5,1	4,7
YURTDIŞI					
Demiryolu	230	250	280	8,7	12,0
Denizyolu (2a)	484 935	533 000	584 000	9,9	9,6
Kamu (2b)	27 065	21 086	14 000	-22,1	-33,6
Havayolu (3)					
Yolcu Dahil (3a)	984	1 178	1 473	19,7	25,0
Kargo + Posta + F.Bagaj (3b)	207	200	210	-3,4	5,0
Boruhattı					
Ham Petrol (Transit)	0	0	0	0,0	0,0
TOPLAM	485 372	533 450	584.490	9,9	9,6

(1) Yalnız Devlet yollarındaki taşımalardır.

(2a) Denizyoluyla yapılan taşımaların tümünü kapsamaktadır. Hesaplanmış tahmini taşıma miktarlarıdır.

(2b) Yalnız kamu sektöründe yapılan taşımalardır. Denizyolu ile yapılan toplam taşımalarda yer verildiğinden toplama dahil edilmemiştir.

(3) Yalnız kamu sektöründe yapılan taşımalardır.

(3a) Yolcu ağırlığı ve bagajı (20 kg./yolcu'ya kadar) dahil taşınan yük. (Toplama dahil edilmemiştir).

(3b) Taşınan kargo + posta + fazla bagaj. (Toplama dahildir).

(4) BDT-Türkiye DGBH ile yapılan doğal gaz taşımalardır. (Toplama dahil değildir).

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Ulaştırma Bakanlığı bünyesinde, ulaştırma alt sektörlerinde faaliyet gösteren kuruluşların koordinasyonundan sorumlu ayrı bir birim oluşturulması için, gerekli hukuki düzenlemeler ile 3348 sayılı Ulaştırma Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'da yapılacak değişiklikler konusunda çalışmalar başlatılmıştır.

Kentlerarası karayolu taşımalarında, özellikle yük taşımalarında, büyük ve güvenilir ortaklıklar ve örgütlenmelerin özendirilmesi, taşımacılığın sağlıklı bir yapıya kavuşturulması için Karayolu Taşıma Yasası ve Yurtiçi Yük Taşımacılığı Yönetmeliği tasarıları üzerindeki çalışmalar sürdürülecektir.

Karayollarında taşımacının sorumluluklarını belirleyen Ticaret Kanunu hükümlerinin, Eşyaların Karayolundan Uluslararası Nakliyatı İçin Mukavele Sözleşmesi (CMR Konvansiyonu) hükümleri ile uyumlandırılması çalışması tamamlanacaktır.

Demiryollarında örgütsel yapıdaki yetersizlik ve eksikliklerden kaynaklanan sorunların çözüme kavuşturulması amacıyla TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğü'nün yeniden yapılanmasını amaçlayan etüd çalışmaları tamamlanmıştır. Etüd sonuçlarının uygulamaya aktarılmasını sağlayacak yasal düzenleme çalışmaları sonuçlandırılacaktır.

Liman işletmeciliğinin otonom bir yapıya kavuşturulması veya özelleştirilmesi suretiyle uluslararası rekabete hazır hale getirilmesi için gerekli idari ve hukuki düzenleme çalışmalarına öncelik verilerek sonuçlandırılacaktır.

Dünya deniz ticareti koşullarına tam uyum sağlayabilmek için deniz sigortaları, çevre, finansal kiralama, gemi acenteliği mevzuatlarında yapılması gerekli

düzenlemeleri belirleyecek çalışmalar tamamlanacaktır.

Altyapıların işletmelere rayiç bedelle devrini sağlayacak yasal düzenleme sonuçlandırılacaktır.

Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nü yarı otonom ve yaptırım gücü yüksek bir yapıya kavuşturmak amacıyla başlatılan yasal düzenleme çalışmaları sonuçlandırılacaktır.

Stol havaalanlarının yapımı, mülkiyeti, işletilmesi ve idamesi konularında yetki ve sorumlulukların belirlenmesi amacıyla yasal düzenleme çalışmaları başlatılacaktır.

Boruhattı taşımacılığında beyaz petrol ürünleri fiyatlandırma politikası, bu ürünlerin boru hatları ile taşınmasını teşvik edici yönde revize edilecek ve bu amaçla gerekli yasal ve idari düzenlemeler yapılacaktır.

D. HABERLEŞME

a) Mevcut Durum

1996 yılında telefon santral kapasitesinin 16 milyon hatta, telefon abone yoğunluğunun ise yüzde 23'e ulaşması beklenmektedir.

GSM-Sayısal Mobil Haberleşme Sisteminin yurt düzeyinde yaygınlaşması devam etmekte olup, 1996 sonu itibariyle GSM (cep telefonu) abone sayısı 700.000'e ulaşarak toplam mobil telefon abone yoğunluğunun binde 13'e erişeceği tahmin edilmektedir.

Sektörde tüketici refahını artırmak için, rekabet ortamının hızla gerçekleştirilmesi ihtiyacı devam etmektedir. Bu bakımdan; sektörün yeniden yapılandırılmasında özelleştirme kadar serbestleştirme de önem arz etmektedir.

Telekomünikasyon alanında serbestleştirme ve özelleştirmeye yönelik bazı gelişmeler olmasına rağmen devlet tekeli hala sürmektedir. 1996 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından bazı maddeleri iptal edilen 4107 sayılı yasa, 4161 sayılı yasa ile yeniden düzenlenmiş ve gerekli çalışmalara Özelleştirme İdaresi Başkanlığınca başlanılmıştır.

Telekomünikasyon hizmetlerinin posta hizmetlerinden ayrılmasını takiben Ulaştırma Bakanlığı'na bağlı olarak Haberleşme Genel Müdürlüğü tesis edilerek, bu kuruma telekomünikasyon pazarına ilişkin mevzuat düzenlemeleri (regülasyon) yapma yetkisi tanınmıştır. Haberleşme Genel Müdürlüğünce sektörün regülasyonu ile ilgili çalışmalara başlanılmış, danışmanlık hizmetleri alımı için ihaleye çıkmıştır. Henüz regülasyonla ilgili mevzuat düzenlemeleri tamamlanamadığından Türk Telekomünikasyon A.Ş.'nin (TTAŞ) gelir ortaklığı bazında iki ayrı konsorsiyumla gerçekleştirdiği GSM mobil haberleşme sisteminin lisans altında konsorsiyumlara devri gerçekleştirilememiş ve servisin hızla yaygınlaştırılmasına fayda sağlayacak rekabet ortamı sağlanamamıştır.

Benzer nedenlerle Kablo TV sisteminin de serbestleştirilip özelleştirilmesi mümkün olamamış, artan talebi karşılamak amacıyla sistem sınırlı olarak gelir ortaklığı bazında genişletilmektedir.

İnternet ağının omurgasını oluşturmak üzere hazırlanan sistem (TURNET) gelir ortaklığı bazında bir konsorsiyum tarafından hizmete açılmıştır.

Elektronik medya konusunda mevzuat düzenlemelerinin daha ileri aşamada olması dolayısıyla serbest rekabet ortamı tesis edilmiştir. Dolayısıyla özel radyo ve TV kanalları çoğalarak yayınlarını sürdürebilmek-

tedirler. Ancak, TRT kanallarının lisans altında özelleştirilmesi konusunda herhangi bir gelişme gözlenmemektedir.

b) Amaçlar

Serbest rekabet ortamında ucuz, verimli, süratli, kaliteli ve güvenli hizmetler sunan, kullanıcıya alternatif seçim olanakları tanıyan telekomünikasyon, radyo, televizyon ve bilgi ağlarının kurulması temel amaçtır.

Telekomünikasyonda, rekabet ortamının tesisi yönünden, şebekenin işleticileri ile regülator kurumun birbirinden ayrı olarak yapılandırılması zorunlu görülmektedir. Bunun yanında; regülasyonun oluşturulmasını takiben serbestleştirme ve özelleştirmenin eş zamanlı yapılması önem arz etmektedir.

Yeni yasal düzenlemeyle birlikte 1997 yılında Türk Telekom hisselerinin bir bölümünün satılması ve katma değerli hizmetlerde özel sektöre lisans verilmesi hedeflenmektedir.

Telekomünikasyon şebekesinin genişlemesinde büyük yerleşim merkezlerine göreceli olarak ağırlık verilerek, 1997 yılında kamu tarafından gerçekleştirilecek 500 bin hattın yanında, gelir paylaşımı esasına göre özel sektörce yapılan yatırımlarla birlikte toplam 1 milyon hat telefon santrali ilave edileceği tahmin edilmektedir. Böylece sabit telefon abone yoğunluğunun yüzde 24,5'e yükselmesi, mobil telefon abone yoğunluğunun ise yüzde 2'ye ulaşması beklenmektedir. 1997 sonunda İnternet kullanıcı sayısının 1 milyona, Kablo TV abonesinin 800 bine, telefonlu kırsal yerleşim yeri sayısının ise 47,5 bine ulaşması beklenmektedir.

1996 yılında çalışmalarına başlanılan Enformasyon Altpayısı Master Planının 1997 yılı içerisinde tamamlanması beklenmektedir.

1997 Yılı Programı**İkinci Bölüm****TABLO: II.25Haberleşme Hizmet Kapasitelerindeki Gelişmeler**

H A B E R L E Ş M E	1995 Gerçekleşme	1996 Ger. Tahmini	1997 Tahmin
Telefon Santral Kapasitesi (Bin Hat)(sabit)	14 550	16 000	17 000
Telefon Abone Sayısı (Bin Adet)	13 227	14 600	15 700
Telefon Abone Yoğunluğu (%)(sabit)	21,0	23,0	24,5
Mobil Telefon Abonesi	437 130	816 000	1 335 000
Analog (NMT 450)	103 830	116 000	135 000
Sayısal (GSM)	333 300	700 000	1 200 000
Mobil Telefon Abone Yoğunluğu (%)	0,3	1,3	2,0
Kırsal Telefon İrtibatı	46 500	47 000	47 500
Ankesörlü Telefon Sayısı	58 125	62 000	67 000
Kartlı	20 600	24 000	29 000
Şehiriçi Tel. Dağıtım Tesis. (Bin Çift Hat)			
Prensipal Şebeke	22 390	24 000	26 000
Lokal Şebeke	30 885	33 000	35 000
Fiber Optik Hat Uzunluğu (Km)	28 300	35 000	42 000
Radyo-link Sistemleri (Alıcı-Verici)	6 372	6 500	6 800
Çağrı Abonesi	128 000	150 000	180 000
Kablo TV Abonesi	404 000	500 000	800 000

Radyo Televizyon Üst Kurulu tarafından çalışmaları yapılan frekans planlamasının tamamlanıp televizyon kanallarına frekans karmaşasını önleyecek şekilde tahsislerin yapılması ve lisansların verilmesi beklenmektedir.

Posta hizmetlerinde güvenilirlik ve süratin sağlanması için otomasyon ve mekanizasyon yatırımlarına ağırlık verilmekte, bunun yanında Posta İdaresinin yeniden yapılandırılması için gerekli çalışmalar yapılmaktadır.

1997 yılında frekans planlaması uygulamaları konusunda gelişme beklenmektedir. Radyo, televizyon ve telsiz yayınlarının yapılan frekans tahsislerine olan uygunluğunu izlemek amacıyla kurulması planlanan Milli Monitör Sistemi projesinin danışmanlık ihalesinin tamamlanarak 1997'de proje değerlendirmesi, mühendislik hizmetleri ve ilk cihaz teslimatının yapılması öngörülmektedir.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Telekomünikasyon pazarının regülasyonu ile ilgili mevzuat hazırlıkları özelleştirme öncesi tamamlanacak, serbestleştirme ve lisans işlemlerine hız verilecektir.

E. KENTSEL ALTYAPI

a) Mevcut Durum

Kırdan kente devam eden göç olgusu, kentsel altyapı ihtiyacını süratle artırmaktadır.

Su kullanım planlamasının havza boyutunda ele alınması ve içmesuyu kaynaklarının korunması ihtiyacı ile imarsız ve kontrolsüz yapılaşma sorunlarının varlığı önemini korumaktadır.

İller Bankası tarafından 1996 yılında 145 Beldede içmesuyu tesisi, 7 Beldede ise kanalizasyon tesisi tamamlanmıştır.

Gelişen arıtma teknolojilerinin takibi, ülkemiz koşullarına uyarlanması ve denetim mekanizmasındaki yetersizlikler yatırım maliyetlerinin artmasına sebep olmaktadır.

Belediyelerin önemli bir bölümünde içmesuyu, kanalizasyon ve arıtma tesis-lerini işletecek yeterli sayı ve nitelikte ele-man bulunmaması sebebiyle mevcut tesis-ler verimli bir şekilde işletilememektedir.

Şehir içi su şebekesinin bakım, onarım ve yenilenme çalışmaları, finansman güçlükleri nedeniyle yeterli seviyede yerine getirilememekte, ülke genelinde ortalama yüzde 50'ye varan şebeke suyu kayıpları önemli bir sorun olmaya devam etmektedir.

b) Amaçlar

İçmesuyu ve kanalizasyon yatırımlarının finansmanında önemli bir paya sahip olan merkezi idare yerine, yerel yönetimlerin bu görevi üstlenmesine önem verilecek, bu alanda Yap-İşlet-Devret modeli ve benzeri uygulamalar özen-dirilecektir.

İçmesuyu ve atıksu tarifeleri, bakım-onarım-işletme giderleri de gözönüne alınarak modern işletmecilik esaslarına göre düzenlenecek ve şebeke su kayıplarını azaltabilmek için gerekli olan yenileme çalışmalarına devam edilecektir.

1997 yılında İller Bankası tarafından 200 Beldenin içmesuyu tesisi ve 4 Beldenin kanalizasyon tesisinin bitirilmesi beklenmektedir.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Yerüstü ve yeraltı su kaynaklarının kullanımı ve yönetimi konusunda yeni bir yapılanmaya gidilecektir.

Sadece büyükşehir belediyelerinde kurulan su ve kanalizasyon idarelerinin,

nüfusu 100 bini geçen belediyelerde de oluşturulmasına çalışılacaktır.

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yaptırılan içmesuyu teminine yönelik barajların yatırım geri dönüş sistemleri yeniden düzenlenecektir.

F. KIRSAL ALTYAPI

a) Mevcut Durum

Toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesiyle tarımsal altyapının oluşturulmasında, kaynak yönetimi ve etkin kullanımı önemini korumaktadır.

1996 yılında sulama sektöründe toplam 34,1 trilyon liralık kamu sabit sermaye yatırımı öngörülmüştür. Yıl içinde yapılan revizyonlar sonucunda 44,2 trilyon liralık yatırımın gerçekleşmesi beklenmektedir.

Toprak ve su kaynakları kullanımının planlanması ve yönetimi konusunda ülke genelinde belirlenmiş kapsamlı bir politikanın bulunmaması ve sınırlı olan bu kaynakların tahsis, kullanım ve yönetimine yönelik yeterli mevzuatın bulunmayışı, doğal ve ekonomik kaynakların israfına yol açmaktadır.

Yatırım politikalarının oluşturulmasında, yatırımdan faydalanacakların katılımlarının sağlanamaması yatırımların kamu imkanlarıyla yürütülmesine ve tamamlanan tesislerin kullanıcılar tarafından benimsenmemesine ve etkin kullanılmamasına neden olmaktadır.

Yatırımcı kuruluşların aynı ve birbirini tamamlayıcı nitelikteki hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde yeterli koordinasyon sağlanamamaktadır.

Kontrollü sulama sistemlerinin yaygınlaştırılamaması ve uygulanan sulama bedellerinin düşük olması, suyun israfına,

bilinçsiz kullanımına ve drenaj problemlerine neden olmaktadır.

Diğer yandan, Yatırım Programında yer alan proje paketinin büyüklüğü nedeniyle Bütçe imkanları çerçevesinde yürütülen projelerin ekonomikliğı azalarak projelerden beklenen faydanın zamanında temini sağlanamamakta ve ülkenin tarımsal altyapı ihtiyacı arzulan düzeyde karşılanamamaktadır. Bu kapsamda etkin bir yatırım politikası uygulanmasını ve kıt kaynakların rasyonel kullanımını temin etmek amacıyla, 1996 yılında çıkarılan genelge çerçevesinde Yatırım Programında yer alan proje stoku yeniden değerlendirilmiştir.

1996 yılı sonu itibariyle toplam kamu sulamaları 3 milyon 392 bin hektara ulaşacak ve halk sulamaları ile birlikte, ekonomik olarak sulanabilir 8,5 milyon hektar alanın 4 milyon 447 bin hektarı sulanabilir hale gelecektir.

Sulamanın yanısıra verim artışı sağlamaya yönelik arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetlerinde 1996 yılı sonu itibariyle 816 bin hektara ulaşılmış olacaktır.

1996 Yılı Yatırım Programına alınan toplam 15 bin hektarlık Rüzgar Erozyonu Önleme Projesi çerçevesi kapsamındaki 480 hektarlık işin ihalesi gerçekleştirilebilmiştir.

1996 yılında, Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamında yürütülen Aşağı Fırat I. Merhale Sulamaları ile Şanlıurfa-Harran ovasının 45 bin hektarında sulama gerçekleştirilmiş olup, ilave 15 bin hektarlık alanda yatırım tamamlanacaktır. ŞanlıurfaHarran Ovasında 1400 hektarlık alanda tarla içi geliştirme hizmetleri ile Gaziantep yöresinde 600 hektarlık alanda arazi toplu-

laştırma ve tarlaıçi geliştirme hizmetleri gerçekleştirilmiştir. GAP'si kapsamında yatırım programında yer-alan projelerden toplam 65,6 bin hektarlık Yukarı Harran, Batman Sağ Sahil, Kayacık ve Dicle-Kralkızı Cazibe I. Kısım Sulamalarının, 1996 yılı sonuna kadar ihalesi gerçekleştirilecektir.

b) Amaçlar

Tarımsal politikalar doğrultusunda dengeli, sürdürülebilir ve çevreyle uyumlu tarımsal kalkınmanın sağlanmasına yönelik tarımsal altyapının oluşturulması temel amaçtır.

1997 Yılı Yatırım Programında yıl içinde tamamlanacak projeler ile devam eden dış kredili projelere, Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamında yer alan projelere ve arazi toplulaştırma projelerine öncelik verilmiştir. Yatırım Programına yeni proje alınmaması ve öncelikle uygulanmasına devam edilecek projelerin yürütülmesi ile mevcut proje paketinin tamamlanması esas alınmıştır. Bu çerçevede, öncelikli 8 adet büyük su işi projesi bitirilecektir.

1997 yılında, Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamında yürütülen Aşağı Fırat I. Merhale Sulamaları ile Şanlıurfa-Harran ovasının 60 bin hektarına sulama suyu verilecek olup, ilave 20 bin hektarlık alanda sulama yatırımı tamamlanacaktır. 1997 yılında GAP kapsamında toplam 65,6 bin hektarlık yeni alanda sulama yatırımı başlayacaktır. ŞanlıurfaHarran Ovasında 5441 hektarlık alanda tarlaıçi geliştirme hizmetleri ile Gaziantep yöresinde 441 hektarlık alanda arazi toplulaştırma ve tarlaıçi geliştirme hizmetleri gerçekleştirilecektir.

1997 yılında 18 bin hektarlık taşkın koruma, 7 bin hektarlık toprak muhafaza, 4,4 bin hektarlık drenaj, 35 bin hektarlık tarla içi

TABLO II.26Toprak ve Su Kaynakları Faaliyetlerinde Gelişmeler

(Hektar)

1997 Yılı Programı**İkinci Bölüm**

Faaliyet Kolu	1995 Gerçekleşme	1996 Gerç. Tahmini	1997Program
Sulama	111.332	88.385	104.800
Tarla İçi Geliştirme	20.368	27.000	35.000
Toprak Muhafaza	5.945	3.939	7.000
Taşkın Koruma	10.000	15.000	18.000
Drenaj ve Kurutma	2.242	3.000	4.410

geliştirme ve 104,8 bin hektarlık yeni sulamarulmasını, faydalananların her türlü katılımını şebekesinin gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.ve mevcut uygulama madaki aksaklıkları Böylece 8,5 milyon hektar toplam alanın yüzdegidererek hizmetlerde bütünlük sağlayıcı 52,3 'nü teşkil eden 4 milyon 452 bin hektaryönde 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel alan sulanabilir olacaktır

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Müdürlüğü ve 3202 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Yasa-ların düzenlenmesi için

1997 Yılı Programı

~~Ülkemizdeki nüfus artışına ve kalkınma~~ yasa değişikliği taslakları hazırlanmıştır. Bu düzeyine paralel olarak suya olan talebin artışı, çerçevede katılım politikasına ters düşen sınırlı su kaynaklarının kullanımına yönelik sorunları da beraberinde getir-mektedir. Bu

İkinci Bölüm

Köy Hizmetleri Genel Müdür-lüğü'nün

nedenle yerüstü sularının tahsisi, korunması, tarımsal altyapı faaliyetlerini da-ha etkin
sektörler arası kullanımının yürütmesini temin etmesi amacıyla ve niden

planlanması konularında hukuksal boşlukları yapılandırılması sağlanacaktır.
dolduracak ve var olan ancak güncelleştirilmesi

gereken Yeraltı Suları Yasasını da kapsayacak Su Yasasının hazırlanması amacıyla suyla ilgili tüm
mevzuat ele alınarak incelenecektir.

Toprakların tahsisi, korunması,

G. TURİZM

a) ~~Mevcut Durum~~ 1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

1996 yılında turizm sektöründe Turizm

sınıflandırılması, sektörel ve sektörler arası kullanım ve üretim için planlanması konularındaki hukuksal aksaklıkları ve yetki karmaşasını düzenlemeye yönelik olarak çıkarılacak Toprak Yasasının hazırlanması amacıyla ilgili mevzuat ele alınarak değerlendirilecektir. Bu konuda, Toprak Yasası içinde yer alması uygun olan ancak aciliyeti nedeniyle öne çıkan, arazi toplulaştırma hizmetlerinin uyumlu ve etkin şekilde yürütülmesini temin edecek bir mevzuatın hazırlık çalışmaları ayrıca başlatılacaktır.

Mevcut altyapının etkin kullanımı ve yeni tarımsal altyapı yatırımlarının ülke ihtiyacı doğrultusunda gerçekleştirilebilmesi amacıyla; çiftçi organizasyon-larının oluşturu-

Bakanlığı'ndan belgeli yatak sayısı 332 bine, belediye belgeli yatak sayısı ise 270 bine ulaşmıştır. 1996 yılında ülkemizi 8,7 milyon turist ziyaret etmiş ve turizm geliri 6,0 milyar dolara ulaşmış, 4,3 milyon ve 990 milyar TL'ye ulaşmış ve 1,2 milyar dolar turizm gideri gerektirmiştir.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

Turizm sektörü, kendisi dışında bazı sanayi dallarını, ticareti ve ulaştırma

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

sektörünü de doğrudan veya dolaylı şekilde etkilemektedir. Bu nedenle ülke ekonomisinin canlandırılması açısından önemli bir sektör olan turizmde, kaydedilen olumlu gelişmelerin yanısıra, kısa sürede giderilmesi gereken bazı sorunlar ve eksiklikler de bulunmaktadır.

Artan turist sayısı ve turizm geliri trendine paralel olarak, turizmin çeşitlendirilmesi kapsamında da olumlu gelişmeler kaydedilmektedir. Kongre ve kış sporları turizmi bunların en önde gelenleri olmuştur.

1996 yılında İstanbul'da Lütfi Kırdar Kongre Merkezi'nin hizmete girmesi ve Habitat II zirvesi ile ivme kazanan kongre turizminin 1997 yılında daha geniş katılımcı kitlelerini ülkemize çekmesi beklenmektedir.

Gelişimi süren turizm dallarının yanısıra, ülkemizde yaz turizminin bir yan dalı gibi algılanan kültür turizminin, ülkemizin bu alanda taşıdığı büyük birikim dikkate alınarak başlı başına bir turizm dalı şeklinde organize edilmesi ve tanıtılması gerekmektedir.

Turizm kentlerimizde büyük önemi olan çevre kirlenmesi ve altyapı eksikliklerinin giderilmesi için başlatılan ATAK projesinde organizasyon ve yerel yönetimlerin katılımı açılarından aksaklıklar devam etmektedir.

Turizm sektörünün diğer sektörlerle olan yakın etkileşimi çerçevesinde, özellikle hava ulaşımı alanında, turist giriş ve çıkışlarının yoğun olduğu havaalanlarında alt ve üst yapı eksikliklerinin neden olduğu tıkanıklıklar, kaydedilen önemli gelişmelere rağmen kısmen devam etmektedir.

1996 yılında 17 adet Yat Limanı'nın Yap-İşlet-Devret Modeli ile yapımı kararlaştırılmış, bunlardan toplam 3.200 yat kapasiteli 5 adedi ihale edilmiştir. Ayrıca 16 adet yat limanı inşaatına kamu eliyle devam edilmektedir.

Dünya turizm trendleri kitle turizminden bireysel turizme doğru bir geçişe işaret etmektedir. Ülkemizde bireysel dış turizmin yanısıra iç turizme yönelik tesis ve organizasyon sorunları da yeterince çözülmemiş olup, küçük ve orta boy işletmelerin (KOBİ) bu sektörde taşıdıkları öneme paralel şekilde desteklenmeleri gereği devam etmektedir.

Turizm sektöründe özellikle nitelikli ara elemana büyük ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle turizm eğitimine özel sektörün de katkılarıyla daha fazla ağırlık verilmesi gerekmektedir.

Sektörde tanıtım ve pazarlamaya daha fazla önem verilmesi ihtiyacı devam etmekte olup, bu alanda da özel sektörün katkılarının artması gerekmektedir.

Turizmde kurumsallaşmanın güçlendirilmesi ve Turizm Bakanlığı'nın sektörün gerektirdiği esnek ve yönlendirici yapıya kavuşturulması için başta Bakanlık Teşkilat Yasası olmak üzere örgütlenmeye yönelik çeşitli yasaların çıkarılması ihtiyacı devam etmektedir.

b) Amaçlar

Rekabet gücü yüksek ve verimli bir turizm ekonomisinin geliştirilmesi, doğal ve kültürel değerlerin zenginleştirilerek turizme katkılarının artırılması amaçlarıyla turizm potansiyeli bulunan alanların hızla ortaya çıkarılması; mevcutları geliştirecek, sorunları çözecek tedbirlerin kısa dönemde alınması gerekmektedir.

Bu çerçevede, Osmanlı-Türk ve antik Anadolu kültür eserlerinin yoğunlaştığı yörelerin dış tanıtımına, bu yörelerin ziyaret ve incelenmesine, konuya ilişkin araştırmalar yapılması ve bilimsel toplantılar düzenlenmesine ilişkin faaliyetler artırılacak, İpek Yolu projesi canlandırılacaktır.

1997 Yılı Programı**İkinci Bölüm****TABLO: II.27 Turizm Sektöründeki Gelişmeler**

	1995 Gerçek.	1996 Ger.Tah.	1997 Prog.	Yıllık Ort. 1996/95	Artış (%) 1997/96
Yurda Gelen Yabancı Sayısı (Bin Kişi)	7.727	8.700	9.700	12,6	11,5
Yurt Dışına Çıkan Vatandaş Sayısı (Bin Kişi)	3.981	4.300	4.600	8,0	7,0
Turizm Geliri (Milyon \$)	4.957	6.000	6.850	21,1	14,2
Turizm Gideri (Milyon \$)	911	1.200	1.350	31,6	12,5

Kongre turizmi çerçevesinde önemli bir organizasyon olarak, Dünya Turizm Örgütü 12. Genel Kurulu 1997 yılı sonbaharında İstanbul'da toplanacaktır.

1997 yılı kamu yatırımlarında turistik yollara, yat limanlarına, turizm alan ve merkezlerinin altyapısının geliştirilmesine öncelik verilecektir.

Turizmin yoğunlaştığı Ege ve Akdeniz bölgelerinde ortaya çıkan altyapı ve çevre kirliliği sorunlarının yerel yönetimlerle işbirliği halinde çözülmesini amaçlayan ATAK projesinin uygulaması 11 belediyede sürdürülecek, bu belediyelerle merkezi yönetim arasında finansman-organizasyon bütünlüğü sağlanacaktır.

Turizmde küçük ve orta ölçekli işletmelerin aralarında çağdaş hizmet verme yönünde işbirliğini ve verimliliği sağlayacak organizasyonların kurulması özendirilecektir.

Tanıtma, pazarlama ve turizm eğiti-minde özel sektör katkısının artışı özendirilecektir.

Yat limanları yapımında Yap-İşlet-Dev-ret Modelinin uygulanması yaygınlaştı-rılacaktır.

Gerek doğa ve çevrenin korunması ve değerlendirilmesi, gerekse turizm faaliyetleri açılarından büyük önemi olan Milli Parklardan, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı yatırımına devam edilecektir.

1997 Yılı Program Orman Bakanlığı tarafından turizm tesisi yapılması amacıyla orman alanlarında Orman Bakanlığı ile Turizm Bakanlığı arasında koordinasyon kurulması önem arz etmektedir. **İkinci Bölüm**

1997 yılında Turizm Bakanlığından belgeli yatak sayısının 350 bine, belediye belgeli yatak sayısının ise 300 bine ulaşacağı, ülkemize gelecek turist sayısının 9,7 milyona, turizm gelirinin 6.850 milyon dolara yükseleceği tahmin edilmektedir. Aynı yılda yurt dışına çıkacak Türk vatandaşları sayısının 4,6 milyona, turizm giderinin ise 1.350 milyon dolara ulaşması beklenmektedir.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevlerine ilişkin Kanun çalışmaları tamamlanacaktır.

Türkiye Seyahat Acenteleri ve Seyahat Acenteleri Birliği Kanununun günün koşullarına uygun hale getirilmesi çalışmaları sonuçlandırılacaktır.

Turistik Otelciler ve Turizm İşletmecileri Birliği Kanunu çalışmaları tamamlanacaktır.

Deniz Turizmi Birliği Kanunu çalışmaları tamamlanacaktır.

Turist Rehberleri ve Turist Rehber Odaları Kanunu çalışmaları sonuçlandırılacaktır.

Pansiyon İşletmeleri ve Türkiye Pansiyon İşletmecileri Birliği Kanunu çalışmaları tamamlanacaktır.

Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Özel Yasa düzenleme çalışmaları tamamlanacaktır.

Yat Turizmi Yönetmeliği yeniden düzenlenecektir.

Turizm personeli için Mesleki Niteliklerin Belgelendirilmesi Hakkında Sertifikasyon Kanunu çalışmaları yapılacaktır.

16. ÖZELLEŞTİRME

a) Mevcut Durum

Özelleştirme uygulamalarının yapıldığı geçen 10 yıllık dönemde, toplumun özelleştirmeye hazır olmaması, özelleştirmenin sosyal boyutuna ilişkin sorunların çözümlenememesi, gerekli yasal ve kurumsal düzenlemelerin yeterince yapılamaması, özelleştirmenin sadece mülkiyetin devri yönüne ağırlık verilerek yönetimin devri uygulamalarının denenmemesi sonucunda kamuoyu desteğinin sağlanamamış olması gibi nedenlerle, ülkemizde özelleştirme hedeflerine ulaşamamıştır.

Özelleştirmenin yasal altyapısı, daha önce çıkarılan ve Anayasa Mahkemesince iptal edilen yasal düzenlemelerdeki iptal gerekçeleri de dikkate alınarak ve geniş kapsamlı bir uzlaşma zeminine dayandırılarak 27.11.1994 tarih ve 4046 sayılı Kanun ile yeniden düzenlenmiştir.

4046 sayılı Kanun ile Türk Hava Yolları, T. C. Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası, Toprak Mahsulleri Ofisi Alkoloid Müessesesi ve Türkiye Petrolleri'nin hisselerinin yüzde 49'dan fazlasının özelleştirilmesi durumunda imtiyazlı hisse oluşturulması zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca, özelleştirme uygulamaları nedeniyle

işini kaybedenlere iş kanunları, diğer kanunlar ve toplu iş sözleşmelerinden doğan hakları dışında ek bir iş kaybı tazminatı bedeline karar verilmiştir.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

Özelleştirme kapsamına alınarak Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na (ÖİB) devredilen kuruluşların sayısı 1996 yılı Ağustos ayı sonu itibariyle 157'ye ulaşmıştır. Bu kuruluşlardan 90'ının sermayelerindeki kamu payının tamamı satılarak özel kesime devredilmiş, 9'u değişik nedenlerle özelleştirme kapsamından çıkarılmış, 1'i de tasfiye edilmiştir.

Halen özelleştirme kapsamında, 35'inde kamu payının yüzde 50'nin üzerinde olduğu 53 kuruluş ile 95/62 sayılı Özelleştirme Yüksek Kurulu Kararı gereğince 1997 yılının Şubat ayına kadar özelleştirilmelerine karar verilmiş olan Yeniköy, Kemerköy, Soma B ve Hamitabat elektrik santralleri ve bazı taşınmazlar bulunmaktadır.

Özelleştirme uygulamalarının başlangıcından 1996 yılı Ağustos ayı sonuna kadar, temettü geliri hariç, 287 milyon doları 1996 yılında olmak üzere toplam 3,1 milyar dolar tutarında özelleştirme gerçekleştirilmiştir. Buna karşılık 1995 yılı sonu itibariyle özelleştirme giderleri 3,2 milyar dolara ulaşmıştır.

6 Mayıs 1995 tarih ve 4107 sayılı Kanunla Türk Telekomünikasyon A.Ş.'ye ait hisselerin en çok yüzde 49'luk bölümünün devrine ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Bu kanun çerçevesinde yüzde 49'luk hissenin yüzde 10'luk bölümünün Posta İşletmesi Genel Müdürlüğüne bedelsiz olarak devredilmesi, yüzde 5'lik bölümünün PTT Yardım Sandığına, yüzde 34'ünün ise özel kesimdeki gerçek ve tüzel kişilere satılması öngörülmüştür. 14 Haziran 1995 tarihli

Özelleştirme Yüksek Kurulu Kararı ile Türk Telekomünikasyon A.Ş. hisselerinin yüzde 49'u özelleştirme kapsamına ve programına alınmıştır. Daha önce yürütmenin durdurulması kararı verilen 4107 sayılı Kanun'un iptal edilen bazı maddeleri Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçeleri de dikkate alınarak 4161 sayılı Kanun ile yeniden düzenlenmiştir.

1996 yılında; ihale veya satış prosedürü devam eden kuruluşlardan, Denizcilik İşletmeleri, D. B. Deniz Nakliyat ve TURBAN'a ilişkin işlemlerin tamamlanması beklenmektedir.

b) Amaçlar

Özelleştirme programının temel amacı, dünya piyasalarına entegre olma, AB'ye tam üyelik hedefi ve gümrük birliğine uyum sürecinde, ekonomide verimliliğin ve maliyet yapısının rekabet edebilir seviyelere getirilmesi ve serbest piyasa koşullarının sağlanmasıdır. Böylece, bir yandan sermayenin tabana yayılması ve teknolojik yenilenme sağlanırken, diğer yandan da kamu açıklarını azaltmak, kamunun mali piyasalar üzerindeki baskısını hafifletmek ve kamu borç stokunu düşürmek mümkün olabilecektir. Ayrıca, devletin işletmecilikten vazgeçmesiyle özel kesime daha geniş bir faaliyet alanı kalacağından, girişim özgürlüğüne, ekonomik hayata katılıma ve demokrasinin geliştirilmesine katkıda bulunulacaktır.

Özelleştirme programının uygulanmasında, rekabet ortamında faaliyet gösteren, nihai mal ve hizmet üreten, büyük ve acil yatırım gerektirmeyen, zarar eden ve güvenlik bakımından stratejik niteliği olmayan kuruluşlara öncelik verilecektir. Kısa sürede özelleştirilmesi mümkün olmayan kuruluşlar kapsamdan çıkarılarak orta vadede özelleştirmeye hazırlanacaktır.

1997 yılında, THY, TELEKOM, Sümer Holding, Türkiye Gemi Sanayii, ORÜS, HAVAŞ, PETKİM, KİT, POAŞ, ERDEMİR, Sivas Demir-Çelik, ETİBANK (bankacılık) ve PETLAS'da bulunan kamu hisseleri ile, TÜPRAŞ'a ait bazı rafinerilerin, 4 termik santralın, 2 çimento fabrikasının, 4 toprak grubu şirketin ve diğer bazı taşınmazların ihale hazırlıklarının tamamlanması ve kısmen veya tümüyle özelleştirilmeleri hedeflenmiştir. Bu çerçevede, 1 milyar doları TELEKOM GSM lisans, 3,3 milyar doları TELEKOM hisse, 1,6 milyar doları ÖİB portföyünde bulunan kuruluşlardan olmak üzere toplam 5,9 milyar dolar özelleştirme geliri elde edilmesi öngörülmektedir.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Enerji, ulaştırma ve telekomünikasyon sektörlerindeki özelleştirme uygulamalarında, rekabetçi bir yapının oluşturularak tüketici haklarının korunması ve gerekli yatırımların yapılmasını temin etmekle görevli olacak kurumsal yapıların oluşturulması için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

17. DEVLET İŞLETMECİLİĞİNDE YAPISAL DEĞİŞİM PROJESİ

a) Mevcut Durum

Uluslararası bağımlılığın arttığı ve ekonomimizin dışa açıldığı bir ortamda devlet işletmelerinin rekabetten uzak bir verimlilik ve maliyet yapısıyla çalışması, ekonominin rekabet gücünü olumsuz yönde etkilemektedir. Gümrük Birliği nedeniyle gümrük duvarlarının ve döviz kuru gibi koruma imkanlarının ortadan kalkmış olması, devlet işletmeciliğinde yapısal bir değişimi zorunlu kılmaktadır.

Özellikle KİT'ler, bir çok amacı aynı anda yüklenmiş olmaları sonucunda aşırı büyük, verimsiz ve hantal bir yapıya dönüş-

tükleri için, bir yandan kamu finansmanı, diğer yandan da serbest piyasanın işleyişi üzerinde olumsuzluklara yol açmaktadırlar.

b) Amaçlar

Ekonominin uluslararası alanda rekabet edebilecek bir yapıya kavuşturulması için, başta KİT'ler olmak üzere, genel ve katma bütçeli idarelere, sosyal güvenlik kuruluşlarına, döner sermayelere ve yerel yönetimlere ait işletmelerin verimlilik ve etkinlik ilkeleri gözönünde bulundurularak yeniden yapılandırılmaları temel amaçtır.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler
1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

KİT'lerde yönetim özerkliğini ve piyasa şartlarına uygun olarak çalışmayı sağlamak üzere, 233 sayılı KHK'de, merkezi yönetim ile KİT'lerin ilişkisinin sadece finansal ve ekonomik verimlilik ve etkinlik denetimi ile sınırlı tutulmasına, mevcut atama sürecinin değiştirilmesine, etkin bir performans değerlendirme sisteminin geliştirilmesine ve karar alma özerkliğinin sağlanmasına yönelik düzenlemelerin yapılmasına imkan verecek çalışmalar başlatılacaktır.

IV. BÖLGESEL DENGELERİN SAĞLANMASI**18. BÖLGESEL GELİŞME VE FİZİKİ PLANLAMA****a) Mevcut Durum Bölgesel Gelişme**

1990 Yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre binde 21,71 olan nüfus artış hızının refah düzeyinin artması ve eğitim düzeyinin yükselmesine paralel olarak 1996 yılında binde 16,80'e düştüğü tahmin edilmektedir. 1996 yılı ortası itibariyle toplam nüfusumuz ise 62,7 milyon olmuştur. Nüfusun en yoğun olduğu bölge Marmara Bölgesidir. Bunu sırasıyla İç Anadolu, Karadeniz, Ege ve Akdeniz Bölgeleri takip etmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin toplam nüfus içindeki payları ayrı ayrı yüzde 10'un altında seyretmektedir.

İmalat sanayiinde çalışanların yüzde 45,0'i sanayinin en yoğun olduğu Marmara Bölgesi'nde çalışmaktadır. Sivil işgücünün imalat sanayiinde ikinci yoğun olarak çalıştığı bölge ise yüzde 16,0 ile Ege Bölgesidir. Doğu Anadolu Bölgesi ise, bölgeler arasında son sırada yer almaktadır. Diğer yandan tarım sektöründe çalışan nüfusun en yoğun olduğu bölge Karadeniz Bölgesi'dir. Marmara Bölgesi ayrıca hizmet sektörü itibariyle en fazla çalışanın bulunduğu bölge özelliğini korumaktadır.

1996 Yılı Yatırım Programında toplam 155 adet küçük sanayi sitesi yer almıştır. Bunlardan 29'u Marmara Bölgesi'nde, 40'ı Karadeniz Bölgesinde, 16'sı Ege Bölge-sinde, 21'i İç Anadolu Bölgesinde, 21'i Ak-deniz Bölgesinde, 15'i Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, 19'u ise Doğu Anadolu Bölge-sinde bulunmaktadır. Toplam olarak 35.218 işyerinin bulunacağı bu Küçük Sanayi Sitelerinin

bitirilmesi ile 211.308 kişiye istihdam imkanı sağlanacaktır.

1997 Yılı Programı Hakkında Karadeniz Bölgesinde 65, Akdeniz Bölgesinde 50, Ege Bölgesinde 40, Marmara Bölgesinde 40, Akdeniz Bölgesinde 27, Doğu Anadolu Bölgesinde 24 ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 17 adet Küçük Sanayi Sitesi hizmete sunulmuş durumdadır.

İç Anadolu Bölgesinde 8, Ege Bölgesinde 9, Marmara Bölgesinde 6, Karadeniz Bölgesinde 5, Akdeniz Bölgesinde 4, Doğu Anadolu Bölgesinde 3 ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 2 olmak üzere toplam 37 Organize Sanayi Bölgesi tamamlanmıştır.

1996 Yılı Yatırım Programında etüd-proje aşamasında 33 adet, kamulaştırma aşamasında 30 adet, inşaat işleri devam eden 55 adet proje olmak üzere toplam 114 adet Organize Sanayi Bölgesi yatırımı yer almıştır. Etüd-proje, kamulaştırma ve inşaat aşamasında olan Organize Sanayi Bölgesi projelerinin 24'ü Marmara, 11'i Ege, 10'u Akdeniz, 18'i İç Anadolu, 16'sı Karadeniz, 12'si Doğu Anadolu ve 8'i ise Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer almıştır.

1996 Yılı Yatırım Programında yer alan Kalkınmada Öncelikli Yörelerdeki Organize Sanayi Bölgesi yatırımlarından 7 adedi tamamlanmış, 4 adedinin etüd proje çalışmaları, 20 adedinin ise inşaatları devam etmekte olup, 3 adedi kamulaştırma safhasında bulunmaktadır.

Bu projelerden Ağrı, Van, Organize Sanayi Bölgesi ile Elazığ Besicilik Organize Sanayi Bölgesi etüd çalışmaları tamamlanmış olup, kamulaştırma safhasında bulunmaktadır. Bitlis, Hakkari, Muş Organize Sanayi Bölgelerinin etüd çalışmaları devam

etmektedir. Diğer taraftan, Adıyaman, Bartın, Batman, Bingöl, Ereğli (Zonguldak), Karabük, Kastamonu, Siirt, Sinop, Tunceli ve Yozgat Organize Sanayi Bölgelerinin kamulaştırma işlemleri 1995 yılında tamamlanmış olup inşaatlarına devam edilmektedir. Ayrıca devam eden projelerden Amasya Organize Sanayi Bölgesinin inşaatının 1996 yılında tamamlanması beklenmektedir.

Türkiye’de kamuya ait 53, Vakıflara ait 8 olmak üzere toplam 61 üniversite bulunmaktadır. Bunlardan 20’si Marmara Bölgesinde, 14’ü İç Anadolu Bölgesinde, 8’i Ege Bölgesinde, 6’sı Akdeniz Bölgesinde, 5’i Karadeniz Bölgesinde, 5’i Doğu Anadolu Bölgesinde, 3’ü ise Güneydoğu Anadolu Bölgesinde faaliyet göstermektedir.

1994-1995 öğretim yılında yükseköğretim kurumlarında okuyan öğrenci sayısı, açıköğretim dahil, 1.107.320’ye ulaşmıştır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde bulunan 8 üniversitede ise toplam 59.594 öğrenci öğrenime devam etmiştir.

Bingöl-Muş Kırsal Kalkınma Projesi kapsamında Haziran 1996’ya kadar 157 hektarlık sulama tesisi, 11 köy ünitesine içmesuyu tesisi, 222 km. köyyolu tesviyesi, 308 hektarda ağaçlandırma ve 6911 hektarda enerji ormanı gerçekleştirilmiştir. Yozgat Kırsal Kalkınma Projesinde ise aynı tarihe kadar 22 köy ünitesine içmesuyu tesisi, 846 hektarlık sulama tesisi yapılmıştır. Ayrıca, 2985 hektar alan ağaçlandırılmış ve 550 hektar alanda enerji ormanı tesis edilmiştir.

Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) kapsamında şimdiye kadar 7 adet baraj, 2 adet hidroelektrik santral ve 10 adet sulama projesi tamamlanmıştır. Tamamlanan Karakaya ve Atatürk Barajları hidroelektrik santrallerinden Ağustos 1996 itibariyle toplam 100.478 milyon KWh enerji elde edilmiştir.

Fırat Havzasında yer alan Şanlıurfa T-2 Tünelinin ise 1997 yılında tamamlanması öngörülmüştür.

1997 Yılı Programı Dicle Havzasındaki diğer inşaatı hızla devam eden Kralkızı Barajının 1997 yılında tamamlanmıştır. Gövde inşaatı tamamlanan Dicle Barajının Mart 1997'de, yine gövde inşaatı tamamlanan Batman Barajının ise Nisan 1999'da hizmete açılması için çalışmalara devam edilmektedir.

Yap-İşlet-Devret modeli ile gerçekleştirilecek olan Birecik Barajının inşaatına başlanmıştır. Çalışmalar hızla devam etmektedir.

Karkamış Barajının inşaatına başlanmıştır. Birinci aşama derivasyon seddesi tamamlanmıştır.

Cizre ve Ilısu Baraj ve Hidroelektrik Santralleri Projeleri ihale çalışmaları 1997 yılında tamamlanacaktır.

Çamgazi sulaması ile Bozova Merkez ve Belkıs-Nizip pompaj sulamalarının inşaatlarına başlanmıştır.

Zonguldak-Bartın-Karabük Bölgesel Gelişme Projesi Durum Analizi, Bölgesel Gelişme Planı, Ön Fizibilite ve Fizibilite Etüdları tamamlanmıştır. Proje ile bölgenin ekonomik ve sosyal gelişmesinin uzun dönemli olarak gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.

Yeşilirmak ve kollarının kapsadığı havzada kirliliğin, su taşkınlarının ve erozyonun önlenmesi, sosyal ve ekonomik gelişmenin sağlanması amacıyla Yeşilirmak Havzası Gelişim Projesi çalışmaları başlatılmıştır.

Fiziki Planlama ve Kentleşme

1996 yılında kentleşme oranının yüzde 62,6, kentleşme hızının ise yüzde 4,6 olacağı tahmin edilmektedir.

Kentleşmenin ağırlıklı olarak yoğunlaştığı bir milyonu aşan nüfuslu kentlerin toplam kent nüfusu içindeki payının yüzde 46,7'ye, toplam nüfus içindeki payının yüzde 30,1'e ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Kentsel alanlarda mevcut olan altyapı ve sosyal hizmet yetersizlikleri, özellikle büyük kentlere yönelen göçler nedeniyle daha belirgin hale gelmektedir. Bu durumun doğal sonucu olarak çevre koşullarında olumsuzluklar artmakta, kaçak yapılaşma ile ekonomik ve sosyal yaşama uyum sorunları devam etmektedir.

Yerel yönetimlerin uzun vadeli ve programlanmış ana planlar üretememesi, sorunların mevzii planlar ile çözümlenmesine sebep olmakta ve bu durum kentleşme sürecindeki yapılanmayı olumsuz yönde etkilemektedir.

Kentsel alanlarda arazi kullanım oranlarına ilişkin yapılmış çalışmalar kentsel planların sadece konut ağırlıklı düşünüldüğünü, yeşil alan, yol, eğitim, sağlık gibi diğer tüm kullanım alanlarının gelişmiş ülke değerlerinin oldukça altında bulunduğunu göstermektedir.

Kentsel gelişmenin ve yatırımların yönlendirilmesinde önemli bir araç olan Çevre Düzeni Planlarına olan ihtiyaç önemini korumaktadır.

Kırsal Alana Götürülen Hizmetler

Sosyal altyapı hizmetleri çerçevesinde kırsal alana götürülmekte olan şebekeli içmesuyu sistemlerinin yaygınlaştırılmasına duyulan ihtiyaç devam etmektedir. Ayrıca, çevre ve insan sağlığını olumsuz yönde etkileyen ve şebekeli içmesuyu yapımının yaygınlaşması ile önem kazanan kanalizasyon ve atıksu tesislerinin eş zamanlı olarak götürülmesi önem kazanmaktadır.

Kırsal alan yerleşim düzeninin planlanması ve altyapı hizmetlerinin daha etkili olarak götürülmesinin sağlanması amacıyla başlatılan merkez köylerin yeniden belirlenmesi çalışmaları tamamlanmıştır.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

Enerji ve sulama amaçlı baraj inşaatlarının hızlanması, çok sayıda ailenin yaşadığı köy ve mezralarda baraj gölü altında kalan taşınmaz mal varlıklarının kamulaştırılması ve bu durumdaki ailelerin yeniden iskan ihtiyacını artırmıştır. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yaşamakta olan göçer ailelerin yerleşme talepleri artmakta ve önem kazanmaktadır.

Kırsal alanda yaygınlaşarak işlevlerini sürdüren kooperatif ve birliklerin, ve her türlü girişimciliğin geliştirilmesi etkinleştirilmesi ve desteklenmesi önemini korumaktadır.

Konut

Konut üretiminin konut ihtiyacına cevap verecek seviyede olmaması sebebiyle kaçak yapılaşma ve gecekondü sorunu önemini artırarak devam ettirmektedir. 1995 yılında konut ihtiyacının 432.000 olarak hesaplanmasına karşın yapı kullanma izni alan konut sayısı 249.015 adet olarak gerçekleşmiştir.

Toplu Konut İdaresi'nce 1995 yılında yeni kredi açılan konut sayısı 30.416 adet olarak gerçekleşirken, bu sayı 1996 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla 20.121 adet olmuştur. Geçmiş yıllarda kredilendirilen konutlardan 47.702 adedi 1995 yılında tamamlanmış, 1996 yılı Ağustos ayında biten konut sayısı 27.542'dir. Halen inşaatı devam eden konut sayısı 99.872'dir.

Toplu Konut İdaresi tarafından İdare arsaları üzerinde bugüne kadar 32.643 adet konut inşa edilmiştir.

Belediye arsaları üzerinde toplu konut ve kentsel çevre üretimi ile ilgili olarak 29 belediyede 18.827 adet konut için uygunluk belgesi verilmiştir. İnşaatı başlayan konut sayısı ise 9.189 adettir. Bunun 838'inin 1995 yılında, 937'sinin ise 1996 yılında inşaatına başlanmıştır.

Dünya Bankası kredisinden de yararlanılarak Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 10.000 adet düşük maliyetli konut üretimi için Toplu Konut İdaresi tarafından çalışmalar sürdürülmektedir.

11 Temmuz 1995 tarihinde yürürlüğe giren toplu konut tasarruf sistemi ile ilgili uygulamaya başlanılamamıştır.

Lojmanların satışına da imkan veren 4182 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşların Taşınmaz Mallarının Satışı Hakkında Kanun yürürlüğe konmuştur.

95/7750 sayılı Tabii Afet Nedeniyle Hayatını Kaybeden, Sakat Kalan ve Filen Oturduğu Konutları veya Kullandıkları İşyerleri Hasar Görenlere Yapılacak Yardımlara Dair Karar 1.1.1995 tarihinden geçerli olmak üzere 30 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Arsa ve finansman konusu konut arz ve talebinin ana meselesi olup sorun alanları olarak önemini devam ettirmektedir.

b) Amaçlar Bölgesel Gelişme

1996 yılında başlatılan ve tüm bölgeleri içeren temel çalışmalara devam edilerek, bölgelerin özellikleri farklılıkları gelişmişlik düzeyleri ve temel sorunları ile potansiyellerinin belirlenmesine devam edilecektir.

İllerin temel yönetim birimleri olduğundan hareketle tüm kamu hizmetlerinin halka daha etkin ulaşması açısından illerin güçlendirilmesi ve bölge planlama ilkeleri çerçevesinde İl Gelişme Planları hazırlanması çalışmaları ile devam edilecektir. Bu çerçevede istatistiksel verilerin toplanması ve değerlendirilmesi çalışmaları sürdürülecektir.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri başta olmak üzere, yerleşmelerin çok dağınık olduğu yörelerimizde yapılacak kamu yatırımlarında, seçilecek bölgesel gelişme merkezlerine öncelik verilmeye devam edilecektir. Bu merkezlerin çevrelerindeki daha alt kademe yerleşme merkezlerine de hizmet verecek şekilde sosyal, fiziki ve teknik altyapı yatırımları ile donatılmaları sağlanacaktır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri başta olmak üzere, ülkenin göreceli olarak geri kalmış yöreleri için, kaynakları ve gelişme potansiyelleri gözönünde bulundurularak bölgesel gelişme projeleri hazırlanacaktır.

Bu çerçevede Amasya, Samsun, Tokat, Çorum ve Yozgat illerinin yer aldığı bölgede su taşkınlarının, erozyonun önlenmesini ve ekonomik gelişmenin hızlandırılmasını amaçlayan Yeşilirmak Havzası Bölgesel Gelişme Projesi uygulamaya konulacaktır.

Bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılmasında bir araç olarak kırsal kalkınma projeleri uygulamalarına devam edilecektir.

Kalkınmada Öncelikli Yörelerde, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde önem arzeden hızlı demografik gelişmeler ve işsizlik sorunlarını çözebilmek amacıyla, yerel kaynakları değerlendirecek tarımsal gelişme projeleri hazırlanmasına devam edilecektir. Bu kapsamda, hayvancılık ve sulu tarıma dayalı alanlarda meyve-sebze ve katma değeri yüksek sınai bitkilerin yetiştirilmesi ve bunları işleyecek olan kırsal

sanayilerin kurulması desteklenecek, kırsal üretken istihdam artırılacak ve başta konut sektörü olmak üzere emek yoğun projeler uygulamaya konulacaktır.

Özel sektörün Kalkınmada Öncelikli Yörelerde yatırım yapmasını özendirmek ve bu yörelerdeki tesislerin verimli bir şekilde işletilmesini sağlamak amacıyla yapılacak kamu yatırımları, uygun talep eşliğine ulaşabilecek nitelikteki bölgesel gelişme merkezlerinde yoğunlaştırılacaktır.

Kalkınmada Öncelikli Yörelerdeki il özel idareleri ve belediyelerin tarım, imalat sanayii, turizm ve diğer kamu hizmetleri sektörlerindeki projeleri, yeterli kaynak ayrılarak desteklenmeye öncelikli olarak devam edilecektir.

Kalkınmada Öncelikli Yörelerin dış pazarlara ihracat imkanları geliştirilecektir. Bu konuda komşu pazarlara öncelik tanınacak, sınır ticaretinin ve serbest bölgelerin geliştirilmesine devam edilecektir.

Bu projelerden Ağrı, Van, Organize Sanayi Bölgesi ile Elazığ Besicilik Organize Sanayi Bölgesi etüd çalışmaları tamamlanmış olup, kamulaştırma safhasında bulunmaktadır. Bitlis, Hakkari, Muş Organize Sanayi Bölgelerinin etüd çalışmaları devam etmektedir. Diğer taraftan, Adıyaman, Bartın, Batman, Bingöl, Ereğli (Zonguldak), Karabük, Kastamonu, Siirt, Sinop, Tunceli ve Yozgat Organize Sanayi Bölgelerinin kamulaştırma işlemleri 1995 yılında tamamlanmış olup inşaatlarına devam edilmektedir. Ayrıca devam eden projelerden Amasya Organize Sanayi Bölgesinin inşaatının 1996 yılında tamamlanması beklenmektedir.

1996 Yılı Yatırım Programında, Güneydoğu Anadolu Projesi hariç, yeralan

1997 Yılı Programı İkinci Bölüm

sulama projelerinin 29'u Doğu Anadolu Bölgesinde, 40'ı Akdeniz Bölgesinde, 46'sı Ege Bölgesinde, 33'ü Akdeniz Bölgesinde ve 20'si Marmara Bölgesinde bulunmaktadır. Bu projeler tamamlandığında 2,7 milyon hektar arazi sulanmaya başlanacaktır.

Bu projelerin ve GAP'ın 2000'li yıllarda tamamlanması ile 4,4 milyon hektar arazi daha sulanabilir hale gelecektir.

Çok amaçlı bölgesel kalkınma projesi olarak yürütülen Güneydoğu Anadolu Projesi çalışmalarına ve uygulamalarına terminine uygun olarak devam edilecektir.

Şanlıurfa-Harran Ovasında program döneminde 45 bin hektar arazinin sulanması sağlanacaktır.

Yap-İşlet-Devret modeli ile gerçekleştirilecek olan Birecik Barajının inşaatına hızla devam edilecektir.

Karkamış Barajının inşaatına devam edilecektir.

Cizre ve Ilısu Baraj ve Hidroelektrik Santral projelerine 1997 yılında devam edilecektir.

Çamgazi sulaması, Bozova Merkez ve Belkıs-Nizip pompaj sulamalarının inşaatlarına devam edilecektir.

GAP yöresinde tarla içi hizmetleri ile sulama hizmetlerinin uyumlu hale getirilmesi çalışmalarına devam edilecek, bölge çiftçisinin eğitimi, arazi toplulaştırma ve sulama faaliyetleri sürdürülecektir.

GAP Bölgesinde bulunan 21 adet Küçük Sanayi Sitesinde üstyapı ve 15 adet Küçük Sanayi Sitesinde de altyapı çalışmalarına devam edilecektir.

Diğer bölgelere göre orman varlığı az olan GAP bölgesinde barajların ekonomik ömürlerinin uzatılmasının sağlanması ve aynı zamanda istihdam imkanlarının artırılması amacıyla enerji ormanı tesisi, ağaçlandırma, fidan ve tohum üretimi, mera ıslahı ve erozyon kontrolü çalışmalarına devam edilecektir.

Nüfus artış hızının nispeten yüksek olduğu bölgelerde aile planlaması çalışmalarına özel önem verilecektir.

Fiziki Planlama ve Kentleşme

1997 yılında kent nüfusunun 41,4 milyona, kent sayısının 269'a ulaşacağı, kentleşme hızının yüzde 4,8, kentlerde yaşayan nüfusun toplam nüfusa oranını gösteren kentleşme oranının ise yüzde 64,5 olacağı tahmin edilmektedir.

Organize Sanayi Bölgelerinin yurdun her tarafına yayılması hedef alınacaktır.1997 yılında tamamlanması planlanan 9 adet Organize Sanayi Bölgesi kapsamında yaklaşık 2.615 Hektar alan sanayinin hizmetine sunulmuş olacaktır.

Özellikle büyükşehirlerde yoğunlaşan göçün orta büyüklükteki yerleşim birimlerine yönlendirilmesi için gerekli tedbirler uygulamaya konulacaktır.

Mekanda sağlıklı gelişmenin gerçekleştirilebilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Kırsal Alana Götürülen Hizmetler

Kırsal alandaki yerleşim birimlerinin içme ve kullanma suyu ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla, yaklaşık 2.500'ü yeni yapım, 5.000'i ise şebeke yenileme, bakım, onarım ve limit yapım olmak üzere toplam 7.500 üniteye içmesuyu hizmeti götürülecektir.

Kırsal yerleşmelerde kanalizasyon ve arıtma sistemlerinin yaygınlaştırılmasına devam edilecek ve 1997 yılında 500 yerleşim birimine kanalizasyon hizmeti götürülecektir.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

Göçmen, göçer ve yeni yatırımlar sonucu yerleri kamulaştırılan ailelerin iskanının sağlanmasına devam edilecek ve

1.260 ailenin iskanı gerçekleştirilecektir.

Tarımsal potansiyelin değerlendirilmesi, girişimciliğin desteklenmesi ve kırsal alanda sosyo-ekonomik gelişmenin hızlandırılması politikaları doğrultusunda kooperatiflere teknik ve mali destek uygulamalarına devam edilecek ve tarımsal amaçlı 10 kooperatifin rehabilitasyonu için destek sağlanacaktır.

Tarıma dayalı ve tarım dışı kırsal sanayii geliştirmeye yönelik teşvikler ve danışmanlık hizmetleri artırılarak sürdürülecektir.

Konut

Kırsal kesimden kentlere olan hızlı göçün yarattığı olumsuzlukların giderilmesi ve kentlerdeki barınma sorununa sağlıklı bir çözüm getirilmesi amacıyla arsa üretimi ve toplu konut uygulamalarının desteklenmesine devam edilecektir.

Toplu Konut İdaresi'nce kendi arsaları üzerinde sürdürülmekte olan konut yapımına 1997 yılında da devam edilecektir.

1997 yılında yapı kullanma ruhsatı alacak konut sayısının 250.000 civarında olacağı tahmin edilmektedir.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

3360 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda gerekli değişiklikler yapılarak, özel idareler güçlendirilecektir. Bu kapsamda hizmet üretiminde etkinliği artırmak ve kaynakların rasyonel kullanımını sağlamak amacıyla,

kamu hizmetlerinin halka en yakın yönetim birimlerince yerine getirilmesi ilkesi çerçevesinde turizm, çevre, kültür, spor, köy hizmetleri ve sosyal hizmetlere öncelik vererek, merkezi yönetim tarafından sağlanmakta olan bazı hizmetlerin İl Özel İdarelerinden başlamak üzere mahalli idarelerin yetki ve sorumluluğuna bırakılması hedeflenecektir.

3360 Sayılı Kanun'da yapılacak değişiklikle; Valiliklerin, il yönetiminde uzmanlık bilgi ve deneyiminden yararlanabilecekleri ve proje geliştirme çalışmalarında değerlendirebilecekleri elemanların istihdamı kolaylaşacaktır. Böylece, ihtiyaç duyulan elemanların il planlama faaliyetlerinde çalıştırılmaları imkanı getirilecektir.

1580 Sayılı Belediye Kanunu günün ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenecek, bu konudaki çalışmalar kısa zamanda sonuçlandırılarak, belediyelerin yetki ve sorumlulukları, yerinden yönetim ilkesi çerçevesinde artırılacaktır. Böylece belediyeler düzeyinde kaynakların en verimli kullanımını sağlayacak düzenlemeler ve tedbirler getirilecektir.

Planlama ve uygulama sürecinde yaşanan yetki karmaşasının önlenmesi için merkezi ve yerel yönetimler arasında plan hazırlanması ve uygulanması hususunda yetki ve sorumluluk sınırlarını belirleyen düzenlemeler yapılacaktır.

İslah İmar Planlama uygulamasının mahzurlarını giderici yasal düzenlemelere gidilecektir.

Organize Sanayi Bölgelerinin kuruluş ve işletilmesindeki aksaklıkları gidermek için ihtiyaç duyulan yasal düzenlemeler tamamlanacaktır.

Kırsal alanda dağınık yerleşimin düzenlenmesini, göçmenlerin göçerlerin ve yerleri kamulaştırılanların yerleştirilmesini sağlamak için 2510 sayılı İskan Kanunu'nun yeniden düzenlenmesi çalışmaları tamamlanacaktır.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

Kırsal alanda Merkez Köy olarak belirlenen yerleşmelere işlevsellik kazandırılması amacıyla başlatılan mevzuat düzenleme çalışmaları tamamlanacaktır.

Konut arz ve talebine yeterli kaynak sağlamak üzere rekabetçi piyasa koşulları içinde yeni finans imkanları ve kurumları geliştirilecek, yapı tasarruf sandığı sistemi uygulamalarına batı standartları ölçeğinde geçilebilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısı ile Alınacak Tedbirler İle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun yeniden düzenlenecektir.

Kat Mülkiyeti Kanunu site yönetimini de içine alacak şekilde yeniden düzenlenecektir.

775 sayılı Gecekondu Kanunu günün şartlarına uygun olarak yeniden düzenlenecektir.

19. METROPOLLERLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

a) Mevcut Durum

Metropollere büyük bir yük getiren göç olgusunun dengelenebilmesi için ülke genelinde gelişme kutuplarının desteklenmesi ihtiyacı önemini korumaktadır.

Hızlı artan konut ihtiyacını karşılamak, gecekondu ve kaçak yapılaşmayı önlemek amacıyla, metropollerin yakın çevrelerinde kentsel gelişme alanlarının planlama çalış-

maları yapılmaktadır. Bu çalışmalara paralel olarak kent içinde ve çevresinde toplu konut uygulamalarına devam edilmiştir.

İstanbul'da sanayinin kent dışına taşınmasının özendirilmesine devam edilmiştir.

Ulaşım ve trafik sorununun çözümünde önem taşıyan İstanbul ve Ankara Metrolarının inşaatlarına devam edilmiş, Ankara Raylı Sistem (Ankaray) projesi bitirilerek hizmete açılmıştır.

Atatürk Havalimanı Gelişim Etüdü çalışmalarına devam edilmiştir.

İstanbul Anadolu Yakasında yapılacak olan ve ana pist, apron, taksiruttan oluşan altyapı tesisleri ile 3 milyon yolcu/yıl kapasiteli terminal binası ve kargo binasından oluşan Kurtköy Havaalanı etüd çalışmaları ve arazinin devri ile ilgili görüşmeler devam etmektedir.

Metropollerde doğalgaz kullanımının yaygınlaştırılması ile ilgili çalışmalara devam edilmiştir.

Büyük Melen Projesi devreye girene kadar İstanbul'un su ihtiyacını karşılamak üzere planlanan Yeşilçay Sistemi, İstanbul'a yılda yaklaşık 145 milyon m³ su kazandıracaktır.

Bu Proje kapsamında; Sungurlu-İsaköy regülatörleri, tünel ve açık kanal inşaatı ile çelik gömlekli ön gerilimli beton boru ve özel parça imalatı inşaatı iş grupları 1996 yılında ihale edilmiştir. İsaköy pompa merkezi, terfi hattı ve denge bacası inşaatı ile Yeni Emirli arıtma tesisi inşaatı iş grupları ise ihaleye çıkarılmıştır.

İstanbul'un uzun vadeli içmesuyu ihtiyacını karşılamak amacıyla yürütülen Büyük Melen Projesi ile ilk aşamada İstanbul'a yılda 268 milyon m³ su verilecektir. Daha

sonraki aşamalar ise 2040 yılına kadar olan içme ve kullanma suyu ihtiyacını karşılayacaktır.

1997 Yılı Programı 2000 yılına kadar planlanan Büyük Melen Sistemi'nin birinci aşamada müşavirlik ihalesi 1996 yılında yapılmış olup, bu aşamada toplam 145 km. çelik boru, 17 km çelik gömlekli öngerilmeli beton boru döşenecektir.

İstanbul'un mevcut kanal ve atıksu tasfiye tesisleri yetersizdir. Atıksuların ancak yüzde 25'i toplandıktan sonra ön arıtmadan geçirilerek denize deşarj edilmektedir. 1996 yılı içinde yaklaşık 20 km. atıksu şebeke kanalı ve 6 km. atıksu kollektörü yapılmıştır. İstanbul'un mevcut atıksu şebekesi yaklaşık 6800 km. olup, 1400 km. daha yeni kanal şebekesi yapılması gerekmektedir.

Tekstil ve hazır giyim sektörünün dünya ile entegrasyonunu sağlamaya yönelik İstanbul Dünya Ticaret Merkezi Projesi kapsamında 9800 m2 kapalı alana sahip İkinci Fuar Binası 1996 yılında hizmete girmiştir.

b) Amaçlar

İstanbul metropolünü de içine alan tüm Marmara Bölgesi için Marmara Bölgesi Gelişme Projesi etüd çalışmaları 1997 yılında başlanacaktır.

Bölgesel Gelişme Planlarının yanısıra bu planlarla uyumlu olarak fiziki plan çalışmaları da yapılacaktır. Bu çerçevede geliştirilecek ticaret, sanayi ve konut politikaları ile çevre ve mekan kaliteleri korunacak ve kentsel büyüme denetim altına alınacaktır.

Metropollerde merkezdeki yoğunlaşmanın önlenmesi, özellikle İstanbul'un kentsel fonksiyonları itibariyle çok merkezli bir yapıya

kavuşturulması için planlama çalışmalarına devam edilecektir.

İstanbul'un planlı gelişmesine yönelik çalışmalara devam edilecek, sosyal, kültürel ve ekonomik fonksiyonları güçlendirilecektir.

İstanbul ve çevresinde önemli bir sorun haline gelen sanayi tesislerinin bölge dışına taşınması özendirilmeye devam edilecek, bu çerçevede İstanbul ve çevresinde bazı sektörlerde yatırım teşviklerinde sınırlamalar getirilecektir.

İstanbul'da kentiçi yolcu taşımacılığının karayolu ağırlıklı durumundan çıkartılarak denizyolu ve raylı ulaşım sistemlerinin payını artırmak üzere, Kentiçi Ulaşım Master Planıyla ilgili etüd çalışmalarına devam edilecektir.

Atatürk Havalimanı Gelişim Etüdü ile İstanbul Anadolu Yakası Havaalanı Etüdü çalışmaları 1997 yılında tamamlanacak şekilde programlanmıştır.

Ulaşım ve trafik sorununun çözümünde önem taşıyan İstanbul ve Ankara metrolarının inşaatlarına devam edilecektir.

İstanbul şehir merkezindeki deniz trafiği yükünün azaltılmasına yönelik olarak Marmara Denizi Liman Geliştirilmesi Ana Plan Etüdü yapılmaktadır. Derince Limanının kullanım kapasitesinin artırılması bu etüt sonuçlarına göre değerlendirilecektir.

İstanbul'un uzun vadeli içmesuyu ihtiyacını karşılamak amacıyla yürütülen Büyük Melen Projesinin inşaatına 1997 yılında başlanacaktır.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

İstanbul Dünya Ticaret Merkezi Projesi kapsamında 10 bin m2 kapalı alana sahip Üçüncü Fuar Binasının inşaatına 1997 yılında başlanacaktır.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler:

775 Sayılı Gecekondu Kanunu'ndaki cezai hükümlerin gecekondu ve imara aykırı yapılaşmayı önlemede yaptırım gücü kalmamıştır. Kamu kurum ve kuruluşlarına ve gerçek kişilere ait arazilerin rızasız ve zor kullanılarak ele geçirilmesinin önlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda caydırıcı önlemlerin uygulamaya konması, belediyelere arsa sağlanmasının yeniden düzenlenmesi amacıyla 775 Sayılı Kanun'da gerekli değişiklikler yapılacak ve belirtilen Kanun güncelleştirilecektir.

İlçe belediyelerince yapılan uygulama imar planlarının büyükşehir belediyeleri tarafından onaylanması aşamasında doğan aksaklıkların giderilmesi için 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda imar planlarının onaylanmasına ilişkin sürelerin belirtilmesine yönelik gerekli değişiklik yapılacaktır.

V. ÇEVRENİN KORUNMASI VE GELİŞTİRİLMESİ**20. ÇEVRE İLE İLGİLİ KURUMSAL DÜZENLEMELER****a) Mevcut Durum**

Başta Çevre Kanunu olmak üzere çevre yönetimi ile ilgili mevcut mevzuattaki eksiklik, uyumsuzluk ve tekrarların giderilmesi, mevzuatın uygulanmasında istenilen başarıyı sağlayabilmek üzere Çevre Bakanlığı'nın gerek merkezi düzeyde gerekse il müdürlükleri düzeyinde gerekli teknik donanım ve nitelikli personel ihtiyacının tamamlanması önemini korumaktadır. Denetleme ve yaptırım konusunda mevcut mevzuata göre önemli yetkileri olan Belediyeler ve Mülki İdareler de teknik donanım ve nitelikli personel yetersizliği nedeniyle bu yetkilerini etkili bir şekilde kullanamamaktadırlar. Çevre Bakanlığı bünyesinde çevre izleme ve ölçüm altyapısı oluşturulması ve çevre ölçüleri ve standartlarında uluslararası seviyeye erişmek üzere gerekli donanım, nitelikli personel ile güçlendirilecek çevre referans laboratuvarı kurma çalışmalarının program dönemi sonunda tamamlanması beklenmektedir.

Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği gereğince Çevre Bakanlığı koordinasyonunda oluşturulmuş olan Atık Yönetimi Komisyonu çalışmalarına başlamıştır.

Çevre Bakanlığı'nın kuruluş ve görevleri hakkında çıkarılmış olan 443 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname çerçevesinde oluşturulacak Yüksek Çevre Kurulu'nun öncelikli çalışma alanlarını belirlemek üzere Çevre Bakanlığı koordinasyonunda kurulan Çevre Teknik Komitesi çalışmalarını sürdürmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı doğrultusunda etkin bir çevre yönetimi sağlamak üzere Dünya Bankası'nın mali desteği ile Devlet Planlama Teşkilatı

Müsteşarlığı koordinasyonunda sürdürülmekte olan Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı çalışmalarında önemli mesafe kaydedilmiş olup hazırlanan nihai raporların değerlendirilmesi aşamasına gelinmiştir.

1997 Yılı Programı

İkinci Bölüm

b) Amaçlar

Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı doğrultusunda çevre politikalarının ekonomik ve sosyal politikalara entegre edilerek çevre ve kalkınmanın uyumlaştırılmasını sağlamak üzere başlatılan çalışmalara devam edilecektir.

Etkili ve eşgüdüm içinde çalışan bir çevre denetim sistemi getirilerek çevre yönetiminde başarıya ulaşmada önemli adımlar atılmasını sağlaması beklenen Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı çalışmaları tamamlanarak sonuçları uygulamaya konulacaktır.

Kıyı alanları yönetimi için ulusal bir strateji ve metodoloji oluşturulacak ve bölgesel pilot çalışmalar sonuçlandırılacaktır.

Ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde gerekli yasal sistemi oluşturmak amacıyla Acil Müdahale Kanunu'nun çıkarılması sağlanacaktır.

Dünya Bankası desteğiyle hazırlanan Marmara Denizi ve Boğazlarda Deniz Araçlarından Kaynaklanan Kirlenmenin Önlenmesi Projesi sonuçları uygulamaya konacaktır.

Orta Asya ve Kafkas ülkelerinin çevresel ihtiyaçlarına ve önceliklerine cevap vermek amacıyla, Türkiye'de bir Bölgesel Çevre Merkezi kurulması çalışmalarına başlanacaktır.

1992 yılında Rio De Janeiro'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda alınan kararların

uygulanması ve izlenmesi amacıyla ve ilgili tüm kuruluşların katılımıyla oluşacak Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu çalışmaları sürdürülecektir. Önemli Biyolojik Çeşitlilik unsurlarının özellikle nesli tehlikede olan türlerin bölgesel bazda envanteri hazırlanacaktır.

Avrupa Birliği ile Türkiye arasında ticareti yapılan mallara uygulanabilecek tarife dışı engellemelerin önlenmesi amacıyla, Türk Standartları Enstitüsü ile işbirliği yapılarak ürün ve çevre kalitesine ilişkin ölçümlerde analitik güvenilirliği sağlayacak laboratuvar çalışmalarının esasları belirlenecektir.

Tehlikeli atıkların arıtımı ve bertarafı için ulusal uygulama planı hazırlanacaktır.

Kıyı alanlarında faaliyet gösteren ve toksik, biyoakümülatif ve kalıcı özelliklere sahip maddeleri içeren deşarjları yapan sektörlerin, bu deşarjlarını izlemek, azaltmak ve ulusal mevzuat ve uluslararası yükümlülüklerimiz çerçevesinde belirlenen sùrelerde ortadan kaldırmak amacıyla uyum planları hazırlanacaktır.

Egzos gazlarından kaynaklanan hava kirliliğinin önlenmesi için ölçüm, denetim, yakıt iyileştirme, teknolojik değışim ve trafik düzenlemeleri konusunda yapılan çalışmalar geliştirilecek ve köklü tedbirler alınacaktır.

c) Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

Çevre Kanunu, günün ihtiyaçlarını karşılamak ve kuruluşlar arasındaki yetki ve sorumluluk dağılımını netleştirmek üzere yeniden düzenlenecektir.

Turizmi Teşvik Kanunu'nda turizm yatırımlarında doğal çevrenin korunmasını

sağlamak üzere yeniden düzenleme çalışmaları başlatılacaktır.

1997 Yılı Programı Orman Kanunu'nda doğal kaynakların korunması ve geliştirilmesi ve tahribatını önleyecek şekilde yeniden düzenlenmesi çalışmaları başlatılacaktır. **İkinci Bölüm**

Kıyı Kanunu'nun topografik koşullar ve doğal kaynaklar dikkate alınacak şekilde yeniden düzenlenmesi için çalışmalar başlatılacaktır.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda kültür varlıklarını korumanın yanında tabiat varlıklarının da korunması doğrultusunda düzenleme yapılacaktır.

Çevre Kanunu kapsamında çıkarılmış olan Hava Kalitesinin Korunması, Su Kirliliği Kontrol, Gürültü Kontrol, Çevresel Etki Değerlendirme ve Çevre Kirliliğini Önleme Fonu Yönetmeliklerinin revizyon çalışmaları tamamlanacaktır.

Çevre istatistiklerinin derlenmesi, değerlendirilmesi, veri tabanlarının oluşturulması için ihtiyaç duyulan kurumsal yapılanma sağlanacaktır.

Çevre Bakanlığı bünyesinde Çevre Ölçümleri ve Standartları Enstitüsü'nün kurulması için hazırlık çalışmaları yapılacaktır.

Çevre sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesi, çevre öğelerinin geliştirilmesi ve zenginleştirilmesi, çevre önceliklerinin ulusal, yerel ve bölgesel ölçekte belirlenmesi amacıyla hazırlanmakta olan Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı doğrultusunda öngörülen hukuksal ve kurumsal düzenlemelerin idari ve teknik altyapı çalışmaları başlatılacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I. MAKROEKONOMİK GELİŞMELER VE PROJEKSİYONLAR

1. GSMH BÜYÜMESİ VE ÜRETİM

1995 yılının ikinci çeyreğinden itibaren tekrar büyüme sürecine giren ekonomi, bu eğilimini 1996 yılının ilk yarısında da devam ettirmiş ve GSMH sabit fiyatlarla yüzde 10,3 oranında büyümüştür. Yılın ilk yarısındaki GSMH büyümesi, sanayi, ticaret ve ulaştırma sektörlerindeki üretim artışlarından kaynaklanmıştır. Bu dönemde ithalattaki hızlı yükselme hizmetler sektöründeki büyümeye katkıda bulunmuştur.

Tarım sektörü katma değeri, 1996 yılının ilk yarısında yüzde 1,7 oranında artış kaydetmiştir. Bu dönemde çiftçilik kesimi üretimi, hububat ve endüstriyel bitkiler üretimindeki artışa paralel olarak yüzde 3,2 oranında artarken, hayvancılık kesimi üretimi yüzde 1,0 civarında gerilemiştir. Yılın ilk yarısında ormancılık kesimi üretimi yüzde 2,3 oranında gerilerken, balıkçılık kesimi üretimi yüzde 8,0 oranında artmıştır.

1996 yılının ilk yarısında sanayi sektörü büyümesi yüzde 8,1 olmuştur. Aynı dönemde imalat sanayi katma değerindeki

TABLO: III.1 Katma Değer Artış Hızları

(Sabit Üretici Fiyatlarıyla, Yüzde Değişme)

Sektörler	1993	1994	1995	1996 (1)	1997 (2)
Tarım	-1,3	-0,7	2,0	2,8	3,0
Sanayi	8,2	-5,7	12,1	6,9	4,5
Hizmetler	10,7	-6,6	6,3	8,8	4,0
GSYİH (PF)	8,0	-5,5	7,2	7,4	4,0
GSMH (PF)	8,1	-6,1	8,0	7,5	4,0

Kaynak: DPT , DİE

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

artış yüzde 8,0 olarak gerçekleşmiştir. Yılın ilk yarısındaki imalat sanayi büyümesinde, makina, kimya, dokuma ve gıda sanayiinde kaydedilen üretim artışları etkili olmuştur.

Yılın ilk yarısında hizmetler sektörü büyümesi yüzde 10,7 olmuştur. Bu dönemde, inşaat sektörü katma değeri geçen yılın aynı dönemindeki seviyesinde kalırken, katma değer artış hızı ticaret sektöründe yüzde 13,2, ulaştırma sektöründe ise yüzde 12,0 olmuştur. Yılın ilk yarısında, ithalatın canlılığını korumasının da etkisiyle ithalat vergileri yüzde 39,4 oranında artmıştır.

Bu gelişmeler sonucunda, 1996 yılının ilk yarısında GSYİH büyüme hızı yüzde 9,1 olarak gerçekleşmiştir. Yılın ilk yarısında net dış alem faktör gelirlerindeki artış hızı yüzde 97,2 olmuş ve GSMH büyümesine 1,2 puanlık katkı sağlamıştır.

1996 yılının üçüncü çeyreğinde kapasite kullanım oranlarında gözlenen gerileme ve üretim bekleyişlerine ilişkin göstergeler yılın ikinci yarısında sanayi üretiminin yavaşlayacağına işaret

TABLO: III.2Sektörlerin GSYİH İçindeki Payları

Sektörler	(Cari Üretici Fiyatlarıyla Yüzde Pay)				
	1993	1994	1995	1996 (1)	1997 (2)
Tarım	15,4	15,5	15,7	15,3	15,2
Sanayi	24,5	26,4	26,3	25,9	26,1
Hizmetler	60,1	58,2	58,0	58,7	58,7
GSYİH (PF)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: DPT , DİE
(1) Gerçekleşme Tahmini.
(2) Program.

TABLO: III.3 Fert Başına GSMH

Yıllar	Yıl Ortası	Cari Fiyatlarla			1994 Fiyatlarıyla			Satın Alma	SAGP
	Nüfusu (1)	GSMH	Fert Başına GSMH		GSMH	Fert Başına GSMH		Gücü Paritesi	Göre Fert
	(Bin Kişi)	(Milyar TL)	TL	Dolar (2)	(Milyar TL)	TL	Dolar (2)	(SAGP)	Başına GSYİH
								(Dolar/TL) (3)	(Dolar)
1976	40 915	868	21 216	1 338	2 137 703	52 247 413	1 759	11,7	1 790,1
1977	41 768	1 108	26 534	1 488	2 201 547	52 708 944	1 774	13,5	1 944,6
1978	42 640	1 646	38 602	1 604	2 228 580	52 265 015	1 760	18,4	2 080,6
1979	43 530	2 877	66 081	1 760	2 217 646	50 945 226	1 715	29,8	2 197,5
1980	44 438	5 303	119 335	1 570	2 156 010	48 517 261	1 633	51,2	2 298,9
1981	45 540	8 023	176 169	1 598	2 259 718	49 620 509	1 670	67,2	2 581,8
1982	46 688	10 612	227 293	1 412	2 329 496	49 894 954	1 680	81,2	2 767,6
1983	47 864	13 933	291 096	1 299	2 427 645	50 719 645	1 708	99,0	2 934,6
1984	49 070	22 168	451 757	1 238	2 600 178	52 989 165	1 784	141,0	3 179,3
1985	50 306	35 350	702 706	1 356	2 712 038	53 910 824	1 815	208,0	3 354,0
1986	51 433	51 185	995 174	1 487	2 895 377	56 294 143	1 895	276,0	3 598,3
1987	52 561	75 019	1 427 282	1 668	3 179 533	60 492 240	2 037	358,0	3 971,0
1988	53 715	129 175	2 404 824	1 693	3 225 677	60 051 701	2 022	584,0	4 119,4
1989	54 893	230 370	4 196 709	1 979	3 278 196	59 719 751	2 010	982,0	4 217,1
1990	56 098	397 178	7 080 066	2 715	3 585 235	63 910 208	2 152	1 491,0	4 699,3
1991	57 305	634 393	11 070 462	2 655	3 597 753	62 782 530	2 114	2 288,0	4 805,9
1992	58 401	1 103 605	18 897 021	2 744	3 828 122	65 548 916	2 207	3 640,0	5 143,3
1993	59 491	1 997 323	33 573 525	3 056	4 139 808	69 587 137	2 343	5 990,0	5 561,6
1994	60 576	3 887 903	64 182 232	2 161	3 887 903	64 182 232	2 161	12 116,0	5 270,8
1995	61 644	7 854 887	127 423 383	2 788	4 197 095	68 086 031	2 292	23 271,8	5 411,0
1996(4)	62 697	14 777 000	235 689 108	2 901	4 511 877	71 963 212	2 423	-	-
1997(4)	63 745	25 360 000	397 835 124	2 947	4 692 353	73 611 304	2 478	-	-

Kaynak: DİE, OECD, DPT.

(1) DİE yıl ortası nüfus tahminidir.

(2) Merkez Bankası Döviz Alış Kuru kullanılarak hesaplanmıştır.

(3) OECD tarafından GSYİH için hesaplanan Satın Alma Gücü Paritesidir.

(4) DPT tahminidir.

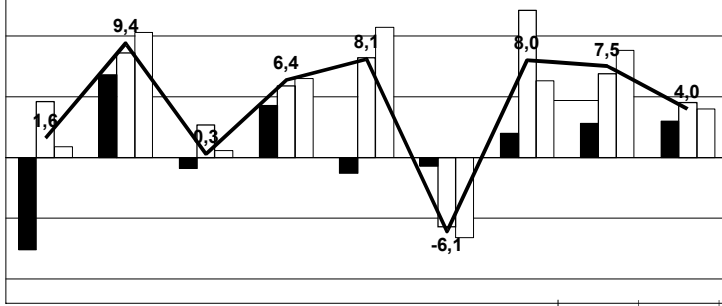
etmektedir. Ayrıca, ithalattaki hızlı artışın yılın ikinci yarısında yavaşlaması ve bunun hizmetler sektörü büyümesini etkilemesi beklenmektedir. Bu kapsamda, GSMH büyüme hızının yılın ikinci yarısında yavaşlaması ve 1996 yılının tamamı için yüzde 7,5 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Sektörler itibariyle büyüme hızlarının tarım sektöründe yüzde 2,8, sanayi sektöründe yüzde 6,9, hizmetler sektöründe ise yüzde 8,8

10,0
5,0
0,0
-5,0
-10,0

|

GRAFİK:1GSMH ve Sektörel Büyüme Hızları (Sabit Üretici Fiyatlarıyla)

Yüzde Değişme

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996 (1)	1997(2)
Tarım	-7,6	6,8	-0,9	4,3	-1,3	-0,7	2,0	2,8	3,0
Sanayi	4,6	8,6	2,7	5,9	8,2	-5,7	12,1	6,9	4,5
Hizmetler	0,9	10,3	0,6	6,5	10,7	-6,6	6,3	8,8	4,0

GSMH Tarım Sanayi Hizmetler

oranında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

- (1) Gerçekleşme Tahmini.
(2) Program.

reel olarak gerileyen kamu sabit sermaye yatırımlarının,

1996 yılının ikinci yarısında ekonomik aktivitede gözlenen yavaşlama eğilimi ve kamu kesimi açıklarının daraltılmasına yönelik politikaların iç talebi daraltıcı etkisi dikkate alındığında, 1997 yılında GSMH büyüme hızının yüzde 4,0 seviyesine gerilemesi beklenmektedir. Üretici fiyatlarıyla tarım sektörünün yüzde 3,0, sanayi sektörünün yüzde 4,5 ve hizmetler sektörünün yüzde 4,0 oranında büyüyeceği tahmin edilmiştir. Böylece GSYİH'dan tarım sektörü yüzde 15,2, sanayi sektörü yüzde 26,1, hizmetler sektörü ise yüzde 58,7 oranında pay alacaklardır.

2. EKONOMİNİN GENEL DENGESİ

1995 yılında toplam yurtiçi talep yüzde 11,5 oranında artarken, özellikle ithalattaki artışa bağlı olarak dış dengenin GSMH büyümesine katkısının negatif 3,4 puan olması sonucunda, GSMH büyümesi yüzde 8,0 olarak gerçekleşmiştir. Bu eğilimin 1996 yılında da devam ettiği gözlenmektedir. 1996 yılında toplam yurtiçi talebin yüzde 9,5 oranında artacağı, dış dengenin GSMH büyümesine katkısının ise negatif 2,1 puan olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

1996 yılında toplam yurtiçi talepteki artışın, hem tüketim harcamaları, hem de yatırım harcamalarından kaynaklandığı tahmin edilmektedir. 1994 ve 1995 yıllarında

1996 yılında artış eğilimine girmesi de toplam yurtiçi talepteki artışa katkıda bulunmuştur.

1996 yılında özel tüketimin yüzde 9,9, kamu tüketiminin yüzde 8,2, toplam tüketimin ise yüzde 9,6 oranında artacağı tahmin edilmektedir. Böylece, 1995 yılında yüzde 78,5 olan cari fiyatlarla toplam tüketimin GSMH'ya oranı, 1996 yılında yüzde 80,4 seviyesinde gerçekleşecektir.

1996 yılında toplam yatırımların yüzde 9,0, sabit sermaye yatırımlarının ise yüzde 10,0 oranında artması beklenmektedir. 1995 yılında yüzde 1,4 oranında gerileyen kamu sabit sermaye yatırımlarının 1996 yılında yüzde 18,6 oranında artacağı tahmin edilmektedir. Özel sabit sermaye yatırımları artış hızının 1995 yılında yüzde 12,4 olan seviyesinden 1996 yılında yüzde 8,1'e yavaşlaması beklenmektedir. Toplam stok değişiminin GSMH büyümesine olan katkısının ise, 1995 yılında 4,4 puan iken, 1996 yılında negatif 0,1

1997 Yılı Programı

puan seviyesinde gerçekleşen cari fiyatlarla yüzde 24,8 olan 1996 yılında yüzde 25,1 olacaktır.

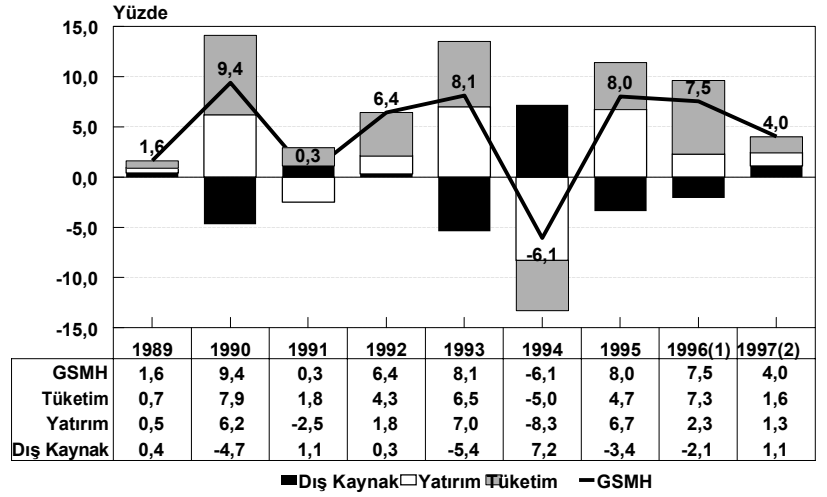
1996 yılında kamu harcamalarının GSYİH oranında gerilemesi beklenmektedir. Gelirler gelirindeki gerileme esas alınarak tahmin edilmiştir. Yabancı yatırımlardan kaynaklanmaktadır. Yabancı yatırımların devam etmesi de bu gelişmeyi destekleyecektir. GSYİH oranında artması beklenmektedir. Ücretlerindeki reel artışlar ile birlikte olacaktır.

1995 yılında cari fiyatlarla

içindeki payının 1996 yılında yüzde 19,6'ya düşeceği tahmin edilmektedir. Özel tasarrufların GSYİH'ya oranının 1995 yılında yüzde 21,9 olan seviyesinden 1996 yılında yüzde 23,1'e yükselmesine rağmen kamu tasarruflarının GSYİH'ya oranının negatif yüzde 3,5'e ulaşması toplam tasarruflardaki düşüşte etkili olacaktır.

1997 yılında kamu açıklarını daraltmaya yönelik mali politikaların da etkisiyle toplam yurtiçi talepteki artış hızının yüzde 2,8'e gerilemesi beklenmektedir. Kamu tüketiminin yüzde 5,4, özel tüketimin ise yüzde 1,6 oranında artacağı, böylece, toplam tüketimdeki artışın yüzde 2,1 seviyesinde gerçekleşeceği

GRAFİK:2 - GSMH Büyümesine Katkılar

(1) Gerçekleşme Tahmini.

(2) Program.

tahmin edilmektedir. Cari fiyatlarla toplam tüketime GSMH'ya oranının ise yüzde 79,2 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

1997 yılında reel olarak kamu sabit sermaye yatırımlarının yüzde 17,3, özel sabit sermaye yatırımlarının yüzde 5,2, toplam sabit sermaye yatırımlarının ise yüzde 7,5 oranında artacağı tahmin edilmektedir. Stoklara yapılan ilavelerin GSMH içindeki payının azalması ile birlikte 1997 yılında toplam yatırımlardaki reel artışın yüzde 4,8 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Böylece, cari fiyatlarla toplam yatırımların GSMH içindeki payı yüzde 25,2 seviyesinde gerçekleşecektir.

1997 yılında vergi gelirlerindeki hızlı artış ve cari transfer harcamalarındaki azalma neticesinde, kamu harcanabilir gelirinin reel olarak yüzde 85,2 oranında artacağı, özel harcanabilir gelirin ise yüzde 1,5 oranında azalacağı tahmin edilmektedir.

1997 yılında sabit fiyatlarla toplam yurtiçi tasarrufların yüzde 10,5 oranında artması beklenmektedir. Cari fiyatlarla toplam yurtiçi tasarrufların GSMH'ya oranının yüzde 20,8, özel tasarrufların özel harcanabilir gelire oranının ise yüzde 22,7 olacağı tahmin edilmektedir.

TABLO: III.4Ekonominin Genel Dengesi

(Cari Fiyatlarla, Milyar TL.)						
Yüzde Pay						
	1995	1996 (1)	1997 (2)	1995	1996 (1)	1997 (2)
I. 1. GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA	7 854 887	14 777 000	25 360 000	100,0	100,0	100,0
2. DIŞ KAYNAK	256 712	814 531	1 134 000	3,3	5,5	4,5
3. TOPLAM KAYNAKLAR	8 111 599	15 591 531	26 494 000	103,3	105,5	104,5
4. TOPLAM YATIRIMLAR	1 946 048	3 711 470	6 402 030	24,8	25,1	25,2
5. SABİT SERMAYE YATIRIMI	1 839 774	3 543 800	6 282 569	23,4	24,0	24,8
5.1 KAMU	326 721	677 460	1 306 266	4,2	4,6	5,2
5.2 ÖZEL	1 513 053	2 866 340	4 976 303	19,3	19,4	19,6
6. STOK DEĞİŞMESİ	106 274	167 671	119 460	1,4	1,1	0,5
6.1 KAMU	29 940	14 778	17 376	-0,4	-0,1	0,0
6.2 ÖZEL	136 214	182 449	102 084	1,7	1,2	0,4
7. TOPLAM TÜKETİM	6 165 551	11 880 061	20 091 970	78,5	80,4	79,2
II. 8. KAMU HARCANABİLİR GELİRİ	723 242	1 000 773	2 868 214	9,2	6,8	11,3
9. KAMU TÜKETİMİ	751 021	1 523 419	2 708 853	9,6	10,3	10,7
10. KAMU TASARRUFU	27 779	522 646	159 361	-0,4	-3,5	0,6
11. KAMU YATIRIMI	296 781	662 682	1 323 642	3,8	4,5	5,2
12. KAMU (TAS.-YAT.) FARKI	324 560	-1 185 328	-1 164 282	-4,1	-8,0	-4,6
III. 13. ÖZEL HARCANABİLİR GELİR	7 131 645	13 776 227	22 491 786	90,8	93,2	88,7
14. ÖZEL TÜKETİM	5 414 530	10 356 642	17 383 117	68,9	70,1	68,5
15. ÖZEL TASARRUF	1 717 115	3 419 585	5 108 669	21,9	23,1	20,1
16. ÖZEL YATIRIM	1 649 268	3 048 789	5 078 387	21,0	20,6	20,0
17. ÖZEL (TAS.-YAT.) FARKI	67 847	370 797	30 282	0,9	2,5	0,1
18. ÖZEL TASARRUF ORANI	24,1	24,8	22,7			
19. TOPLAM YURTİÇİ TASARRUF.	1 689 336	2 896 939	5 268 030	21,5	19,6	20,8
20. S.SERMAYE YATIRIMI/GSMH	23,4	24,0	24,8			
21. YURTİÇİ TASARRUF./GSMH	21,5	19,6	20,8			

Kaynak: DPT

(1)Gerçekleşme Tahmini

(2)Program

TABLO: III.5Ekonominin Genel Dengesi

(1994 Fiyatlarıyla, Milyar TL.)

	1995	1996 (2)	1997 (3)	Yüzde Değişme		
				1995	1996 (2)	1997 (3)
I. 1. GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA	4 197 095	4 511 877	4 692 353	8,0	7,5	4,0
2. DIŞ KAYNAK (1)	75 884	165 504	114 800	-3,4	-2,1	1,1
3. TOPLAM KAYNAKLAR	4 272 980	4 677 381	4 807 153	11,5	9,5	2,8
4. TOPLAM YATIRIMLAR	1 095 849	1 194 154	1 251 341	31,2	9,0	4,8
5. SABİT SERMAYE YATIRIMI	1 038 722	1 142 942	1 229 228	9,6	10,0	7,5
5.1 KAMU	188 634	223 690	262 420	-1,4	18,6	17,3
5.2 ÖZEL	850 087	919 252	966 807	12,4	8,1	5,2
6. STOK DEĞİŞMESİ (1)	57 128	51 211	22 113	4,4	-0,1	-0,6
6.1 KAMU	16 094	4 514	3 216	0,9	0,3	0,2
6.2 ÖZEL	73 222	55 725	18 897	3,5	-0,4	-0,8
7. TOPLAM TÜKETİM	3 177 130	3 483 227	3 555 812	6,1	9,6	2,1
II. 8. KAMU HARCANABİLİR GELİRİ	421 193	288 325	533 954	12,6	-31,5	85,2
9. KAMU TÜKETİMİ	437 965	473 907	499 573	5,4	8,2	5,4
10. KAMU TASARRUFU	16 772	185 582	34 381			
11. KAMU YATIRIMI	172 540	219 176	265 637	22,7	27,0	21,2
12. KAMU TASARRUF YATIRIM FARKI	189 312	404 758	231 256			
III. 13. ÖZEL HARCANABİLİR GELİR	3 775 902	4 223 553	4 158 398	7,5	11,9	-1,5
14. ÖZEL TÜKETİM	2 739 165	3 009 320	3 056 239	6,2	9,9	1,6
15. ÖZEL TASARRUF	1 036 737	1 214 232	1 102 160	11,0	17,1	-9,2
16. ÖZEL YATIRIM	923 310	974 977	985 704	33,0	5,6	1,1
17. ÖZEL TASARRUF YATIRIM FARKI	113 428	239 255	116 456			
18. ÖZEL TASARRUF ORANI	27,5	28,7	26,5			
19. TOPLAM YURTİÇİ TASARRUFLAR	1 019 965	1 028 650	1 136 541	14,3	0,9	10,5
20. S.SERMAYE YATIRIMI/GSMH	24,7	25,3	26,2			
21. YURTİÇİ TASARRUFLAR/GSMH	24,3	22,8	24,2			

Kaynak: DPT

(1) Yüzde Değişmeleri GSMH büyümesine katkılarını göstermektedir.

(2) Gerçekleşme Tahmini

(3) Program

TABLO: III.6Kaynaklar Harcamalar Dengesi

	1995	1996 (2)	1997 (3)	Yüzde Değişme		
	1995	1996 (2)	1997 (3)	1995	1996 (2)	1997 (3)
(Cari Fiyatlarla, Milyar TL.)						
1. GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA	7 854 887	14 777 000	25 360 000	102,0	88,1	71,6
2. DIŞ KAYNAK (1)	256 712	814 531	1 134 000	-8,1	-7,1	-2,2
3. TOPLAM KAYNAKLAR	8 111 599	15 591 531	26 494 000	111,8	92,2	69,9
4. SABİT SERMAYE YATIRIMI	1 839 774	3 543 800	6 282 569	94,1	92,6	77,3
Kamu	326 721	677 460	1 306 266	70,9	107,4	92,8
Özel	1 513 053	2 866 340	4 976 303	100,0	89,4	73,6
5. STOK DEĞİŞMESİ (1)	106 274	167 671	119 460	5,6	0,8	-0,3
Kamu	29 940	14 778	17 376	0,5	0,2	0,2
Özel	136 214	182 449	102 084	5,1	0,6	-0,5
6. TOPLAM YATIRIMLAR	1 946 048	3 711 470	6 402 030	133,0	90,7	72,5
Kamu	296 781	662 682	1 323 642	111,1	123,3	99,7
Özel	1 649 268	3 048 789	5 078 387	137,5	84,9	66,6
7. TOPLAM TÜKETİM	6 165 551	11 880 061	20 091 970	105,8	92,7	69,1
Kamu	751 021	1 523 419	2 708 853	80,7	102,8	77,8
Özel	5 414 530	10 356 642	17 383 117	109,9	91,3	67,8
(1994 Fiyatlarıyla, Milyar TL.)						
1. GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA	4 197 095	4 511 877	4 692 353	8,0	7,5	4,0
2. DIŞ KAYNAK (1)	75 884	165 504	114 800	-3,4	-2,1	1,1
3. TOPLAM KAYNAKLAR	4 272 980	4 677 381	4 807 153	11,5	9,5	2,8
4. SABİT SERMAYE YATIRIMI	1 038 722	1 142 942	1 229 228	9,6	10,0	7,5
Kamu	188 634	223 690	262 420	-1,4	18,6	17,3
Özel	850 087	919 252	966 807	12,4	8,1	5,2
5. STOK DEĞİŞMESİ (1)	57 128	51 211	22 113	4,4	-0,1	-0,6
Kamu	16 094	4 514	3 216	0,9	0,3	0,2
Özel	73 222	55 725	18 897	3,5	-0,4	-0,8
6. TOPLAM YATIRIMLAR	1 095 849	1 194 154	1 251 341	31,2	9,0	4,8
Kamu	172 540	219 176	265 637	22,7	27,0	21,2
Özel	923 310	974 977	985 704	33,0	5,6	1,1
7. TOPLAM TÜKETİM	3 177 130	3 483 227	3 555 812	6,1	9,6	2,1
Kamu	437 965	473 907	499 573	5,4	8,2	5,4
Özel	2 739 165	3 009 320	3 056 239	6,2	9,9	1,6

Kaynak: DPT

(1) Yüzde Değişmeleri GSMH büyümesine katkılarını göstermektedir.

(2) Gerçekleşme Tahmini

(3) Program

3. SERMAYE BİRİKİMİ**A. SERMAYE BİRİKİMİNİN KAYNAKLARI**

1996 yılında sabit sermaye yatırımlarının GSMH'ya oranının yüzde 24,0, toplam yatırımların GSMH'ya oranının ise yüzde 25,1 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Bu

1997 Yılı Programı Üçüncü Bölüm
oranlar 1995 yılında sırasıyla yüzde 23,4 ve yüzde 24,8 oranında gerçekleşmiştir. 1996 yılında özel ve kamu sermaye yatırımlarının GSMH içindeki payları, 1995 yılına göre sırasıyla 0,1 ve 0,4 puan artarak yüzde 19,4 ve yüzde 4,6 olacaktır.

1997 yılında toplam yatırımların GSMH'ya oranının yüzde 25,2, sabit sermaye yatırımlarının GSMH'ya oranının ise yüzde 24,8 olması hedeflenmektedir. Özel ve kamu sabit sermaye yatırımlarının GSMH içindeki paylarının ise sırasıyla yüzde 19,6 ve yüzde 5,2 olacağı öngörülmektedir.

B. YATIRIMLARIN SEKTÖREL DAĞILIMI

1995 yılında reel olarak yüzde 1,4 oranında gerileyen kamu sabit sermaye yatırımlarının, 1996 yılında yüzde 18,6 oranında artması beklenmektedir. 1996 yılında kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının yüzde 40,8'inin Genel ve Katma Bütçeli Kuruluşlar, yüzde 25,7'sinin KİT'ler, yüzde 17,9'unun Mahalli İdareler, yüzde 2,5'inin İller Bankası, yüzde 1,8'inin Döner Sermayeli Kuruluşlar, yüzde 11,3'ünün ise Fonlar tarafından gerçekleştirildiği tahmin edilmektedir.

1996 yılında kamu sabit sermaye yatırımları içinde eğitim, sağlık ve diğer kamu hizmetleri sektörlerinin payları artarken , turizm sektörünün payı değişmemiş, diğer sektörlerin payları ise azalmıştır.

1996 yılında özel kesim sabit sermaye yatırımlarının sabit fiyatlarla yüzde 8,1 oranında arttığı tahmin edilmektedir. Özel sabit sermaye yatırımlarının reel olarak enerji sektöründe yüzde 94,8, tarım sektöründe yüzde 26,7, ulaştırma-haberleşme sektöründe yüzde 15,7, imalat sektöründe ise yüzde 12,1 oranında artması beklenmektedir. İnşaat ruhsatnamelerindeki gelişmeler, 1996 yılında özel sektör konut yatırımlarının önemli ölçüde yavaşladığını göstermektedir. Yatırım teşvik belgelerinde gözlenen eğilimler, özel sektörün eğitim ve sağlık sektörüne yönelik

yatırımlarının 1996 yılında yeniden hızlı bir artış sürecine girdiğine işaret etmektedir. Böylece, 1995 yılında yüzde 32,8 oranında gerçekleşen ticarete konu mal ve hizmet üreten sektörlerin toplam özel sabit sermaye yatırımları içindeki payının, 1996 yılında yüzde 33,5 seviyesine yükselmesi beklenmektedir.

1997 yılında kamu sabit sermaye yatırımlarının reel olarak yüzde 17,3 oranında artması öngörülmüştür. Kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının yüzde 46,4'ünün Genel ve Katma Bütçeli Kuruluşlar, yüzde 22,3'ünün KİT'ler, yüzde 16,5'inin Mahalli İdareler, yüzde 2,6'sının İller Bankası, yüzde 1,5'inin Döner Sermayeli Kuruluşlar, yüzde 10,6'sının ise Fonlar tarafından gerçekleştirileceği tahmin edilmektedir.

1997 yılında kamu sabit sermaye yatırımlarının tahsisinde, geleneksel kamu hizmetlerinin aksamadan sürdürülebilmesine ve beşeri sermayenin geliştirilmesine yönelik yatırımlara ağırlık verilmiştir. Bu çerçevede, enerji, eğitim, sağlık ve diğer kamu hizmetleri sektörlerinin toplam kamu yatırımları içindeki payında artış öngörülmüştür.

Özel sabit sermaye yatırımlarının 1997 yılında reel olarak yüzde 5,2 oranında artması öngörülmüştür. Sektörler itibariyle bakıldığında enerji sektöründe yüzde 106,9, sağlık sektöründe yüzde 20,0, eğitim sektöründe yüzde 17,5, turizm sektöründe ise yüzde 12,4 oranında artış beklenmektedir. Enerji sektöründe beklenen yüksek artış hızı Yap-İşlet-Devret modeli çerçevesinde gerçekleştirilecek yatırımlardan kaynaklanmaktadır.

TABLO: III.7 Kamu Sabit Sermaye Yatırımları (1995)

(Cari Fiyatlarla, Milyar TL.)

Sektörler	Genel+ Katma (1)	KİT	Özelleş. Kap. Kur.	Fonlar	İller Bankası	Döner Sermaye	ALT TOPLAM	Yüzde Dağılım	Mahalli İdareler	TOPLAM KAMU	Yüzde Dağılım
Tarım	22 944	545	0	0	0	3 778	27 267	11,9	716	27 983	9,5
Madencilik	266	4 134	10	0	0	0	4 410	1,9	0	4 410	1,5
İmalat	48	5 193	12 081	0	100	18	17 440	7,6	610	18 049	6,1
Enerji	6 009	25 811	0	5 447	0	0	37 268	16,2	165	37 433	12,7
Ulaştırma	19 885	28 637	2 170	22 538	0	241	73 471	32,0	23 878	97 349	33,0
Turizm	1 681	0	0	1 095	86	508	3 370	1,5	4 764	8 134	2,8
Konut	928	0	0	2 143	0	0	3 072	1,3	1 595	4 667	1,6
Eğitim	16 956	0	0	5 614	0	1 063	23 633	10,3	3 731	27 365	9,3
Sağlık	7 885	7	0	2 172	0	1 827	11 891	5,2	1 075	12 966	4,4
Diğer Hizmetler	15 175	2 284	0	1 877	8 200	242	27 779	12,1	28 586	56 365	19,1
İktisadi	7 839	2 284	0	1 296	416	242	12 077	5,3	3 226	15 303	5,2
Sosyal	7 336	0	0	581	7 785	0	15 702	6,8	25 361	41 062	13,9
Toplam	91 777	66 612	14 261	40 887	8 386	7 677	229 600	100,0	65 121	294 721	100,0
Yüzde Dağılım	40,0	29,0	6,2	17,8	3,7	3,3	100,0				
Yüzde Dağılım	31,1	22,6	4,8	13,9	2,8	2,6	77,9		22,1	100,0	

Kaynak: DPT.

(1) Yatırım İşçiliği Hariçtir

TABLO: III.8 Kamu Sabit Sermaye Yatırımları (1996) (1)

(Cari Fiyatlarla, Milyar TL.)

Sektörler	Genel+ Katma (2)	KİT	Özelleş. Kap. Kur.	Fonlar	İller Bankası	Döner Sermaye	ALT TOPLAM	Yüzde Dağılım	Mahalli İdareler	TOPLAM KAMU	Yüzde Dağılım
Tarım	50 830	1 801	0	0	0	4 328	56 959	11,2	1 292	58 251	9,3
Madencilik	485	10 150	120	0	0	0	10 755	2,1	0	10 755	1,7
İmalat	330	12 160	16 391	0	445	136	29 461	5,8	1 130	30 591	4,9
Enerji	14 696	51 200	0	13 000	0	0	78 896	15,6	258	79 154	12,6
Ulaştırma	45 496	64 560	13 121	41 098	0	420	164 694	32,5	43 623	208 318	33,2
Turizm	3 484	0	40	2 765	177	1 000	7 466	1,5	8 687	16 153	2,6
Konut	1 438	0	0	777	0	0	2 215	0,4	2 926	5 141	0,8
Eğitim	43 998	13	0	8 914	0	2 994	55 919	11,0	7 813	63 732	10,2
Sağlık	19 649	261	0	3 685	0	1 978	25 573	5,0	2 450	28 023	4,5
Diğer Hizmetler	46 096	4 385	7	6 500	16 541	924	74 453	14,7	52 889	127 342	20,3
İktisadi	25 797	4 385	7	1 500	300	924	32 914	6,5	5 875	38 789	6,2
Sosyal	20 299	0	0	5 000	16 241	0	41 540	8,2	47 013	88 553	14,1
Toplam	226 500	144 530	29 678	76 739	17 163	11 780	506 391	100,0	121 069	627 460	100,0
Yüzde Dağılım	44,7	28,5	5,9	15,2	3,4	2,3	100,0				
Yüzde Dağılım	36,1	23,0	4,7	12,2	2,7	1,9	80,7		19,3	100,0	

Kaynak: DPT.

(1) Gerçekleşme Tahmini.

(2) Yatırım İşçiliği Hariçtir.

TABLO: III.9 Kamu Sabit Sermaye Yatırımları (1997) (1)

(Cari Fiyatlarla, Milyar TL.)

Sektörler	Genel+ Katma (2)	KİT	Özelleş. Kap. Kur.	Fonlar	İller Bankası	Döner Sermaye	ALT TOPLAM	Yüzde Dağılım	Mahalli İdareler	TOPLAM KAMU	Yüzde Dağılım
Tarım	103 800	2 400	0	0	0	9 577	115 777	11,5	2 307	118 085	9,6
Madencilik	2 107	17 000	250	0	0	0	19 357	1,9	0	19 357	1,6
İmalat	395	10 324	17 906	0	335	166	29 126	2,9	2 018	31 143	2,5
Enerji	36 988	126 900	11 000	30 083	0	0	204 971	20,3	461	205 432	16,8
Ulaştırma	98 963	87 218	10 541	70 280	0	759	267 761	26,6	77 856	345 616	28,2
Turizm	7 014	0	103	1 000	216	350	8 683	0,9	15 504	24 187	2,0
Konut	2 072	0	0	1 883	0	0	3 955	0,4	5 223	9 178	0,7
Eğitim	111 822	27	0	14 227	0	4 202	130 278	12,9	13 978	144 257	11,8
Sağlık	46 072	700	0	6 067	0	3 200	56 039	5,6	4 378	60 417	4,9
Diğer Hizmetler	115 367	6 621	10	15 460	32 949	1 746	172 153	17,1	94 441	266 594	21,8
İktisadi	70 455	6 620	10	3 536	700	1 743	83 064	8,2	10 490	93 554	7,6
Sosyal	44 912	1	0	11 924	32 249	3	89 089	8,8	83 951	173 040	14,1
Toplam	524 600	251 190	39 810	139 000	33 500	20 000	1 008 100	100,0	216 166	1 224 266	100,0
Yüzde Dağılım	52,0	24,9	3,9	13,8	3,3	2,0	100,0				
Yüzde Dağılım	42,9	20,5	3,3	11,4	2,7	1,6	82,3		17,7	100,0	

Kaynak: DPT.

(1) Program.

(2) Yatırım İşçiliği Hariçtir.

TABLO: III.10 Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı

(Cari Fiyatlarla, Milyar TL.)

	1995			1996 (1)			1997 (2)		
	Kamu (3)	Özel	Toplam	Kamu (3)	Özel	Toplam	Kamu (3)	Özel	Toplam
Tarım	38 710	59 586	98 296	69 959	128 760	198 719	137 286	232 530	369 817
Madencilik	6 326	16 474	22 801	11 297	26 833	38 130	20 247	46 046	66 292
İmalat	18 049	384 161	402 210	30 646	737 754	768 400	31 233	1 259 291	1 290 524
Enerji	42 286	7 384	49 671	83 358	24 987	108 345	212 325	85 281	297 606
Ulaştırma	108 693	238 397	347 090	219 811	464 519	684 330	364 465	843 079	1 207 544
Turizm	8 199	36 233	44 433	16 760	65 840	82 601	25 183	122 162	147 345
Konut	4 667	682 243	686 910	5 341	1 235 689	1 241 030	9 507	2 058 256	2 067 763
Eğitim	27 375	10 004	37 379	72 385	21 366	93 751	158 448	41 423	199 871
Sağlık	12 966	18 026	30 992	31 279	47 953	79 232	65 757	94 947	160 704
Diğer Hizmetler	59 448	60 545	119 993	136 623	112 639	249 262	281 814	193 289	475 103
TOPLAM	326 721	1 513 053	1 839 774	677 460	2 866 340	3 543 800	1 306 266	4 976 303	6 282 569

Kaynak: DPT.

(1) Gerçekleşme Tahmini.

(2) Program.

(3) 1995, 1996 ve 1997 yıllarında Konsolide Bütçe Personel Harcamaları içinde yer alan sırasıyla 32 Trilyon TL., 50 Trilyon TL. ve 82 Trilyon TL. Tutarındaki Yatırım İşçiliği Kamu Yatırımlarına dahil edilmiştir.

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

(Cari Fiyatlarla, Yüzde Dağılım)

	1995			1996 (1)			1997 (2)		
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
Tarım	11,8	3,9	5,3	10,3	4,5	5,6	10,5	4,7	5,9
Madencilik	1,9	1,1	1,2	1,7	0,9	1,1	1,5	0,9	1,1
İmalat	5,5	25,4	21,9	4,5	25,7	21,7	2,4	25,3	20,5
Enerji	12,9	0,5	2,7	12,3	0,9	3,1	16,3	1,7	4,7
Ulaştırma	33,3	15,8	18,9	32,4	16,2	19,3	27,9	16,9	19,2
Turizm	2,5	2,4	2,4	2,5	2,3	2,3	1,9	2,5	2,3
Konut	1,4	45,1	37,3	0,8	43,1	35,0	0,7	41,4	32,9
Eğitim	8,4	0,7	2,0	10,7	0,7	2,6	12,1	0,8	3,2
Sağlık	4,0	1,2	1,7	4,6	1,7	2,2	5,0	1,9	2,6
Diğer Hizmetler	18,2	4,0	6,5	20,2	3,9	7,0	21,6	3,9	7,6
TOPLAM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: DPT.

(1) Gerçekleşme Tahmini.

(2) Program.

C. KAMU YATIRIMLARI UYGULAMASI

1996 Yılı Yatırım Programında, fon yatırımları da dahil olmak üzere, 5.221 projeye 466.6 trilyon lira ödenek tahsis edilmiştir. Söz konusu tahsis içinde yüzde 28,1'lik pay ile ulaştırma-haberleşme sektörü ilk sırayı almış, bunu enerji yüzde 22,3, hizmetler yüzde 15,0, eğitim yüzde 11,7 ve tarım yüzde 9,9 ile izlemiştir. Böylece kamu yatırım tahsisleri daha çok ekonomik ve sosyal altyapıyı geliştirme yönünde yapılmıştır.

1996 Yılı Yatırım Programında yer alan projelerin toplam maliyeti 1996 yılı fiyatlarıyla 8.1997 Yılı Yatırım Programından 74 proje 1975 ve öncesinde, 120 proje 1976-80, 264 proje 1981-85 döneminde, 601 proje 1986-90 döneminde, 2.707 proje 1991-95 döneminde ve 1.455 proje 1996 yılında başlatılmıştır. Bu projelerin toplam proje stoku içindeki payları sırasıyla yüz-de 12,0, yüzde 8,8, yüzde 12,5, yüzde 20,9, yüzde 34,8 ve yüzde 10,9'dur. Bunların haziran sonu revize ödenek toplamı içindeki payları ise sırasıyla yüzde 3,4, yüzde 6,5, yüzde 13,7, yüzde 21,7, yüzde 32,0 ve yüzde 22,7 olmuştur.

GRAFİK: 3Kamu Yatırım Proje Tutarlarının Dağılımı (Yüzde)

1996 Yılı Yatırım Programında yer alan
5.221 adet projenin
1975 ve Öncesi1996

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

1997 Yılı Programı**Üçüncü Bölüm**

1996

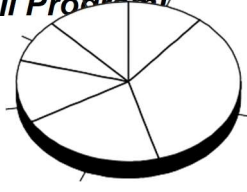
1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

322,4 trilyon lira tuta-

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

1976-1980
8,8%

1981-1985
12,5%

12,0%

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

10,9%

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

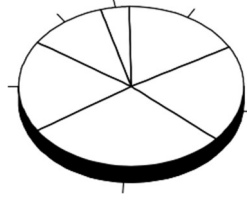

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

1991-1995
34,8%

11,5%
1997 Yılı Programı
1998
18,5%

Üçüncü Bölüm

4,0%

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

17,2%

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

2000
19,5%

1996 yılında tamamlanması programlanan pro-jeler olup, bunların toplam bütçe stoku
1997 Yılı Programı Üçüncü Bölüm
rındaki 1.549 adedi
büyüklüğü içindeki payı

1986-1990
20,9%

yüzde 4,0'dır. 1996 Yılı
Yatırım Programında 1.830
1997 Yılı Programına Göre

projenin 1997
Bitiş Yıllarına Göre

Üçüncü Bölüm

yılında, 1.027 projenin
1998 yılında, 373
1997 Yılı Programı
projenin 1999 yılında,

Üçüncü Bölüm

201 projenin 2000 yılında ve 241 projenin 2001 ve sonrasında tamamlanması programlanmış olup bunların toplam proje stoku büyüklüğü içindeki payları sırasıyla yüzde 11,5, yüzde 18,5, yüzde 29,4, yüzde 19,5 ve yüzde 17,2 olmuştur.

1996 yılı haziran sonu revize yatırım ödeneğinin yüzde 23,8'i 1996'da, yüzde 19,3'ü 1997'de, yüzde 18,9'u 1998'de, yüzde 19,6'sı 1999'da, yüzde 12,7'si 2000'de, yüzde 5,6'sı ise 2001 yılı ve sonrasında

1997 Yılı Programı**Üçüncü Bölüm**

tamamlanması öngörülen projelere tahsis edilmiştir.

1996 yılının ilk altı ayında, mahalli idareler ve yatırım işçiliği hariç olmak üzere, 148,1 trilyon lira yatırım harcaması yapılmış ve böylece program ödeneğine göre yüzde 31,7, haziran sonu revize ödeneğe göre yüzde 29,3 oranında nakdi gerçekleşme sağlanmıştır.

TABLO: III.121996 Yılı Yatırım Programında Yer Alan Projelerin Başlama Yıllarına Göre Dağılımı (1)

Başlama Yılı	Proje Sayısı	Proje Tutarı	1996 Yılı		Yüzde Pay		Haziran Sonu Revize Ödenek
			Program Ödeneği	Haziran Sonu Revize Ödenek	Proje Tutarı	Program Ödeneği	
1975 ve Öncesi	74	980 415	13 653	17 156	12,0	2,9	3,4
1976	44	156 705	3 757	6 764	1,9	0,8	1,3
1977	38	340 618	13 511	16 930	4,2	2,9	3,4
1978	7	12 117	533	528	0,1	0,1	0,1
1979	22	33 242	3 526	3 796	0,4	0,8	0,8
1980	9	174 926	4 718	4 877	2,1	1,0	1,0
1981	7	49 911	6 433	7 669	0,6	1,4	1,5
1982	26	72 110	1 927	1 908	0,9	0,4	0,4
1983	30	242 531	21 437	21 783	3,0	4,6	4,3
1984	99	370 994	25 186	26 437	4,5	5,4	5,2
1985	102	287 199	9 940	11 190	3,5	2,1	2,2
1986	117	972 151	40 409	43 178	11,9	8,7	8,5
1987	79	131 213	11 749	11 903	1,6	2,5	2,4
1988	102	78 229	4 902	4 877	1,0	1,1	1,0
1989	79	234 657	15 531	15 494	2,9	3,3	3,1
1990	224	288 755	29 555	34 042	3,5	6,3	6,7
1991	339	616 374	37 761	40 434	7,6	8,1	8,0
1992	301	295 551	24 836	26 116	3,6	5,3	5,2
1993	396	886 228	38 058	44 827	10,9	8,2	8,9
1994	804	410 931	22 021	24 153	5,0	4,7	4,8
1995	867	631 936	23 558	26 307	7,7	5,0	5,2
1996	1 455	888 262	113 577	114 869	10,9	24,3	22,7
T o p l a m	5 221	8155 055	466 577	505 240	100,0	100,0	100,0

(1) Mahalli idare yatırımları ile Yatırım Programında toplam dışı tutulan yatırımlar hariçtir.

TABLO: III.13 1996 Yılı Yatırım Programında Yer Alan Projelerin Bitiş Yıllarına Göre Dağılımı
(1)

(1996 Yılı Fiyatlarıyla, Milyar TL)

Bitiş Yılı	Proje Sayısı	Proje Tutarı	1996 Yılı		Yüzde Pay		Haziran Sonu Rev.Öd.
			Program Ödeneği	Haziran Sonu Rev.Öd.	Proje Tutarı	Program Ödeneği	
1996	1 549	322 361	118 538	120 454	4,0	25,4	23,8
1997	1 830	933 995	87 712	97 650	11,5	18,8	19,3
1998	1 027	1 507 923	85 823	95 725	18,5	18,4	18,9
1999	373	2 396 388	90 906	98 904	29,4	19,5	19,6
2000	201	1 593 793	57 427	63 998	19,5	12,3	12,7
2001+Sonrası	241	1 400 595	26 172	28 509	17,2	5,6	5,6
T o p l a m	5 221	8 155 055	466 577	505 240	100,0	100,0	100,0

(1) Mahalli idare yatırımları ile Yatırım Programında toplam dışı tutulan yatırımlar hariçtir.

D. TEŞVİK UYGULAMALARI

a) Yatırım Teşvikleri

1995 yılında yapılan düzenlemelerle yatırım indirimi uygulamasının kapsamının genişletilmesi, yatırım indirimi oranlarının yükseltilmesi ve sanayi kuşağı kapsamına giren illerde yapılan yatırımlara sağlanan çeşitli kolaylıkların da etkisi ile yatırım teşvik belgelerinde önemli artış gözlenmiştir. Yatırım teşvik belgesine bağlı yatırım tutarlarındaki hızlı artış eğilimi 1996 yılının Ocak-Eylül döneminde de devam etmiştir.

Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (KOBİ) finansman ve ihracat imkanları ile üretim ve yönetim teknolojilerinin geliştirilmesinin yanısıra, eğitim, işletmelerarası işbirliği, idari ve yasal yükümlülükler alanlarında karşılaştıkları sorunların çözülmesi amacıyla yönelik olarak Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Karar yürürlüğe konulmuştur.

1995 yılında teşvik belgesine bağlanan yatırımlar içinde tarım sektörü yüzde 0,4, madencilik sektörü yüzde 0,6, imalat sektörü yüzde 87,6, enerji sektörü yüzde 2,4, hizmetler

1997 Yılı Programı Üçüncü Bölüm
sektörü ise yüzde 9,1 oranında pay almıştır. 1996 yılının Ocak-Eylül döneminde, 1995 yılına göre imalat sektörünün payı düşerken diğer sektörlerin payları artmıştır. Bu dönemde toplam içindeki paylar, tarım sektöründe yüzde 2,0, madencilik sektöründe yüzde 0,9, imalat sektöründe yüzde 75,0, enerji sektöründe yüzde 4,2, hizmetler sektöründe ise yüzde 17,9 olarak gerçekleşmiştir.

Kalkınmada Öncelikli Yörelerdeki teşvik belgeli yatırımların toplam yatırımlar içindeki payı 1995 yılında yüzde 16,0 iken 1996 yılının ilk dokuz ayında yüzde 12,6'ya düşmüştür.

1996 yılının ilk dokuz aylık döneminde, Kalkınmada Öncelikli Yörelerde teşvik belgesine bağlanan yatırımlar içinde imalat sektörünün payı azalırken diğer sektörlerin payları artmıştır. 1995 yılında imalat sanayiinin toplam içindeki payı yüzde 97,3 iken, 1996 yılının Ocak-Eylül döneminde yüzde 73,9'a gerilemiştir.

1995 yılında teşvik belgesine bağlanan yatırımlar içinde en yüksek payı yüzde 40,5 ile Marmara Bölgesi alırken, Akdeniz Bölgesi

yüzde 16,0, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ise yüzde 14,1 oranında pay almıştır. 1996 yılının Ocak-Eylül döneminde ise Marmara Bölgesi yüzde 49,7 oranı ile en yüksek olan payını korurken, İç Anadolu Bölgesinin payı yüzde 11,8, Akdeniz Bölgesinin payı ise yüzde 11,5 olmuştur.

1995 yılında teşvik belgesine bağlanan yatırımlar içinde komple yeni yatırımlar yüzde 82,7, tevsii yatırımları ise yüzde 13,4 ile en yüksek payları alırken, 1996 yılının ilk dokuz aylık döneminde komple yeni yatırımların payı yüzde 79,6'ya düşmüş, tevsii yatırımlarının payı ise yüzde 15,1'e yükselmiştir.

b) Döviz Kazandırıcı Faaliyetlerin Teşviki

Gümrük Birliği çerçevesinde ülkemiz mevzuatının Topluluk mevzuatına uyumlaştırılması kapsamında, ihracat teşvik mevzuatı da Topluluk Gümrük Kodu'na uyumlu hale getirilerek Dahilde ve Hariçte İşleme Rejimleri olarak yürürlüğe konulmuştur.

Uygulamaya konulan Dahilde İşleme Rejimi ile; firmalara kendilerinin veya yan sanayicilerinin ihtiyacı olan hammadde, yardımcı madde ve ambalaj malzemelerini belirli şartlar dahilinde ithalde alınması gereken vergilerden muaf olarak temin imkanı sağlanmıştır. Ayrıca, Dahilde İşleme Rejimi ile, imalinde üçüncü ülke menşeli madde kullanılan ürünün AB üyesi ülkelere ihracı esnasında Ortak Gümrük Tarifesi (OGT) oranında vergi tahsil edilmesi esası getirilmiştir.

Hariçte İşleme Rejimi ile de; serbest dolaşımda bulunan eşyaların ileri düzeyde işlem görmek üzere üçüncü ülkelere ihracı ve işlemi müteakip tam veya kısmi muafiyet uygulanarak tekrar serbest dolaşıma girmesine imkan sağlanmıştır.

Yapılan bu mevzuat değişikliği sonucunda, 1996 yılının Ocak-Ekim döneminde, döviz tahsisi karşılığında 6,3 milyar dolarlık ihracat; vergi, resim ve harç istisnası karşılığında ise 2,0 milyar dolarlık hizmet geliri olmak üzere, toplam 8,4 milyar dolarlık döviz geliri taahhüdü sağlanmıştır.

TABLO: III.14Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı

	1994		1995		(Cari Fiyatlarla, Milyar TL) 1996 (1)	
	Belge Sayısı	Proje Tutarı	Belge Sayısı	Proje Tutarı	Belge Sayısı	Proje Tutarı
Sektörler						
Tarım	25	2 111	47	8 476	73	28 482
Madencilik	74	4 302	102	13 359	89	13 532
İmalat	876	128 703	3 745	1 915 499	2 322	1 077 337
Enerji	13	10 448	27	51 691	28	60 401
Hizmetler	406	68 467	1 033	197 986	1 051	256 811
TOPLAM	1 394	214 032	4 954	2 187 011	3 563	1 436 563

(1) Ocak-Eylül dönemi

TABLO: III.15 Yatırım Teşvik Belgelerinin Mahiyetlerine Göre Dağılımı

(Cari Fiyatlarla, Milyar TL)

Mahiyet	1994		1995		1996 (1)	
	Belge Sayısı	Proje Tutarı	Belge Sayısı	Proje Tutarı	Belge Sayısı	Proje Tutarı
Komple Yeni Yatırım	853	160 675	3 177	1 808 720	2 336	1 143 151
Tevsii	273	28 123	1 248	292 902	806	217 416
Tamamlama	26	2 598	29	5 518	12	3 215
Modernizasyon	86	6 052	173	36 390	119	22 159
Darboğaz Giderme	23	6 814	54	5 416	24	5 829
Yenileme ve Restorasyon	14	1 680	48	11 584	28	14 104
Kalite Düzeltme	5	288	7	1 179	7	323
Entegrasyon	8	946	17	3 736	3	1 027
Finansal Kiralama	102	4 655	193	18 466	220	24 513
Devir	2	28	8	3 098	5	1 227
Araştırma-Geliştirme	1	8	0	0	1	3 321
Mamul Çeşitlendirme	0	0	0	0	0	0
Büyük Proje	1	2 164	0	0	1	245
Çevre Koruma	0	0	0	0	1	33
TOPLAM	1 394	214 032	4 954	2 187 011	3 563	1 436 563

(1) Ocak-Eylül dönemi

TABLO: III.16 Döviz Tahsisleri ve Alınan Taahhüdler

(Milyon Dolar)

Yıllar	Döviz Tahsisi			Alınan Taahhütler		
	Doğrudan Döviz Tahsisi	Geçici İthal	Toplam	Doğrudan İhracat Taahhüdü	Geçici İthalde İhracat Taah.	Toplam
1992	4 639	272	4 911	12 557	696	13 253
1993	5 968	252	6 220	15 660	636	16 296
1994	6 534	518	7 052	14 175	759	14 934
1995	10 498	650	11 148	20 765	1 194	21 959
	Döviz Tahsisi		Toplam	İhracat Taahhüdü	Döviz Geliri Taahhüdü (*)	Toplam
1996(1)	3 522		3 522	6 325	2 032	8 357

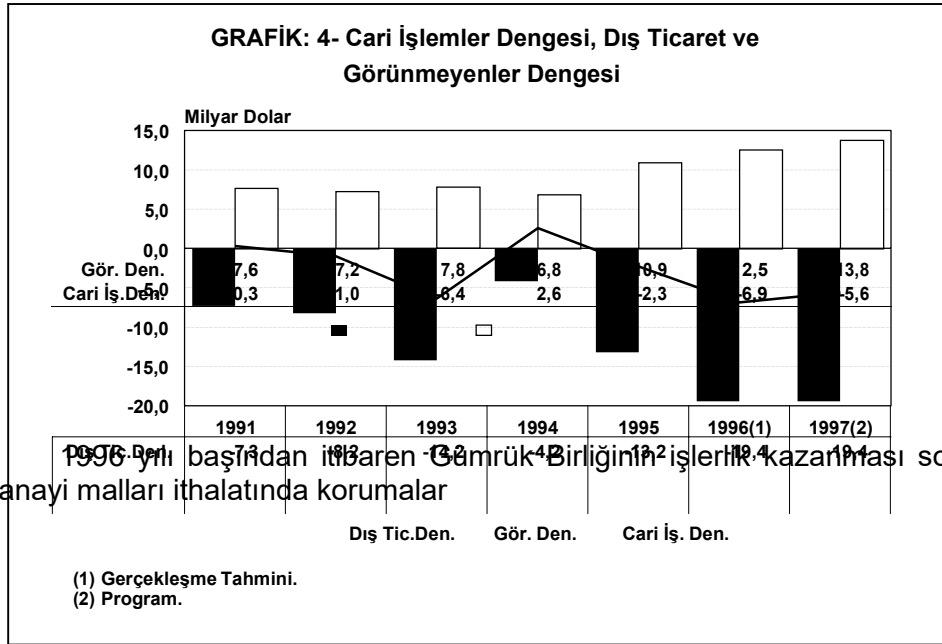
(1) Ocak-Ekim Dönemi

(*) Vergi, Resim ve Harç İstisnası karşılığında taahhüd edilen Döviz Gelirlerini göstermektedir.

4. ÖDEMELER DENGESİ

Dünya üretim ve ticaretinde 1994 yılında başlayan ve 1995 yılında devam eden büyüme 1996 yılında yavaşlama eğilimine girmiştir. 1995 yılında yüzde 8,7 oranında artan Dünya ticaret hacminin 1996 yılında yüzde 6,4 oranında artacağı tahmin edilmektedir. Aynı şekilde, ihracatımızın önemli bir kısmının yöneldiği OECD Avrupa Bölgesi'nde 1996 yılında GSYİH'nın bir önceki yıla göre yavaşlama göstererek yüzde 1,8 oranında artması, bu ülkelerin toplam reel ithalatının ise yüzde 4,4 oranında artması beklenmektedir.

katkı sağlayacaktır.

1996 yılı başından itibaren Gmrük Birliğinin işleri kazanması sonucu, AB Ülkelerinden yapılan sanayi malları ithalatında korumalar

şekilde, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Anlaşmasına uyum çalışmalarına devam edilmektedir.

1997 Yılı Programı ile birlikte belge ve kayıt sistemindeki değişiklikler **Üçüncü Bölüm** 1997 yılı ödemeler dengesine ilişkin mevcut resmi veriler Şubat ayı ile sınırlıdır. Bununla birlikte, ihracat ve ithalat eğilimine ilişkin göstergeler, 1996 yılının ilk sekiz ayında ihracattaki artışın sınırlı düzeyde kaldığına, ithalattaki artış hızının ise yüksek seviyesini koruduğuna işaret etmektedir. 1996 yılında yurtiçi talebin canlılığını koruması ve ihracat Pazarlarında gözlenen talep daralması dış ticaret dengesini olumsuz etki-lemiştir.

1997 yılında Dünya ticaret hacmi-nin yüzde 7,0 oranında artacağı tahmin edilmektedir. OECD Avrupa Bölgesin-de GSYİH'nın yüzde 2,5 oranında, toplam reel ithalatın ise yüzde 5,6 oranında artacağı öngörülmektedir. Diğer yandan, Türkiye'nin ihraç Pazarla-rında 1997 yılın-da bekle-nen yüzde 7,3 oranında büyüme dış ticaretimize olumlu

1997 yılında dö-viz kuru politikasının, sürdürülebilir bir dış ticaret dengesi dikkate alınarak, ülkenin rekabet gücünü bozmayacak şekilde uygu-lanmasına devam edilecektir. tamamen kaldırılmış olup, üçüncü ülkelerden yapılan ithalatta ise AB'nin uyguladığı Ortak Gümrük Tarifesi (OGT) uygulamasına geçilmiştir. Ayrıca, ithalat, ihracat ve tekstil politikalarında Topluluk mevzuatına uyum ve Ortaklık Konseyi Kararı çerçevesinde bazı ülkelerle Serbest Ticaret Anlaşması çalışmaları sürdürülmektedir. Benzer

Gümrük Birliği ve Dünya Ticaret Örgütü anlaşmalarının yürürlüğe girmesi sonucunda, dış ticaret politikalarında esneklik önemli ölçüde azalmış bulunmaktadır. Dış denge­nin sürdürülebilir bir yapı­da sağlanmasını gerektirmektedir.

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

A. DIŞ TİCARET DENGESİ

1996 yılında ithalatın yüzde 26 oranında artarak 45 milyar dolar, ihracatın ise yüzde 13,2 oranında artarak 24,5 milyar dolar olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Böylece, 1995 yılında yüzde 60,6 olan ihracatın ithalatı karşılama oranının, 1996 yılında yüzde 54,4'e düşmesi, dış ticaret açığının ise 20,5 milyar dolara ulaşması beklenmektedir.

1996 yılında EXİMBANK ihracat kredisi, ihracatta sigorta ve garanti programları uygulamasına devam edilmiştir. Bu çerçevede, ihracat kredi maliyetlerinin düşürülmesi ve uluslararası rekabet gücüne destek olunması amacıyla kredi koşullarında iyileştirici düzenlemelere gidilmiştir. Kısa vadeli döviz kredilerinin daha etkin kullanımı ve özellikle Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ) ihracat taahhütlerini yerine getirebilmelerinde kolaylık sağlanması amacıyla, söz konusu kredi programlarının kredilendirme oranı yüzde 100'e yükseltilmiştir. Diğer yandan, performans döviz kredilerinin asli teminat oranlarında indirimle gidilmiş ve Gümrük Birliğinden önemli ölçüde etkileneceği düşünülen KOBİ'lere kullandırılan kısa vadeli döviz kredilerinde artış sağlanmıştır.

Uluslararası yükümlülüklerimize ve AB mevzuatına uygun olarak hazırlanarak 1995 yılında yürürlüğe giren İhracatta Devlet Yardımları kararı çerçevesinde, araştırma ve geliştirme, çevre maliyetlerinin desteklenmesi, eğitim yardımı, yurtdışı ofis, mağaza işletme ve tanıtım desteği, pazar araştırması desteğine yönelik yardımlara 1996 yılında devam edilmiştir.

İhracatta aynı üretim dalındaki KOBİ'lerin Sektörel Dış Ticaret Şirketi olarak örgütlenmelerini kolaylaştırıcı düzenlemeler yapılmıştır.

İhraç ürünlerine, dünya piyasalarında rekabet gücü kazandırmak, ihracatçılara dünya piyasa fiyatlarından hammadde temin etmek, ihraç ürünlerini çeşitlendirerek ihracatı artırmak amacıyla, daha önce uygulanan İhracatı Teşvik Mevzuatı Avrupa Topluluğu Gümrük Kodu'na uygun hale getirilerek Dahilde İşleme Rejimi Kararı olarak yürürlüğe girmiştir.

Benzer şekilde daha önce uygulanan Geçici İhracat Rejimi, Avrupa Topluluğu Gümrük Kodu'na uygun hale getirilerek Hariçte İşleme Rejimi Kararı olarak düzenlenmiştir.

Dış Ticarete Standardizasyon Rejimi, Yönetmeliği ve eki Tebliğler, uluslararası yükümlülüklerimiz ve uygulamada karşılaşılan sorunlar gözönüne alınarak revize edilmiş, Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Rejimi adı altında yürürlüğe girmiştir.

a) İthalattaki Gelişmeler

1996 yılı Ocak-Şubat döneminde ithalat bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 32,8 oranında artarak 5,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Artış oranı, yatırım mallarında yüzde 59,4 , tüketim mallarında yüzde 34, ve hammadde ithalatında da yüzde 22,2 olmuştur. Yatırım malları ithalatında görülen yüksek oranlı artışta Gümrük Birliği sürecinde, kapasite artırımı ve kalite iyileştirilmesi çerçevesinde artan yatırım talebinin devam etmesi etkili olmuştur.

Aynı dönem itibarıyla tarım ürünleri ithalatı yüzde 40.1, sanayi ürünleri ithalatı yüzde 32.4, madencilik ürünleri ithalatı ise yüzde 30.6 oranında artmıştır. Tarım ürünleri ithalatındaki artış esas itibarıyla canlı hayvan ve hububat ithalatında görülen yükselmeden kaynaklanmıştır.

TABLO: III.17Cari ve Reel Dış Ticaret Gelişmeleri

	1993	1994	1995	(Milyon Dolar) 1996 (1)	1997 (2)
Cari Fiyatlarla					
İhracat	15 345	18 106	21 636	24 500	29 500
İthalat	29 428	23 270	35 709	45 000	50 000
İhracat / İthalat (%)	52,1	77,8	60,6	54,4	59,0
Dış Ticaret Açığı	14 083	5 164	14 073	20 500	20 500
1994 Yılı Fiyatlarıyla					
İhracat	14 783	18 106	19 046	21 914	26 199
İthalat	29 695	23 270	30 468	38 560	42 759
İhracat / İthalat (%)	49,8	77,8	62,5	56,9	61,3
Dış Ticaret Açığı	14 912	5 164	11 423	16 646	16 560
İhracat Fiyatları	103,8	100,0	113,6	111,8	112,6
İthalat fiyatları	99,1	100,0	117,2	116,7	116,9

(1) Geçici

(2) Program

1996 yılı Ocak-Şubat dönemi itibariyle, AB Ülkeleri ve EFTA Ülkeleri'nden yapılan ithalatın payları bir önceki yılın aynı dönemine göre artarken, Diğer OECD Ülkeleri, NAFTA Ülkeleri, Bağımsız Devletler Topluluğu ve İslam Ülkeleri'nden yapılan ithalatın paylarında bir önceki yılın aynı dönemine göre düşüş olmuştur. Diğer Avrupa Ülkeleri'nden yapılan ithalatın payı ise yaklaşık sabit kalmıştır.

Altın ithalatı ise bu dönemde bir önceki yıla göre yüzde 210,4 oranında artarak 149 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

İthalde alınan katma değer vergisi, dolar bazında bir önceki yıla göre, 1996 yılının ilk çeyreğinde yüzde 35,2, ikinci çeyreğinde yüzde 39,4, üçüncü çeyreğinde de yüzde 19,1 oranında artmıştır. Ocak-Eylül dönemi itibariyle ithalde alınan katma değer vergisi tutarında bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 30,4 oranında artış gerçekleşmiştir. Bu durum ithalatın artış hızını önemli ölçüde koruduğunu göstermektedir. Bu gelişmeler çerçevesinde, 1996 yılının tamamında ithalatın geçen yıla

göre yüzde 26 oranında artarak 45 milyar dolar civarında gerçekleşmesi beklenmektedir.

1997 Yılı Programı çerçevesinde gümrük vergilerinde ve Toplu Konut **Üçüncü Bölüm** indirimler sonucu koruma oranlarının düşmesi ile yurtiçi üretim ve talebin canlılığını sürdürmesi 1996 yılında ithalat artışında etkili olmuştur.

1996 yılında yatırım malları ithalatının 12,8 milyar dolar, petrol dışı ara malları ithalatının 23 milyar dolar, ham petrol ithalatının 3,5 milyar dolar ve tüketim malı ithalatının 5,8 milyar dolar olacağı tahmin edilmektedir. 1996 yılında altın ithalatının ise yüzde 21,0 oranında artarak 1,6 milyar dolar olması beklenmektedir.

1997 yılında iç talep ve GSMH büyümesinde öngörülen yavaşlamaya paralel olarak ithalatın (CIF) yüzde 11,1 oranında artarak 50 milyar dolar seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

TABLO: III.18- İthalatın Mal Grupları İtibariyle Dağılımı

(Milyon Dolar)

	1994	1995	1996 (1)	1997 (2)
Yatırım Malları	6 895	10 488	12 800	14 500
Tüketim Malları	2 780	4 414	5 750	6 600
Hammaddeler	13 595	20 807	26 450	28 900
Petrol	2 432	2 919	3 500	3 400
Petrol Dışı	11 163	17 888	22 950	25 500
Toplam	23 270	35 709	45 000	50 000
Altın	480	1 322	1 600	2 000
Genel Toplam	23 750	37 031	46 600	52 000

(1) Geçici

(2) Program

1997 yılında yatırım malları ithalatının 14,5 milyar dolar, petrol dışı ara malları ithalatının 25,5 milyar dolar, ham petrol ithalatının 3,4 milyar dolar ve tüketim malı ithalatının 6,6 milyar dolar olacağı tahmin edilmektedir. 1997 yılında altın ithalatının ise yüzde 25 oranında artarak 2 milyar dolar olması beklenmektedir.

1995 yılında yüzde 20,8 olarak gerçekleşen altın dışı ithalatın (CIF) GSMH'ya oranının, 1996 yılında yüzde 24,7'ye, 1997 yılında ise yüzde 26,6'ya yükselmesi beklenmektedir.

b) İhracattaki Gelişmeler

1996 yılı Ocak-Şubat döneminde toplam ihracat, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 9,9 oranında artarak 3,4 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde tarım ve sanayi ürünleri ihracatı yüzde 9,7, madencilik ürünleri ihracatı ise yüzde 22,3 oranında artmıştır.

1996 yılı Ocak-Şubat döneminde, Avrupa Birliği Ülkeleri'ne, İslam Ülkeleri'ne ve Diğer

Avrupa Ülkeleri'ne yapılan ihracatın payları düşerken, EFTA Ülkeleri'ne, Bağımsız Devletler Topluluğu'na ve Diğer ülkelere yapılan ihracatın payları bir önceki yılın aynı dönemine göre artmıştır. Bu dönemde NAFTA Ülkeleri'nin ve Diğer OECD Ülkeleri'nin paylarında önemli bir değişme olmamıştır.

İhracatçı Birliklerinin kayıtlarına göre cari ihracat 1996 yılı ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre artarken, yılın ikinci çeyreğinde azalmıştır. Yılın üçüncü çeyreğine ilişkin Birlik Kayıtları ihracattaki artışın sınırlı düzeyde kaldığını göstermektedir.

1996 yılı Ocak-Eylül döneminde, ihracat artışının sınırlı kalmasında iç talebin canlılığını koruması ve özellikle hazır giyim ve konfeksiyon ihracatının yöneldiği pazarlardaki durgunluk etkili olmuştur. Geleneksel ihraç pazarlarındaki durgunluk ve talep daralması sonucu artan rekabet, ihracatta fiyat düşüşlerine neden olmaktadır. Diğer yandan pamuk, pamuk ipliği ve enerji gibi üretim girdilerinin fiyatlarındaki artış ile Avrupa Birliği'nin bazı durumlarda uyguladığı telafi edici vergiler ihracatı olumsuz etkilemektedir.

Bu gelişmeler çerçevesinde 1996 yılının tamamında ihracatın bir önceki yıla göre yüzde 13,2 oranında artarak 24,5 milyar dolar seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

1997 yılı ihracatının (FOB) yüzde 20,4 oranında artarak 29,5 milyar dolar seviyesinde gerçekleşeceği öngörülmüştür. İç talepte öngörülen daralma, ihracat pazarlarımızdaki yüzde 7,3 oranında büyüme, tekstil ve konfeksiyon ürünleri ihracatının yeniden artış

sürecine girmesi ve döviz kurlarının ihracatın rekabet gücünü koruyacak şekilde gelişmesi,

---

1997 yılı ihracat artışına olumlu yönde katkı sağlayacaktır.

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

1997 yılında tarım ürünleri ihracatının yüzde 20,8 oranında artarak 1,5 milyar dolar, madencilik ürünleri ihracatının yüzde 7,1 oranında artarak 0,5 milyar dolar, sanayi ürünleri ihracatının yüzde 20,6 oranında artarak 27,6 milyar dolar olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Toplam ihracatın yüzde 4,9'unu tarım ürünleri, yüzde 1,5'ini madencilik ürünleri ve yüzde 93,6'sını sanayi ürünleri oluşturacaktır.

1995 yılında yüzde 12,6 olarak gerçekleşen ihracatın GSMH'ya oranının, 1996 yılında yüzde 13,5'e, 1997 yılında ise yüzde 15,7'ye ulaşacağı tahmin edilmektedir.

B. GÖRÜNMEYEN İŞLEMLER

1996 Ocak-Şubat döneminde turizm gelirleri bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 9,4 oranında artarak 348 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Şubat ayı sonrası için resmi veri olmamakla beraber gelen turist sayısında 1996 Ocak-Eylül dönemi itibariyle bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 11,3 oranında artış kaydedilmiştir. Bu dönemde Avrupa Ülkelerinden gelen turist sayısında yüzde 30, Bağımsız Devletler Topluluğundan gelen turist sayısında ise yüzde 19 civarında artış kaydedilmiştir. 1996 yılının tamamında turizm gelirlerinin yüzde 21 oranında bir artışla, 6 milyar dolar civarında gerçekleşmesi beklenmektedir. 1997 yılı turizm gelirlerinin ise 6,9 milyar dolar olacağı öngörülmektedir.

TABLO: III.19İthalat ve İhracatın Sektörel Dağılımı (*)

1997 Yılı Programı**Üçüncü Bölüm**

İmalat Sanayii	30 301	38 700	43 400
Tarıma Dayalı Sanayiler	2 282	2 650	3 000
Diğer Sanayiler	28 019	36 050	40 400
TOPLAM İHRACAT	21 636	24 500	29 500
Tarım	947	1 200	1 450
Madencilik	391	420	450
İmalat Sanayii	20 298	22 880	27 600
Tarıma Dayalı Sanayiler	3 407	3 650	4 050
Diğer Sanayiler	16 891	19 230	23 550

(*) 1974 Uluslararası Standart Sanayi sınıflandırmasına göre.

(1) Geçici.

(2) Program.

1996 yılında 1,7 milyar dolar seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilen faiz gelirlerinin, 1997 yılında 1,8 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir

Faiz ve turizm dışındaki diğer mal ve hizmet gelirleri, 1996 yılı Ocak-Şubat döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 80 oranında artarak 2,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Artış oranı yurtdışı müteahhitlik hizmet gelirlerinde yüzde 92,6, diğer özel ve resmi hizmet gelirlerinde ise yüzde 95,2 olmuştur. 1996 yılının tamamında diğer mal ve hizmet gelirlerinin 11,6 milyar dolar olması beklenmektedir. Diğer mal ve hizmet gelirlerinin 1997 yılında yüzde 12,1 oranında artarak 13 milyar dolar olacağı öngörülmektedir.

1996 yılı Ocak-Şubat döneminde sırasıyla 0,2 milyar dolar ve 0,6 milyar dolar olarak gerçekleşen turizm ve faiz giderlerinin, yılın tamamında 1,2 milyar dolar ve 4,4 milyar dolar olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. 1997 yılında turizm giderlerinin 1,4 milyar dolar ve faiz giderlerinin 4,7 milyar dolar olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

	1995	1996	1997
		(1)	(2)
TOPLAM İTHALAT	35 709	45 000	50 000
Tarım	1 446	1 600	1 800
Madencilik	3 961	4 700	4 800

1996 yılı Ocak-Şubat döneminde 0,8 milyar dolar olarak gerçekleşen diğer mal ve hizmet giderlerinin 1996 yılının tamamında 5,4 milyar dolar, 1997 yılında ise 6,1 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

1996 yılı Ocak-Şubat döneminde işçi gelirlerinin yüzde 40 oranında artmasına rağmen transfer hesabı bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 15,9 oranında azalarak 0,9 milyar dolar olmuştur. Bu azalışta Türk Savunma Fonundan Merkez Bankasına aktarılan 390 milyon dolarlık hibe nedeniyle transfer hesabında 1995 yılı Ocak ayında

ortaya çıkan geçici artış etkili olmuştur. 1996 yılının tamamında işçi gelirlerinin 3,5 milyar dolar, transfer hesabı fazlasının ise 4,3 milyar dolar olacağı tahmin edilmektedir. 1997 yılında işçi gelirlerinin ve transfer hesabı fazlasının 1996 yılındaki seviyesini koruyacağı öngörülmektedir.

Bu gelişmeler çerçevesinde, cari işlemler hesabının 1996 yılının tamamında 6,9 milyar dolar açık vermesi beklenmektedir. Cari işlemler açığının 1997 yılında 5,6 milyar dolara gerilemesi beklenmektedir.

TABLO: III.20Ödemeler Dengesi

(Milyon Dolar)	1995	1996 (1)	1997 (2)
A. Cari İşlemler			
1.Mal İhracatı (Fob)	21 975	24 900	30 100
İhracat (Fob)	21 636	24 500	29 500
Transit Ticaret	339	400	600
2.Mal İthalatı (Fob)	-35 187	-44 250	-49 450
İthalat (Cif)	-35 709	-45 000	-50 000
Altın (Cif)	-1 322	-1 600	-2 000
Transit Ticaret	301	350	450
İthalat Sigortası Ve Navlunu	2 145	2 700	3 000
Dış Ticaret Dengesi	-13 212	-19 350	-19 350
Diğer Mal Ve Hizmet Gelirleri	16 094	19 250	21 650
Turizm	4 957	6 000	6 850
Faiz	1 488	1 650	1 800
Diğerleri	9 649	11 600	13 000
Diğer Mal Ve Hizmet Giderleri	-9 717	-11 000	-12 150
Turizm	911	-1 200	-1 350
Faiz	-4 303	-4 400	-4 700
Diğerleri	-4 503	-5 400	-6 100
Toplam Mal Ve Hizmet Dengesi	-6 835	-11 100	-9 850
Özel Karşılıksız Transferler (Gelirler)	3 425	3 600	3 700
Göçmen Transferleri	0	0	0
İşçi Gelirleri	3 327	3 400	3 400
Diğerleri	98	200	300
Özel Karşılıksız Transferler (Giderler)	0	0	0
Karşılıksız Resmi Transferler (Net)	1 071	650	550
İşçi Gelirleri	38	50	50
Diğerleri (Net)	1 033	600	500
Cari İşlemler Dengesi	-2 339	-6 850	-5 600

TABLO: III.20Ödemeler Dengesi (Devamı)

(Milyon Dolar)

1997 Yılı Programı	1995	1996	1997
B.Sermaye Hareketleri (Rezerv Hariç)	4 722	10 020	8 600
Doğrudan Yatırımlar (Net)	772	650	750
Portföy Yatırımları (Net)	1 724	2 100	4 450
Diğer Uzun Vadeli Sermaye Hareketleri	79	800	300
Kredi Kullanımı	4 126	5 000	5 600
Anapara Geri Ödemesi	-5 667	-5 700	-7 000
Dresdner	1 462	1 500	1 700
Kısa Vadeli Sermaye Hareketleri	2 305	6 470	3 100
Varlıklar	-1 791	300	-1 000
Verilen Krediler	293	400	500
Bankalar Rezervi Ve Diğer Varlıklar	-2 084	700	500
Yükümlülükler	4 096	6 170	4 100
Sağlanan Krediler	3 096	5 500	4 000
Mevduatlar	1 000	670	100
C.Net Hata Ve Noksan	2 275	2 130	0
D.Ödemeler Dengesi Finansmanı	0	0	0
E.Denge Kalemleri	0	0	0
Genel Denge	4 658	5 300	3 000
F.Rezervlerdeki Toplam Değişme	-4 658	-5 300	-3 000
IMF	347	0	0
Resmi Rezervler	-5 005	-5 300	-3 000

(1) Geçici

(2) Program

C. SERMAYE HAREKETLERİ

Rezerv hariç sermaye hareketlerinde 1996 yılı Ocak-Şubat döneminde 1,7 milyar dolar net giriş gerçekleşmiştir. 1996 yılının tamamında 10 milyar dolarlık net giriş beklenmektedir. 1997 yılında rezerv hariç sermaye hareketlerinde 8,6 milyar dolarlık net sermaye girişi olacağı tahmin edilmektedir.

1996 yılı Ocak-Şubat döneminde 14 milyon dolar düzeyinde gerçekleşen net yabancı sermaye girişinin, 1996 yılının tamamında 0,7 milyar dolar olacağı tahmin edilmektedir. 1997 yılında 0,8 milyar dolar net yabancı sermaye girişi olması beklenmektedir.

1995 yılında 1,7 milyar dolar olarak gerçekleşen portföy yatırımları türündeki sermaye girişleri, 1996 yılının ilk iki ayında 0,8

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

~~milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. 1996 yılı portföy yatırımlarının 2,1 milyar dolar düzeyinde olması beklenmektedir. 1997 yılında portföy türündeki yatırımların öngörülen özelleştirme gelirleri nedeniyle 4,5 milyar dolar seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.~~

1995 yılında orta ve uzun vadeli kredi kullanımları 4,1 milyar dolar seviyesinde gerçekleşirken, 1996 yılı Ocak-Şubat döneminde 0,4 milyar dolarlık kredi kullanımı olmuştur. 1996 yılının tamamı için 5 milyar dolarlık orta ve uzun vadeli kredi kullanımı öngörülmektedir. Bu tutarda, yap-işlet-devret modeli ile sağlanan yabancı sermayenin de katkısı bulunmaktadır. 1997 yılında orta ve uzun vadeli kredi kullanımlarının 5,6 milyar dolar olması beklenmektedir.

1997 Yılı Programı**Üçüncü Bölüm****TABLO: III.21 Ödemeler Dengesine İlişkin Değişkenler**

	1991	1992	1993	1994	1995	1996 (1)	1997 (2)
Cari İşlemler Dengesi (Milyon \$)	250	974	-6 433	2 631	-2 339	-6 850	-5 600
Dış Ticaret Dengesi (Milyon \$) (3)	-7 340	-8 190	-14 160	-4 216	-13 212	-19 350	-19 350
Dış Ticaret Dengesi (Milyon \$) (4)	-7 454	-8 156	-14 083	-5 164	-14 073	-20 500	-20 500
Hizmetler Dengesi (Milyon \$)	2 491	3 157	3 959	3 755	6 377	8 250	9 500
Transfer Dengesi (Milyon \$)	5 099	4 059	3 768	3 092	4 496	4 250	4 250
Dış Ticaret Açığı / Dış Ticaret Hacmi (3)	-21,2	-21,6	-31,2	-10,3	-23,1	-28,0	-24,3
Dış Ticaret Açığı / Dış Ticaret Hacmi (4)	-21,5	-21,7	-31,5	-12,5	-24,5	-29,5	-25,8
İhracat (FOB) (Milyon \$)	13 593	14 715	15 345	18 106	21 636	24 500	29 500
İthalat (CIF-Altın hariç) (Milyon \$)	21 047	22 871	29 428	23 270	35 709	45 000	50 000
İhracat / İthalat (CIF-Altın hariç)	64,6	64,3	52,1	77,8	60,6	54,4	59,0
İhracat / GSMH (Cari Fiyatlarla)	8,9	9,2	8,4	13,8	12,6	13,5	15,7
İthalat (CIF-Altın hariç) / GSMH (Cari Fiyatlarla)	13,8	14,3	16,2	17,8	20,8	24,7	26,6
Dış Borç Servisi / İhracat (FOB)	55,2	56,5	52,0	51,8	46,1	41,2	39,7
Dış Borç Servisi / Toplam Döviz Gelirleri	29,0	29,1	26,2	28,5	24,0	21,1	21,1

(1) Geçici

(2) Program.

(3) İhracata transit ticaret dahildir, ithalat ödemeler dengesindeki FOB toplamdır.

(4) İhracat FOB, altın ithalatı hariç ithalat CIF olarak ifade edilmiştir.

1995 yılında 5,7 milyar dolar olarak gerçekleşen dış borç ana para ödemelerinin 1996 yılında da aynı seviyesini koruması beklenmektedir. 1997 yılında dış borç ana para ödemelerinin 7 milyar dolar olacağı öngörülmektedir.

1995 yılı dış borç servisinin ihracata ve toplam döviz gelirlerine oranı sırasıyla yüzde 46,1 ve yüzde 24 olmuştur. 1996 yılında ise bu oranların sırasıyla yüzde 41,2 ve yüzde 21,1 düzeyinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. 1997 yılında dış borç servisinin ihracata oranının yüzde 39,7, toplam döviz gelirlerine oranının ise yüzde 21,1 olması beklenmektedir.

Kısa vadeli sermaye hareketlerinde 1995 yılında 2,3 milyar dolarlık net giriş olmuştur. 1996 yılı Ocak-Şubat döneminde ticari banka rezervlerinin 1,5 milyar dolar azalması sonucunda 1,1 milyar dolarlık net kısa vadeli sermaye girişi gerçekleşmiştir. 1996 yılının tamamında sağlanan döviz kredilerinin önemli

oranda artarak 5,5 milyar dolara ulaşacağı, böylece 6,5 milyar dolarlık net kısa vadeli sermaye girişı olacağı tahmin edilmektedir. Sağlanan döviz kredilerindeki artış esas olarak ithalatın finansmanı amacıyla kullanılan ticari kredilerdeki yükselmeden kaynaklanmaktadır. 1997 yılında 3,1 milyar dolar net kısa vadeli sermaye girişı öngörülmektedir.

1996 yılı Haziran sonu itibariyle dış borç stoku, 1995 yılı sonuna göre 2,5 milyar dolar artarak 75,8 milyar dolara yükselmiştir. Bu dönemde doların değer kazanması diğer para birimleri cinsinden olan dış borçların dolar karşılığını düşürmüş ve dış borç stokundaki artışı sınırlamıştır. Parite farkları dış borç stokunda 2,8 milyar dolarlık azalışa neden olmuştur. Parite değişimleri nedeniyle orta ve uzun vadeli borçlarda 2,4 milyar dolar, kısa

vadeli borçlarda ise 0,4 milyar dolar tutarında azalış olmuştur. Reel dış borç artışı kısa vadeli borçlarda 3,2 milyar dolar, orta ve uzun vadeli borçlarda 2,1 milyar dolar olmak üzere toplam 5,2 milyar dolardır. 1995 yılı sonunda yüzde 21,4 olan kısa vadeli borçların toplam içindeki payı 1996 yılı Haziran ayında yüzde 24,4'e yükselmiştir.

1996 yılı Ocak-Şubat döneminde Merkez Bankası rezervlerinde 2,2 milyar dolar artış gerçekleşmiştir. Bu gelişmede özellikle bankaların Merkez Bankasına sattığı dövizler etkili olmuştur. 1996 yılının tamamında Merkez Bankası rezervlerinin 5,3 milyar dolar civarında artması beklenmektedir. 1997 yılında Merkez Bankası rezervlerindeki artışın 3 milyar dolar olması öngörülmüştür.

D. YABANCI SERMAYE

1996 yılı Ocak-Eylül döneminde yabancı sermaye izinleri bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 32,4 oranında azalarak 1,1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişmede

Gümrük Birliği nedeniyle öne alınan yatırım başvurularının 1995 yılı sonunda yoğunlaşması etkili olmuştur. Böylece 1980-1996 (Eylül sonu itibariyle) dönemi itibariyle verilen yabancı sermaye izinleri toplamı 17,8 milyar dolara, faaliyette bulunan firma sayısı ise 3.463'e ulaşmıştır.

1996 yılı Ocak-Eylül döneminde gerçekleşen yabancı sermaye izinlerinin yüzde 46,6'sı imalat, yüzde 49,4'ü hizmetler ve yüzde 3,4'ü ise tarım sektörüne verilmiştir. İmalat sanayinin gıda, tütün, iplik dokuma örme, hazır giyim, çimento, kimya, plastik, elektrik-elektronik, taşıt araçları ve taşıt araçları yan sanayii alt sektörlerindeki yabancı sermaye izinlerinde önemli ölçüde artış kaydedilmiştir. Hizmet sektörlerine verilen yabancı sermaye izinleri arasında ise ticaret, turizm, bankacılık, ve yatırım finansmanı önemini korumuştur.

Bu dönemde özellikle Hollanda, Fransa, Almanya, A.B.D., İngiltere, İtalya, İsviçre ve Belçika kaynaklı yabancı sermaye izinlerinde yüksek artışlar kaydedilmiştir.

**TABLO: III.22Yıllar İtibariyle İzin Verilen Yabancı Sermaye Miktarının
Sektörel Dağılımı ve Fiili Girişler**

İzin Verilen Yabancı Sermaye Miktarı

(Milyon Dolar)

	İmalat	Tarım	Madencilik	Hizmetler	Toplam	Girişler
1997 Yılı Programı	89	-	-	8	Üçüncü Bölüm	35
1981	247	0	0	89	338	141
1982	99	1	2	65	167	103
1983	89	0	0	14	103	87
1984	186	6	0	79	271	162
1985	143	6	4	81	234	158
1986	193	17	0	153	364	170
1987	294	13	1	347	655	171
1988	491	27	6	297	821	387
1989	950	9	12	541	1 512	739
1990	1 214	66	47	534	1 861	788
1991	1 095	22	40	810	1 967	910
1992	1 274	34	19	493	1 820	912
1993	1 569	21	11	462	2 063	797
1994	1 107	28	6	336	1 478	637
1995	1 996	32	61	849	2 938	935
1996	517	38	7	547	1 109 (1)	94 (2)
Toplam	11 552	321	218	5 706	17 798	7 226

(1) Eylül sonu itibariyle

(2) Şubat sonu itibariyle

TABLO: III.23 Türkiye’de Faaliyette Bulunan Yabancı Sermayeli Kuruluşların Sektörel Dağılımı (1)

(Milyar TL)

Sektörler	Firma Sayısı	Mevcut Yabancı Sermaye	Toplam İçindeki Pay	Şirketlerin Toplam Sermayesi	Toplam İçindeki Pay
Tarım	84	771	0,8	1 982	38,9
Madencilik	47	713	0,7	1 335	53,4
İmalat Sanayii	876	51 163	51,0	105 604	48,5
Hizmetler	2 456	47 637	47,5	81 446	58,5
Toplam	3 463	100 285	100,0	190 367	52,7

(1) 1996 Eylül Sonu İtibariyle.

TABLO: III.24Türkiye'de Faaliyette Bulunan Yabancı Sermayeli Kuruluşların Ülkelere Göre Dağılımı (1)

(Milyar TL)

Sektörler	Firma Sayısı	Mevcut Yabancı Sermaye	Yüzde Dağılım	Şirketlerin Toplam Sermayesi	Toplam İçindeki Pay
I. OECD Ülkeleri	2 079	89 354	89,1	158 952	56,2
A. AT Ülkeleri	1 603	64 264	64,1	116 024	55,4
-Almanya	620	13 044	13,0	27 480	47,5
-Belçika-Lüksemburg	69	3 191	3,2	5 965	53,5
-Danimarka	29	232	0,2	1 031	22,5
-Fransa	192	13 650	13,6	23 241	58,7
-Hollanda	173	14 870	14,8	22 778	65,3
-İngiltere	234	12 548	12,5	22 465	55,9
-İrlanda	10	611	0,6	882	69,3
-İtalya	122	3 238	3,2	6 472	50,0
-Yunanistan	30	140	0,1	198	70,7
-İspanya	16	252	0,3	346	72,9
-Portekiz	2	3	0,0	5	53,8
-Avusturya	56	1 813	1,8	3 620	50,1
-İsveç	36	543	0,5	1 239	43,8
-Finlandiya	14	130	0,1	303	42,8
B. Diğer OECD Ülkeleri	476	25 090	25,0	42 928	58,4
-ABD	245	12 645	12,6	19 044	66,4
-Japonya	44	5 307	5,3	10 344	51,3
-İsviçre	153	5 706	5,7	10 898	52,4
-Diğerleri	34	1 432	1,4	2 641	54,2
II. İslam Ülkeleri	739	4 304	4,3	15 617	27,6
A. Orta-Doğu	674	3 860	3,8	14 837	26,0
-İran	239	357	0,4	499	71,5
-Irak	81	293	0,3	429	68,4
-Suudi Arabistan	67	1 381	1,4	6 135	22,5
-Kuveyt	10	461	0,5	705	65,4
-Lübnan	45	84	0,0	104	81,5
-Suriye	108	141	0,1	207	68,3
-Ürdün	39	37	0,0	56	64,8
-Bahreyn	11	244	0,2	689	35,5
-Katar	8	132	0,1	258	51,0
-K.K.T.C.	37	457	0,5	2 127	21,5
-İKB	9	153	0,2	3 443	4,5
-BAE	12	72	0,0	131	55,0
-Yemen	6	39	0,0	43	89,8
-Güney Yemen	1	5	0,0	6	80,0
-Filistin	1	3	0,0	5	50,0
B. Kuzey Afrika	39	360	0,4	677	53,2
-Libya	16	268	0,3	559	48,0
-Mısır	13	42	0,0	49	86,0
-Fas	3	8	0,0	11	75,3
-Cezayir	6	33	0,0	47	68,7
-Tunus	1	9	0,0	11	79,9
C. Diğer İslam Ülkeleri	26	84	0,0	103	81,7
III. Diğer Ülkeler	645	6 626	6,6	15 799	41,9
Toplam	3 463	100 285	100,0	190 367	52,7

(1) 1996 Eylül Sonu İtibariyle.

E. SERBEST BÖLGELER

1996 yılı Ocak-Ağustos döneminde serbest bölgelerden gerçekleştirilen ticaret hacmi 1995 yılının aynı dönemine göre yüzde 34 oranında artış göstererek 2,3 milyar dolara ulaşmıştır. Yıl sonu itibariyle işlem hacminin 4 milyar dolara ulaşması beklenmektedir. 1997 yılında serbest bölgelerde gerçekleştirilen işlem hacminin 6 milyar dolar olacağı tahmin edilmektedir.

Halen faaliyette bulunan Mersin, Antalya, Ege, İstanbul Atatürk Havalimanı, Trabzon ve İstanbul Deri Serbest Bölgelerinde 1996 yılı Ağustos ayı sonu itibariyle 226'sı yabancı sermayeli, 933'ü yerli olmak üzere toplam 1159 firma faaliyet göstermektedir. Bu bölgelerde toplam 6000 kişi istihdam edilmektedir.

Serbest Bölgelerde firmaların 1987-1996 (Ağustos sonu itibariyle) döneminde gerçekleştirdikleri ticaret hacmi; Mersin'de 5,4, Ege'de 2, İstanbul Atatürk Havalimanı'nda 1,5, Antalya'da 0,5, Trabzon'da 0,3 ve İstanbul-Deri Serbest Bölgesinde 0,3 milyar olmak üzere toplam 10 milyar dolara ulaşmıştır.

Resmi açılışı 1995 yılı içerisinde yapılan Erzurum-Doğu Anadolu ve Mardin Serbest Bölgeleri'nin alt ve üst yapı çalışmaları devam etmekte olup, bu bölgelerde ticari faaliyete başlanılmıştır.

Bakanlar Kurulu Kararı ile yer ve sınırları belirlenen Adana-Yumurtalık ve Samsun Serbest Bölgeleri'nin etüd-proje ve inşaat çalışmalarına devam edilmektedir.

5. KAMU FİNANSMAN DENGESİ**A. KAMU GELİRLERİ**

1996 yılında toplam kamu gelirlerinin yüzde 86,7 oranında artacağı ve GSMH içindeki payının yüzde 20,5 oranında gerçekleşeceği

tahmin edilmektedir. Kamu gelirlerinin yüzde 87,5'ini oluşturması beklenen vergi gelirlerinin ise yüzde 96,3 oranında artması beklenmektedir. Bu artış esas olarak vasıtalı vergi gelirlerindeki yükselmeden kaynaklanmaktadır. 1996 yılında vergi dışı normal gelirlerin yüzde 11,0 oranında azalacağı ve GSMH içindeki payının yüzde 1,5'den yüzde 0,7'ye gerileyeceği tahmin edilmektedir. Sosyal fonlardaki açığın, 1996 yılında da devam etmesi, KİT'lerin faktör gelirlerinde sağlanan artışın kamu kesimi gelirleri üzerindeki olumlu etkisini sınırlamıştır. Sosyal fonlardaki bu bozulma, sosyal güvenlik kuruluşlarının yükümlülüklerindeki artışlardan ve prim tahsilatında karşılaşılan güçlüklerden kaynaklanmaktadır.

1997 yılında toplam kamu gelirlerinin cari fiyatlarla yüzde 129,2 oranında artması ve GSMH içindeki payının yüzde 27,4 oranına yükseltilmesi hedeflenmektedir. Kamu gelirlerindeki bu artış esas olarak, özelleştirme ve gayri menkul satışlarından sağlanacak gelirler ile Konsolide Bütçe vergi gelirlerinde öngörülen yükselmeden kaynaklanmaktadır.

B. KAMU HARCAMALARI

1996 yılında toplam kamu harcamalarının yüzde 117,2 oranında artarak, GSMH içindeki payının yüzde 30,1'e ulaşacağı tahmin edilmektedir. Bu gelişmede, faiz ödemeleri ve sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan transferlerdeki artışın da etkisiyle transfer harcamalarının GSMH içindeki payının bir önceki yıla göre 2,7 puan yükselmesi etkili olmuştur. 1996 yılında, sabit sermaye yatırımları ve diğer cari harcamaların GSMH içindeki payının da 0,7 puan yükselmesi beklenmektedir.

1997 Yılı Programı

Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

TABLO: III.25 Kamu Kesimi Toplam Gelir ve Harcamaları

1997 Yıllı Programı

Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler

(Cari Fiyatlarla, Milyar TL.)

1997 Yılı Programı**Üçüncü Bölüm**

	Cari Fiyatlarla Milyar TL.				GSMH'ya Oranlar (Yüzde)			
	1994	1995	1996(1)	1997(2)	1994	1995	1996(1)	1997(2)
Vergiler	729 581	1 351 512	2 652 660	5 195 047	18,8	17,2	18,0	20,5
-Vasıtasız	314 023	511 786	974 910	2 005 241	8,1	6,5	6,6	7,9
-Vasıtalı	403 251	823 444	1 649 762	3 144 143	10,4	10,5	11,2	12,4
-Servet	12 307	16 282	27 988	45 663	0,3	0,2	0,2	0,2
Vergi Dışı Normal Gelirler	57 853	120 811	107 510	175 416	1,5	1,5	0,7	0,7
Faktör Gelirleri	78 253	257 431	566 272	897 918	2,0	3,3	3,8	3,5
Sosyal Fonlar	48 012	130 884	322 517	593 964	-1,2	-1,7	-2,2	-2,3
TOPLAM	817 675	1 598 869	3 003 925	5 674 417	21,0	20,4	20,3	22,4
-Özelleştirme ve Gayri Men. Sat. Geliri (*)	19 078	25 215	28 500	1 275 641	0,5	0,3	0,2	5,0
TOPLAM GELİR	836 753	1 624 084	3 032 425	6 950 058	21,5	20,7	20,5	27,4
Cari Harcamalar	415 607	751 021	1 523 419	2 708 853	10,7	9,6	10,3	10,7
Yatırım Harcamaları	140 597	296 781	662 679	1 323 643	3,6	3,8	4,5	5,2
-Sabit Sermaye	191 229	326 721	677 459	1 306 266	4,9	4,2	4,6	5,2
-Stok Değişmesi	50 632	29 940	14 780	17 377	-1,3	-0,4	-0,1	0,0
Transfer Harcamaları	485 288	914 100	2 106 309	2 819 341	12,5	11,6	14,3	11,1
-Cari Transferler (Net)	431 327	859 345	1 975 164	2 760 540	11,1	10,9	13,4	10,9
-Sermaye Transferleri	53 960	54 755	131 145	58 802	1,4	0,7	0,9	0,2
Stok Değişim Fonu	100 927	87 758	160 287	203 105	2,6	1,1	1,1	0,8
TOPLAM HARCAMA	1 142 419	2 049 660	4 452 694	7 054 943	29,4	26,1	30,1	27,8
BORÇLANMA GEREĞİ	305 666	425 576	1 420 269	104 885	7,9	5,4	9,6	0,4

Kaynak: DPT.

(1) Gerçekleşme Tahmini.

(2) Program.

(*) Özelleştirme ve gayri menkul satış gelirleri, Kamu Kesimi Genel Dengesi tablolarında "Sermaye Transferleri" kalemi altında yer almaktadır.

1997 yılında toplam kamu harcamalarının GSMH içindeki payının 2,3 puanlık iyileşme sonucunda yüzde 27,8'e gerileyeceği tahmin edilmektedir. Sabit sermaye yatırımları ve diğer cari harcamaların GSMH içindeki paylarında artış öngörüldürken, transfer harcamalarının payında 3,2 puanlık düşüş hedeflenmektedir. Transfer harcamalarındaki bu gerileme, faiz harcamalarında sağlanacak tasarrufla cari transferlerin GSMH'ya oranında öngörülen 2,5 puanlık iyileşmeden kaynaklanmaktadır.

a) Yatırım Harcamaları

1996 yılında, kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının bir önceki yıla göre, cari fiyatlarla yüzde 107,4 oranında artarak, GSMH içindeki payının yüzde 4,6 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Kamu stoklarının 14,8 trilyon lira azalması sonucunda toplam kamu yatırımlarının GSMH içindeki payının yüzde 4,5 olacağı tahmin edilmektedir.

1997 yılında kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının cari fiyatlarla yüzde 92,8, sabit fiyatlarla ise yüzde 17,3 oranında artması öngörülmüştür. Böylece, kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının toplam kamu harcamaları içindeki payı 1997 yılında yüzde 18,5'e yükselecektir. Kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının GSMH içindeki payı ise 0,6 puan artarak yüzde 5,2'ye ulaşacaktır. 1997 yılında kamu stoklarının 17,4 trilyon lira artacağı ve böylece toplam kamu yatırımlarının GSMH içindeki payının yüzde 5,2 seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

b) Tüketim Harcamaları

1996 yılında, kamu tüketiminin cari fiyatlarla yüzde 102,8 oranında artması ve GSMH içindeki payının 1995 yılında yüzde 9,6 olan seviyesinden 1996 yılında yüzde 10,3'e yükselmesi beklenmektedir. Bu

gelişmede, Konsolide Bütçe personel harcamalarının GSMH içindeki payının 0,3 puan, diğer cari harcamaların payının ise 0,4 puan artması belirleyici olmaktadır.

1997 yılında, toplam kamu tüketiminin cari fiyatlarla yüzde 77,8 oranında artması ve GSMH içindeki payının yüzde 10,7 olması programlanmıştır. Personel harcamalarının GSMH'ya oranının, 1996 yılındaki seviyesini koruması, diğer cari harcamaların payının ise 0,4 puan yükselmesi beklenmektedir.

C. KAMU KESİMİ BORÇLANMA GEREĞİ

1994 yılında uygulanan istikrar önlemlerinin etkisiyle, yüzde 7,9 oranına gerileyen kamu kesimi borçlanma gereğinin (KKBG) GSMH'ya oranı, 1995 yılında da düşüş eğilimini devam ettirmiş ve yüzde 5,4 olarak gerçekleşmiştir. Konsolide Bütçe faiz ödemeleri hariç tutulduğunda 1994 yılında GSMH'nın yüzde 0,2'si oranında açık veren kamu kesimi finansman dengesi, 1995 yılında GSMH'nın yüzde 1,9'u oranında fazla vermiştir. 1996 yılında ise, KKBG'nin GSMH'ya oranının yüzde 9,6 oranında gerçekleşmesi beklenmektedir. Konsolide Bütçe faiz ödemeleri hariç tutulduğunda ise kamu kesimi finansman dengesinin GSMH'nın yüzde 0,6'sı oranında fazla vereceği tahmin edilmektedir.

Bütçe türleri itibariyle incelendiğinde, 1996 yılında kamu kesimi borçlanma gereğindeki bozulmanın esas olarak Konsolide Bütçe'den kaynaklandığı görülmektedir. 1995 yılında yüzde 4,0 oranında gerçekleşen Konsolide Bütçe açığının GSMH'ya oranının, 1996 yılında yüzde 8,8 seviyesine yükselmesi beklenmektedir. Bütçe dengesindeki 4,8 puanlık bu bozulma esas olarak, faiz

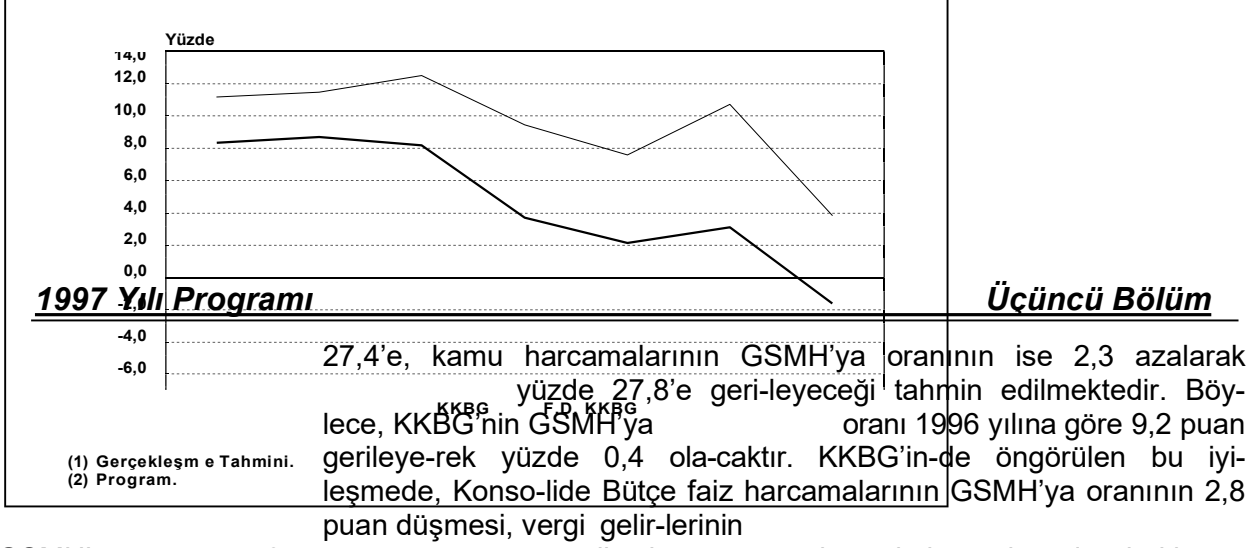
— —

harcamalarının GSMH'ya oranındaki 2,9 ve sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan transferlerin GSMH'ya oranındaki 1,0 puanlık artıştan kaynaklanmaktadır. 1995 yılında GSMH'nın yüzde 0,6'sı oranında fazla veren işletmeci KİT finansman dengesinin, 1996 yılında yüzde 0,2 oranında açık vereceği tahmin edilmektedir.

1996 yılında da net dış borç geri ödenmesi sonucunda kamu kesimi açığının yurtiçi mali kaynaklardan sağlanılmasına devam edilmiştir. 1995 yılında yüzde 6,3 olan net iç borçlanmanın GSMH'ya oranının 1996 yılında yüzde 11,0 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

1997 yılında toplam kamu gelirlerinin GSMH'ya oranının 6,9 puan artarak yüzde

27,4'e, kamu harcamalarının GSMH'ya oranının ise 2,3 azalarak yüzde 27,8'e geri-leyeceği tahmin edilmektedir. Böylece, KKBG'nin GSMH'ya oranı 1996 yılına göre 9,2 puan gerileye-rek yüzde 0,4 olacaktır. KKBG'in-de öngörülen bu iyileşmede, Konso-lide Bütçe faiz harcamalarının GSMH'ya oranının 2,8 puan düşmesi, vergi gelir-lerinin

GSMH'ya oranı-nın 2,5 puan artması ve özelleştirme ve gayri menkul satışlarından beklenen gelirler etkili olacaktır. Konsolide Bütçe faiz ödemeleri hariç tutulduğunda, kamu kesimi finansman fazlasının GSMH'ya oranı, 1996 yılında yüzde 0,6 olan seviyesinden, 1997 yılında yüzde 6,9'a yükselecektir. Faiz ödemeleri ile özelleştirme ve gayri menkul satışları hariç tutulduğunda ise kamu kesimi finansman fazlası 1996 yılına göre 1,5 puan artarak yüzde 1,9 olmaktadır.

1997 yılında da kamu kesimi net dış borç geri ödeyicisi olacaktır. Kamu açığında öngörülen daralma ile birlikte, net iç borçlanmanın GSMH içindeki payının yüzde 1,2 seviyesine gerilemesi öngörülmektedir.

TABLO: III.26 Kamu Kesimi Borçlanma Gereği ve Finansmanı

	1994	1995	1996 (1)	1997 (2)
	Cari Fiyatlarla Milyar TL			
Konsolide Bütçe	152 180	316 623	1 300 000	0
KİT	54 870	16 928	40 455	48 671
-İşletmeciler	47 254	48 162	35 235	54 493
Mahalli İdareler	14 597	33 956	36 336	62 880
Döner Semaye	261	3 119	1 321	1 351
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	22 568	49 577	22 475	44 249
Fonlar	35 049	49 542	20 144	43 291
Özelleştirme Kapsamındaki Kur.	26 142	10 314	463	8 975
TOPLAM KAMU	305 666	425 575	1 420 268	104 885
TOPLAM KAMU (FAİZ HARİÇ)	7 381	150 540	86 732	-1 759 115
TOPLAM KAMU (ÖZEL. VE GAYRİ MEN. SAT. HARİÇ)	324 744	450 790	1 448 768	1 380 526
TOPLAM KAMU (FAİZ + ÖZEL. + GAY. MEN.S. HARİÇ)	26 459	125 325	58 232	483 474
BORÇLANMA GEREĞİNİN FİNANSMANI				
TOPLAM	305 666	425 575	1 420 268	104 885
Dış Borçlanma (Net)	68 349	67 858	205 241	193 274
-Dış Borç Ödemesi	152 966	333 333	700 061	1 079 144
-Dış Borç Kullanımı	84 617	265 475	494 820	885 869
İç Borç/Alacak (Net)	374 015	493 433	1 625 509	298 159
-Bono (Net)	244 217	197 218	1 152 500	-1 354 400
-Tahvil(Net)	70 339	85 657	76 700	1 412 100
-Hazine Kısa Vadeli Avansı	51 857	94 723	179 000	135 600
-Diğer	148 280	115 835	217 309	104 859
	GSMH Oranları (Yüzde)			
Konsolide Bütçe	3,9	4,0	8,8	0,0
KİT	1,4	-0,2	0,3	0,2
-İşletmeciler	1,2	-0,6	0,2	0,2
Mahalli İdareler	0,4	0,4	0,2	0,2
Döner Semaye	0,0	0,0	0,0	0,0
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	0,6	0,6	0,2	0,2
Fonlar	0,9	0,6	0,1	-0,2
Özelleştirme Kapsamındaki Kur.	0,7	-0,1	-0,0	-0,0
TOPLAM KAMU	7,9	5,4	9,6	0,4
TOPLAM KAMU (FAİZ HARİÇ)	0,2	-1,9	-0,6	-6,9
TOPLAM KAMU (ÖZEL. VE GAYRİ MEN. AT.HARİÇ)	8,4	5,7	9,8	5,4
TOPLAM KAMU (FAİZ + ÖZEL.+ GAY. MEN.S. HARİÇ)	0,7	-1,6	-0,4	-1,9
BORÇLANMA GEREĞİNİN FİNANSMANI				
TOPLAM	7,9	5,4	9,6	0,4
Dış Borçlanma (Net)	-1,8	-0,9	-1,4	-0,8
-Dış Borç Ödemesi	3,9	4,2	4,7	4,3
-Dış Borç Kullanımı	2,2	3,4	3,3	3,5
İç Borç/Alacak (Net)	9,6	6,3	11,0	1,2
-Bono (Net)	6,3	2,5	7,8	-5,3
-Tahvil(Net)	-1,8	1,1	0,5	5,6
-Hazine Kısa Vadeli Avansı	1,3	1,2	1,2	0,5
-Diğer	3,8	1,5	1,5	0,4

Kaynak: DPT.

(1) Gerçekleşme Tahmini.

(2) Program.

TABLO: III.27 1995 Yılı Kamu Kesimi Genel Dengesi

1997 Yılı Programı**Üçüncü Bölüm**

(Cari Fiyatlarla, Milyar TL.)

	Genel+ Katma	Mahalli İdareler	Döner Sermaye	Sosyal Güvenlik Kuruluş.	Fonlar	ALT TOPLAM	KİT					TOPLAM KAMU
							İşletme	Tasarruf cu	TOPLAM	Öz. Kap. Kur.	TOPLAM	
1.Vergiler	1 075 506	155 113			134 965	1 365 584	20 646	3 530	24 176	6 178	30 354	1 335 229
a.Vasıtasız	451 594	65 457			25 089	542 140	20 646	3 530	24 176	6 178	30 354	511 786
b.Vasıtalı	623 912	89 656			109 876	823 444						823 444
2.Vergi Dışı Normal Gelirler	64 973	30 727			33 189	128 889	3 900		3 900	4 178	8 078	120 811
3.Faktör Gelirleri	34 595	31 051	3 118	14 835	7 314	90 913	126 655	3 827	130 482	36 036	166 518	257 431
4.Sosyal Fonlar				130 884		130 884						130 884
5.(Cari Transferler)	715 488	80 003		70 589	134 992	859 894	501		501	48	549	859 345
I. KAMU HARCANABİLİR GELİRİ	459 586	136 888	3 118	45 460	40 476	594 608	102 610	296	102 906	25 728	128 634	723 242
II. CARİ GİDERLER	612 149	95 276			43 596	751 021						751 021
III. KAMU TASARRUFU	152 563	41 612	3 118	45 460	3 120	156 413	102 610	296	102 906	25 728	128 634	27 779
IV. YATIRIMLAR	123 777	73 372	5 129	2 548	40 886	245 712	36 544	2 284	38 828	12 241	51 069	296 781
a.Sabit Sermaye	123 777	73 508	5 129	2 548	40 886	245 848	64 328	2 284	66 612	14 261	80 873	326 721
b.Stok Değişmesi		136				136	27 784		27 784	2 020	29 804	29 940
V. TASARRUF-YATIRIM FARK.	276 340	31 760	2 011	48 008	44 006	402 125	66 066	1 988	64 078	13 487	77 565	324 560
VI. SERMAYE TRANSFERLE.	40 283	484	1 108	1 569	5 535	48 979	50 710	29 246	21 464	14 258	35 722	13 258
1.Servet Vergileri	8 844	7 354			84	16 282						16 282
2.(Diğer Transferler)	50 110	1 164			4 420	46 855	44 282	7 658	36 624	9 654	46 278	577
3.(Kamulaştırma ve S.Değer Art..)	983	6 674	1 108	1 569	10 039	18 407	6 428	21 588	15 160	4 604	10 556	28 963
VII.KASA-BANKA/BORÇLA.	316 623	32 243	3 119	49 577	49 542	451 104	116 776	31 234	85 542	27 745	113 287	337 817
1.Kasa-Banka Değişimi		6 238	342	8 876	5 378	20 150	44 978	75 062	120 040	11 697	131 737	151 886
2.Dış Borçlanma (Net)	81 238	16 974	2 300		13 698	48 266	22 657	6 066	28 723	9 131	19 592	67 858
-Dış Borç Odemesi	238 984	14 142			8 597	261 723	34 063	32 851	66 914	4 696	71 610	333 333
-Dış Borç Kullanımı	157 746	31 116	2 300		22 295	213 457	11 406	26 785	38 191	13 827	52 018	265 475
3.İç Borç/Alacak (Net)	397 861	23 220	477	58 453	41 222	521 233	19 473	112 361	131 834	7 748	124 086	645 319
4.Stok Değişim Fonu		1 713				1 713	68 614		68 614	17 431	86 045	87 758

TABLO: III.28 1996 Yılı Kamu Kesimi Genel Dengesi (1)

(Cari Fiyatlarla, Milyar TL.)

	Genel+ Katma	Mahalli İdareler	Döner Sermaye	Sosyal Güvenlik Kuruluş.	Fonlar	ALT TOPLAM	KİT					TOPLAM KAMU
							İşletmecisi	Tasarruf cu	TOPLAM	Öz. Kap. Kur.	TOPLAM	
1.Vergiler	2 182 000	322 733			190 799	2 695 532	45 587	1 443	47 030	23 830	70 860	2 624 672
a.Vasıtasız	860 000	133 808			51 962	1 045 770	45 587	1 443	47 030	23 830	70 860	974 910
b.Vasıtalı	1 322 000	188 925			138 837	1 649 762						1 649 762
2.Vergi Dışı Normal Gelirler	54 000	55 644			45 680	155 324	19 441		19 441	28 373	47 814	107 510
3.Faktör Gelirleri	80 100	59 252	8 457	41 392	30 153	219 354	250 144	2 762	252 906	94 013	346 919	566 272
4.Sosyal Fonlar				322 517		322 517						322 517
5.(Cari Transferler)	-2 020 291	145 598		265 700	108 324	-2 008 513	8 017	25 000	33 017	332	33 349	-1 975 164
I.KAMU HARCANABİLİR GELİRİ	295 809	292 031	8 457	15 425	158 307	739 179	193 133	26 319	219 452	42 142	261 594	1 000 773
II.CARI GIDERLER	-1 255 000	186 030			82 389	-1 523 419						-1 523 419
III.KAMU TASARRUFU	959 191	106 001	8 457	15 425	75 918	784 240	193 133	26 319	219 452	42 142	261 594	522 646
IV.YATIRIMLAR	276 500	135 670	8 023	3 758	76 739	500 690	137 758	4 385	142 143	19 846	161 989	662 679
a.Sabit Sermaye	276 500	138 232	8 023	3 758	76 739	503 252	140 144	4 385	144 529	29 678	174 207	677 459
b.Stok Değişmesi		2 562				2 562	2 386		2 386	9 832	12 218	14 780
V.TASARRUF-YATIRIM FARKI	-1 235 691	29 669	434	19 183	821	-1 284 930	55 375	21 933	77 308	22 296	99 604	-1 185 325
VI.SERMAYE TRANSFERLERİ	64 309	3 807	1 755	3 292	19 323	92 486	34 374	27 154	7 221	10 609	17 830	74 657
1.Servet Vergileri	18 000	9 803			185	27 988						27 988
2.(Diğer Transferler)	78 809	2 411			11 311	92 531	39 270	10 674	49 944	7 460	57 404	35 127
3.(Kamulaşt. ve S.Değer Art.)	3 500	11 199	1 755	3 292	8 198	27 944	4 896	37 827	42 723	3 149	39 574	67 518
VII.KASA-BANKA/BORÇLAN.	1 300 000	33 475	1 321	22 475	20 144	1 377 415	89 749	5 220	84 529	32 905	117 434	1 259 981
1.Kasa-Banka Değişimi		13 135	350	10 000	17 357	6 128	12 468	145 193	157 661	41 364	199 025	205 153
2.Dış Borçlanma (Net)	108 200	21 393	94		1 034	85 680	48 544	67 785	116 329	3 232	119 561	205 241
-Dış Borç Odemesi	425 400	29 629			40 836	495 865	94 306	99 990	194 296	9 900	204 196	700 061
-Dış Borç Kullanımı	317 200	51 022	94		41 870	410 186	45 762	32 205	77 967	6 668	84 635	494 820
3.İç Borç/Alacak (Net)	1 408 200	28 078	1 577	32 475	1 753	1 472 083	96 247	218 198	314 445	44 133	358 578	1 830 662
4.Stok Değişim Fonu		2 861				2 861	124 984		124 984	32 442	157 426	160 287

(1) Gerçekleşme Tahmini

TABLO: III.29 1997 Yılı Kamu Kesimi Genel Dengesi (1)

(Cari Fiyatlarla, Milyar TL.)

	Genel+ Katma	Mahalli İdareler	Döner Sermaye	Sosyal Güvenlik Kuruluş.	Fonlar	ALT TOPLAM	KİT			Öz. Kap. Kur.	TOPLAM	TOPLAM KAMU
							İşletmecisi	Tasar- rufcu	TOPLAM			
1.Vergiler	4 335 500	597 561			347 923	5 280 984	88 463	3 092	91 555	40 046	131 601	5 149 384
a.Vasıtasız	1 780 000	260 834			96 007	2 136 841	88 463	3 092	91 555	40 046	131 601	2 005 241
b.Vasıtalı	2 555 500	336 727			251 916	3 144 143						3 144 143
2.Vergi Dışı Normal Gelirler	88 500	93 451			83 441	265 392	45 363		45 363	44 613	89 976	175 416
3.Faktör Gelirleri	141 500	101 134	16 242	35 306	9 703	303 885	415 296	22 269	437 565	156 468	594 033	897 918
4.Sosyal Fonlar				593 964		593 964						593 964
5.(Cari Transferler)	-2 738 286	275 403		425 000	222 306	-2 810 995	16 455	34 000	50 455		50 455	-2 760 540
I.KAMU HARCANABİLİR GELİRİ	1 827 214	516 743	16 242	133 658	218 761	2 445 302	297 925	53 178	351 103	71 809	422 912	2 868 214
II.CARI GİDERLER	-2 262 750	318 854			127 249	-2 708 853						-2 708 853
III.KAMU TASARRUFU	435 536	197 889	16 242	133 658	91 512	263 551	297 925	53 178	351 103	71 809	422 912	159 361
IV.YATIRIMLAR	606 600	247 840	14 987	5 013	139 000	-1 013 440	255 067	6 620	261 687	48 516	310 203	-1 323 643
a.Sabit Sermaye	606 600	249 666	14 987	5 013	139 000	-1 015 266	244 570	6 620	251 190	39 810	291 000	-1 306 266
b.Stok Değişmesi		1 826				1 826	10 497		10 497	8 706	19 203	17 377
V.TASARRUF-YATIRIM FARKI	-1 042 136	49 951	1 255	138 671	47 488	-1 276 991	42 858	46 558	89 416	23 293	112 709	-1 164 282
VI.SERMAYE TRANSFERLERİ	1 042 136	10 678	2 606	94 422	90 779	1 214 053	64 370	40 736	23 634	24 815	48 449	1 262 502
1.Servet Vergileri	32 500	12 838			325	45 663						45 663
2.(Diğer Transferler)	785 636	3 697			97 064	879 003	75 391	13 324	88 715	15 000	103 715	982 719
3.(Kamulaşt. ve S.Değer Art.)	224 000	19 819	2 606	94 422	6 610	289 387	11 021	54 060	65 081	9 815	55 266	234 121
VII.KASA-BANKA/BORÇLANMA		60 629	1 351	44 249	43 291	62 938	107 228	5 822	113 050	48 108	161 158	98 220
1.Kasa-Banka Değişimi		3 498	600	10 000	804	14 902	54 982	207 943	262 925	48 388	311 313	326 214
2.Dış Borçlanma (Net)	193 300	20 578	63		23 762	148 897	48 521	750	49 271	4 894	44 377	193 274
-Dış Borç Ödemesi	725 000	58 409			50 002	833 411	134 253	102 707	236 960	8 773	245 733	-1 079 144
-Dış Borç Kullanımı	531 700	78 987	63		73 763	684 513	85 732	101 957	187 689	13 667	201 356	885 869
3.İç Borç/Alacak (Net)	193 300	45 800	1 888	54 249	66 249	228 988	157 996	202 871	360 867	34 519	395 386	624 374
4.Stok Değişim Fonu		2 251				2 251	161 721		161 721	39 133	200 854	203 105

(1) Program.

D. KONSOLİDE BÜTÇE

1994 yılında Konsolide Bütçe harcamalarında gerçekleştirilen daralma 1995 yılında da devam etmiş ve harcamaların GSMH içindeki payı 1,3 puan düşürülerek yüzde 21,8 seviyesine çekilmiştir. Buna karşılık, Konsolide Bütçe gelirlerinin GSMH içindeki payı 1,5 puan azalarak yüzde 17,7'ye gerilemiştir. 1994 yılında bir defaya mahsus olmak üzere ihdas edilen vergiler hariç tutulduğunda bu oran 1994 yılındaki seviyesini korumuştur. Böylece, Konsolide Bütçe açığının GSMH içindeki payı, 1995 yılında yüzde 4,0 olarak gerçekleşmiştir. Faiz dışı fazlanın GSMH'ya oranı ise, 1994 yılındaki yüzde 3,8'lik seviyesinden yüzde 3,3'e gerilemiştir.

1995 yılında da 1994 yılında olduğu gibi net dış borç ödemesi yapılması sonucu bütçenin tamamen iç borçlanmayla finanse edilmesi, 1994 yılında 799,3 trilyon lira olan iç borç stokunu 1995 yılında 1.361,0 trilyon liraya yükseltmiştir. Bu yükselmeye bazı harcamaların ödenekle ilişkilendirilmeksizin özel amaçlı tahvil ve bono yoluyla finanse edilmesi etkili olmuştur. Bu dönemde, nakit borç stoku yüzde 56,3 oranında artarken, nakit dışı borç stoku yüzde 114,8 oranında artmıştır.

linda sürdürülememiştir. Borç faizi ödemeleri, sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan transferler, savunma ve güvenlik hizmetleri ile ilgili kuruluşların çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması ve kamu personelinin maaşlarında yapılan düzenlemelerin etkisiyle, 1996 yılında, harcamaların GSMH'ya oranının 4,9 puan artarak yüzde 26,7 seviyesine yükselmesi beklenmektedir. Harcamalardaki bu artışa karşılık gelirlerin 1995 yılı seviyesinde kalacağı, böylece Konsolide Bütçe açığının GSMH'ya oranının 4,8 puan artarak yüzde 8,8 seviyesine yükseleceği tahmin edilmektedir. Faiz dışı fazlanın GSMH'ya oranının ise 1,9 puan azalarak yüzde 1,4'e gerilemesi beklenmektedir.

1996 yılında, personel harcamalarının GSMH'ya oranının 0,2 puan artışla yüzde 6,6'ya, diğer cari harcamaların oranının 0,4 puan artışla yüzde 2,2'ye, yatırım harcamalarının oranının ise 0,3 puan artışla yüzde 1,5'e çıkacağı tahmin edilmektedir. Transfer harcamalarının GSMH'ya oranının ise; faiz ödemelerindeki 2,9, sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan transferlerdeki 0,9 puanlık artışların etkisiyle yüzde 12,4'den yüzde 16,3'e çıkması beklenmektedir.

1995 yılında iç borç-

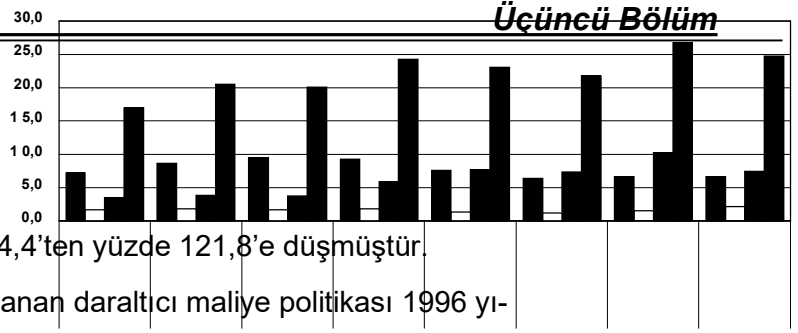

GRA F İ K : 6K o n s o l i d e B ü t ç e H a r c a m a l a r ı G S M H

1997 Yılı Programı

lanmayı ortalama vadesi
1994 yılındaki 119 günlük
seviyesinden 206 güne
çıkarken, yıllık ağırlıklı
ortalama basit faiz oranı
yüzde 109,9'dan yüzde
98,9'a, yıllık ağırlıklı orta-
lama bileşik faiz oranı ise yüzde 164,4'ten yüzde 121,8'e düşmüştür.

1994 ve 1995 yıllarında uygulanan daraltıcı maliye politikası 1996 yı-

(1) Gerçekleşme Tahmini.
(2) Program.

1997 Yılı Programı

	1 990	1 99 1	1 992	1 993	1 994	1 995	1 996(1)	1 997(2)
P e r s o n e l	7,2	8,6	9,5	9,3	7,6	6,4	6,6	6,6
Y a t ı r ı m	1 ,7	1 ,8	1 ,7	1 ,8	1 ,3	1 ,2	1 ,5	2 ,1
F a i z	3,5	3,8	3,7	5,8	7,7	11,1	12,2	7,4
Topla m	1 6,9	20,5	20,1	24,3	23,1	2 1 ,8	26,7	24,7

Üçüncü Bölüm

P e r s o n e l

Yatırım Faiz Toplam

□

■

■

1996 yılı Ocak-Eylül döneminde, iç borç stoku 1995 yıl so-nuna göre 1.373,7 trilyon lira artarak 2.734,7 trilyon liraya ulaşmıştır. Bu dönem-de, nakit dışı

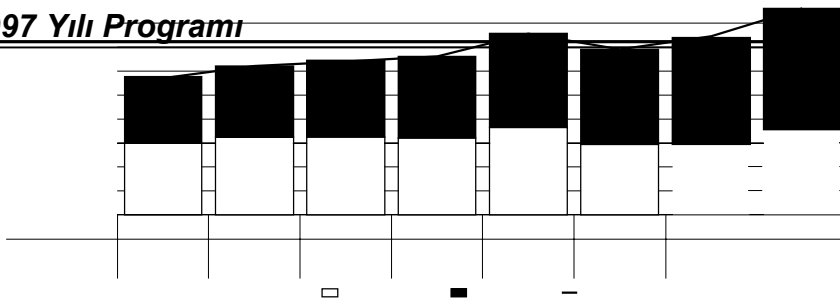
20,0

borç stoku yüzde 82,3 oranında artarken, nakit

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

(1) Gerçekleşme Tahmini (2) Program.

1996 yılında, Konsolide Bütçe gelirlerinin GSMH'ya oranının 0,2 puan artarak yüzde 17,9 seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Vergi gelirlerinin GSMH'ya oranının 1,1 puan artması, vergi dışı normal gelirlerin 1995 yılı seviyesini koruması, özel gelir ve fonların ise fon gelirlerindeki azalma nedeniyle 0,9 puan gerilemesi beklenmektedir. Vergi gelirlerindeki artışta, mal ve hizmetlerden alınan vergilerin yükselmesi ve gümrük birliğine rağmen dış ticaret vergilerinin ithalat ve kurdaki artış nedeniyle 1995 yılı seviyesini koruması etkili olmuştur.

1996 yılı Konsolide Bütçe vergi gelirlerinin harcamaları karşılama oranının yüzde 55,7 düzeyine ineceği tahmin edilmektedir. Vasıtasız vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı yüzde 39,9'a düşerken, vasıtalı vergilerin payı yüzde 60,1'e yükselmektedir.

1996 yılında, 1.300,0 trilyon liralık Bütçe açığı ve 3.201,2 trilyon liralık borç ödemelerinden oluşan toplam 4.501,2 trilyon liralık finansman ihtiyacının yüzde 7,0'si dış borçlanma, yüzde 89,0'u iç borçlanma, yüzde 4,0'ü de Merkez Bankası kaynaklarından karşılanacaktır.

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996(1)	1997(2)
Va s i t a l ı	5,5	5,9	6,4	6,8	7,8	7,9	8,9	10,1
Va s i t a s ız	6,0	6,5	6,5	6,4	7,3	5,9	5,9	7,1
	Va s i t a s ız		a s i t a l ı		Topla m			

borçlanma ortalama vadesi yılın ilk aylarındaki belirsizliğin etkisiyle 1995 yıl sonuna göre 47 gün azalarak 159 güne gerilerken, yıllık ağırlıklı ortalama basit faiz oranı

5,3 puan yükselerek yüzde 104,2'ye, ağırlıklı 1997 Yılı Programı ise 15,8 puan artarak yüzde 137,6'ya çıkmıştır. **Üçüncü Bölüm**

Ekonomik kaynakların harekete geçirilerek kamu borçlanma ihtiyacının azaltılması ve borç faizlerinin ekonomi üzerindeki yükünün hafifletilmesi amacıyla, Temmuz ve Eylül aylarında Kaynak Paketleri kapsamında bir dizi düzenleme açıklanmıştır.

Bu düzenlemelerle esas olarak; özelleştirme ve kamuya ait taşınmazların satışlarının hızlandırılması; vergi tahsilatında etkinliğin artırılması; yurtdışında çalışan vatandaşların tasarruflarını Türkiye'ye getirmelerinin özendirilmesi; kamu nakit yönetiminin etkin hale getirilmesi; sosyal güvenlik kuruluşlarının mali yapılarının iyileştirilmesi; iç borçlanmanın vade ve faiz yapısını iyileştirmek için TL cinsinden iç borçlanma senetlerinin yanısıra döviz cinsinden borçlanma kağıtlarının da kullanılması amaçlanmıştır. Ayrıca, maden ruhsat harçlarının tahsilatının hızlandırılması; tütün mamulleri ve alkollü içeceklerden alınan vergilerin bandrol uygulaması getirilerek peşin tahsilatının sağlanması; devlet iç borçlanma senetlerinden elde edilen faiz gelirlerine stopaj uygulanması;

kıymetli taş ve metaller ile bunlardan mamul ziynet eşyasına ilişkin stok bildiriminin kolaylaştırılması ve döviz hesabı ile yerli otomobil alımlarında taşıt alım vergisinin indirilmesine yönelik düzenlemeler yapılması hedeflenmiştir.

Bu düzenlemeler çerçevesinde, TELEKOM'un özelleştirilmesi ve Hükümete kamu taşınmazlarının satışı konusunda yetki veren yasal düzenleme gerçekleştirilmiş, kamu alacaklarının erken tahsiline imkan sağlayan yasa ve tebliğ yürürlüğe konmuştur. Ayrıca vadeli akreditif ve mal mukabili şeklinde yapılan ithalattan alınan Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu kesintisi yüzde 6,0'ya çıkarılmıştır. Dövizli borçlanma imkanını artırmak amacıyla Likidite Oranı ve Yabancı Para Net Genel Pozisyonu/Sermaye Tabanı standart rasyosuna ilişkin tebliğde gerekli düzenlemeler yapılmış; Süper Döviz Hesabı hesap açma tutarı ve vadesine ilişkin limitlerde indirimde gidilmiş, devlet iç borçlanma senetlerinden elde edilen faiz gelirlerine yüzde 10 oranında stopaj uygulanmasına ilişkin düzenleme yapılmıştır.

Kaynak paketlerinden sağlanacak gelirler dikkate alınarak denk olması öngörülen 1997 yılı Konsolide Bütçesinin harcamaları 6.255,0 trilyon lira olarak programlanmıştır. Harcamaların GSMH'ya oranının bir önceki yıla göre 2,0 puan azalarak yüzde 24,7 olması hedeflenmiştir. Toplam ödeneklerin yüzde 26,8'i personel, yüzde 10,7'si diğer cari, yüzde 8,4'ü yatırım, yüzde 29,8'i faiz, yüzde 8,5'i sosyal güvenlik kuruluşları, yüzde 15,8'i de diğer transfer ödeneklerine ayrılmıştır.

Personel harcamalarının GSMH içindeki payının korunması ve yüzde 71,8'lik artışla 1.675,0 trilyon lira olması hedeflenmiştir.

Diğer cari harcamalar, savunma ve güvenlik hizmetlerinin ihtiyaçları dikkate

alınarak 669,8 trilyon lira olarak belirlenmiştir. Bu durumda, diğer cari harcamaların GSMH içindeki payı bir önceki yıla göre 0,4 puan artarak yüzde 2,6 seviyesine çıkmaktadır.

Konsolide Bütçe yatırım ödenekleri yüzde 131,6 oranında artışla 524,6 trilyon lira olarak belirlenmiştir. Böylece, yatırım ödeneğinin GSMH içindeki payı yüzde 1,5'ten yüzde 2,1'e yükselmiştir.

Transfer harcamaları için ayrılan 3.385,7 trilyon liralık ödeneğin yüzde 55,1'i faiz ödemelerine, yüzde 2,7'si KİT transferlerine, yüzde 6,4'ü fon ödeneklerine, yüzde 15,7'si sosyal güvenlik kuruluşlarına, yüzde 3,0'ü tarımsal destekleme ile ilgili sübvansiyonlara, yüzde 17,1'i ise diğer iktisadi ve sosyal transferlere ayrılmıştır. 1.568,0 trilyon lira olması öngörülen iç borç faiz ödemelerinin GSMH'ya oranı yüzde 6,8'den yüzde 6,2'ye gerilemektedir. Bu gelişmede, Bütçenin denk bağlanmış olması ile 1997 yılında yapılacak iç borçlanmanın yüzde 56,3'ünün tahville yapılacağıının öngörülmüş olması etkili olmaktadır. 530 trilyon lira olması öngörülen sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılacak transferlerde Emekli Sandığı ve SSK'nın 100,0 trilyon liralık gayrimenkul satışı ile basamak yükseltme imkanı sağlanması sonucunda Bağkur gelirlerinde beklenen 40 trilyon liralık gelir artışı dikkate alınmıştır.

1997 yılı Konsolide Bütçe gelirleri 6.255,0 trilyon lira olarak hedeflenmiştir. Böylece, gelirlerin GSMH içindeki payı bir önceki yıla göre 6,8 puanlık artışla yüzde 24,7'ye yükselmektedir. Vergi gelirlerinin GSMH içindeki payının 2,3 puanlık artışla yüzde 17,2 seviyesine çıkarılması hedeflenmiştir. Bu artışın 1,0 puanının kaynak paketleri çerçevesinde açıklanan vergi tedbirlerinden sağlanması öngörülmüştür.

TABLO: III.30 - Konsolide Bütçe Gerçekleşmeleri

	Cari Fiyatlarla, Milyar TL			Yüzde Artış		Yüzde Dağılım			GSMH İçindeki Paylar		
	1995	1996 (1)	1997 (2)	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997
HARCAMALAR	1 710 646	3 946 700	6 255 000	130,7	58,5	100,0	100,0	100,0	21,8	26,7	24,7
Cari	644 149	1 305 000	2 344 750	102,6	79,7	37,7	33,1	37,5	8,2	8,8	9,2
-Personel	502 600	975 000	1 675 000	94,0	71,8	29,4	24,7	26,8	6,4	6,6	6,6
-Diğer Cari	141 549	330 000	669 750	133,1	103,0	8,3	8,4	10,7	1,8	2,2	2,6
Yatırım (3)	91 777	226 500	524 600	146,8	131,6	5,4	5,7	8,4	1,2	1,5	2,1
Transfer	974 720	2 415 200	3 385 650	147,8	40,2	57,0	61,2	54,1	12,4	16,3	13,4
GELİRLER	1 394 023	2 646 700	6 255 000	89,9	136,3	100,0	100,0	100,0	17,7	17,9	24,7
Genel Bütçe	1 381 579	2 636 700	6 238 000	90,8	136,6	99,1	99,6	99,7	17,6	17,8	24,6
-Vergi Gelirleri	1 084 350	2 200 000	4 368 000	102,9	98,5	77,8	83,1	69,8	13,8	14,9	17,2
-Vergi Dışı Normal Gelirler	86 044	167 000	1 445 000	94,1	765,3	6,2	6,3	23,1	1,1	1,1	5,7
-Özel Gelir ve Fonlar	211 185	269 700	425 000	27,7	57,6	15,1	10,2	6,8	2,7	1,8	1,7
Katma Bütçe	12 444	10 000	17 000	-19,6	70,0	0,9	0,4	0,3	0,2	0,0	0,0
BÜTÇE AÇIĞI	316 623	-1 300 000	0	310,6					-4,0	-8,8	0,0
Emanet ve Avanslardaki Net Değişme	22 320	0	0								
NAKİT AÇIĞI	294 303	-1 300 000	0	341,7					-3,7	-8,8	0,0
BORÇ İDARESİ											
Borç Ödemeleri	1 325 803	3 201 200	3 426 500	141,5	7,0	100,0	100,0	100,0	16,9	21,7	13,5
-Dış Borç Ödemesi	238 984	425 400	725 000	78,0	70,4	18,0	13,3	21,2	3,0	2,9	2,9
-İç Borç Ödemesi	1 086 819	2 775 800	2 701 500	155,4	-2,7	82,0	86,7	78,8	13,8	18,8	10,7
-Tahvil	136 796	301 800	218 100	120,6	-27,7	10,3	9,4	6,4	1,7	2,0	0,9
-Bono	950 023	2 474 000	2 483 400	160,4	0,4	71,7	77,3	72,5	12,1	16,7	9,8
Borçlanma	1 622 163	4 501 200	3 426 500	177,5	-23,9	100,0	100,0	100,0	20,7	30,5	13,5
-Dış Borç Kullanımı	157 746	317 200	531 700	101,1	67,6	9,8	7,0	15,5	2,0	2,1	2,1
-İç Borçlanma	1 464 417	4 184 000	2 894 800	185,7	-30,8	90,3	93,0	84,5	18,6	28,3	11,4
-Tahvil	222 453	378 500	1 630 200	70,1	330,7	13,8	8,4	47,6	2,8	2,6	6,4
-Bono	1 147 241	3 626 500	1 129 000	216,1	-68,9	70,7	80,6	32,9	14,6	24,5	4,5
-Merkez Bankası (Net)	94 723	179 000	135 600	89,0	-24,2	5,8	4,0	4,0	1,2	1,2	0,5
Diğer	2 057	0	0			-0,1	0,0	0,0	-0,0	0,0	0,0

(1) Geçici

(2) Program

(3) Yatırım işçiliği personel harcamaları içinde yer almaktadır.

TABLO : III.31 - Konsolide Bütçe Temel Göstergeleri

	Cari Fiyatlarla, Trilyon TL							GSMH İçindeki Yüzde Paylar						
	1991	1992	1993	1994	1995	1996 (1)	1997 (2)	1991	1992	1993	1994	1995	1996 (1)	1997 (2)
Harcamalar	130	222	485	897	1 711	3 947	6 255	20,5	20,1	24,3	23,1	21,8	26,7	24,7
Gelirler	97	174	351	745	1 394	2 647	6 255	15,3	15,8	17,6	19,2	17,7	17,9	24,7
Açık	34	47	134	152	317	-1 300	0	-5,3	-4,3	-6,7	-3,9	-4,0	-8,8	0,0
Toplam Faiz Ödemeleri	24	40	116	298	576	1 507	1 864	3,8	3,7	5,8	7,7	7,3	10,2	7,4
Faiz Dışı Açık / Fazla	9	7	17	146	259	207	1 864	-1,5	-0,6	-0,9	3,8	3,3	1,4	7,4
Toplam İç Borç Kullanımı (Bono+Tahvil)	46	112	236	649	1 370	4 005	2 759	7,2	10,1	11,8	16,7	17,4	27,1	10,9
Toplam İç Borç Anapara Ödemesi (Bono+Tahvil)	31	72	184	475	1 087	2 776	2 702	4,8	6,5	9,2	12,2	13,8	18,8	10,7
Hazine Kısa Vadeli Avansı	11	17	53	52	95	179	136	1,7	1,6	2,7	1,3	1,2	1,2	0,5
İç Borç Servisi (Faiz+Anapara)	48	103	276	708	1 562	4 105	4 270	7,5	9,3	13,8	18,2	19,9	27,8	16,8
Toplam İç Borç Stoku (*)	98	194	357	799	1 361	2 735		15,4	17,6	17,9	20,6	17,3	18,5	
Oranlar Yüzde														
Faiz / Toplam Harcama	18,5	18,2	24,0	33,2	33,7	38,2	29,8							
Yatırım / Toplam Harcama	9,0	8,6	7,5	5,6	5,4	5,7	8,4							
Personel / Toplam Harcama	42,0	47,1	38,4	32,9	29,4	24,7	26,8							
Vergi Gelirleri / Toplam Harcama	60,4	63,9	54,5	65,5	63,4	55,7	69,8							
Vasitasız Vergiler / Toplam Vergiler	52,3	50,4	48,6	48,3	42,5	39,9	41,5							
Vasitalı Vergiler / Toplam Vergiler	47,7	49,6	51,4	51,7	57,5	60,1	58,5							
Net Tahvil+Bono Kull. / T.Mevduat Değişimi (**)	37,3	59,6	66,5	55,7	51,0	91,0								
Yıllık Ağırlıklı Ortalama Basit Faiz Oranı (***)	69,8	74,6	79,3	109,9	98,9	104,2								

NOT: Yatırım işçiliği personel harcamaları içinde yer almaktadır.

(1) Geçici

(2) Program

(*) 1996 yılı iç borç stoku Eylül ayı sonu itibariyledir.

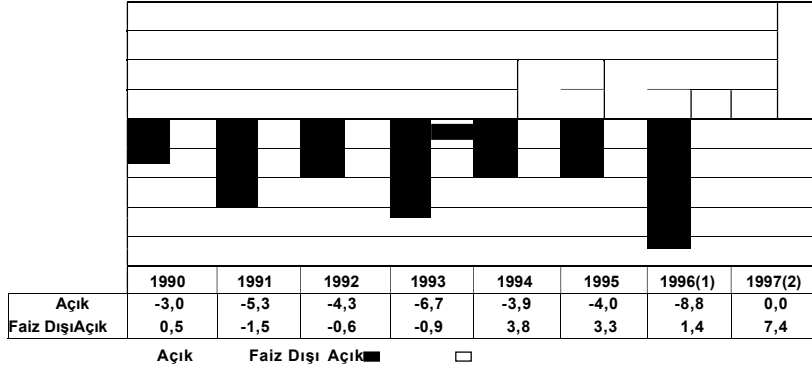
(**) 1996 yılı Ağustos ayı sonu itibariyledir.

(***) İhalede satılan devlet iç borçlanma senetlerinin ortalamasıdır.

8,0
6,0
4,0
2,0
0,0
-2,0
-4,0
-6,0
-8,0
-10,0

GRAFİK: 8Konsolide Bütçe DengesiİGSMH

Yüzde Pay

1997 yılında kay-nak paketlerinde year-lan tedbirlerden sağ-lanması öngörülen ilave gelirler tablo: -
III.32 de özetlenmiştir. -

1997 yılı Büt-
çesinde 1.864,0 trilyon lira olarak programla-nan faiz dışı Bütçe fazlasının GSMH'ya oranının 6,0 puan artarak

(1) Gerçekleşme Tahm ini.
(2) Program .

1997 yılında Konsolide Bütçe vergi gelirlerinin harcamaları karşılama oranının yüzde 69,8'e yükselmesi hedeflenmiştir. Vergi gelirleri içinde vasıtasız vergilerin payı yüzde 41,5'e çıkarken, vasıtalı vergilerin payı yüzde 58,5'e gerilemektedir.

1997 yılında, Bütçe kapsamındaki fon gelirlerinden ve kapsam dışındaki fon kesintilerinden 420,0 trilyon lira gelir beklenmektedir. Hibe gelirlerinden gelecek 5 trilyon lirayla birlikte özel gelir ve fon toplamı 425 trilyon liraya ulaşacaktır.

1997 yılı Bütçesinin denk olarak hazırlanmasında en önemli unsur vergi dışı normal gelirlerde beklenen yüksek artıştır. 1996 yılında 167,0 trilyon lira olması beklenen vergi dışı normal gelirlerin 1997 yılında 1.445,0 trilyon liraya yükselmesi öngörülmektedir. Böylece, vergi dışı normal gelirlerin Konsolide Bütçe gelirleri içindeki payı yüzde 6,3'den yüzde 23,1'e yükselecektir. Ek tedbirler olmadan 285 trilyon lira seviyesinde olacağı tahmin edilen vergi dışı normal gelirlerdeki artışın, 585,0 trilyon lirasının Telekom lisans ve hisse satışlarından, 240,0 trilyon lirasının sosyal tesis, arsa, lojman ve benzeri gayrimenkul satışlarından, 335,0 trilyon lirasının da diğer tedbirlerden sağlanma-sı hedeflenmiştir.

yüzde 7,4 seviyesine
çıkması hedeflenmiştir.

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

TABLO: III.32-Tedbirlerin 1997 Yılı Gelir Etkileri

	Trilyon TL
1. VERGİ GELİRLERİ	258,0
2. VERGİ DIŞI NORMAL GELİRLER	1 160,0
* Gayrimenkul Satışları	240,0
* Özelleştirme	585,0
* Diğer Gelirler	335,0
TOPLAM	1 418,0

Bütçenin denkliliği nedeniyle sadece iç ve dış borç anapara ödemelerinden oluşan 3.426,5 trilyon liralık finansman ihtiyacının yüzde 15,5'inin dış borçlanmayla, yüzde 80,5'inin iç borçlanmayla ve yüzde 4,0'ünün de Hazine Kısa Vadeli Avansı ile karşılanması öngörülmektedir.

E. KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ

KİT mal ve hizmet fiyatlarının uluslararası fiyat hareketlerinden olumlu yönde etkilenmesi 1995 yılında bazı kuruluşların karlılıklarını önemli ölçüde artırmış ve performanslarında konjonktürel iyileşmeler sağlamıştır.

Tarımsal destekleme alım fiyatlarında reel düzeyin korunmasına rağmen, rekoltenin düşük olmasının da etkisiyle, hububat destekleme alım fiyatlarının piyasa fiyatlarının altında kalması nedeniyle 1995 yılında TMO

alımları düşük miktarlarda gerçekleşmiştir. Ayrıca, şeker pancarı alımları ve şeker üretimi azalmıştır. Üretim açığının karşılanması amacıyla şeker ithalatına gidilmiş ve ithalatın önemli bir kısmı özel firmalarca gerçekleştirilmiştir. Bu gelişmeler, tarımsal destekleme ile görevli kuruluşların stoklama ve finansman maliyetlerinin azalmasına yol açmıştır.

Hazine, SSK prim ve tecil faizi borçlarına karşılık olarak kuruluşların sermayelerine mahsuben 14 trilyon lira SSK'ya ödemede bulunmuştur. Böylece, Bütçeden kuruluşlara yapılan sermaye transferleri toplamı 1995 yılında 45,4 trilyon lira olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan TEAŞ, TEDAŞ, TELEKOM ve DHMİ'nin mal ve hizmet satış hasılatlarından fon sistemine 24,5 trilyon TL. aktarılmıştır.

KİT'lerin aşırı finansman yükü getiren kısa vadeli ticari banka borçlarının tasfiyesine yönelik Bütçe dışı ikraz uygulamasına 1995 yılında da devam edilmiş, bu çerçevede KİT'lere 6,2 trilyon lira tutarında tahvil verilmiştir.

1995 yılı Programında 71,6 trilyon lira olması öngörülen işletmeci KİT sabit sermaye yatırımları, enflasyon ve döviz kurlarında öngörülenin üstünde artışa rağmen, 64,3 trilyon lira seviyesinde gerçekleşmiştir.

1995 yılında imzalanan toplu iş sözleşmeleri ile, KİT'lerde çalışan işçilere 1995 yılının birinci ve ikinci yarısı için yüzde 16'sar, 1996 yılının aynı dönemleri için sırasıyla yüzde 18 ve yüzde 20 oranında ücret artışı sağlanmıştır. Böylece, ücretlerde 1995 yılında ortalama yüzde 54,6, 1996 yılında ortalama yüzde 39,4 artış yapılmıştır.

Bu gelişmeler sonucunda, 1994 yılında GSMH'nın yüzde 1,2'si kadar açık veren işletmeci KİT'ler, 1995 yılında GSMH'nın yüzde 0,6'sı kadar fazla vermiştir. Bütçe transferleri hariç tutulduğunda ise, 1994 yılındaki yüzde

1,8'lik açığın 1995 yılında yüzde 0,03 fazlaya dönüştüğü görülmektedir

-1996 yılında işletmeci KİT borçlanma gereğinin GSMH içindeki payının Bütçe transferleri dahil yüzde 0,2, Bütçe transferleri hariç yüzde 0,6 olması beklenmektedir.

1996 yılında Bütçeden işletmeci KİT'lere aktarılan ödeneğin 47,5 trilyon lira olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Buna karşılık, mal ve hizmet satış hasılatlarından Bütçeye yapılan aktarma kapsamına TEKEL ve DMO da dahil edilmiştir. Bu çerçevede, Bütçeye 39,4 trilyon lira tutarında aktarmanın gerçekleşmesi beklenmektedir.

Bütçe dışı ikraz uygulaması çerçevesinde 1996 yılında ÇAYKUR'a kısa vadeli ticari banka borçlarının tasfiyesine yönelik olarak 20 trilyon lira tutarında tahvil verilmiştir.

1996 yılı işletmeci KİT ve tasarrufçu KİT sabit sermaye yatırımlarının sırasıyla 140,1 trilyon lira ve 4,4 trilyon lira olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

1997 yılında işletmeci KİT borçlanma gereğinin GSMH içindeki payının Bütçe transferleri dahil yüzde 0,2, Bütçe transferleri hariç yüzde 0,6 olması öngörülmektedir.

1997 yılında işletmeci KİT'lere Bütçeden 91 trilyon lira transfer ödeneği verilmesi programlanmıştır. Buna karşılık, mal ve hizmet satış hasılatlarından Bütçeye 72 trilyon lira aktarılması öngörülmüştür.

1997 yılında işletmeci KİT'lerin 244,6 trilyon lira, tasarrufçu KİT'lerin ise 6,6 trilyon lira tutarında yatırım yapmaları programlan-

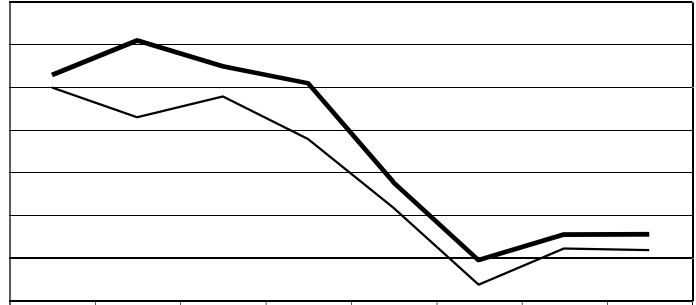
mıştır. Böylece, KİT sabit sermaye yatırımlarının kamu sabit sermaye yatırımları içindeki payının yüzde 20,5 olması öngörülmüştür. KİT sabit sermaye yatırımları içinde enerji ve ulaşırmahaberleşme sektörlerinin paylarının sırasıyla yüzde 50,5 ve yüzde 34,7 olması hedeflenmiştir.

1995 yılında 6,3 trilyon lira olarak ger-

6,0
5,0
4,0
3,0
2,0
1,0
0,0
-1,0

GRAFİK: İşletmeciler KİT Borçlanma Gereği GSMH

Yüzde

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996(1)	1997(2)
Bütçe Tran. Dahil	4,0	3,3	3,8	2,8	1,2	-0,6	0,2	0,2
Bütçe Tran. Hariç	4,3	5,1	4,5	4,1	1,8	-0,0	0,6	0,6

Bütçe Transf. Dahil Bütçe Transf. Hariç — —
 çeken işletmeciler KİT dönem karının 1996 yılında 56,8 trilyon lira

(1) Gerçekleşme Tahmini.
(2) Program.

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

---

olması beklenmektedir. Bu tutarın 1997 yılında 127,6 trilyon liraya ulaşması öngörülmektedir.

Kamu kesimi genel dengesinde izlenen özelleştirme kapsamındaki KİT'lerin 1995 yılında GSMH'nın yüzde 0,1'i seviyesinde gerçekleşen finansman fazlasının, 1996 yılında 462 milyar lira olarak gerçekleşmesi tahmin edilmektedir. Fazlanın 1997 yılında da devam ederek GSMH'nın yüzde 0,04'ü seviyesine ulaşması hedeflenmektedir.

1995 yılı sabit sermaye yatırımları 14,3 trilyon lira olarak gerçekleşmiştir. 1996 yılında 29,7 trilyon lira olarak gerçekleşmesi beklenen bu tutarın 1997 yılı için 39,8 trilyon lira olması programlanmıştır.

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

1995 yılını 10,9 trilyon lira dönem karı ile kapatan özelleştirme kapsamındaki KİT'lerin, 1996 yılında 56,1 trilyon lira tutarında dönem karı elde etmesi beklenmektedir. Bu kuruluşların 1997 yılı dönem karının 97,6 trilyon liraya ulaşması öngörülmektedir.

TABLO: III.33İşletmecî KİT Finansman Dengesi

(1997 Yılı Programı)**Üçüncü Bölüm**

	1993	1994	1995	1996 (1)	1997 (2)
A. Toplam Gelirler	309 340	681 597	1069 205	1831 963	3093 538
I. İşletme Gelirleri	248 776	556 917	888 609	1568 644	2683 508
1. Mal ve Hiz. Satış Hasılatı	231 620	512 342	817 755	1450 977	2553 331
2. Diğer Gelirler	17 157	44 575	70 853	117 667	130 177
II. Kurum Bünye. Kalan Fonlar	33 802	103 233	134 432	214 819	317 575
1. Amortismanlar	17 657	34 783	80 261	123 486	193 844
2. Karşılıklar	16 145	68 449	54 171	91 333	123 731
III. Bütçe Transferleri	26 267	21 418	45 941	48 500	92 455
IV. Diğer Gelirler	495	29	222	0	0
B. Toplam Giderler	364 601	728 851	1021 042	1867 198	3148 030
I. İşletme Giderleri	295 343	638 770	896 387	1533 319	2585 786
1. Mal ve Hiz. Satış Maliyeti	174 169	334 535	557 632	1012 291	1799 035
2. Diğer Giderler	121 174	304 235	338 755	521 028	786 751
II. S.S. Yatırım Harcamaları	33 148	45 812	64 328	140 144	244 570
III. Stok Artışı	30 246	34 367	40 830	122 598	172 218
VII. Diğer Giderler	5 865	9 902	19 498	71 137	145 456
C. Borçlanma Gereği	-55 261	-47 254	48 162	-35 235	-54 492
D. Finansman	55 261	47 254	-48 162	35 235	54 492
I. Kasa Banka Değişimi	-7 311	-11 525	-44 978	-12 468	-54 982
II. İç Borçlanma (Net)	65 621	63 789	19 473	96 247	157 996
III. Dış Borçlanma (Net)	-3 049	-5 010	-22 657	-48 544	-48 521
Dönem Kar Zararı	-34 911	-65 111	6 253	56 841	127 628
Faktör Gelirleri	-12 765	21 380	126 655	250 144	415 296
Maaş ve Ücret Ödemeleri	84 214	123 685	173 355	292 291	472 801

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

TABLO: III.34 İşletmecî KİT Özet Finansal Göstergeler

rı Fiyatlarla, Milyar TL.)							
Kuruluşlar	Dönem Karı veya Zararı	Bütçe Transferleri	Yüzde	Borçlanma Gereği	Yüzde	İstihdam Giderleri	Yüzde
1994 Yılı							
T.Demir ve Çelik İşl. Gen. Müd.	-21 273	1 945	9,1	-16 493	34,9	7 971	6,4
T.Taşkömürü Kuru. Gen. Müd.	-15 589	5 649	26,4	-10 408	22,0	8 135	6,6
T.Elektrik Üretim İletim A.Ş.	-10 476	0	0,0	13 861	-29,3	7 516	6,1
T.Elektrik Dağıtım A.Ş.	-2 539	0	0,0	-3 789	8,0	12 642	10,2
T.Şeker Fab. A.Ş. Gen. Müd.	966	2 000	9,4	2 249	-4,8	6 658	5,4
Toprak Mahsul.Ofisi Gen. Müd.	538	0	0,0	-11 943	25,3	1 444	1,2
TEKEL Gen. Müd.	10 689	0	0,0	76	-0,2	13 188	10,7
T.C. Devlet Demiryol. Gen. Müd.	-25 486	7 663	35,9	-15 463	32,7	11 263	9,1
Ara Toplam	-63 171	17 257	80,8	-41 910	88,7	68 817	55,6
Diğer Kuruluşlar	-1 940	4 112	19,2	-5 344	11,3	54 868	44,4
İşletmeci KİT Toplamı	-65 111	21 370	100,0	-47 254	100,0	123 685	100,0
1995 Yılı							
T.Demir ve Çelik İşl. Gen. Müd.	-12 038	1 530	3,3	-11 828	-24,6	6 828	3,9
T.Taşkömürü Kur. Gen. Müd.	-20 640	14 285	31,1	-6 244	-13,0	10 567	6,1
T.Elektrik Üretim İletim A.Ş.	4 717	0	0,0	52 176	108,3	11 144	6,4
T.Elektrik Dağıtım A.Ş.	1 892	450	1,0	-8 988	-18,7	13 385	7,7
T.Şeker Fabr. A.Ş. Gen. Müd.	4 512	0	0,0	-10 427	-21,7	8 996	5,2
Toprak Mahsul.Ofisi Gen. Müd.	5 187	0	0,0	19 128	39,7	2 170	1,3
TEKEL Gen. Müd.	13 205	0	0,0	-11 928	-24,8	17 885	10,3
T.C. Devlet Demiryol.Gen.Müd.	-38 001	17 970	39,1	-15 883	-33,0	17 189	9,9
Ara Toplam	-41 166	34 235	74,5	6 005	12,5	88 164	50,9
Diğer Kuruluşlar	47 419	11 706	25,5	42 157	87,5	85 192	49,1
İşletmeci KİT Toplamı	6 253	45 941	100,0	48 162	100,0	173 355	100,0
1996 Yılı (1)							
T.Demir ve Çelik İşl. Gen. Müd.	-12 145	3 893	8,0	-2 335	6,6	9 026	3,1
T.Taşkömürü Kur. Gen. Müd.	-35 212	14 195	29,3	-20 687	58,7	17 224	5,9
T.Elektrik Üretim İletim A.Ş.	4 563	0	0,0	34 031	-96,6	16 156	5,5
T.Elektrik Dağıtım A.Ş.	23 146	0	0,0	4 695	-13,3	20 295	6,9
T.Şeker Fab. A.Ş. Gen. Müd.	5 176	300	0,6	-35 588	101,0	15 032	5,1
Toprak Mahsul.Ofisi Gen. Müd.	10 349	1 000	2,1	-27 970	79,4	4 069	1,4
TEKEL Gen. Müd.	9 408	0	0,0	-24 636	69,9	27 581	9,4
T.C. Devlet Demiryol.Gen.Müd.	-55 024	18 076	37,3	-35 500	100,8	27 813	9,5
Ara Toplam	-49 739	37 464	77,2	-107 990	306,5	137 196	46,9
Diğer Kuruluşlar	106 580	11 036	22,8	72 755	-206,5	155 095	53,1
İşletmeci KİT Toplamı	56 841	48 500	100,0	-35 235	100,0	292 291	100,0

(1) Gerçekleşme Tahmini.

TABLO: III.35 İşletmeci KİT Kaynak ve Ödemelerinin Yüzde Dağılımı

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996 (1)	1997 (2)
ÖDEMELER	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yatırımlar	67,4	53,4	35,8	47,6	-3,6	21,6	39,8	41,3
-S.S.Yatırımları	40,8	45,1	52,1	43,4	45,1	38,0	40,5	39,6
-Stok Değişimi	26,5	8,4	-16,3	4,2	-48,7	-16,4	-0,7	1,7
Stok Değerleme	23,8	38,1	49,0	35,5	82,5	40,5	36,1	26,2
Sabit Kıymetler	0,0	-0,1	1,1	2,6	3,1	-3,8	1,4	1,8
Kanuni Ödemeler	6,5	5,5	5,4	4,7	6,2	14,5	18,8	21,7
Kasa Banka	2,1	3,0	8,3	9,6	11,3	26,5	3,6	8,9
İştirak.Sermaye Artışı	0,3	0,0	0,4	0,0	0,4	0,7	0,4	0,0
KAYNAKLAR	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Faktör Gelirleri	22,8	-18,0	-36,3	-16,7	21,0	74,8	72,2	67,3
Bütçe	5,8	38,9	21,6	34,4	21,0	27,1	12,0	12,5
Sermaye (HDO) (3)	1,5	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Devlet Yatırım Bankası	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Fonlar	2,4	3,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Borçlanma	67,5	75,7	114,7	82,0	57,9	-1,9	15,8	20,2
-İç (Net)	57,0	81,1	110,8	86,0	62,8	11,5	29,8	28,0
-Dış (Net)	0,9	-11,2	-4,2	-8,9	-15,5	-20,7	-21,7	-20,0
-DPK (4)	9,6	5,8	8,1	4,9	10,6	7,3	7,6	12,1

(1) Gerçekleşme tahmini.

(2) Program

(3) Hazine Dışı Ortaklar.

(4) Dış Proje Kredisi.

TABLO : III.36 İşletmeci KİT'lerin Personel Giderleri ve Üretim Değeri

Yıllar	Personel Sayısı (Kişi)				Personel Gideri (Milyar TL)			Üretim Değeri		Per.Gidl Üretim Değeri (Yüzde)	Yıl. Ort. Maaş ve Ücret (Bin TL.)	Per.Baş. Üretim Değeri (Bin TL.)
	İşçi	Memur Teknik Personel	Toplam	Yüzde Artış	Ücret	Maaş	Toplam	Yüzde Artış	Milyar TL			
1984 (1)	372 473	177 962	550 435		497	137	634	34,9	3 221	19,7	1 152	5 852
1984 (2)	450 498	190 097	640 595		580	147	727	54,9	3 399	21,4	1 134	5 306
1985	444 347	190 900	635 247	-0,8	775	199	974	35,4	5 044	19,3	1 533	7 939
1986	455 595	197 363	652 958	2,8	1 025	279	1 304	34,0	6 355	20,5	1 997	9 732
1987	443 790	204 386	648 176	-0,7	1 544	487	2 031	55,7	10 185	19,9	3 134	15 713
1987 (3)	404 892	196 684	601 576	-7,9	1 411	465	1 876	43,9	9 455	19,8	3 119	15 716
1988	404 659	202 543	607 202	0,9	2 215	862	3 077	64,0	13 715	22,4	5 067	22 587
1989	396 599	205 753	602 352	-0,8	5 131	2 357	7 488	143,4	25 651	29,2	12 432	42 585
1990	392 128	203 666	595 794	-1,1	10 533	4 498	15 031	100,7	42 958	35,0	25 228	72 103
1990 (4)	375 565	198 453	574 018	-4,7	9 770	4 410	14 180	89,4	32 456	43,7	24 703	56 542
1991	362 771	198 818	561 589	-2,2	21 283	7 612	28 895	103,8	57 299	50,4	51 453	102 031
1992	353 111	192 973	546 084	-2,8	37 525	12 393	49 918	72,8	98 443	50,7	91 411	180 272
1992 (5)	343 361	189 148	532 509	-5,2	36 581	12 111	48 692	68,5	92 311	52,7	91 440	173 351
1993	331 382	192 207	523 589	-4,1	64 533	19 681	84 214	68,7	145 522	57,9	160 840	277 932
1994	299 389	181 041	480 430	-8,2	101 704	28 989	130 694	55,2	279 029	46,8	272 035	580 789
1994 (6)	281 846	181 026	462 872	-11,6	94 700	28 985	123 685	46,9	265 984	46,5	267 212	574 638
1995	249 500	170 083	419 583	-9,4	126 468	48 915	175 383	41,8	470 591	37,3	417 994	1 121 568
1995 (7)	246 045	169 153	415 198	-10,3	124 554	48 803	173 356	40,2	462 394	37,5	417 526	1 113 671
1996	249 540	166 283	415 823	-0,9	191 549	103 172	294 721	68,0	869 828	33,9	708 766	2 091 823
1996 (8)	247 065	166 048	413 113	-1,5	189 252	103 039	292 291	66,7	869 828	33,6	707 533	2 105 545

(1) 233 sayılı K.H.K. ile KİT kapsamına giren kuruluşlar dahil değildir.

(2) 233 sayılı K.H.K. gereğince ASİL ÇELİK, ÇİNKUR, TEKEL, TİGEM, ORÜS ve DHMİ KİT kapsamına dahil edilmiş, TRT kapsamından çıkarılmıştır.

(3) 1987 yılında özelleştirilmesine karar verilerek 1988 yılından itibaren KİT kapsamından çıkarılan SÜMERBANK ve PETKİM hariçtir.

(4) 1990 yılında özelleştirilmesine karar verilerek 1991 yılından itibaren KİT kapsamından çıkarılan TUPRAŞ, Petrol Ofisi A.Ş. ve THY A.O. hariçtir.

(5) 1992 yılında özelleştirilmesine karar verilerek 1993 yılından itibaren KİT kapsamından çıkarılan EBK, TSEK, YEMSAN ve ORÜS hariçtir.

(6) 1993 yılında özelleştirilmesine karar verilerek 1994 yılından itibaren KİT kapsamından çıkarılan D.B. DEN.NAK., T.GEMİ SAN., TDİ, KBİ, ÇİNKUR ve HAVAŞ hariçtir.

(7) 1995 yılından itibaren KİT kapsamından çıkarılan DİTAŞ ve ÇİTOSAN hariçtir.

(8) 1996 yılından itibaren KİT kapsamından çıkarılan Hamitabat, Kemerköy, Soma ve Yeniköy termik santralleri hariçtir.

TABLO: III. 37-İşletmecî KİT'ler Hakkında Özet Bilgiler

(Cari Fiyatlarla, Milyar TL)

	Özelleştirme Kapsamındaki Kuruluşlar Haric					Özelleştirme Kapsamındaki Kuruluşlar Dahil				
	1993	1994	1995	1996 (1)	1997 (2)	1993	1994	1995	1996 (1)	1997 (2)
Toplam Personel Adedi (Kişi)	523 589	462 872	415 198	413 113	406 178	599 244	555 111	496 352	483 623	470 056
-Memur ve Sözleşmeli Personel	192 207	181 026	169 153	166 048	163 110	205 308	193 797	178 159	173 432	169 898
-İşçi	331 382	281 846	246 045	247 065	243 068	393 936	361 314	318 193	310 191	300 158
Toplam Personel Harcamaları	84 214	123 685	173 355	292 291	472 801	99 576	156 484	222 903	360 037	578 711
-Memur ve Sözleşmeli Personel	19 681	28 985	48 802	103 039	167 315	21 479	31 922	52 927	109 390	177 055
-İşçi	64 533	94 700	124 554	189 252	305 486	78 098	124 562	169 977	250 647	401 656
Mal ve Hizmet Satış Hasılatı	231 620	512 342	817 755	1 450 977	2 553 331	386 679	866 734	1 474 001	2 673 936	4 602 209
Görev Zararı Tahakkukları	11 624	16 693	14 030	21 516	29 907	11 624	18 591	16 341	26 957	38 608
İşletme Faaliyet Kar-Zararı	9 033	76 839	119 331	212 098	354 699	8 846	89 579	146 797	254 670	432 661
Faiz Ödemeleri	25 843	65 704	74 568	98 500	130 473	40 272	89 119	93 285	113 379	150 843
Dönem Kar-Zararı	34 911	65 111	6 253	56 841	127 628	49 711	84 439	17 188	112 893	225 234
Sabit Sermaye Yatırımları	33 148	45 812	64 328	140 144	244 570	38 266	53 061	78 589	169 822	284 380
Bütçe Transferleri	26 235	21 370	45 941	48 500	92 455	30 858	24 744	54 874	56 332	107 455
Borçlanma Gereği	55 261	47 254	48 162	35 235	54 493	69 311	73 396	58 476	34 742	45 518
Borçlanma Gereği (3)	81 496	68 624	2 221	83 735	146 948	100 169	98 140	3 602	91 104	152 973
Pers. Harcamaları/Hasılat (Yüzde)	36,4	24,1	21,2	20,1	18,5	25,8	18,1	15,1	13,5	12,6
Faiz Ödemeleri/Hasılat (Yüzde)	11,2	12,8	9,1	6,8	5,1	10,4	10,3	6,3	4,2	3,3
Borçlanma Gereği/GSMH (Yüzde)	2,8	1,2	-0,6	0,2	0,2	3,5	1,9	-0,7	0,2	0,2
Borçlanma Gere./GSMH (Yüzde) (3)	4,1	1,8	-0,0	0,6	0,6	5,0	2,5	-0,1	0,6	0,6

(1) Gerçekleşme Tahmini.

(2) Program

(3) Bütçe Transferleri Hariçtir.

TABLO: III.38Özelleştirme Kapsamındaki İşletmeci KİT Finansman Dengesi

	(Cari Fiyatlarla, Milyar TL)				
	1993	1994	1995	1996 (1)	1997 (2)
A. Toplam Gelirler	172 127	389 830	732 133	1 337 435	2 216 619
I. İşletme Gelirleri	161 787	367 116	694 928	1 286 201	2 134 056
1. Mal ve Hiz. Satış Hasılatı	155 059	354 392	656 245	1 222 959	2 048 878
2. Diğer Gelirler	6 728	12 724	38 683	63 242	85 178
II. Kurum Bünye. Kalan Fonlar	5 713	19 339	27 411	43 402	67 563
1. Amortismanlar	3 708	9 459	19 849	37 525	57 867
2. Karşılıklar	2 006	9 881	7 563	5 877	9 696
III. Bütçe Transferleri	4 625	3 375	8 933	7 832	15 000
IV. Diğer Gelirler	2	0	861	0	0
B. Toplam Giderleri	186 175	415 972	721 820	1 336 973	2 207 643
I. İşletme Giderleri	176 588	388 342	686 304	1 235 591	2 045 150
1. Mal ve Hiz. Satış Maliyeti	102 938	251 539	441 739	820 145	1 388 457
2. Diğer Giderler	73 650	136 804	244 565	415 446	656 693
II. S.S. Yatırım Harcamaları	5 119	7 249	14 261	29 678	39 810
III. Stok Artışı	2 871	14 111	15 411	22 610	47 839
IV. Diğer Giderler	1 598	6 269	5 844	49 094	74 844
C. Borçlanma Gereği	14 048	26 142	10 314	462	8 976
D. Finansman	14 048	26 142	10 314	462	8 976
I. Kasa Banka Değişimi	224	6 529	11 697	41 364	48 388
II. İç Borçlanma (Net)	12 092	32 457	7 748	44 133	34 519
III. Dış Borçlanma (Net)	1 733	213	9 131	3 232	4 894
Dönem Kar Zararı	14 800	19 328	10 935	56 052	97 606
Faktör Gelirleri	9 087	1 887	36 036	94 013	156 468
Maaş ve Ücret Ödemeleri	7 568	15 362	49 549	67 746	105 910

(1) Gerçekleşme Tahmini.

(2) Program

F. SOSYAL GÜVENLİK KURULUŞLARI

Aktif sigortalılar ile pasif sigortalılar arasındaki dengenin bozulması ve prim miktarı ile emekli aylığı ilişkisinin sağlanamaması sosyal güvenlik kuruluşlarının mali yapılarının bozulmasına neden olmaktadır. Ayrıca, primlerin zamanında tahsil edilememesi, kurumların organ-zasyon yapılarının yenilenememesi, fon-ların verimli alanlara plase edilememesi, prim karşılığı olmadan yapılan ödemeler ve aktüeryal hesaplar dikkate alınmadan yapılan mevzuat düzenlemeleri, son yıllarda bu kuruluşların

finansman dengesini ciddi bir biçimde bozmuştur.

1997 Yılı Programı Sosyal Güvenlik Kuruluşlarının finansman açıklarında en büyük paya sahip olan Sosyal Sigortalar Kurumu'nun mali durumunun iyileştirilmesi için 1994 yılında bir dizi tedbir yürürlüğe konmuştur. Bu çerçevede, Kuruma gelir getirmeyen sabit kıymetlerin satışı karşılığında devlet tahvili verilmiş; kamu kuruluşlarında birikmiş alacakların 36 eşit taksitte tahsiline, vadesi geçmiş alacaklar için Kuruma (kamu

Üçüncü Bölüm

kuruluşları dahil) haciz yetkisi verilmesine, gayrimenkul kiralalarının rayiç bedellerine yükseltilmesine, denetim elemanlarının sayıca artırılmasına, zamanında tahsil edilemeyen alacaklara uygulanan gecikme cezalarının ağırlaştırılmasına dönük yasal düzenlemeler yapılmıştır.

1995 yılında, Sosyal Sigortalar Kurumu'nda prime esas kazançların ve emekli aylıklarının hesabında kullanılan göstergeler yükseltilerek prime esas kazançların alt ve üst sınırları artırılmıştır. Ayrıca, Emekli San-dığı prim gelirlerinin artırılması amacıyla, yüzde 26 olarak uygulanmakta olan Özel Hizmet Tazminatından prim matrahına ilave edilen kısım ek göstergelere göre farklı-laştırılmış ve yükseltilmiştir.

1996 yılında, 4181 sayılı kanun ile Bağkur sigortalılarına bulundukları basamakları en fazla 12 basamak yükseltebilme hakkı tanınmıştır. Diğer yandan, 96/8352 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile, Bağkur emeklilerine ayda 1 milyon olarak ödenen Sosyal Yardım zammı 1996 yılının ikinci yarısından itibaren 4,5 milyon liraya yükseltilmiştir. Ayrıca 96/8374 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 2929 sayılı kanuna tabi Bağkur tarım sigortalılarının prim matrahının ve bağlanacak aylıkların hesap-lanmasında kullanılan göstergeler yükseltilerek prim gelirleri ve emekli aylıkları artırılmıştır.

1995 yılında yüzde 3,6 olan Sosyal Güvenlik Kuruluşlarının toplam gelirlerinin GSMH'ya oranının, 1996 yılında yüzde 4,1'e, toplam giderlerin GSMH'ya oranının yüzde 5,1'den yüzde 6,0'ya yükselmesi beklenmektedir. Bu çerçevede, 1995 yılında yüzde 76,8 olan prim gelirlerinin sigorta giderlerini karşılama oranının 1996 yılında 74,5'e gerileyeceği tahmin edilmektedir.

Bu gelişmeler sonucunda, Sosyal Güvenlik Kuruluşlarının 1995 yılında GSMH'nın yüzde 1,5'i seviyesinde olan gelir-gider farkının

1996 yılında yüzde 2,0'ye yükselmesi beklenmektedir.

Açıklarının karşılanması amacıyla, Sosyal Güvenlik Kuruluşlarına Bütçeden transfer yapılmakta, ayrıca Bütçe transferi dışında devlet tahvili de verilmektedir. 1995 yılında GSMH'nin 0,9'u seviyesinde gerçekleşen Bütçeden yapılan transferlerin GSMH'ya oranı 1996 yılında yüzde 1,8'e yükseltilmiştir. Emekli Sandığı'na faturalı ödemeler için yapılan transferler de dahil olmak üzere Bütçeden Sosyal Güvenlik Kuruluşlarına 1995 yılında 108,2 trilyon lira transfer yapılmıştır. 1996 yılında Sosyal Güvenlik Kuruluşlarına, Bütçeden; 174 trilyon lirası Sosyal Sigortalar Kurumu'na, 105 trilyon lirası Emekli Sandığı'na, 66 trilyon lirası da Bağkur'a olmak üzere toplam 345 trilyon lira transfer yapılması öngörülmüştür. Birikmiş borçlarının tasfiye edilmesi amacıyla 1996 yılında, Bağkur'a 20,0 trilyon lira tutarında devlet tahvili verilmiştir.

Bu çerçevede, 1995 yılında GSMH'nin yüzde 0,6'sı olarak gerçekleşen Sosyal Güvenlik Kuruluşları borçlanma gereğinin 1996 yılında GSMH'nin yüzde 0,2'sine gerilemesi beklenmektedir.

Gelirlerinin artırılması amacıyla, 1997 yılında Sosyal Sigortalar Kurumu ve Emekli Sandığı'nın toplam 100 trilyon lira tutarında gayrimenkul satması öngörülmüştür. Ayrıca, Bağkur'da basamak yükseltilmesinden dolayı 40 trilyon liralık kaynak girişi olacağı tahmin edilmektedir. Bu tedbirler sonucunda, Sosyal Güvenlik Kuruluşlarının 1997 yılı gelir-gider farklarının 469,2 trilyon lira ile GSMH'nin yüzde 1,9'una geriletilmesi hedeflenmiştir. Gelir-gider farkının finansmanı için, Emekli Sandığı'na faturalı ödemeler ve ek karşılıklar için yapılan transferler dahil olmak üzere, 1997 yılında Sosyal Güvenlik Kuruluşlarına Bütçe'den 530

trilyon lira transfer yapılması programlanmıştır. Söz konusu Bütçe transferlerinin 280 trilyon lirasının Sosyal Sigortalar Kurumu'na, 117 trilyon lirasının Bağkur'a, 133 trilyon lirasının da Emekli Sandığı'na yapılmasına karar

verilmiştir. Böylece, 1997 yılında Sosyal Güvenlik Kuruluşlarının borçlanma gereği 44,2 trilyon lira ile GSMH'nın yüzde 0,2'si olarak öngörülmüştür.

TABLO: III.39-Sosyal Güvenlik Kuruluşları Gelir-Gider Dengesi

	1993	1994	1995	1996 (1)	1997 (2)
Cari Fiyatlarla, Milyar TL					
I-Gelirler	98 123	164 793	281 580	601 598	1116 987
-Prim tahsilatları	78 344	127 822	219 376	466 098	844 228
II-Giderler	112 360	206 371	401 746	889 774	1586 236
-Sigorta giderleri	82 511	147 739	285 817	625 485	1125 888
III-Gelir-gider farkı	-14 237	-41 579	-120 166	-288 175	-469 249
-SSK	-8 085	-30 089	-83 569	-176 006	-295 396
-Bağkur	-3 841	-10 071	-20 734	-61 962	-134 597
-Emekli Sandığı	-2 310	-1 419	-15 863	-50 208	-39 256
IV-Bütçe transferleri	2 700	19 010	70 589	265 700	425 000
-SSK	0	14 480	59 200	174 000	280 000
-Bağkur	2 700	4 530	8 000	66 000	117 000
-Emekli Sandığı	0	0	3 389	25 700	28 000
-Emekli Sandığı (3)	11 230	21 570	41 000	105 000	133 000
V-Finansman açığı	-11 537	-22 569	-49 577	-22 475	-44 249
VI-Bütçe dışı transferler (4)	9 705	10 687	23 869	20 000	0
GSMH'ya Oranlar (Yüzde)					
I-Gelirler	4,9	4,2	3,6	4,1	4,4
-Prim tahsilatları	3,9	3,3	2,8	3,2	3,3
II-Giderler	5,6	5,3	5,1	6,0	6,3
-Sigorta giderleri	4,1	3,8	3,6	4,2	4,4
III-Gelir-gider farkı	-0,7	-1,1	-1,5	-2,0	-1,9
-SSK	-0,4	-0,8	-1,1	-1,2	-1,2
-Bağkur	-0,2	-0,3	-0,3	-0,4	-0,5
-Emekli Sandığı	-0,1	-0,0	-0,2	-0,3	-0,2
IV-Bütçe transferleri	0,1	0,5	0,9	1,8	1,7
-SSK	0,0	0,4	0,8	1,2	1,1
-Bağkur	0,1	0,1	0,1	0,4	0,5
-Emekli Sandığı	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1
-Emekli Sandığı (3)	0,6	0,6	0,5	0,7	0,5
V-Finansman açığı	-0,6	-0,6	-0,6	-0,2	-0,2
VI-Bütçe dışı transferler (4)	0,5	0,3	0,3	0,1	0,0

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

(3) Ek karşılıklar ve faturalı ödemeler için yapılan transferler dahildir.

(4) Açığın finansmanı için verilen Devlet Tahvilleridir.

Sosyal Sigortalar Kurumu kapsamında emekli olabilmek için gerekli prim ödeme gün sayısının yükseltilmesine ve emeklilik için asgari yaş sınırı getirilmesine, prime tabi olmayan kazançların prim kapsamına alınmasına, mevcut alt ve üst gösterge tablolarının birleştirilmesine ve mevzuatlarının uyumlulaştırılarak Sosyal Güvenlik Kuruluşlarının tek çatı altında toplanmasına yönelik çalışmalara devam edilmektedir.

G. FONLAR

Bütçe kapsamında yer alan fonlara ait gelirlerin Bütçeye gelir kaydedilmesi, harcamaların Bütçeden ayrılan ödenekler ile fonların kendi usulleri çerçevesinde yapacakları borçlanmalarla karşılanması ve Bütçe dışı fon gelirlerinden Bütçeye kesinti yapılması uygulamasına 1996 yılında da devam edilmiştir.

Bu çerçevede, 1995 yılında 199,1 trilyon lira Bütçeye gelir kaydedilirken, fonlara kullandırılan ödenek 64,9 trilyon lira olarak gerçekleşmiştir. 1996 yılında ise, Bütçeye gelir kaydedilen miktarın 267,0 trilyon lira, fonlara tahsis edilen ödenek miktarının 141,0 trilyon lira olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. 1995 yılında yüzde 2,5 olan Bütçeye gelir kaydedilen fon gelirlerinin GSMH'ya oranının 1996 yılında yüzde 1,8'e düşmesi beklenmektedir. Bu gelişmenin en önemli nedeni, yurt dışı çıkışlardan ve Gümrük Birliği sonucu Topluluktan yapılan ithalattan alınan Toplu Konut Fonu kesintilerinin kaldırılmasıdır.

1996 yılında olduğu gibi 1997 yılında da Bütçe kapsamında 63 adet fon yer alacaktır. 1997 yılında kapsam içi ve kapsam dışı fonlardan Bütçeye 420 trilyon lira gelir kaydedilmesi öngörülürken, kapsam içi fon harcamalarını karşılamak üzere 216 trilyon lira ödenek tahsis edilmiştir. Böylece, fon harcamalarının azaltılması ve fon sisteminin zaman içinde tasfiye edilmesi politikasının sonucu olarak, fon ödeneklerinde reel bir

gerileme öngörölmüş olmaktadır. Bu kapsamda, 1997 yılında fon sistemine ek yükümlölük getirilmemesi ve mevcut bazı yükümlölüklerin kaldırılması çalışmaları sürdürölecektir.

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

Kamu kesimi genel dengesinde fon başlığı altında 11 adet fon ve 3074 sayılı Kanun uyarınca akaryakıt tüketimi üzerinden alınarak ilgili kuruluşlar nezdinde dağıtılan vergi ile 3418 sayılı Kanunla eğitim ve sağlık harcamaları için oluşturulan özel hesap takip edilmektedir. Bunlardan Kamu Ortaklığı Fonu, Toplu Konut Fonu, Geliştirme ve Destekleme Fonu, Gelir İdaresini Geliştirme Fonu, Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu, Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu, Petrol Arama ve Petrolle İlgili Faaliyetleri Düzenleme Fonu ile Akaryakıt Fiyat İstikrar Fonu Bütçe kapsamında yer almaktadır.

Kamu kesimi genel dengesinde yer alan fonların 1996 yılında 502,7 trilyon lira ile GSMH'nın yüzde 3,4'ü seviyesinde gerçekleşeceğı tahmin edilen kaynaklarının, 1997 yılında 1.044,3 trilyon lira ile GSMH'nın yüzde 4,1'ine ulaşması öngörülmektedir. Fon kaynaklarında beklenen bu artış, büyük ölçüde, 250,6 trilyon lira olması öngörölen özelleştirme gelirlerinden kaynaklanmaktadır. Öte yandan, kredili ithalattan yüzde 6 oranında Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu kesintisine başlanması, solventler üzerindeki Akaryakıt Fiyat İstikrar Fonu kesintisinin artırılması ve içki ve tütün ürünleri üzerinden alınan Savunma Sanayii Destekleme Fonu kesintisinin yüzde 5'ten yüzde 10'a çıkarılması da, fon kaynaklarında öngörölen artışta etkili olacaktır.

1996 yılında 522,8 trilyon lira ile GSMH'nın yüzde 3,5'i seviyesinde gerçekleşeceğı tahmin edilen fon harcamalarının, 1997 yılında 1.001,0 trilyon liraya ulaşması ve GSMH

içindeki payının, Özelleştirme Fonu ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu harcamalarında gelirlere bağlı olarak beklenen artışın da etkisi ile yüzde 3,9'a yükselmesi öngörülmüştür.

1989 yılından itibaren kamu açıklarını artırıcı yönde etkide bulunmaya başlayan fon sisteminin 1996 yılında da GSMH'nin yüzde

TABLO: III.40Fon Gelir ve Giderleri (1)

0,1'i oranında açık vereceği tahmin edilmektedir. 1997 yılında ise fon sisteminin, özelleştirme gelirlerindeki artış nedeniyle GSMH'nın yüzde 0,2'si oranında fazla vermesi hedeflenmektedir.

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

	Cari Fiyatlarla, Milyar TL			GSMH İçindeki Pay(%)		
	1995	1996(2)	1997(3)	1995	1996(2)	1997(3)
A. Fon Gelirleri	259 126	502 655	1044 276	3,3	3,4	4,1
Vergi Gelirleri	135 049	190 984	348 248	1,7	1,3	1,4
Vergi Dışı Normal Gelirler	33 189	45 680	83 441	0,4	0,3	0,3
Faktör Gelirleri	11 200	35 764	37 969	0,1	0,2	0,1
Cari Transferler	32 984	172 327	267 354	0,4	1,2	1,1
Sermaye Transferleri	46 705	57 901	307 264	0,6	0,4	1,2
B. Fon Giderleri	308 668	522 799	1000 985	3,9	3,5	3,9
Cari Giderler	43 596	82 389	127 249	0,6	0,6	0,5
Faktör Giderleri	3 886	5 611	28 267	0,0	0,0	0,1
Cari Transferler	167 975	280 651	489 660	2,1	1,9	1,9
Sermaye Transferleri	52 324	77 409	216 809	0,7	0,5	0,9
Sabit Sermaye Yatırımları	40 886	76 739	139 000	0,5	0,5	0,5
C. Gelir Gider Farkı	-49 542	-20 144	43 291	-0,6	-0,1	0,2
D. Finansman	49 542	20 144	-43 291	0,6	0,1	-0,2
Dış Borç Kullanımı	22 295	41 870	73 763	0,3	0,3	0,3
Dış Borç Ödemesi	-8 597	-40 836	-50 002	-0,1	-0,3	-0,2
İç Borç Alacak ilişkisi	41 222	1 753	-66 249	0,5	0,0	-0,3
(Net)						
Kasa Banka Değişmesi	-5 378	17 357	804	-0,0	0,1	-0,0

(1) Kamu kesimi genel dengesine giren fonları ve 3418 sayılı Kanunla eğitim ve sağlık harcamalarına tahsis edilen gelirlerle kullanımlarını kapsamaktadır. Özelleştirme kapsamındaki kuruluşlar hariçtir.

(2) Gerçekleşme Tahmini

(3) Program

H. MAHALLİ İDARELER

Mahalli idareler dengesi; Belediyeler, İl Özel İdareleri, Su ve Kanalizasyon İdare-leri ve İller Bankası hesaplarını kapsa-maktadır.

1996 yılında bir önceki yıla göre yüzde 99,5 oranında artarak 447,4 trilyon liraya ulaşması beklenen mahalli idareler gelirlerinin GSMH içindeki payının yüzde 3,1 olacağı tahmin edilmektedir. Gelirlerin yüzde 74,3'ünü vergiler, yüzde 12,4'ünü vergi dışı normal gelirler, yüzde 13,3'ünü faktör gelirleri oluşturmaktadır. Vergi gelirlerinin bir önceki yıla göre yüzde 104,7 oranında artarak 332,5 trilyon liraya, GSMH içindeki payının da 0,2 puan artarak yüzde 2,3 seviyesine çıkması beklenmektedir.

1996 yılı mahalli idareler harcamalarının bir önceki yıla göre yüzde 87,4 oranında artarak 483,8 trilyon liraya ulaşacağı, GSMH

içindeki payının da yüzde 3,3 olacağı tahmin edilmektedir. Harcamaların yüzde 38,4'ünü cari giderler, yüzde 28,6'sını sabit sermaye yatırımları, yüzde 33,0'ünü de diğer harcamalar oluşturmaktadır.

Bu gelişmeler sonucunda mahalli idarelerin 1996 yılında 36,3 trilyon lira açık vermesi ve açığın GSMH içindeki payının ise yüzde 0,2'ye gerilemesi beklenmektedir. Açıktaki bu azalma vergi gelirlerindeki artıştan kaynaklanmaktadır.

1997 yılında mahalli idareler gelirlerinin 805,0 trilyon lira, harcamalarının 867,9 trilyon lira, GSMH içindeki paylarının ise sırasıyla yüzde 3,2 ve yüzde 3,4 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Böylece, gelirlerin harcamaları karşılama oranı bir önceki yıl seviyesinde kalmaktadır.

TABLO : III.41 Mahalli İdareler Gelir ve Harcamaları (1)

	Cari Fiyatlarla, Milyar TL			GSMH içindeki Paylar (%)		
	1995 (2)	1996 (3)	1997 (4)	1995 (2)	1996 (3)	1997 (4)
GELİRLER	224 245	447 433	804 984	2,9	3,1	3,2
1.Vergiler	162 467	332 537	610 399	2,1	2,3	2,4
a. Vasıtasız	65 457	133 808	260 834	0,8	0,9	1,0
b. Vasıtalı	89 656	188 925	336 727	1,1	1,3	1,3
c. Servet	7 354	9 803	12 838	0,0	0,0	0,0
2.Vergi Dışı Normal Gelir.	30 727	55 644	93 451	0,4	0,4	0,4
3.Faktör Gelirleri	31 051	59 252	101 134	0,4	0,4	0,4
HARCAMALAR	258 201	483 770	867 865	3,3	3,3	3,4
1.Cari Giderler	95 276	186 030	318 854	1,2	1,3	1,3
2.Yatırım Harcamaları	75 084	138 531	250 091	1,0	0,9	1,0
a.Sabit Sermaye	73 508	138 232	249 666	0,9	0,9	1,0
b.Stok Değişimi	1 577	299	425	0,0	0,0	0,0
3.Cari Transferler	80 003	145 598	275 403	1,0	1,0	1,1
4.Kamulaştırma ve S.Değer Artışı	6 674	11 199	19 819	0,0	0,0	0,0
5.Sermaye Transferleri	1 164	2 411	3 697	0,0	0,0	0,0
GELİR-GİDER FARKI	-33 956	-36 336	-62 880	-0,4	-0,2	-0,2

(1) Belediyeler, İl Özel İdareleri, İller Bankası ve Su Kanalizasyon İdarelerini kapsamaktadır.

(2) Geçici

(3) Tahmin

(4) Program

1997 yılında, toplam gelirler içerisinde vergi gelirlerinin payının yüzde 75,8'e yükselmesine karşılık, vergi dışı normal gelirlerin payının yüzde 11,6'ya, faktör gelirlerinin payının ise yüzde 12,6'ya gerilemesi beklenmektedir. Harcamalar içinde en büyük payı yüzde 36,7 ile cari giderler alırken, sabit sermaye yatırım-larının payının yüzde 28,8, diğer harcama-ların payının ise yüzde 34,5 olacağı tahmin edilmektedir.

1997 yılında 62,9 trilyon lira olarak gerçekleşmesi beklenen açığın, 1996 yılındaki seviyesini koruması ve GSMH içindeki payının yüzde 0,2 olması beklenmektedir.

6. MALİ PİYASALARDA GELİŞMELER

1995 yılının son üç ayında erken seçim kararı, 1996 yılının ilk üç ayında da seçim sonrası siyasi belirsizliğin devam etmesi, mali piyasalarda dalgalanmalara neden olmuş, ancak Nisan ayından sonra piyasalarda belirli bir istikrar sağlanmıştır. Bu dönemde Merkez Bankası, piyasalarda istikrarı sağlamak için, Açık Piyasa İşlem-leri (APİ) ve spekülâtif döviz hareketlerini önleyici politikalara ağırlık vermiştir.

1995 yılının son üç ayında 3,8 milyar dolar azalarak 12,4 milyar dolara gerileyen Merkez Bankasının döviz rezervleri, 1996 yılının ilk üç ayında iç borç faiz oranlarının yükselmesinin de etkisiyle, hızla artmış ve Nisan ayında 15,4 milyar dolara çıkmıştır. Merkez Bankası döviz rezervleri Nisan ayından sonra yılın ilk üç ayına göre daha istikrarlı bir artış eğilimi göstermiş ve Eylül ayı sonu itibariyle 17.3 milyar dolara çıkmıştır. Merkez Bankasının net dış varlıklarının analitik bilanço içindeki payı 1995 yılı Eylül ayı sonunda yüzde 45,6 iken 1995 yılı sonunda yüzde 21,1'e gerilemiştir. 1996 yılının ilk aylarında Merkez

Bankası rezervlerindeki artışla birlikte net dış varlıkların bilanço içindeki payı Nisan ayı itibariyle yüzde 44,3'e çıkmıştır. Bu oran, Nisan-Eylül döneminde ortalama yüzde 45 düzeyinde gerçekleşirken Eylül ayında yüzde 54,9 seviyesine yükselmiştir.

4 Mayıs 1996 tarihinde yayımlanan Merkez Bankası Tebliğiyle bankalar, özel finans kurumları ve yetkili müesseselerin Merkez Bankasına yaptıkları zorunlu döviz ve efektif devir oranı, Haziran 1996 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yüzde 14'den yüzde 10'a düşürülmüştür. Diğer taraftan yurt dışında oturma veya çalışma iznine sahip kişiler tarafından, Merkez Bankası nezdinde açılmakta olan Süper Döviz Hesabı uygulamasında, hesap açılabilcek alt limitler 2 Ağustos 1996 tarihinde 25.000 ABD dolarından

15.000 ABD dolarına, 50.000 DM'den 30.000 DM'ye indirilmiş, ayrıca üç yıl vade-nin yanı sıra, hesabın iki yıl vadeli de açılabilceğine ilişkin düzenleme yapılmıştır.

1996 yılının ilk üç ayında faiz oranlarının yüksek seviyelerde seyretmesi nedeniyle Hazine, Merkez Bankasından kısa vadeli avans kullanımına ağırlık vermiş ve bu dönemde kısa vadeli avans kullanımı yüzde 35,8 oranında artış göstererek 260,8 trilyon liraya çıkmıştır. Nisan ayından sonra iç borç faiz oranlarının düşerek belirli bir istikrar kazanması sonucunda Nisan-Haziran döneminde Hazine kısa vadeli avans geri ödemesinde bulunmuş ve kısa vadeli avans hesabı 140,7 trilyon liraya gerilemiştir. Temmuz ayında maaş ve ücretlere yapılan zamlar, Hazinenin nakit ihtiyacını artırmış ve Temmuz ayında kısa vadeli avans kullanımı 93,5 trilyon lira artarak 234,2 trilyon liraya çıkmıştır. Kısa vadeli avans hesabı bu düzeyini Ağustos ayında da korumuş, Eylül ayında ise 168,5 trilyon lira seviyesine gerilemiştir.

GRAFİK: 10Merkez Bankası Net İç ve Dış Varlıkları
(Trilyon TL)

sıkıntısı, Merkez Bankası'nın döviz alımları ve API

650

600

550

500

450

400

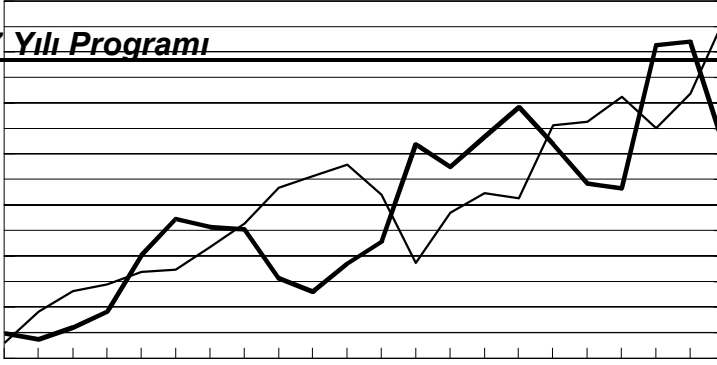
350

300

NET İÇ VARLIKLAR

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

650
600
550
500
450
400
350
300
250
200
150
100
50
0
-50

1997 Yılı Programı

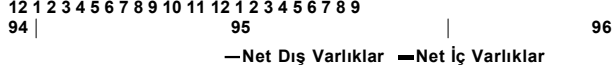
Üçüncü Bölüm

yoluyla gideril-miştir. Eylül ayı sonu itibariyle Merkez Bankası, piyasadan APİ yoluyla 81,9 trilyon lira alacaklı duruma gelmiştir.

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

Bu gelişmeler sonucunda, emisyon hacmi 1996 yılı Ocak-Eylül döneminde yüzde 69,5 oranında artarak 379,6 trilyon liraya, dar tanımlı para arzı M1

liraya çıkmıştır.

yüzde 56,6 oranında artarak 620,4 trilyon liraya ve parasal taban yüzde 40,1 artarak 503,5 trilyon

1997 Yılı Programı 1996 yılında kamu kesimine açılan krediler, Merkez Bankası net iç varlıklarındaki gelişmede belirleyici olmuştur. 1995 yılı sonunda 509,3 trilyon lira olan net iç varlıklar, Temmuz ayında 606,7 trilyon liraya yükselmiş, Eylül ayında Hazine'nin kısa vadeli avans geri ödemesi nedeniyle 506,1 trilyon liraya gerilemiştir.

Merkez Bankası, yılın ilk üç ayında büyük ölçüde HKVA kullanımından kaynaklanan likidite baskısını Açık Piyasa İşlemleriyle (API) sterilize etmeye çalışmış ve bu dönemde Merkez Bankası'nın API'den borçları 15.9 trilyon liradan 46.2 trilyon liraya çıkmıştır. Yılın ikinci üç ayında ise, net dış varlıklardaki artış kamu kesimine açılan kredilerdeki azalma ile dengelenmiş ve bu dönemde Açık Piyasa İşlemlerinden borçlar 26.1 trilyon lira gerilemiştir.

Temmuz ayında Merkez Bankası kamu kesimi kredilerindeki artıştan kaynaklanan likidite artışını özellikle döviz satışı ve API ile sterilize etmeye çalışmış ve API'den borçlar Temmuz ayında 57,1 trilyon lira artarken, net dış varlıklar 61,1 trilyon lira azalmıştır. Ağustos ve Eylül aylarında, Hazine'nin iç borçlanmaya ağırlık vermesiyle birlikte piyasalarda görülen likidite

1995 yılının son üç ayında 3,3 milyar dolar artarak 22,1 milyar dolara yükselen yurtiçi yerleşiklere ait döviz tevdiat hesapları, 1996 yılı Ocak-Eylül döneminde 1,7 milyar dolar artarak 23,8 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Geçen yılın Eylül ayına göre dolar bazında yüzde 26,4 oranında artan yurtiçi yerleşiklere ait döviz tevdiat hesapları, TL bazında yüzde 135,9 oranında artarak 2,2 katrilyon liraya yükselmiştir. Diğer taraftan, Türk Lirası mevduat ise aynı dönemde yüzde 108,4 oranında artarak 2,1 katrilyon liraya ulaşmıştır. 1995 yılı Eylül ayında yüzde 51,8 olan Türk Lirası mevduatın toplam mevduat içindeki payı ise, 1996 yılı Eylül ayı itibariyle yüzde 48,7 olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler sonucunda, 1996 yılı Eylül ayı itibariyle 12 aylık M2 para arzı artışı yüzde 99,9 olurken, M2Y artışı yüzde 116,1 olarak gerçekleşmiştir.

1996 yılında ekonomik aktivitedeki canlılık, kredi talebinde de reel olarak genişlemeye neden olmuştur. Nitekim, mevduat bankaları kredileri 1996 yılı Eylül ayında geçen yılın aynı ayına göre yüzde 127,9 artarak 2,1 katrilyon liraya ulaşmıştır. Bu artışta yabancı para cinsinden kredilerde görülen yüzde 166,5 ora-

1997 Yılı Programı

nındaki artış belirleyici olmuştur. Böylece, 1995 yılı Eylül ayında yüzde 49,4 olan mevduat bankası kredi-lerinin toplam mevduata oranı, 1996 yılı Eylül ayında yüzde 50,8 olarak gerçek-leşmiştir.

1995 yılında yüzde 107,1 oranında artan mevduat bankalarının aktif toplamı, 1996 yılı Mart ayında, 1995 yılı Mart ayına göre yüzde 70,5 oranında artarak 4,2 katrilyon liraya ulaşmıştır.

1994 yılı sonunda yüzde 5,1 olan kamu mevduat bankalarının öz kaynak/toplam kaynak oranı 1996 yılı Mart ayı sonunda yüzde 4,0'a düşmüştür. Özel mevduat bankalarında bu oran, yüzde 7,9'dan yüzde 9,0'a çıkmıştır.

1994 yılı sonunda toplam mevduatın toplam kaynaklar içindeki payı yüzde 67,6 iken, bu oran 1996 yılı Mart ayı sonunda yüzde 68,8'e yükselmiştir.

1996 yılının Ocak ayında erken seçim sonrası siyasi belirsizliğin devam etmesi ve Hazine'nin yoğun borçlanma ihtiyacına bağlı olarak yükselen Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS) faiz oranları, Şubat ayından sonra düşme eğilimine girmiştir. Ocak ayında yüzde 200,9 olan DİBS ağırlıklı ortalama bileşik faiz oranı, Şubat ayından itibaren düşmeye başlayarak Mayıs ayı sonunda yüzde 114,9'a gerilemiş, Haziran-Eylül döneminde yüzde 125-129 aralığında seyretmiştir.

1995 yılının Eylül ayındaki yüzde 73,1 seviyesinden, sürekli yükselerek, Aralık ayında yüzde 106,3'e çıkan bankalararası TL piyasası (Interbank) yıllık basit gecelik faiz oranı, 1996 yılının ilk üç aylık döneminde ortalama yüzde

GRAFİK: 11- Faiz Oranlarında Gelişmeler
(Yıllık Bileşik Faiz)

Üçüncü Bölüm

89,5'e gerilemiş, Nisan-Eylül döneminde ise yüzde 67-75 aralığında gerçekleşmiştir.

1995 yılı son üç aylık döneminde ortalama yüzde 77,2 olan üç aylık mevduat faizleri, 1996 yılı ilk üç aylık döneminde yüzde 84,3 olarak gerçekleşmiştir. İnterbank faiz oranlarındaki gelişmelere benzer şekilde Nisan-Eylül döneminde mevduat faiz oranları yüzde 79-81 aralığında gerçekleşmiştir.

1995 Yılı Ocak-Eylül döneminde 584,3 trilyon lira olan İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) bünyesindeki kamu menkul kıymetlerinin kesin alım-satım işlem hacmi, yüzde 185,9 oranında artarak 1996 yılı aynı döneminde 1,7 katrilyon lira seviyesinde gerçekleşmiştir.

Repo-ters repo piyasasındaki gelişme hızı kesin alım satım pazarına göre daha yüksek olmuş, 1995 yılı Ocak-Eylül döneminde 3,5 katrilyon lira olan işlem hacmi, yüzde 228,6 oranında artarak 1996 yılı aynı döneminde 11,5 katrilyon liraya çıkmıştır.

TABLO: III.42- T.C.Merkez Bankası Vaziyeti

(Milyar TL.)

	1994		1995			1996		
	Aralık	Mart	Haziran	Eylül	Aralık	Mart	Haziran	Eylül
Varlıklar								
I.Net Dış Varlıklar	21 382	93 668	167 758	305 377	136 150	262 739	461 166	615 430
II.Toplam İç Krediler	360 292	370 498	431 422	362 707	523 762	622 626	571 983	643 192
1.Kamu Sektörüne Açılan Krediler	347 965	358 184	419 164	350 452	511 508	610 395	559 765	635 989
Kısa Vadeli Avans	122 278	121 503	105 803	120 374	192 000	260 783	140 728	168 476
Değerleme Hesabı	133 804	47 419	51 858	42 201	45 012	45 005	13 534	12 592
Devlet İç Borçlanma Senetleri	69 598	159 430	263 167	188 132	272 868	303 465	406 727	455 082
2.Bankalara Açılan Krediler	12 327	12 314	12 258	12 255	12 254	12 231	12 218	7 203
III.Diğer Kalemler (Net)	35 989	24 765	3 105	2 362	14 467	76 717	105 672	137 089
IV.Net İç Varlıklar(II+III)	324 303	345 733	428 317	365 069	509 295	545 909	466 311	506 103
V. Toplam Varlıklar(I+IV)	302 921	439 401	596 075	670 446	645 445	808 648	927 477	1 121 533
Yükümlülükler								
Emisyon	120 212	139 186	185 084	210 228	223 934	242 219	289 341	379 578
I.Rezerv Para	185 738	218 999	286 423	323 109	343 484	381 615	455 898	585 382
Açık Piy. İşlemlerinden Borçlar	1 138	21 028	106 969	114 350	15 926	46 219	26 122	81 919
II.Parasal Taban	186 876	240 027	393 392	437 459	359 410	427 834	482 020	503 463
Kamu Mevduatı	6 264	6 721	8 332	9 978	13 384	14 618	16 702	20 739
III.Merkez Bankası Parası	193 140	246 748	401 724	447 437	372 794	442 452	498 722	524 202
Döviz Mevduatı	14 237	73 494	78 339	91 262	102 802	165 164	195 708	313 190
IV.TL.Yükümlülükler	207 377	320 242	480 063	538 699	475 596	607 616	694 430	837 392
Bankaların Döviz Mevduatları	95 544	119 159	116 012	131 748	169 849	201 032	233 047	284 141
V.Toplam İç Yükümlülükler	302 921	439 401	596 075	670 447	645 445	808 648	927 477	1 121 533

Kaynak: T.C. Merkez Bankası Günlük Göstergeler Ay Sonu İtibariyle

TABLO: III.43- Başlıca Parasal Büyüklükler

(Milyar TL.)

	1994				1995			1996
	Aralık	Mart	Haziran	Eylül	Aralık	Mart	Haziran	Eylül
Emisyon Hacmi	120 212	139 186	185 084	210 228	223 934	242 219	289 341	362 839
Rezerv Para	185 738	218 999	286 423	323 109	343 484	381 615	455 898	555 018
Para Arzı (M1)	238 981	234 180	314 250	372 786	396 047	421 300	511 326	620 375
Para Arzı (M2)	642 490	765 592	979 810	1 126 714	1 270 423	1 435 626	1 825 307	2 253 409
Para Arzı (M2Y)	1 271 201	1 486 448	1 751 317	2 041 987	2 625 517	2 941 222	3 596 559	4 412 845
Merkez Bankası Kredileri	160 431	164 042	118 879	133 468	206 126	274 440	154 454	193 098
Mevduat Bankaları Kredileri	518 908	643 287	786 737	938 734	1 297 004	1 582 843	1 827 616	2 138 945
Yatırım ve Kalkınma Bank. Kred.	47 480	55 654	58 172	64 508	77 110	101 165	119 481	141 797
Net Kredi Hacmi	714 497	850 675	951 536	1 124 459	1 567 991	1 946 223	2 089 338	2 465 955
Toplam Mevduat	1 186 210	1 414 852	1 627 641	1 899 873	2 474 849	2 813 863	3 436 516	4 211 177
TL. Mevduat	557 499	681 437	852 140	984 600	1 119 755	1 308 267	1 665 264	2 051 741
Döviz Tevdiat Hesapları (Yurtiçi Y.)	628 711	733 415	775 501	915 273	1 355 094	1 505 596	1 771 252	2 159 436
Mev. Bank. Kredileri/Toplam								
Mevduat (Yüzde)	43,7	45,5	48,3	49,4	52,4	56,3	53,2	50,8
DTH/Toplam Mevduat (Yüzde)	53	51,8	47,6	48,2	54,8	53,5	51,5	51,3
Ağırlıklı Hazine Bonosu								
Ortalama Faizi (Yüzde)	100,2	112,4	80,9	91,1	118,1	96,4	97,4	99,4
Hazine İhaleleri Ağırlıklı Borçlanma								
Ortalama Bileşik Faizi (Yüzde)	142,7	119,8	100,2	116,9	182,6	127,2	126,0	125,5
İnterbank O/N Aylık Ortalama Faizi								
(Aylık Ortalama Yüzde)	92,0	66,0	57,8	78,2	106,3	90,0	67,0	73,3

Kaynak: T.C. Merkez Bankası Haftalık Para ve Kredi İstatistikleri Bülteni. Ayın son cuma günü itibariyle.

TABLO: III.44- Mevduat Bankaları İle İlgili Seçilmiş Göstergeler

---

Aktifler

TABLO: III.44- Mevduat Bankaları İle İlgili Seçilmiş Göstergeler

1994			1995			1996 (*)					
KAMU	ÖZEL	TOPLAM	KAMU	ÖZEL	TOPLAM	KAMU	ÖZEL	TOPLAM			
Kamu Menkul Değerleri			94 083	92 525	186 608	142 537	189 428	331 965	116 333	251 710	368 043
Krediler			296 454	341 706	638 160	679 929	762 150	1 442 079	749 347	938 611	1 687 958
Pasifler											
Mevduat			545 410	646 955	1 192 365	1 130 005	1 369 874	2 499 879	1 304 227	1 577 646	2 881 873
TL Mevduat			327 804	276 878	604 682	725 876	564 722	1 290 598	843 966	665 954	1 509 920
Döviz Mev.			217 606	370 077	587 683	404 129	805 152	1 209 281	460 261	911 692	1 371 953
Alınan Krediler			110 921	110 902	221 823	168 693	231 034	399 727	163 996	236 103	400 099
Yurtdışından			2 750	71 103	73 853	33 173	137 261	170 434	28 026	146 113	174 139
Özkaynaklar			39 903	77 491	117 394	63 032	169 134	232 166	70 040	222 269	292 309
Pasif Toplamı			782 004	981 489	1 763 493	1 525 660	2 127 019	3 652 679	1 764 021	2 422 980	4 187 001
Açık Pozisyon			2 261	33 875	31 614	20 793	70 686	91 479	24 009	129 670	153 679

(*) Mart ayı sonu itibariyle.

TABLO: III.45Mevduat Bankaları İle İlgili Seçilmiş Göstergeler

(1997 yılı programında yüzde pay)

Üçüncü Bölüm

1994				1995			1996 (*)		
KAMU	ÖZEL	TOPLAM	KAMU	ÖZEL	TOPLAM	KAMU	ÖZEL	TOPLAM	
TABLO: III.44- Mevduat Bankaları ile İlgili Seçilmiş Göstergeler									
Aktifler									
Menkul Değerler	12,0	9,4	10,6	9,3	8,9	9,1	6,6	10,4	8,8
Krediler	37,9	34,8	36,2	44,6	35,8	39,5	42,5	38,7	40,3
Pasifler									
Mevduat	69,7	65,9	67,6	74,1	64,4	68,4	73,9	65,1	68,8
TL Mevduat	41,9	28,2	34,3	47,6	26,5	35,3	47,8	27,5	36,1
Döviz Mev.	27,8	37,7	33,3	26,5	37,9	33,1	26,1	37,6	32,8
Alınan Krediler	14,2	11,3	12,6	11,1	10,9	10,9	9,3	9,7	9,6
Yurtdışından	0,4	7,2	4,2	2,2	6,5	4,7	1,6	6,0	4,2
Özkaynaklar	5,1	7,9	6,7	4,1	8,0	6,4	4,0	9,2	7,0
Pasif Toplamı	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Açık Pozisyon	0,0	3,5	1,8	1,4	3,3	2,5	1,4	5,4	3,7

(*) Mart ayı sonu itibariyle

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı Türk Mali Sisteminin Temel Göstergeleri

TABLO: III.46Mali Varlıklar

	Trilyon TL.			Yüzde Pay			Yüzde Artış	
	1994	1995	1996(1)	1994	1995	1996(1)	1995	1996(1)
Mevduat	1 104	2 206	3 192	61,2	59,6	58,4	99,7	44,7
Türk Lirası	564	1 118	1 673	31,3	30,2	30,6	98,4	49,6
Tasarruf Mevduatı	331	691	1 092	18,3	18,7	20,0	108,9	58,0
Diğer	233	427	581	12,9	11,5	10,6	83,4	36,1
Döviz Tevdiat Hesapları	541	1 088	1 519	30,0	29,4	27,8	101,2	39,6
Menkul Kıymetler	699	1 498	2 271	38,8	40,4	41,6	114,3	51,6
Kamu	568	1 202	1 895	31,5	32,5	34,7	111,7	57,6
Hazine Bonosu	304	631	1 289	16,9	17,0	23,6	107,5	104,2
Devlet Tahvili	233	512	556	12,9	13,8	10,2	119,8	8,6
Diğer	31	59	50	1,7	1,6	0,9	92,0	-16,5
Özel	131	296	376	7,3	8,0	6,9	125,8	27,4
Hisse Senedi	109	224	324	6,1	6,0	5,9	104,9	44,6
Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	20	67	46	1,1	1,8	0,8	234,8	-31,3
Diğer	2	5	7	0,0	0,1	0,1	189,9	40,7
Toplam	1 803	3 704	5 463	100,0	100,0	100,0	105,4	47,5
TOPLAM MALİ VARLIKLAR / GSMH	46,4	47,2	53,2					
M2 / GSMH	16,2	16,0	17,7					
M2Y / GSMH	30,7	30,7	32,5					

Kaynak: SPK, TCMB
(1) Haziran sonu itibarıyla

TABLO: III.47 Menkul Kıymetler Borsalarında Çeşitli Göstergeler

AYLAR	İMKB Endeksi		Hisse Senetleri Piyasası Kamu Menk. Kıymetleri Repo-Ters Repo Piyas.					
	ABD		İşlem Hacmi		Kesin Alım-Satım İşlem Hacmi		İşlem Hacmi	
	Bileşik	Doları						
	Endeks	Bazında	(Milyar TL)	(Milyon \$)	(Milyar TL)	(Milyon \$)	(Milyar TL)	(Milyon \$)
	(Ocak 1986=100)							
1991	4 369	502	35 487	8 502	1 476	312		
1992	4 004	273	56 339	8 567	17 955	2 403		
1993	20 683	833	255 222	21 770	122 738	10 718	59 009	4 794
1994	27 257	413	650 864	23 203	269 940	8 828	756 683	23 704
1995	40 025	383	2 374 055	52 357	739 942	16 509	5 781 776	123 254
1996 Eylül	72 452	465	1 880 145	25 980	1 670 719	22 077	11 484 100	152 267
Yüzde Değişme								
1992	-8,4	-45,6	58,8	0,8	1 116,5	670,2		
1993	416,5	205,7	353,0	154,1	583,6	346,0		
1994	31,8	-50,4	155,0	6,6	119,9	-17,6	1 182,3	394,5
1995	46,8	-7,4	264,8	125,7	174,1	87,0	664,1	420,0
1996 Ocak-Eylül	81,0	21,6	-20,8	-50,4	125,8	33,7	98,6	23,5

Kaynak: İMKB.

İMKB hisse senetleri piyasasında, 1995 Yılı Ocak-Eylül döneminde 1,7 katrilyon lira olan işlem hacmi, 1996 yılı aynı döneminde yüzde 8,5 oranında artarak 1,9 katrilyon lira seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde 18 şirketin daha hisse senetleri borsada işlem görmeye başlamış, 1 şirket Borsa dışına çıkarılmış ve Borsa'da işlem gören şirket sayısı 222'ye ulaşmıştır. 1995 yılı sonunda 40.025 seviyesinde olan Bileşik Endeks, 1996 yılı Eylül ayı sonu itibarıyla 72.453 seviyesinde kapanmıştır.

1995 yılı Temmuz ayında faaliyete geçen İstanbul Altın Borsasında 1996 yılı Ocak-Eylül döneminde toplam işlem hacmi 128,4 ton olarak gerçekleşmiştir.

1996 yılının ilk üç ayında sigorta şirketlerinin elde ettikleri prim toplamı 1995 yılının ilk üç ayına göre yüzde 103,5 oranında artış kaydetmiştir. Prim üretimlerinde önemli artışlar sağlayan sigorta sektörü, aktif toplamını da söz konusu dönemler arasında yüzde 105,5 oranında artırmıştır. Böylece, 1995 yılının ilk üç ayında 51,4 trilyon lira olan sigorta sektörünün aktif toplamı 1996 yılının aynı döneminde 105,7 trilyon liraya çıkmıştır.

7. FİYATLAR VE TARIM ÜRÜNLERİ DESTEKLEME FİYAT VE ALIMLARI

A. FİYATLAR

1995 Ocak-Ekim döneminde yüzde 53,3 olan Toptan Eşya Fiyatları artış hızı 1996 yılının aynı döneminde özellikle yılın ilk dört aylık döneminde yoğunlaşan kamu fiyat ayarlamalarının da etkisiyle yüzde 69,3'e yükselmiştir.

İlk on aylık dönemde kamu kesiminde fiyat artış hızı 1995 yılındaki yüzde 39,7'lik seviyesinden 1996 yılında yüzde 85,1'e, özel kesimdeki fiyat artış hızı ise yüzde 57,5 olan seviyesinden yüzde 65,0'e yükselmiştir.

Sektörler itibariyle incelendiğinde, Ocak-Ekim dönemi itibariyle fiyat artışları, tarım sektöründe yüzde 74,4, enerji sektöründe yüzde 110,2, madencilik sektöründe ise yüzde 79,8 olmuştur.

Bu dönemde toplam imalat sanayii fiyat artış hızı, 1995 yılında yüzde 49,4 iken 1996 yılında yüzde 65,0 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde, kamu kesimi imalat sanayii fiyat artış hızı, yüzde 38,1'den yüzde 80,9'a yükselirken, özel kesim imalat sanayii fiyat artış hızı yüzde 53,1'den yüzde 60,2'ye çıkmıştır. Petrol ve enerji gibi temel girdi fiyatlarındaki yükselme imalat sanayii fiyat artışları üzerinde etkili olmuştur.

Ekim ayı itibariyle TEFE 12 aylık artış hızı, 1995 yılında yüzde 72,4 iken, 1996 yılında yüzde 82,8 olmuştur. Aynı dönem itibariyle, 12 aylık ortalama artış hızı ise 1995 ve 1996 yılları için, sırasıyla, yüzde 99,5 ve yüzde 72,8 olarak gerçekleşmiştir.

1996 yılının son iki aylık döneminde fiyat artış hızının uzun dönem eğilimi civarında gerçekleşeceği ve yıl sonu itibariyle TEFE 12 aylık artış hızının yüzde 86,0, ortalama artış hızının ise yüzde 76,0 olacağı tahmin edilmektedir.

1996 yılı Ocak-Ekim dönemi Tüketici fiyatları artış hızı yüzde 65,3 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran, 1995 yılının aynı döneminde yüzde 62,0'dır.

Tüketici fiyatları artış hızı , yılın ilk çeyreğinde TEFE artış hızının gerisinde kalırken, üçüncü çeyrekte TEFE artışının üzerinde gerçekleşmiştir.

1996 yılının Ocak-Ekim döneminde, sağlık, ulaştırma ve çeşitli mal ve hizmetler alt gruplarındaki fiyat artış hızları geçen seneki seviyelerinin oldukça üzerinde gerçekleşmiş;

gıda, giyim-ayakkabı ve konut gruplarındaki fiyat artışları geçen yılki düzeyinde kalmıştır.

Ekim sonu itibariyle TÜFE 12 aylık artış hızı 1995 yılında yüzde 84,4 iken, 1996 yılında yüzde 79,6 seviyesine gerile-miştir. Aynı

145,0

125,0

105,0

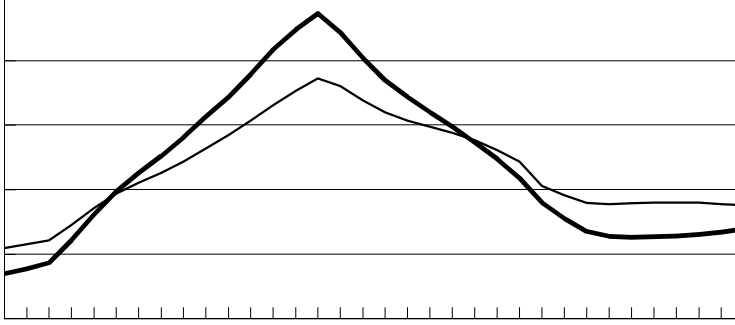
85,0

65,0

GRAFİK:12 -DİE Toptan Eşya ve Tüketici Fiyatları (12 Aylık Ortalamalar)

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

dönem itiba-riyle, TÜFE yıllık ortalama artış hızı ise 1995 yılında yüzde 100,2 iken, 1996 yılında

1997 Yılı Programı

Üçüncü Bölüm

1997 yılında Toptan Eşya Fiyatları Endeksi 12 aylık artış hızının yüzde 57,7, yıllık ortalama artış hızının ise yüzde 65,0 seviyesine gerileyeceği öngörülmektedir.

45,0

NOT:1996 artışları 1994=100 bazlı endekse göredir.

TABLO: III.48 Ekim Ayı İtibariyle Fiyat Endekslerinde Gelişmeler (1994=100)

	Aylık Yüzde Değişme		Yıl Sonuna Göre Yüzde Değişme		12 Aylık Yüzde Değişme		12 Aylık Ort. Yüzde Değişme	
	1995	1996	1995	1996	1995	1996	1995(1)	1996
DİE								
TEFE								
Genel	3,7	5,5	53,3	69,3	72,4	82,8	99,5	72,8
-Tarım	5,2	7,6	67,9	74,4	94,1	93,8	126,0	85,1
-Madencilik	6,5	7,0	55,9	79,8	72,3	102,3	85,2	85,9
-İmalat	3,3	4,7	49,4	65,0	66,9	76,7	96,0	67,2
-Enerji	1,3	4,6	40,1	110,2	52,7	111,3	54,7	89,4
Özel	4,1	5,6	57,5	65,0	75,6	79,0	104,1	72,4
-Tarım	5,2	7,6	67,9	74,4	94,1	93,8	126,0	85,1
-Madencilik	6,4	6,3	61,8	89,6	76,3	108,7	73,7	88,6
-İmalat	3,5	4,6	53,1	60,2	68,2	71,8	95,4	66,2
Kamu	2,6	5,1	39,7	85,1	61,7	96,8	88,9	74,5
-Madencilik	6,5	7,3	54,0	76,3	70,8	100,0	89,2	84,9
-İmalat	2,4	4,9	38,1	80,9	62,9	93,2	97,4	70,3
-Enerji	1,3	4,6	40,1	110,2	52,7	111,3	54,7	89,4
TÜKETİCİ FİYAT ENDEKSİ								
Genel	6,3	6,5	62,0	65,3	84,4	79,6	100,2	80,2
-Gıda, İçki, Tütün	6,7	6,5	55,1	56,2	84,6	70,3		72,7
-Giyim ve Ayakkabı	15,6	17,7	66,0	61,9	95,9	81,7		84,2
-Konut ve Kira	5,5	5,3	68,7	68,2	86,7	81,8		85,9
-Ev Eşyası	4,1	5,0	57,6	51,9	73,7	64,1		66,0
-Sağlık	1,3	0,6	68,2	88,2	70,7	99,0		89,5
-Ulaştırma	3,7	4,6	55,2	90,7	76,5	110,5		91,7
-Eğlence ve Kültür	4,1	3,9	65,7	58,1	76,8	74,7		87,4
-Eğitim	0,2	0,1	122,6	70,7	122,7	70,8		98,0
-Otel., Pasta., Lokan.	7,6	3,4	76,4	68,8	94,4	82,1		89,1
-Çeşitli Mal ve Hiz.	1,8	7,4	41,6	83,2	65,0	92,2		68,7
İTO (2)								
T E F E	4,8	4,4	50,9	65,7	77,7	76,6	101,5	69,6
ÜCRET. GEÇ. END.	7,3	6,7	65,6	72,4	91,5	81,4	102,1	84,2

(1) DİE, (1987=100) Bazlı Endekse Göredir.

(2) Sadece İstanbul İlini Kapsamaktadır.

Tablo: III.49 Toptan Eşya ve Tüketici Fiyat Endekslerindeki Gelişmeler

(Yüzde Değişmeler, Üçer Aylık ve Yıllık Olarak)

		TEFE					Tüketici
		Genel	Tarım	Maden	İmalat	Enerji	Genel
1992	I Dönem	21,5	40,1	10,5	14,4	44,0	20,2
	II Dönem	7,4	-0,0	9,7	10,2	8,2	9,6
	III Dönem	7,8	-12,5	18,2	14,2	11,1	7,2
	IV Dönem	15,5	22,8	9,9	14,2	9,9	18,9
	Yıl Sonu	61,4	49,3	57,1	63,4	94,6	66,0
	Yıllık Ortalama	62,1	62,7	60,3	59,7	97,7	70,1
1993	I Dönem	14,3	27,8	10,7	9,9	24,4	13,5
	II Dönem	10,5	10,8	11,7	10,4	9,4	13,1
	III Dönem	11,5	7,1	12,6	12,9	11,5	11,7
	IV Dönem	13,2	15,6	15,4	12,4	13,6	18,0
	Yıl Sonu	60,3	75,6	63,9	54,6	75,1	71,1
	Yıllık Ortalama	58,4	62,2	57,9	56,6	67,8	66,1
1994	I Dönem	20,2	24,4	15,3	19,0	22,0	15,4
	II Dönem	54,1	26,2	64,7	64,2	42,0	40,5
	III Dönem	8,9	5,5	17,7	9,4	10,1	9,5
	IV Dönem	19,7	36,7	9,9	16,9	4,5	24,2
	Yıl Sonu	149,6	134,0	144,2	159,1	100,9	125,5
	Yıllık Ortalama	120,7	97,8	132,8	129,4	102,3	106,3
1995(*)	I Dönem	24,7	38,3	20,3	21,3	12,7	19,7
	II Dönem	13,2	18,2	14,1	11,5	10,2	14,1
	III Dönem	7,0	-1,5	10,0	9,8	12,4	11,8
	IV Dönem	11,8	17,1	16,5	10,1	6,4	18,2
	Yıl Sonu	65,6	86,6	75,4	60,0	40,8	76,0
	Yıllık Ortalama	86,0	107,8	85,6	81,0	56,4	89,1
1996(*)	I Dönem	21,4	28,9	20,3	18,2	34,0	18,2
	II Dönem	19,4	22,8	17,8	17,7	24,0	16,6
	III Dönem	10,1	3,6	18,2	12,2	15,8	11,0

(*) 1994=100 bazlı endekslere göredir.

TABLO: III.50 Fiyat Artışlarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Gelişmeler

(Yıllık Ortalama Artış Oranı, Yüzde)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996(4)
Toptan Eşya Fiyatları Endeksi.(1)	52,3	55,3	62,1	58,4	120,7	86,0	72,8
-Kamu Genel	56,7	61,3	65,1	54,5	122,5	76,8	74,5
-Özel İmalat	42,6	53,8	59,8	59,3	130,5	81,1	66,2
Tüketici Fiyatları Endeksi (1)	60,3	66,0	70,1	66,1	106,3	89,1	80,2
-Gıda	64,3	67,1	71,0	63,5	110,1	92,1	72,7
Dolar Kuru	23,0	59,9	65,2	59,5	170,4	53,9	71,4
DM Kuru	43,4	55,0	76,1	50,1	178,8	72,7	66,4
Emisyon Hacmi(2)	68,3	47,1	69,2	80,1	90,5	86,3	76,0
Para Arzı (M2Y)(2)	69,9	80,0	80,5	88,2	133,3	106,5	116,1 (5)
Ort.Faiz Oranı (3)	53,8	79,7	86,1	87,8	164,4	121,8	135,8 (6)
Nominal Ücret (Giyinik)							
Kamu	95,3	148,9	80,2	78,6	95,5	52,4	38,3 (7)
Özel	92,0	136,7	75,3	69,2	64,9	65,7	86,0 (7)
Nominal Net Maaş	84,4	77,9	93,5	69,6	61,0	84,4	94,0 (7)
Kamu Kesimi Borçlanma							
Gereği/GSMH (Yüzde)	7,4	10,2	10,6	12,0	7,9	5,4	9,6
İhracat Fiyat Endeksi	10,3	-0,9	1,3	-2,8	-3,7	13,6	13,3 (8)
İthalat Fiyat Endeksi	5,3	-3,1	-1,9	-6,2	0,9	17,2	16,2 (8)

- (1) 1995-1996 Yılları 1994=100 bazlı endekse göreler.
- (2) 12 aylık yüzde değişme
- (3) Devlet iç borçlanma senetleri ortalama faiz oranı (Yıllık bileşik)
- (4) Ekim sonu itibariyle
- (5) Eylül sonu itibariyle
- (6) Ocak-Ekim dönemi itibariyle
- (7) Yıllık tahmin
- (8) Şubat sonu itibariyle.

B. TARIM ÜRÜNLERİ DESTEKLEME FİYAT VE ALIMLARI

Destekleme alımlarında finansman ihtiyacının azaltılmasına, ürün fiyatlarının belirlenmesinde dünya fiyatlarının dikkate alınarak stok artışlarının önlenmesine, arz fazlası olan ürünlerde ekim alanlarının sınırlandırılmasına ve Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin (TSKB) daha rasyonel çalışmalarını sağlamaya yönelik uygulamalara 1996 yılında da devam edilmiştir.

1996 yılında da hububat, şeker pancarı ve tütün dışındaki ürünlerin devlet destekleme alımları kapsamı dışında tutulması uygulaması sürdürülmüştür. Devlet destekleme alımları karşılığında 1995 yılında üreticilere yapılan ödemeler toplamı 38,6 trilyon lira olarak gerçekleşmiştir. 1996 yılında ise, üreticilere yapılacak ödemeler toplamının 107,5 trilyon liraya ulaşması beklenmektedir. TSKB'lerin kendi nam ve hesaplarına aldıkları ürünler de dahil edildiğinde, 1995 yılında 63,6 trilyon lira olan üreticilere ödemeler 1996 yılında 151,7 trilyon liraya ulaşmaktadır.

1994 yılında ortalama yüzde 95,8 oranında artan tarımsal destekleme alım fiyatları, 1995 yılında ortalama yüzde 107,1 oranında artmıştır. 1996 yılında ise, destekleme fiyatlarındaki ortalama artış oranının yüzde 100,0 olacağı tahmin edilmektedir. Destekleme başlangıç alım fiyatlarındaki artış oranı, ekmeklik buğdayda yüzde 157,1, şeker pancarında yüzde 76,0 ve tütünde yüzde 76,1 olmuştur. TSKB'lerin satın aldığı ürünlerde başlangıç fiyatlarındaki artış oranı ise; fındıkta yüzde 107,5, pamukta yüzde 60,0, ayçiçeğinde yüzde 94,4 seviyesindedir.

1994 yılında Bakanlıklar Arası Tütün Kurulu Kararı ile 330 bin tondan 220 bin tona düşürülen tütün kotası, 1995 yılında olduğu gibi 1996 yılında da sürdürülmüştür. Üreticilere tütün üretiminin azaltılmasından kaynaklanan gelir kaybının telafisi için tazminat ödenmesine devam edilmiştir. 96/8063 sayılı Kararname ile, 1995 yılı ürünü tütün rekoltesinin düşüklüğü nedeniyle, 1996 yılında, tespit olunan kontenjanın yüzde 10'undan fazla üretilen tütünler ile kontenjan verilmeden üretilen tütünlerin, bölge kontenjanının aşılmamış olması koşuluyla destekleme alımları kapsamında satın alınabilmesine olanak tanınmıştır.

Kaliteli çay üretiminin teşviki amacıyla 1994 yılında başlatılan ve 5 yıl sürecek olan budama programı çerçevesinde, üreticilerin bu uygulamadan doğan gelir kayıplarının telafisi için ödeme yapılmasına devam edilmiştir.

Ürünlerin borsalarda daha çok işlem görmesini sağlamaya yönelik mevzuat ve altyapı çalışmaları sürdürülmektedir.

TSKB'nin çalışma alanına giren ürünler 1996 yılında da devlet destekleme alımları kapsamına dahil edilmemiştir. Birlikler, bu

ürünleri kendi nam ve hesaplarına satın almışlardır. Ancak, çeşitli tarım ürünlerinin desteklenmesi, iç talebin karşılanması ve üreticilerin fiyat hareketlerinden korunması amacıyla, Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonundan (DFİF) T.C. Ziraat Bankası aracılığıyla alımların finansmanı için TSKB'lere düşük faizli kaynak aktarılmıştır.

Bu çerçevede, DFİF'ten T.C. Ziraat Bankası aracılığıyla tiftik için 200, koza için 80, pamuk için 8.500, soya için 525, ayçiçeği için 2.900, yerfıstığı için 50, kayısı için 155, üzüm için 750, incir için 225, fındık için 2.000, kırmızı mercimek için 570, antepfıstığı için 750, kırmızı biber için 125 ve TMO için 6.000 olmak üzere toplam 22.830 milyar liraya kadar yüzde 50 faizle kaynak kullanım imkanı sağlanmıştır.

Ayrıca, 1995 yılı ürününden alımı yapılacak ürün bedellerinin ödenmesi için, DFİF'ten T.C. Ziraat Bankası aracılığıyla TSKB'lere, yüzde 50 faizle 1,5 trilyon liraya kadar kaynak aktarılmıştır.

Çeşitli kararnamelerle; çiftçilerin Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğüne (TİGEM) olan tohumluk borçlarının karşılığı olarak, bu Kuruluşa T.C. Ziraat Bankasınca faizsiz, 1 yıl vadeli, azami 700 milyar lira ve tabii afetlerden zarar gören çiftçilere dağıtılacak tohumluk karşılığı olarak da 1,5 trilyon liraya kadar tarımsal kredi açılması kararlaştırılmıştır.

Tabii afetlerden zarar gören çiftçilerin; T.C. Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerine olan borçlarının 3 yıl süreyle ertelenmesi; T.C. Ziraat Bankası, TİGEM ve Tarım Kredi Kooperatiflerine olan 1996 yılı vadeli zirai kredi borçlarının ve TİGEM'e olan tohumluk borçlarının ise vade tarihinden itibaren faizsiz olarak 1 yıl süreyle ertelenmesi kararlaştırılmıştır.

Ayrıca, Toprak Mahsulleri Ofisi, süne ve kıml zararlılarına karşı yapılacak mücadele faaliyetleri için 977,8 milyar liraya kadar harcama yapma yetkisi verilerek

görevlendirilmiş ve yapılan harcamaların görev zararı sayılarak Hazinece karşılanması kararlaştırılmıştır.

TABLO: III.51 Bazı Tarımsal Ürünlerin Başlangıç Alım Fiyatları

Ü r ü n l e r	Fiyatlar (TL/Kg)		Yüzde Artış
	1995	1996	
1. Buğday (Ekmeklik)	7 000	18 000	157,1
2. Arpa (Beyaz)	5 250	14 400	174,3
3. Mısır	6 300	17 100	171,4
4. Pamuk (Ege)	40 000	64 000	60,0
5. Tütün (Ege)	142 000	250 000	76,1
6. Şeker Pancarı	2 500	4 400	76,0
7. Ayçiçeği	18 000	35 000	94,4
8. Fındık	80 000	166 000	107,5
9. Kuru İncir	57 000	90 000	57,9
10. Çekirdeksiz Kuru Üzüm	40 000	82 500	106,3
11. Tiftik	160 000	224 500	40,3
12. Haşhaş Kapsülü	25 000	75 000	200,0
13. Yaş Koza	200 000	400 000	100,0
14. Çay	12 000	25 000	108,3

TABLO: III.52 Tarımsal Ürün Destekleme Fiyatlarındaki Gelişmeler

Ü r ü n l e r	Fiyatlar (TL/Kg.)				Yüzde Artışlar		
	1993	1994	1995	1996	1994	1995	1996
1. Buğday (1) (*)	1 843	3 532	7 433	22 654	91,6	110,5	204,8
2. Arpa (1) (*)	1 615	2 729	5 423	15 005	69,0	98,7	176,7
3. Çavdar (1) (*)	1 517	2 754	5 414	14 500	81,6	96,5	167,8
4. Mısır (1) (*)	1 600	2 974	6 769	18 250	85,9	127,6	169,6
5. Yulaf (1) (*)	1 185	2 744	-	14 094	131,7	-	-
6. Pamuk (2)	6 095	25 427	40 440	68 735	317,2	59,0	70,0
7. Tütün (3) (*)	32 615	53 093	100 963	187 352	62,8	90,2	85,6
8. Şeker Pancarı (4) (*)	556	1 032	2 750	4 840	85,6	166,5	76,0
9. Ayçiçeği	4 000	9 529	18 001	35 000	138,2	88,9	94,4
10. Fındık (5)	14 200	56 284	81 800	176 917	296,4	45,3	116,3
11. Kuru İncir (6)	12 519	26 504	64 200	87 242	111,7	142,2	35,9
12. Çekirdeksiz Kuru Üzüm (7)	9 500	21 352	38 502	81 110	124,8	80,3	110,7
13. Zeytinyağı (8)	21 500	62 411	148 621	-	190,3	138,1	-
14. Tiftik (9)	40 000	67 745	-	221 346	69,4	-	-
15. Antepfıstığı (10)	40 017	82 086	-	293 975	105,1	-	-
16. Soya Fasulyesi	4 161	9 497	15 001	29 510	128,2	58,0	96,7
17. Haşhaş Kapsülü (1) (*)	9 000	18 683	24 485	73 718	107,6	31,1	201,1
18. Çeltik (1) (*)	4 719	-	24 232	45 000	-	-	85,7
19. Yerfıstığı (11)	17 700	19 071	38 493	63 413	7,7	101,8	64,7
20. Yaş Koza	34 900	71 927	198 896	382 571	106,1	176,5	92,3
21. Çöplü Kırmızıbiber	14 874	21 994	-	198 777	47,9	-	-
22. Zeytin(12)	29 000	44 503	94 259	-	53,5	111,8	-
23. Gülçiçeği	3 701	15 001	35 014	84 019	305,3	133,4	140,0
24. Kırmızı Mercimek	4 523	7 944	24 148	-	75,6	204,0	-

(*) 1994-1996 döneminde Devlet Destekleme Alımları kapsamındaki ürünlerdir.

(1) TMO Gn.Md. ortalama alım fiyatıdır. 1996 yılı tahminidir.

(2) Ege ve Antalya St. 1 beyaz kütlü pamuk fiyatıdır.

(3) Tekel Gn. Md. ortalama alım fiyatıdır. 1996 yılı tahminidir.

(4) T. Şeker Fab. A.Ş. Gn. Md. ortalama alım fiyatıdır. 1996 yılı tahminidir.

(5) Yüzde 50 randımanlı tombul kabuklu fındık fiyatıdır.

(6) 100 gr. rüfuzlu, 53-56 adetli, 6/a işmalı fiyatıdır.

(7) 9 numara naturel çekirdeksiz kuru üzüm fiyatıdır.

(8) 5 asit baz lampant zeytinyağı fiyatıdır.

(9) Birinci kalite oğlak cinsi tiftiğin fiyatıdır.

(10) Yüzde 100 içli ve analizli kuru kırmızı kabuklu antepfıstığı fiyatıdır.

(11) İhraçlık yüzde 75 randımanlı yerfıstığı alım fiyatıdır.

(12) 220 Kalibrajlı sofralık zeytin fiyatıdır.

TABLO:III.53 Destekleme Alım Miktarları ve Üreticilere Yapılan Ödemeler

Ürünler	Alım Miktarı (Bin Ton)				Üret. Yap. Ödemeler (Cari Fiy. Milyar TL)			
	1993	1994	1995	1996 (1)	1993	1994	1995	1996 (1)
1. Buğday (*)	2 671	1 356	41	650	4 922	4 787	302	14 725
2. Arpa (*)	1 058	1 100	74	625	1 709	3 002	403	9 378
3. Çavdar (*)	57	28	2	28	86	78	12	406
4. Mısır (*)	482	0	49	300	771	0	333	5 475
5. Yulaf (*)	1	0	-	0	2	1	-	0
6. Pamuk	427	158	305	195	2 604	4 011	12 318	13 383
7. Tütün (*)	217	273	113	104	7 084	14 509	11 409	19 500
8. Şeker Pancarı (2) (*)	12 814	10 721	8 820	11 628	6 083	11 070	24 247	56 280
9. Ayçiçeği	326	114	239	262	1 311	1 088	4 311	9 171
10. Fındık	2	63	34	91	44	3 529	2 805	16 147
11. Kuru İncir	5	3	4	3	59	88	246	254
12. Çekirdeksiz Kuru Üzüm	93	7	32	45	964	154	1 223	3 610
13. Zeytinyağı	2	6	5	-	47	371	716	-
14. Tiftik	0	0	-	0	21	19	-	50
15. Antepfıstığı	7	3	-	4	271	283	-	1 230
16. Soya Fasulyesi	46	21	30	2	193	196	454	51
17. Haşhaş Kapsülü (*)	5	12	25	5	45	233	613	349
18. Çeltik (*)	16	-	55	30	74	-	1 328	1 350
19. Yerfıstığı	0	0	0	0	0	16	3	3
20. Yaş Koza	0	0	0	0	7	11	25	78
21. Çöplü Kırmızıbiber	1	0	-	0	16	11	-	48
22. Zeytin	9	14	28	-	158	616	2 644	-
23. Gülçiçeği	2	0	2	2	6	12	54	169
24. Kırmızı Mercimek	11	0	8	-	49	5	199	-
TOPLAM					26 524	44 089	63 646	151 656

(*) 1994-1996 döneminde Devlet Destekleme Alımları kapsamındaki ürünlerdir.

(1) Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri alım miktar ve ödemeleri 28/10/1996 tarihi itibarıyla.

(2) Alım bedelini göstermektedir. Bu tutarın yaklaşık yüzde 40'ı car

II. MAKROEKONOMİK POLİTİKALAR VE TEDBİRLER

1) Kamu açıkları; kamu kesimindeki atıl kaynakların harekete geçirilmesiyle kamu gelirlerinin artırılması ve kamu harcamalarındaki tasarruf ve etkinliğin sağlanmasıyla daraltılacaktır. Bu gelişme, özelleştirmenin hızlandırılması, kamu taşınmazlarının satış gelirleri, vergi tahsilatının hızlandırılması, sosyal güvenlik kuruluşlarının finansman durumlarının iyileştirilmesi ve kamuda tek hesap sistemi oluşturularak nakit yönetiminin etkin hale getirilmesiyle desteklenecektir. Buna bağlı olarak açıkların finansmanında mali piyasalarda istikrarsızlık yaratmayacak faiz ve vade yapısı içeren bir borçlanma politikası izlenecektir.

2) Personel harcamalarını disipline edecek uygulamalara devam edilecek, kuruluşların zorunlu olmadıkça personel alımlarına ve yeni birimler kurarak teşkilatlarını genişletmelerine izin verilmeyecektir. Personel ihtiyacının kuruluşlararası nakil yoluyla veya özelleştirilen kuruluşlardan yapılacak nakillerle karşılanması uygulanması sürdürülecektir.

3) İşlevlerini yerine getirmeyen ve kuruluş amacı ortadan kalkan fonlar tasfiye edilecek, bütçe kapsamındaki fonların faaliyetlerinin ilgili genel ve katma bütçeli kuruluşlar tarafından üstlenilmesine yönelik çalışmalara hız verilecektir. Fonların mevcut yükümlülükleri artırılmayacak, birikmiş borçları ise imkanlar ölçüsünde tasfiye edilecektir.

4) Kaynakların kullanımında etkinliği artırmak amacıyla, genel ve katma bütçeli kuruluşların birden fazla döner sermayeye sahip olmaları önlenerek, mevcut döner sermaye sayısı birleştirme yoluyla azaltılacaktır.

5) Vergi oranlarının vergi tabanının genişletilmesine paralel olarak düşürülmesini, vergi yükünün çeşitli kesimler arasında daha adil dağılımını ve üretim faktörleri üzerindeki vergi yükünün hafifletilmesini sağlayacak çalışmalara devam edilecektir. Vergi kayıp ve kaçığı, vergi idaresi ve denetiminin daha etkin hale getirilmesi ve idarenin yeniden yapılandırılması suretiyle asgariye indirilecektir.

6) Kamu hizmetlerinde kullanıcı harcı uygulaması yaygınlaştırılacak ve mevcut olanların gerçekçi seviyelere çıkarılması sağlanacaktır.

7) Yerel yönetimlerin gelir kaynakları, öz gelirleri artırılarak kamu hizmetlerine ve gerekli mali planlamaya imkan verecek şekilde düzenli ve sürekli hale getirilecektir.

8) Tarım ürünleri fiyatlarına devlet müdahalesi asgariye indirilerek kayıtlı üreticilere doğrudan gelir desteği sağlanacak, girdi destekleri aşamalı olarak kaldırılacak, ürün borsaları geliştirilerek üreticilerin arz fazlası olan ürünler yerine iç ve dış talebi olan ürünlere yönelmeleri özendirilecektir.

9) 1997 yılında uygulanacak para politikasının temel amacı; fiyat istikrarını sağlamak ve mali piyasaların serbest piyasa kuralları çerçevesinde gelişmesini ve derinleşmesini gerçekleştirmektir. Faiz ve döviz fiyatlarının piyasada belirlenmesi esastır. Ekonominin dış rekabet gücünün korunabilmesi için gerçekçi kur politikası uygulamasına imkan verecek makroekonomik politikalar uyum içinde yürütülecektir.

10) Merkez Bankası, ekonominin yönetiminde kısa dönemli politika olarak

parasal büyüklükleri kontrolde; Açık Piyasa İşlemleri, Bankalararası Para Piyasası ve Döviz Piyasası araçlarını kullanacaktır. Merkez Bankası'nın özerkliğini artırıcı politika ve uygulamalara devam edilecektir.

11) 1997 Yılında; üretimi, verimliliği, ekonominin rekabet gücünü ve ihracatı artırıcı, kamu açıklarını ve enflasyon hızını azaltarak sürdürülebilir bir ekonomik ve sosyal kalkınmayı sağlayıcı yatırım politikaları uygulanacaktır.

12) Altyapının ekonomik ve sosyal gelişmenin önünde darboğaz oluşturmamasına engel olmak amacıyla altyapı yatırımlarına öncelik verilecektir. Bu bağlamda, kamu kaynak tahsislerinde eğitim, sağlık, adalet ve güvenlik hizmetleri ve GAP projeleri başta olmak üzere enerji, sulama, liman ve turizm altyapısı, havaalanı ve ana güzergahlardaki karayolları ile içmesuyu ve kanalizasyon gibi altyapı yatırımlarına ağırlık verilecek, teknolojik araştırma ve geliştirme yatırımları hızlandırılacaktır.

13) Başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri ile Kalkınmada Öncelikli Yörelere olmak üzere geri kalmış bölgelerin kalkınmasına hız kazandırıcı ekonomik ve sosyal altyapı yatırımları ile istihdam ağırlıklı projelere öncelik verilecektir.

14) Bütün sektörlerde; finansmanı sağlanmış olan ve diğer projelerle bağlantılı ve/veya eşzamanlı olarak yürütülmesi önem taşıyan, uygulamasında önemli aşama kaydedilmiş ve hızlı bir şekilde tamamlanarak ekonomiye katkı sağlayabilecek projelere öncelik tanınacaktır. Yeni projelerin belirlenmesinde, kamu proje stokunun optimum düzeyde tutulması gereği de gözönünde bulundurularak seçici davranılacak, ekonomiye kısa sürede kazandırılacak, yapılabilirliği yüksek ve ülkemiz

açısından stratejik öneme sahip projelere yönelinmesi esas olacaktır.

15) İleri teknoloji ve yüksek maddi kaynak gerektiren yatırım ve hizmetlerin gerçekleştirilmesinde Yap-İşlet-Devret ve benzeri modellere ağırlık verilecektir

16) 1997 yılında, sanayileşmenin hızlandırılması ve rekabet gücünün artırılmasını, teknolojiye atılım yapılmasını, üretken istihdamın artırılmasını, insangücünün yüksek katma değerli faaliyetlere kaydırılmasını ve verimliliğin artırılmasını sağlayacak özel kesim sabit sermaye yatırımlarının artması için gerekli istikrar ortamının hazırlanmasına çalışılacaktır.

17) AT ile gümrük birliğine uyum sürecinde, başta küçük ve orta ölçekli işletmeler olmak üzere üretici kuruluşların rekabete ilişkin sorunlarının çözümüne yönelik modernizasyon, kalite düzeltme ve tamamlama yatırımlarının desteklenmesine özel önem verilecektir.

18) İleri teknoloji sağlamak, uyarlamak ve üretmek için işletmelerin AR-GE faaliyetleri ve bunlarla ilgili yatırımları desteklenecektir.

19) Çevre koruma, küçük ve orta ölçekli işletmeleri destekleme ile bölgelerarası gelişmişlik farklarının azaltılmasına katkıda bulunacak yatırımlar desteklenecektir.

20) Ödemeler dengesinin sağlıklı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması temel yaklaşım olacaktır. Bu çerçevede sermaye hareketlerinin ülkenin üretken kapasitesinin güçlendirilmesine katkıda bulunacak bir yapı içinde gelişmesine önem verilecektir.

21) İhracat artışına süreklilik kazandırabilmek için, ihracata dönük kaliteli

ve çevreye duyarlı mal üretebilecek bir kapasitenin oluşmasına sanayiın rekabet gücünün verimlilik ve yüksek teknoloji kullanımı yoluyla artırılmasına; ihracatta dış talep yapısına uygun ürün geliştirilmesine ve çeşitliliğin artırılmasına, yeni pazarlarda etkinliğin sağlanmasına öncelik verilecektir.

22) Rekabet gücünü destekleyici gerçekçi bir döviz kuru politikası uygulanacak ve her alanda dünya fiyatlarıyla bütünleşilecektir. EXİMBANK kredi, garanti ve sigorta mekanizmalarına yeterli kaynak sağlanarak ihracatın finansmanına katkıda bulunulacaktır. Ayrıca ticari bankaların ihracatın finansmanında daha aktif hale gelmesi sağlanacaktır.

23) İhracatı artırabilmek için serbest bölge imkanlarından yararlanılacak, mevcut serbest bölgelerin altyapıları geliştirilecek ve sektörel ihtisaslaşmaya ağırlık verilecektir.

24) Dış ticarete ilişkin düzenlemelerde, üretim ve ihracata yönelik desteklerin belirlenmesinde, uluslararası yükümlülükler dikkate alınacaktır.

25) İthalatın haksız rekabete neden olmaması, ülke standartları ve sağlık koşullarına uygun olması ve çevreye zarar vermemesi için GATT ve AT ilke ve kurallarına uygun gerekli düzenlemeler yapılacak ve bu konudaki uygulamalara etkinlik kazandırılacaktır.

26) Ekonominin dünya ekonomisiyle entegrasyonunda, dış pazar payının artırılmasında, teknoloji temininde ve dış kaynak sağlanmasında önemli bir işlevi olan yabancı sermaye girişini hızlandırıcı bir ortamın yaratılmasına özen gösterilecektir.

27) Önemli altyapı yatırımlarının YapıŞlet-Devret ve benzeri modeller çerçevesinde gerçekleştirilmesinde yabancı sermaye katkısından azami ölçüde yararlanılacaktır. Türk müteahhit ve yatırımcılarının ülke dışında yatırım yapmaları teşvik edilecek, yurt içi yatırım imkanlarının yurt dışında en iyi şekilde tanıtılması için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

28) Özelleştirme sürecinin hız kazanması ile birlikte artacak olan portföy yatırımları dış borç kullanım gereğini azaltacaktır. Bu çerçevede, dış borç kullanımında orta ve uzun vadeli borçlanmaya önem verilmesi; kısa vadeli sermaye girişlerinin, döviz kurunun rekabet gücünü olumsuz yönde etkilemeyecek bir yapı içinde gelişmesi sağlanacaktır.

29) Gelir dağılımındaki dengesizliği azaltıcı politikaların uygulanmasına piyasa mekanizması çerçevesinde ağırlık verilecektir.

30) Üretken istihdamın artırılması ve kişilerin kendi işlerini kurmaları ve alt gelir gruplarının refah seviyelerinin iyileştirilmesi amacıyla, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, vergi, konut ve diğer sosyal yardım ve hizmetlerin nitelik ve niceliğinin artırılmasına öncelik verilecektir.

31) Sermayenin tabana yaygınlaştırılması, gelir dağılımının iyileştirilmesi ve istihdam sorunlarının çözümünde araç olarak kullanılan küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi politikalarına ağırlık verilecektir.

1997 Yılı Programı**Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler****PROJE ADI: EĞİTİM REFORMU**

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDINASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Zorunlu eğitim süresinin 8 yıla çıkarılması için 222 sayılı İlköğretim Kanunu ile 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu değişikliği tasarısının hazırlanması.	Milli Eğitim Bakanlığı		1739 sayılı Kanun ile 222 sayılı Kanun'da zorunlu temel eğitimin 8 yıla çıkarılması ile ilgili değişiklik Tasarısı hazırlanarak TBMM'ye sunulacaktır.	1997
3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Kanunu'nun yeniden düzenlenmesi.	Milli Eğitim Bakanlığı		Eğitimde yönetimin etkinleştirilmesi amacıyla 3797 sayılı Kanun'da değişiklik yapan Tasarı TBMM'ye sunulacaktır.	1997
Öğrencilerin eğitim harcamalarına katılımlarının sağlanması amacıyla Kanun Tasarısı hazırlanması.	Milli Eğitim Bakanlığı	Maliye Bakanlığı	8 yıllık zorunlu temel eğitim dışında kalan üst eğitim kademelerinde öğrencilerin eğitim harcamalarına katılımını sağlayan hukuki düzenleme çalışmaları başlatılacaktır.	1997
Milli Eğitim Bakanlığı Personel Kanunu Tasarısı hazırlanması.	Milli Eğitim Bakanlığı	Maliye Bakanlığı Devlet Personel Başkanlığı	Milli Eğitim Bakanlığı'nda görevli öğretmen ve yönetici personel ile ilgili özlük hakları, hizmetiçi eğitim, standart kadro v.b. hususları yeniden düzenleyecek Kanun Tasarısı hazırlanarak TBMM'ye sunulacaktır.	1997
625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun yeniden düzenlenmesi.	Milli Eğitim Bakanlığı		625 sayılı Kanun'da ihtiyaç duyulan değişikliklerle ilgili Kanun Tasarısı TBMM'ye sunulacaktır.	1997
193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun yeniden düzenlenmesi.	Maliye Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı		Eğitimle ilgili olarak yapılacak her çeşit harcamanın gelir vergisi matrahından düşülmesi için değişiklik tasarısı TBMM'ye sunulacaktır.	1997
Okul Öncesi Eğitim Kanun Tasarısı'nın hazırlanması.	Milli Eğitim Bakanlığı		Değişik kurumların farklı mevzuatla yürüttüğü okulöncesi eğitim sisteminde bütünlüğü sağlamak amacıyla Okul Öncesi Eğitim Kanun Tasarısı hazırlanacaktır.	1997
3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu'nun yeniden düzenlenmesi.	Milli Eğitim Bakanlığı	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu TİSK	3308 sayılı Kanun'da aksaklıkların giderilmesi ve kapsamın genişletilmesi için yeni bir Tasarı hazırlanarak TBMM'ye sunulacaktır.	1997
Meslek Standartları Kurumu Kanunu'nun hazırlanması.	Milli Eğitim Bakanlığı	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu TİSK	Meslek Standartları Kurumu Kanun Tasarısı Taslağı hazırlanacaktır.	1997
2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda değişiklik yapılması.	YÖK Başkanlığı	Üniversiteler	2547 sayılı Kanun'un iyileştirilmesi (Üniversite ve Fakültelerin yetkilerinin artırılması, kaynak yaratılması, üniversite-sanayi işbirliği) ile ilgili düzenlemeler yapan Tasarı hazırlanarak TBMM'ye sunulacaktır.	1997

1997 Yılı Programı**Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler**

PROJE ADI: EĞİTİM REFORMU (DEVAM)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
2809 sayılı Yükseköğretim Teşkilat Kanunu'nda değişiklik yapılması.	YÖK Başkanlığı	Üniversiteler	Üniversite kurulmasında Fen, Edebiyat veya Fen-Edebiyat Fakültesi kurulması zorunluluğu kaldırılması hakkında mevzuat değişikliği çalışmaları başlatılacaktır.	1997
Vakıflar Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında 227 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de değişiklik yapılması.	Vakıflar Genel Müdürlüğü		Vakıf eserlerinin bakım ve onarımını kolaylaştıracak mali ve hukuki düzenlemeleri içeren mevzuat değişikliği çalışmaları sonuçlandırılacaktır.	1997
2252 sayılı Kültür Bakanlığı Döner Sermaye Kanunu'nda değişiklik yapılması.	Kültür Bakanlığı	Maliye Bakanlığı	Döner sermaye gelirlerinden matbaa ve yayımcılık faaliyetlerine de katkı sağlanması ile ilgili mevzuat değişikliği ile ilgili çalışmalar sonuçlandırılacaktır.	1997
2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Kanunu'nda değişiklik yapılması.	Kültür Bakanlığı		Kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını ve kişilerin bunlarla ilgili haklarını düzenleyen mevzuat değişikliği çalışmaları sonuçlandırılacaktır.	1997
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 33. maddesinde değişiklik yapılması.	Kültür Bakanlığı		Yayıncılığın gelişmesi ve telif haklarının desteklenmesini öngören değişiklik sonuçlandırılacaktır.	1997
3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'nda değişiklik yapılması ve Federasyonlarla ilgili mevzuat düzenlemelerinin gerçekleştirilmesi.	İlgili Devlet Bakanlığı	Gençlik ve Spor Gn.Md.	Yeni bir teşkilatlanmayı gerçekleştirmek amacıyla gerekli mevzuat değişikliği çalışmaları sonuçlandırılacaktır.	1997

1997 Yılı Programı**Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler****PROJE ADI: NÜFUS VE AİLE PLANLAMASI**

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDINASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Hayati olayları kayda geçiren mevcut sistemin, güvenilir ve çok amaçlı bilgi üretebilecek şekilde Başbakanlık bünyesinde yapılandırılması.	İlgili Devlet Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı DPT Müsteşarlığı Devlet İstatistik Enstitüsü Üniversiteler TODAE Gn.Md.	Nüfus ve Vatandaşlık Genel Müdürlüğü'nün Başbakanlık bünyesinde örgütlenmesi ile ilgili çalışmalar başlatılacaktır.	1998
Nüfus ve aile planlaması hizmetlerini koordine etmek, yönlendirmek ve gerekli denetimi sağlamak amacıyla bir üst kurulun oluşturulması.	İlgili Devlet Bakanlığı	İlgili Kamu, Özel ve Gönüllü Kuruluşlar	Ülkemizde nüfus ve aile planlaması hizmetlerinin sunumunda, devamlılığın temini ve koordinasyonun sağlanmasında etkili olabilecek bir üst kurulun oluşturulabilmesi için çalışmalar başlatılacaktır.	1998
2828 sayılı SHÇEK Kanunu'nda düzenleme yapılması.	İlgili Devlet Bakanlığı		2828 sayılı SHÇEK Kanunu'nun toplum merkezlerinin kurulmasına imkan tanıyacak bir şekle kavuşması için yapılan hazırlıklar tamamlanacaktır.	1997
Kadın haklarının geliştirilmesi ve kadınerkek eşitliğinin sağlanması	Adalet Bakanlığı	İlgili kurum ve kuruluşlar Sivil Toplum Örgütleri	Aile içinde karı ve kocanın hak ve sorumlulukları açısından eşit bireyler olarak yaşamaları, evliliğin bozulması halinde eşlerin mağduriyetlerinin engellenmesi; kadına yönelik fiillerin caydırıcılığının artırılması, kadının insanlık onurunun korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesi; zina eden karı ve kocanın cezai yükümlülükleri konusunda ayrımcılığın giderilmesi; çalışan kadının annelik görevlerini yerine getirmesinin sağlanması ve bundan dolayı çalışma hayatından çıkarılmasının engellenmesi, çalışan annelerin çocuklarının yeterli bakımının sağlanması amacıyla Medeni Kanun ve 1475 sayılı İş Kanunu'nda ve Türk Ceza Kanunu'nun 441. ve 442. maddelerinde gerekli değişiklik çalışmaları tamamlanacaktır.	1997
Çocuğun yasal korunması.	Adalet Bakanlığı		Çocuk mahkemeleri ve islahahlerinin altyapı ve kadro açısından durum tespiti yapılacak, tutuklu çocukların yetişkin tutuklu ve hükümlülerden ayrılması için islahahlerinin bulunduğu illerde tutuklu çocukların cezaevlerinin çocuk koşullarından islahahlerinde uygun bir bölüme veya ayrı bir binaya taşınması sağlanacak, bu çalışmalara büyük illerde öncelik verilecektir.	1998

PROJE ADI: NÜFUS VE AİLE PLANLAMASI (DEVAM)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDINASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Çocuğun yasal korunması.	Adalet Bakanlığı	Yargıtay	Çocuk mahkemelerinde verilen kararların temyiz incelemelerinin yapılması için Yargıtay bünyesinde, bu konuda ihtisas sahibi bir kadronun yer alacağı bir ihtisas dairesinin kurulması hazırlıkları tamamlanacaktır.	1997
Çocuğun çalışma yaşamında korunması.	Çalışma Sos.Göv.Bak. ve	Milli Eğitim Bakanlığı T.Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu	3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu kapsamında eğitilen çırak sayısının artırılması ve mesleki eğitim programlarının ülke geneline yaygınlaştırılması sürdürülecek, çocuk işçi çalıştıran işyerlerinin etkin şekilde denetlenmesi sağlanacak, çocuk istihdamına ilişkin yasal düzenleme çalışmalarına başlanacaktır.	2000
Özel ilgi ve eğitime ihtiyacı olan çocukların korunması.	Milli Eğitim Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı SHÇEK Gn.Md. Aile Araştırma Kurumu BaşkanlığıYÖK Başkanlığı	Özel eğitim konusunda lisans programları başlatılması için gerekli hazırlıklar tamamlanacak, ailelerin çocuklarındaki özürü erken tanımlarına imkan verecek, aileleri özürün nedenleri konusunda aydınlatacak, özürü kabullenmelerine yardımcı olacak, özürü çocukların bakım ve eğitimi konularında ailelere yol gösterecek eğitim programları hazırlanacak, danışmanlık hizmetlerine önem verilecek, bu alanlarla ilgili gönüllü girişimler desteklenecektir.	Devamlı

1997 Yılı Programı**Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler****PROJE ADI: SAĞLIK REFORMU**

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Kamu Sağlığı Kanunu.	Sağlık Bakanlığı	Maliye Bakanlığı Çalışma ve Sos.Güv.Bak. DPT Müsteşarlığı YÖK Başkanlığı	Kanun Tasarısı TBMM'ye sunulacaktır.	1997
Hastane ve Sağlık İşletmeleri Kanunu.	Sağlık Bakanlığı	Maliye Bakanlığı Çalışma ve Sos.Güv.Bak. DPT Müsteşarlığı YÖK Başkanlığı İlgili Diğer Kuruluşlar	Kanun Tasarısı TBMM'ye sunulacaktır.	1997
Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri ve Aile Hekimliği Kanunu.	Sağlık Bakanlığı	Maliye Bakanlığı Çalışma ve Sos.Güv.Bak. Milli Eğitim Bakanlığı DPT Müsteşarlığı YÖK Başkanlığı	Kanun Tasarısı TBMM'ye sunulacaktır.	1997
Sağlık Finansmanı Kurumu Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Kanun.	Sağlık Bakanlığı	Maliye Bakanlığı Çalışma ve Sos.Güv.Bak. DPT Müsteşarlığı	Kanun Tasarısı TBMM'ye sunulacaktır.	1997
Sağlık Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.	Sağlık Bakanlığı	Maliye Bakanlığı DPT Müsteşarlığı	Kanun Tasarısı Taslağı hazırlanacaktır.	1997
Ebelik ve Ebeler Birliği Kanunu'nun hazırlanması.	Sağlık Bakanlığı	Maliye Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı DPT Müsteşarlığı YÖK Başkanlığı	Kanun Tasarısı Taslağı hazırlanacaktır.	1997
Hemşire ve Hemşireler Birliği Kanunu'nun hazırlanması.	Sağlık Bakanlığı	Maliye Bakanlığı Çalışma ve Sos.Güv.Bak. DPT Müsteşarlığı YÖK Başkanlığı	Kanun Tasarısı Taslağı hazırlanacaktır.	1997
Refik Saydam Ulusal Sağlık Araştırma Kurumu Kanunu'nun hazırlanması.	Sağlık Bakanlığı	Maliye Bakanlığı Çalışma ve Sos.Güv.Bak. DPT Müsteşarlığı YÖK Başkanlığı	Kanun Tasarısı Taslağı hazırlanacaktır.	1997
Özel Hastaneler Tüzüğü'nde değişiklik yapılması.	Sağlık Bakanlığı	Maliye Bakanlığı Çalışma ve Sos.Güv.Bak. DPT Müsteşarlığı YÖK Başkanlığı	Tüzük değişikliğiyle ilgili çalışmalar sonuçlandırılacaktır.	1997

1997 Yılı Programı**Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler****PROJE ADI: İSTİHDAMIN VE İŞGÜCÜ PİYASASINDA ETKİNLİĞİN ARTIRILMASI PROJESİ**

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
İş ve İşçi Bulma Kurumu çağdaş istihdam hizmetlerini yerine getirebilecek şekilde İŞ-KUR olarak yeniden örgütlenmesi.	Çalışma ve Sos.Güv.Bak.	İ.İ.B.K.	İŞ-KUR Kanun Tasarısı çalışmaları tamamlanacaktır.	1997
İstihdamı kısıtlayıcı bir etki yapan ve kayıt dışı çalışmanın büyümesine neden olan istihdamla ilgili aşırı yük ve kesintilerin azaltılması.	Maliye Bakanlığı	DPT Müsteşarlığı Hazine Müsteşarlığı	3320 sayılı Memurlar ve İşçiler ile Bunların Emeklilerine Konut Edindirme Yardımı Yapılması Hakkında Kanun ve 3417 sayılı Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesine Dair Kanun gözden geçirilecektir.	1997
Standart dışı çalışma biçimlerinin düzenlenmesi.	Çalışma ve Sos.Güv.Bak.	Maliye Bakanlığı Devlet Personel Başkanlığı SSK Gn.Md. İİBK Gn.Md. İşçi ve İşveren Sendikaları Konfederasyonları	Standart dışı çalışma biçimlerinin hukuki düzenlemeye kavuşturulmasına yönelik olarak yapılacak düzenlemelerin boyutlarını ve ilkelerini belirleyen ve mutabakat altına alan ön çalışmalar başlatılacaktır.	1998
Çalışma mevzuatının Anayasa'ya uyulanması.	Çalışma ve Sos.Güv.Bak.	İlgili Bakanlık ve Kuruluşlar	Anayasa değişikliğinin ve onaylanan ILO sözleşmelerinin çalışma mevzuatına yansıtılmasını sağlayacak çalışmalar yapılacaktır.	1997
Kamu görevlilerinin sendikal haklarında düzenlemelerin yapılması.	Çalışma ve Sos.Güv.Bak.	Devlet Personel Başkanlığı Maliye Bakanlığı	Kamu görevlilerinin sendikal hak ve yükümlülüklerini tanımlayıp yasal güvenceye kavuşturacak mevzuat hazırlık çalışması, Anayasa'da yapılan değişikliğin gerektirdiği düzenlemeler dikkate alınarak gözden geçirilecektir.	1997
İşçi sağlığı ve iş güvenliği mevzuatının yenilenmesi.	Çalışma ve Sos.Güv.Bak.	Sağlık Bakanlığı Sanayi ve Ticaret Bak. Çevre Bakanlığı SSK Gn.Md. İşçi ve İşveren Sendikaları Konfederasyonları	İşçi sağlığı ve iş güvenliği mevzuatının teknolojik gelişmeleri izleyebilecek esnekliğe kavuşturulması için mevcut sistemde yapılması gereken değişiklikler sosyal tarafların da katkıları sağlanarak belirlenecek ve bir proje haline getirilecektir.	1998
Tarım İş Kanunu Tasarısı'nın hazırlanması.	Çalışma ve Sos.Güv.Bak.	Tarım ve Köy İşleri Bak. Orman Bakanlığı	Tarım kesiminde ücretli çalışanları kapsayacak bir Tarım İş Kanunu'nun prensipleri sosyal tarafların görüşleri de dikkate alınarak kesinleştirilecektir. Bu düzenlemenin gerektirdiği diğer mevzuat değişiklikleri de bu çerçevede belirlenecektir.	1998

1997 Yılı Programı**Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler**

PROJE ADI: İSTİHDAMIN VE İŞGÜCÜ PİYASASINDA ETKİNLİĞİN ARTIRILMASI PROJESİ (DEVAM)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Asgari ücret tespit yönteminin yeniden belirlenmesi.	Çalışma ve Sos.Güv.Bak.	Tarım ve Köy İşleri Bak. Sanayi ve Ticaret Bak. Orman Bakanlığı DPT Müsteşarlığı Hazine Müsteşarlığı DİE Başkanlığı İşçi ve İşveren Sen.Konf. T. Ziraat Odaları Birliği Tarım ve Orman iş kolunda kurulu en çok üyesi bulunan işçi sendikası	Asgari ücret tespit yöntemleri ve mevcut yapıdaki sorunları ile çözüm yöntemleri belirlenerek, yeni düzenlemenin hazırlıkları yapılacaktır.	1997
Türkiye'deki yabancı uyrukluların istihdamı ile ilgili mevzuatın günün koşullarına göre yeniden düzenlenmesi.	İçişleri Bakanlığı Çalışma ve Sos.Güv.Bak. Adalet Bakanlığı	Dışişleri Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı Turizm Bakanlığı Hazine Müsteşarlığı	Yabancıların istihdamı değişik kanunlarla düzenlenmiş eski ve çok uzun bir liste oluşturduğundan, yabancı uyrukluların hak ve yükümlülüklerine ilişkin farklı kanuni düzenlemeler Bakanlıklararası bir grupla değerlendirilerek 1997 yılı içinde bir bütün haline getirilmesi ve bu alandaki diğer mevzuatla ilişkilendirilmesi sağlanacaktır.	1998

1997 Yılı Programı**Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler****PROJE ADI: TARIMSAL POLİTİKALARLA İLGİLİ YAPISAL DEĞİŞİM PROJESİ**

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri yönetimlerinin özerkleştirilmesi, tesislerinin şirketleştirilmesi, kooperatifçilik işlevlerinin güçlendirilmesi	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	<ul style="list-style-type: none"> - Tarım ve Köyışleri Bakanlığı - Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri	Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri'nin Yönetimleri özerkleştirilerek ortaklarına daha iyi hizmet verebilmeleri, kooperatifçilik hizmetlerini daha etkili bir şekilde yerine getirmeleri ve kendilerine ait işleme tesislerinin şirketleşmesi sağlanacaktır. Bu amaçla gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır.	1997
Meraların iyileştirilmesi ile ilgili Mera, Yaylak, Kışlak Kanununun çıkarılması.	Tarım ve Köyışleri Bakanlığı	<ul style="list-style-type: none"> - Orman Bakanlığı - Köy Hizmetleri Gn. Md.	Bu Kanun ile mera, yaylak ve kışlakların tesbit, tahsis ve amacına uygun kullanımı sağlanacaktır.	1997
Tarımda Yeniden Yapılanma Kurulu'nun oluşturulması	Tarım ve Köyışleri Bakanlığı	<ul style="list-style-type: none"> - Sanayi ve Ticaret Bak. - DPT Müsteşarlığı - Dış Tic. Müst. - Hazine Müst. - T.C. Ziraat Bankası - T.Z.O.B. - İlgili Sanayi Dernekleri - Üretici Örgütleri	Tarım sektöründe politikaları belirleyici ve faaliyetleri yönlendirici karar almak ve koordinasyon sağlamak üzere kamu ve özel sektör temsilcilerinin katılacakları yetkili bir Kurul oluşturulacaktır.	1997
Tütün tarımının düzenlenmesi ile ilgili çeşitli kanunlarda yeniden düzenlemelerin yapılması.	Tekel Genel Müdürlüğü	<ul style="list-style-type: none"> - Tarım ve Köyışleri Bakanlığı - Sanayi ve Ticaret Bakanlığı - T.Z.O.B.	1969 yılında yürürlüğe konulan 1177 Sayılı Tütün ve Tütün Tekeli Kanunu'nun, tütün tekeline ihdas eden sınırlamalarını belirleyen 38. Maddesi ile diğer 4 maddesi, 1986 yılında yürürlükten kaldırılarak Türkiye'de tütün tekeline son verilmiştir. Buna rağmen, Kanunun tütünle ilgili faaliyetleri ve işlemlerini düzenleyen bütün hükümleri yürürlükte. Devlet tekelinin var olduğu şartlara göre, Kanunda yer verilmiş olan bu hükümlerin çoğu, tütün tekeli kalktığı için işlerliğini kaybetmiştir. Diğer yandan, dünya tütüncülüğünde ve teknolojisinde önemli gelişmeler yaşandığı gözlenmektedir. Ayrıca, AT Mevzuatı ile Türk Mevzuatı arasında uyum sağlamak amacıyla, 1177 sayılı Tütün ve Tütün Tekeli Kanunu ile 1196 sayılı Tütün Tarım Kooperatifleri ve Bölge Birlikleri İle, Türkiye Tütün Tarım Satış Kooperatifleri Genel Birliği Kanunu ve 196 sayılı Ekici Tütünleri Satış Piyasalarının Desteklenmesine Dair Kanunun yürürlükten kaldırılarak, bunların yerine yeni bir hukuki düzenleme yapılacaktır.	1997

PROJE ADI: TARIMSAL POLİTİKALARLA İLGİLİ YAPISAL DEĞİŞİM PROJESİ (DEVAM)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Üretici Birlikleri Yasasının çıkarılması	Tarım ve Köyışleri Bakanlığı	– Sanayi ve Ticaret Bakanlığı – T.Z.O.B. – Kooperatifler	Üreticilerin ilgi alanına giren ürünlerin üretim ve pazarlanması konularında üreticilere hizmet verebilecek ve tarım politikalarının belirlenmesinde etkin rol oynayacak üretici örgütlerinin oluşturulması sağlanacaktır.	1997
Türkiye Ziraat Odaları Birliğinin yeni bir yapıya kavuşturulması	Türkiye Ziraat Odaları Birliği	Tarım ve Köyışleri Bakanlığı	Ziraat Odalarının yeni bir yapıya kavuşması ve görevlerini etkin bir şekilde yerine getirebilmesine imkan sağlayacak ortam yaratılacaktır.	1997
Tarım ve Köyışleri Bakanlığının yeniden organize edilmesi.	Tarım ve Köyışleri Bakanlığı		Tarım ve Köyışleri Bakanlığı'nın Yeniden Organizasyonu ile ilgili Yasa Tasarısı "Tarımsal Politikalarla İlgili Yapısal Değişim Projesi" kapsamında Bakanlığın üstleneceği görevler, yem denetiminin geliştirilmesi ve 560 sayılı KHK kapsamında gıda denetimi konusundaki görevler de dikkate alınarak yeniden hazırlanacaktır.	1997
Ürün Borsaları ile ilgili alt yapının geliştirilmesi.	– Tarım ve Köyışleri Bakanlığı – Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	-T.O.B.B.	5590 Sayılı T.O.B.B. Kanunu'nda değişiklik yapılacaktır.	1997
Şeker Sanayiinin Özelleştirilmesi ile ilgili Şeker Kanunu'nda geçerliliğini kaybeden maddelerin kaldırılması ve günün koşullarına göre yeniden düzenlenmesi	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	-T.Şeker Fab. A.Ş. -Özel Şeker Fabrikaları	6747 Sayılı Kanun'un halen uygulanan Teşvik ve Özelleştirme Politikaları ve 233 Sayılı KHK ile çelişen maddelerinin değiştirilmesi için hazırlıklar tamamlanacaktır.	1997
Hayvancılıkta Sermaye Şirketlerinin kurulmalarının desteklenmesine yönelik mevzuat düzenlemesinin yapılması	Maliye Bakanlığı	– Tarım ve Köyışleri Bakanlığı – Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	Tarımda sermaye birikiminin sağlanması ve dolayısıyla işletmelerin büyütülerek daha verimli çalışmalarının sağlanması amaçlanmaktadır.	1997

PROJE ADI: SANAYİLEŞME YAKLAŞIMI (MADENCİLİK)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Maden Yasası Revizyonu	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (Maden İşleri Gn.Md.)	<ul style="list-style-type: none"> – İçişleri Bakanlığı – Maliye Bakanlığı – Çevre Bakanlığı – Orman Bakanlığı – Tarım Bakanlığı – DPT Müsteşarlığı – Tekel Gn.Md. – İlgili Meslek Odaları – Madencilikle ilgili Vakıf ve Dernekler 	Madencilikte mevzuat birliğinin sağlanması amaçlanmaktadır. 3213 sayılı Maden Kanunu, 3078 sayılı Tuz Kanunu ve Taş Ocakçılığı Nizamnamesi ile düzenlenen hususları da kapsayacak şekilde revize edilmesine yönelik çalışmalara devam edilecektir.	1998
Jeotermal Enerji Kaynakları Yasasının çıkartılması	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (Maden İşleri Gn.Md.)	<ul style="list-style-type: none"> – DPT Müsteşarlığı – MTA – TPAO – EİEİ – Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (Enerji İşleri Gn.Md.) 	Jeotermal enerjinin aranması, üretilmesi ve işletilmesi konusundaki yasal boşluğun giderilmesi ve kaynakların daha etkin değerlendirilebilmesi için uygun ortamın yaratılması amaçlanmaktadır. Daha önce hazırlanan yasa tasarısına son şekli vermek üzere çalışmalara devam edilecektir.	1997
MTA Kuruluş Yasası'nın Revizyonu	MTA Gn.Md.	<ul style="list-style-type: none"> – Enerji ve Tabii Kay. Bak. – Maliye Bakanlığı – DPT Müsteşarlığı – Başbakanlık (Dev.Per.Bşk.) – TKİ – ETİBANK – TTK – TDÇİ – İlgili Meslek Odaları – Madencilikle ilgili vakıf ve dernekler 	2804 sayılı MTA Kuruluş Yasası revize edilerek MTA'nın yeniden yapılandırılmasıyla, madenciliğin altyapısının geliştirilmesi konusunda verimlilik ve etkinliğin artırılması amaçlanmaktadır. Söz konusu Yasanın revize edilmesi çalışmalarına devam edilecektir.	1997
MTA'da oluşturulan Sondaj Karot Bilgi Bankası'na düzenli veri akışının sağlanması amacıyla, yasal veya kurumsal düzenleme yapılması	-Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı -MTA Gn.Md.	<ul style="list-style-type: none"> – DPT Müsteşarlığı – TPAO – ETİBANK – TKİ – TTK – EİEİ – DSİ – TCK – Köy Hizmetleri Gn.Md. – TDÇİ – KBİ 	Değişik amaçlarla yapılan sondajlardan en yüksek faydanın elde edilmesi suretiyle, kaynak tasarrufu sağlanması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede yasal düzenleme gerekliliği ve kurumsal düzenleme imkanları araştırılacaktır.	Plan Dönemi

PROJE ADI : SANAYİLEŞME YAKLAŞIMI (İMALAT SANAYİİ)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Akreditasyon Kurumunun Yasal Olarak Kurulması .	- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı - Dış Ticaret Müsteşarlığı - TSE - TÜBİTAK	- Başbakanlık - DPT Müsteşarlığı	İhracatımızda teknik engel olarak kullanılabilecek akreditasyon sistemi eksikliğinin giderilmesi için Akreditasyon Kurumunun oluşturulması amacıyla hazırlanan kanun tasarısı TBMM'ne sunulmuştur.	1997
Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair 560 sayılı KHK'nin yasalaşması.	- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı - Sağlık Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı	560 Sayılı KHK'nin yasalaşması öngörülmektedir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığında mevcut idari yapının yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Bakanlığın yeniden yapılandırılması Tarımsal Politikalarla İlgili Yapısal Değişim Projesi kapsamında yürütülmektedir.	1997
507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanunu'nda değişiklik yapılması.	Sanayi ve Ticaret Bak.	Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu	Esnaf ve Sanatkarlar Odası'nın kuruluş ve işleyişi ile yetki ve görevlerinin yeniden düzenlenmesini de kapsayan değişiklik çalışmaları sonuçlandırılacaktır.	1997

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Risk Sermayesi Kanunu'nun çıkarılması.	Hazine Müsteşarlığı	Maliye Bakanlığı Sanayi ve Ticaret Bak. DPT Müsteşarlığı TÜBİTAK TOBB TTGV KOSGEB	AR-GE faaliyetlerini teşvik etmek, sanayinin üniversitelerle birlikte veya kendilerinin yapacakları AR-GE çalışmalarını teşvik etmek için ihtiyaç duyulan finansmanı temin etmek üzere Kanun Tasarısı Taslağı hazırlanacaktır.	1997
Teknopark ve Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun çıkarılması.	Sanayi ve Ticaret Bak.	Maliye Bakanlığı Sanayi ve Ticaret Bak. DPT Müsteşarlığı TÜBİTAK YÖK Başkanlığı ODTÜ İTÜ Boğaziçi Üniversitesi KOSGEB TOBB	İleri teknoloji alanında AR-GE faaliyetinde bulunmak üzere, yeni teknoloji geliştirme bölgelerinin oluşturulması ve buralarda çalışan araştırmacı personel özlük haklarında iyileştirmeler yapılması için yürütülen Taslak hazırlama çalışmaları tamamlanacaktır.	1997
Araştırmacı Şirketlerin Mevzuatının hazırlanması.	ODTÜ	Sanayi ve Ticaret Bak. Hazine Müsteşarlığı DPT Müsteşarlığı TÜBİTAK TOBB	AR-GE sonuçlarının sanayiye intikali için kurulacak şirketlerin teşvik edilmesi hususunda yeni bir mevzuat hazırlama çalışmaları başlatılacaktır.	1997
Türkiye Metroloji Enstitüsü Kanunu'nun çıkarılması.	TÜBİTAK	Sanayi ve Tic. Bak. DPT Müsteşarlığı Türk Standartları Enst. TOBB KOSGEB	Birinci dereceden kalibrasyon hizmetlerini verecek şekilde yarı otonom bir Metroloji Merkezi'nin oluşturulması için bir Kanun Tasarısı Taslağı hazırlanacaktır.	1997
Araştırmacı Personel Mevzuatı hazırlanması.	TÜBİTAK	Milli Eğitim Bakanlığı Maliye Bakanlığı YÖK Başkanlığı DPT Müsteşarlığı ODTÜ İTÜ Boğaziçi Üniversitesi	Araştırmacı personel ihtiyacının karşılanmasına yönelik yeni bir mevzuat hazırlanarak 657 sayılı Kanun'da değişiklik öngören Taslak çalışmalarına başlanacaktır.	1997

PROJE ADI: BİLİM VE TEKNOLOJİDE ATILIM PROJESİ (DEVAM)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Üniversite-Sanayi İşbirliği Mevzuatının çıkarılması.	Sanayi ve Ticaret Bak.	Milli Eğitim Bakanlığı YÖK Başkanlığı DPT Müsteşarlığı Hazine Müsteşarlığı TÜBİTAK ODTÜ İTÜ Boğaziçi Üniversitesi TOBB	2547 sayılı Kanun'da bu amaçla yapılacak değişiklikleri kapsayacak Kanun Tasarısı Taslağı çalışmaları tamamlanacaktır.	1997
Bilgi Ağları Kanunu'nun çıkarılması.	Ulaştırma Bakanlığı	Adalet Bakanlığı Sanayi ve Ticaret Bak. Kültür Bakanlığı TRT YÖK Başkanlığı Ankara Üniversitesi Gazi Üniversitesi	Bilgi ağlarının kullanım ve yaygınlaştırılması, gizliliğin ve patent haklarının korunmasını sağlayacak Bilgi Ağları Kanun Tasarısı Taslağı hazırlanacaktır.	1997

PROJE ADI: DIŞA AÇILMA VE DÜNYAYA ENTEGRASYON (AVRUPA BİRLİĞİNE UYUM) PROJESİ

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Topluluğun 3.ülkelere yönelik olarak uygulamakta olduğu tercihli ticaret rejimlerinin üstlenilmesine yönelik çalışmaların hızlandırılarak sürdürülmesi	– Dışişleri Bakanlığı – Dış Ticaret Müst.	– DPT Müsteşarlığı – İlgili Kamu Kuruluşları	Gümrük birliğinin iyi işlemesi ve taraflar arasında herhangi bir trafik sapması yaratılmaması amacıyla, Topluluğun dış ticaret mevzuatına ve politikalarına uyum yükümlülüğü çerçevesinde, Türkiye'nin Topluluğun üçüncü ülkelere yönelik tercihli ticaret politikalarını üstlenmesi gerekmektedir.	Plan Dönemi
Topluluk Gümrük Kodunu esas alan yeni bir gümrük kanununun çıkarılması	– Gümrük Müsteşarlığı		Gümrük birliğinin iyi işlemesi için, çıkarılacak yeni gümrük kanunu ile Topluluk gümrükleri ile Türk gümrüklerindeki uygulamalar arasında paralellik sağlanacaktır.	1997
Gümrük Müsteşarlığı Teşkilat Kanununun çıkarılması	– Gümrük Müsteşarlığı		Çıkarılacak Gümrük Müsteşarlığı Teşkilat Kanunu ile Türk Gümrük idaresi, teşkilat ve altyapı alanlarında Topluluk sistemine uyumlu hale getirilecektir.	1997
Belirli Üçüncü Ülkelerde İşlem gördükten sonra Türkiye'ye yeniden ithal edilen belirli tekstil ürünleri ve giyim eşyasına uygulanan ekonomik etkili hariçte işleme düzenlemelerinin yapılması	– Dış Ticaret Müst.		Çıkarılacak mevzuat ile Topluluk uygulamalarına uyum sağlanacaktır.	1997
3577 sayılı Kanunda değişiklik yapılması	– Dış Ticaret Müst.		Bu değişiklik ile üçüncü ülkelere yapılacak olan dampingli ve sübvansiyonlu ithalata karşı korunma, Topluluk sistemine uygun hale getirilecektir.	1997
6326 sayılı Petrol Kanununda değişiklik yapılması	– Enerji Bakanlığı		Petrol Kanunun 112'inci maddesinin 5'inci fıkrası değiştirilerek rafinerilerin rekabet gücünün korunması amaçlanmaktadır.	1997
Türk tarım politikasının Topluluk tarım politikasına uyumunun muhtemel etkileri ve alınması gerekli tedbirlerin belirlenmesine yönelik çalışmalara devam edilmesi	– Tarım ve Köyişleri Bak.	– Maliye Bakanlığı – Sanayi ve Ticaret Bak. – DPT Müsteşarlığı – Dış Ticaret Müst. – Hazine Müsteşarlığı	Türk tarım politikasının Avrupa Topluluğunun tarım politikasına yaklaştırılması hazırlıkları çerçevesinde, Türk tarımının AT tarım politikasına uyumunun muhtemel teknik, ekonomik ve sosyal etkileri belirlenecek ve bu etkilerin olumlu yönde gelişmesine imkan sağlayacak gerekli tedbirler ortaya konulacaktır.	1997
Türk tarım mevzuatının Topluluk tarım mevzuatına yaklaştırılmasına ilişkin çalışmalara devam edilmesi	– Tarım ve Köyişleri Bak.	– DPT Müsteşarlığı – İlgili Kamu Kuruluşları	Türk tarım politikasının AT'nin tarım politikasına yaklaştırılması hazırlıkları çerçevesinde, tarım mevzuatının AT tarım mevzuatına yaklaştırılması çalışmaları hızlandırılacaktır.	1997
İşlenmiş tarım ürünlerindeki sanayi paylarının kaldırılması	– Dış Ticaret Müst.	– Tarım ve Köyişleri Bak. – DPT Müsteşarlığı.	1/95 sayılı OKK'da öngörülen takvime uygun şekilde işlenmiş tarım ürünleri sanayi payları ile ilgili gerekli düzenlemeler yapılacaktır.	1997

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Teşebbüslere tanınan özel veya inhisari hakların tabi olduğu kuralların Topluluk mevzuatı ile uyumlu hale getirilmesi	- Rekabet Kurumu	- İlgili Kamu Kuruluşları	Bazı teşebbüslerin sahip oldukları imtiyazların tabi olduğu düzenlemelerin AT normlarına göre gözden geçirilmesi gerekmektedir.	1997
Ticari nitelikli tüm devlet tekellerinin, Avrupa Topluluğuna üye devlet vatandaşları arasında, malların üretimi ve pazarlanması koşullarında ayırımcılık bulunmamasını temin edecek biçimde yeniden düzenlenmesi	- Rekabet Kurumu	- İlgili Kamu Kuruluşları	1/95 sayılı OKK'nın 42'inci maddesi mucibince, program dönemi içerisinde Türkiye-AT Ortaklık Konseyi tarafından belirlenecek takvim ve koşullara uygun olarak, söz konusu düzenlemenin gereğinin yerine getirilmesi gerekmektedir.	1997
Tekstil ve konfeksiyon dışında kalan sektörlerdeki devlet yardımları mevzuatının, Topluluk mevzuatıyla uyumlaştırılması	- Hazine Müsteşarlığı - Dış Ticaret Müst.	- DPT Müsteşarlığı - İlgili Kamu Kuruluşları	Bu doğrultuda, AR-GE, çevre, istihdam ve firmaların rehabilitasyonu gibi konulardaki yardımlar AT ile uyumlaştırılacak, Topluluğun hassas sektörleri ve KİT yardımları ile ilgili mevzuata uygun düzenlemeler yapılacaktır.	1997
KOBİ'lerle ilgili teşvik sisteminin AT teşvik sistemiyle uyumlaştırılması	- Sanayi ve Tic. Bak. - Hazine Müsteşarlığı - Dış Ticaret Müst. - KOSGEB	- DPT Müsteşarlığı - İlgili Kamu Kuruluşları	KOBİ destekleri, ilgili AT mevzuatındaki KOBİ tanımı ve öngörülen prensipler çerçevesinde yürütülecektir.	1997
Az gelişmiş yörelerin kalkınmasını sağlayacak ve gümrük birliğinin gerektirdiği yapısal uyumu kolaylaştıracak, AT sistemine uygun devlet yardımlarının belirlenmesi	- Sanayi ve Tic. Bak. - Hazine Müsteşarlığı - Dış Ticaret Müst. - KOSGEB	- DPT Müsteşarlığı - İlgili Kamu Kuruluşları	Bölgesel yardımlar, ilgili AT mevzuatındaki bölge tanımlama kriterleri ve azami tavanlar dikkate alınarak sürdürülecektir.	1997
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda bazı değişikliklerin yapılması	- Kültür Bakanlığı	- Adalet Bakanlığı - DPT Müsteşarlığı	Yapılacak değişiklikler ile AT mevzuatına uyum sağlanacaktır.	1997
3257 sayılı Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanununda bazı değişikliklerin yapılması	- Kültür Bakanlığı	- Adalet Bakanlığı - DPT Müsteşarlığı	Yapılacak değişiklikler ile AT mevzuatına uyum sağlanacaktır.	1997
Sınai Tasarımın Korunması Hakkında Lahey Sözleşmesine Türkiye'nin katılımının sağlanması	- Dışişleri Bakanlığı	- Türk Patent Enstitüsü	Sınai tasarımlarla ilgili uluslararası başvuru sırasındaki usule ilişkin kuralların düzenlendiği bu sözleşmeye taraf olunması sağlanacaktır.	1997
Tasarımların Uluslararası Sınıflandırması Hakkında Lokarno Sözleşmesine Türkiye'nin katılımının sağlanması	- Dışişleri Bakanlığı	- Türk Patent Enstitüsü	Sınai tasarımların uluslararası sınıflandırılmasına ilişkin bu sözleşmeye taraf olunması sağlanacaktır.	1997
Ticarette teknik engellerin kaldırılması amacıyla Türk mevzuatının AT mevzuatına uyum çalışmalarının hızlandırılması	- Sanayi ve Ticaret Bak. - Türk Standartları Ens. - Dış Ticaret Müst. - TÜBİTAK	- DPT Müsteşarlığı	Yapılacak mevzuat uyumuyla, Türkiye ile Topluluk arasında malların, teknik engellere konu olmaksızın serbest dolaşımının sağlanması temin edilecektir.	1997

PROJE ADI: DIŞA AÇILMA VE DÜNYAYA ENTEGRASYON (AVRUPA BİRLİĞİNE UYUM) PROJESİ (DEVAM)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
	–	–		
Akreditasyon sisteminin ulusal ve uluslararası düzeyde işlerlik kazanmasını sağlayacak yasa çalışmalarının tamamlanması	– Sanayi ve Ticaret Bak. – Türk Standartları Ens. – Dış Ticaret Müst. – TÜBİTAK	– DPT Müsteşarlığı	Uygunluk değerlendirmesi ve belgelendirme kuruluşlarının denetlenebilmesi ve değerlendirilebilmesi için akreditasyon sisteminin işlerlik kazanmasını sağlayacak yasa çalışmaları tamamlanacaktır.	1997
AT ile ilgili teşkilatlanma çalışmalarının yapılması	– Başbakanlık	– Dışişleri Bakanlığı – DPT Müsteşarlığı	AB ile bütünleşmeye yönelik politikaların oluşturulması ve hizmetlerin etkili biçimde yürütülmesi amacıyla koordinasyon görevinin tek elden yürütülmesini sağlayacak bir kurumsal düzenlemeye gidilecektir.	1997
Tüm kamu kurum ve kuruluşlarının ihale mevzuatına tabi tutulması	– Bayındırlık ve İskan Bak. – Maliye Bakanlığı	– İlgili Kamu Kuruluşları	Topluluk ihale mevzuatının ana ilkeleri olarak Türk ihale mevzuatında yer alan rekabet, şeffaflık ve idarenin ihtiyaçlarının en uygun ve ekonomik biçimde karşılanması ilkelerinin tam olarak uygulanabilmesi ve ihale işlemleri ile ilgili hukuki denetimin sağlıklı işleyebilmesi amacıyla AT mevzuatına uygun değişikliklerin yapılması sağlanacaktır.	1997
2886 sayılı K.nun 44.ve 51. Maddelerinde değişiklik yapılması suretiyle belli istekliler arasında ihalenin ve pazarlık usulüyle ihalenin ilanının da zorunlu kılınması	– Bayındırlık ve İskan Bak. – Maliye Bakanlığı	– İlgili Kamu Kuruluşları		
İlan edilemeyecek ölçüde hacimli olan şartnamenin, bulunduğu yerde görülebileceği hususunun ilanda yer alması gerekli hususlar arasına dahil edilmesi	– Bayındırlık ve İskan Bak. – Maliye Bakanlığı	– İlgili Kamu Kuruluşları		
İhale sonucunun ilan edilmesi zorunluluğunun getirilmesi	– Bayındırlık ve İskan Bak. – Maliye Bakanlığı	– İlgili Kamu Kuruluşları		
Belli istekliler arasında ihale edilebilecek işler kapsamının dar tutulması ve en az geçerli beş teklif alınması	– Bayındırlık ve İskan Bak. – Maliye Bakanlığı	– İlgili Kamu Kuruluşları		
Reddedilen teklif sahibine red sebebinin bildirilmesi	– Bayındırlık ve İskan Bak. – Maliye Bakanlığı	– İlgili Kamu Kuruluşları		
İhalenin verilmesinde tercihe layık görülme kriteri yerine en düşük ya da "ekonomik yönden en avantajlı" teklifin kabulü esasının getirilmesi	– Bayındırlık ve İskan Bak. – Maliye Bakanlığı	– İlgili Kamu Kuruluşları		

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	Bitiş YILI
Tüketicinin ekonomik çıkarlarının korunmasına ilişkin mevzuatın AT mevzuatına ve Türk hukuk sistemine uygun hale getirilmesi çalışmalarına başlanması	– Sanayi ve Ticaret Bak.	– Adalet Bakanlığı – DPT Müsteşarlığı – İlgili Kamu ve Özel Kuruluşlar	Türkiye ile AT arasında, tüketicinin korunması alanındaki işbirliği, her iki tarafın da tüketicinin korunması ile ilgili sistemleri arasında bir denklik sağlanmasını hedeflediğinden, bu alanda AT mevzuatına uygun düzenlemeler yapılacaktır. Ayrıca, yapılacak düzenlemelerin Türk hukuk sisteminin genel esasları ile de uyum göstermesi gereklidir.	1997
Tüketicinin sağlık ve güvenliğinin korunmasına ve bilgilendirilmesine ilişkin mevzuatın AT mevzuatına uygun hale getirilmesi	– Sağlık Bakanlığı – Tarım ve Köyişleri Bak. – Çevre Bakanlığı	– Adalet Bakanlığı – DPT Müsteşarlığı		
Özel Tüketim Vergisi Kanununun yürürlüğe sokulması	– Maliye Bakanlığı	– DPT Müsteşarlığı	Halen değişik ürünler üzerinde bulunan çok sayıdaki vergi ve benzeri kesintilerin ÖTV çatısı altında toplanarak vergide sadeleştirme sağlanacaktır	1997
Toplanması gereken verginin, ödenen vergiden daha az olması durumunda, aradaki farkın mükellefin isteğine göre ya hemen iade edilmesi, ya da bir sonraki döneme devredilmesi	– Maliye Bakanlığı	– DPT Müsteşarlığı	AT mevzuatına uyum sağlanması amaçlanmaktadır.	1997
Yatırım malları için ödenen KDV'nin tamamının bir defada indirilmesi ilkesini öngören "tüketim tipi" KDV modelinin benimsenmesi	– Maliye Bakanlığı	– DPT Müsteşarlığı	"Gelir tipi" KDV modeli ilkesinde vazgeçilip, "Tüketim tipi" KDV modeli ilkesi benimsenerek, AT mevzuatına uyum sağlanması amaçlanmaktadır.	1997
Türk KDV Kanununda yer alan istisnaların AT mevzuatına uygun hale getirilmesi	– Maliye Bakanlığı	– DPT Müsteşarlığı	AT mevzuatına uyum sağlanması amaçlanmaktadır.	1997
Avrupa Birliğinin Bilim Teknoloji Çerçeve Programlarına Türkiye'nin daha etkin katılımına ilişkin çalışmaların hızlandırılması	– Dışişleri Bakanlığı – TÜBİTAK	– DPT Müsteşarlığı	AB, bilim ve teknoloji alanında geliştirilen Çerçeve Programları özellikle Dördüncü Programın uygulamaya konduğu alanlar incelenecek, Türkiye'nin VII. Plan hedefleri doğrultusunda katılım imkanları aranacaktır.	1997
Avrupa Çevre Ajansına katılımın sağlanması	– Dışişleri Bakanlığı – Çevre Bakanlığı	– DPT Müsteşarlığı – Devlet İstatistik Ens.	Amacı çevre konularında AB'ye üye ülkelerde mevcut verileri toplamak, uyumlu hale getirmek olan ve üçüncü ülkelere de açık olan bu Ajans'a katılımın sağlanması için gerekli çalışmalar sürdürülecektir.	1997
Malların serbest dolaşımını etkilediği ölçüde çevre mevzuatının AT mevzuatı ile uyumlu hale getirilmesi	– Çevre Bakanlığı	– DPT Müsteşarlığı – İlgili Kamu ve Özel Kuruluşlar	Çevre alanındaki mevzuat yaklaştırması çalışmaları önceliklere göre gerçekleştirilecektir.	Devamlı

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
30.9.1957 tarihli "Tehlikeli Maddelerin Karayoluyla Uluslararası Taşınması Hakkında Avrupa Anlaşması"na (ADR) Türkiye'nin katılımının sağlanması	- Ulaştırma Bakanlığı	- Dışişleri Bakanlığı - Çevre Bakanlığı - Bayındırlık ve İskan Bak.	Bu Anlaşmaya katılım ile tehlikeli madde taşımacılığının uluslararası kurallarla uyumlaştırılması suretiyle yol ve can güvenliğinin artırılması amaçlanmaktadır.	1997
1.7.1970 tarihli "Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Yapan Taşıt Mürettebatının Çalışmasına İlişkin Avrupa Anlaşması"na (AETR) Türkiye'nin katılımının sağlanması	- Çalışma ve Sosyal Güv. Bak.	- Dışişleri Bakanlığı - Ulaştırma Bakanlığı	Bu Anlaşmaya katılım ile karayolu taşıt personelinin çalışma koşullarının uluslararası ilkelerle uyumlu olarak iyileştirilmesi amaçlanmaktadır.	1997
"Denizde Can Güvenliği Uluslararası Sözleşmesi (SOLAS 1974)" tadil protokolünün onaylanması	- Denizcilik Müsteşarlığı	- Ulaştırma Bakanlığı - Dışişleri Bakanlığı	Ticari gemilerin güvenliği ile ilgili standartların uluslararası ilkelerle uyumlu olarak iyileştirilmesi amaçlanmaktadır.	1997
"Denizlerin Gemiler Tarafından Kirlenmesinin Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme" ve Ek Protokolü (MARPOL 1974, 1978) tadil eden protokolün onaylanması	- Denizcilik Müsteşarlığı	- Ulaştırma Bakanlığı - Dışişleri Bakanlığı - Çevre Bakanlığı	Ticari gemilerden kaynaklanan deniz kirliliğinin önlenmesinde uluslararası ilkelerle uyumlu tedbirlerin alınması amaçlanmaktadır.	1997
"Hidrokarbonlarla Denizin Kirlenmesinden Doğan Zararlara İlişkin Hukuki Sorumluluk Konusunda Uluslararası Sözleşme (CLC 1969)" ve tadil protokollerinin (1984, 1992) onaylanması	- Denizcilik Müsteşarlığı	- Ulaştırma Bakanlığı - Dışişleri Bakanlığı - Çevre Bakanlığı	Petrol kirliliğinden kaynaklanan zararlara ilişkin sorumlulukların düzenlenmesinde uluslararası kurallara uyum sağlanması amaçlanmaktadır.	1997
Hidrokarbonlarla Kirlenmeden Doğan Zararların Tazmini İçin Uluslararası Bir Fon Kurulması Hakkında Sözleşme (FUND 1971)" ve tadil protokollerinin (1984, 1992) onaylanması	- Denizcilik Müsteşarlığı	- Ulaştırma Bakanlığı - Dışişleri Bakanlığı - Çevre Bakanlığı	Petrol kirliliğinden kaynaklanan zararların tazmininde uluslararası kurallara uyum sağlanması amaçlanmaktadır.	1997
İşletme ve personel lisanslarının tahsisinde AT mevzuatı ile uyumlu olarak değişikliklerin yapılması	- Ulaştırma Bakanlığı	- THY Genel Müdürlüğü. - Özel Sektör (Havacılık İşl. Dern.)	İşletme ve personel lisanslarının tahsisindeki mali, teknik ve örgütsel kuralların AT ilkeleri ile uyumlu olarak iyileştirilmesi amaçlanmaktadır.	1997
Kombine taşımacılığın AT kuralları ile uyumlu bir şekilde organize edilebilmesi amacıyla gerekli yasal düzenlemelerin yapılması	- Ulaştırma Bakanlığı	- TCDD Genel Müdürlüğü - DLH İnşaatı Gn. Md.	Türkiye'de kombine taşımacılık sektörünün AT kuralları ile uyumlu bir şekilde organize edilebilmesi amaçlanmaktadır.	1997
Tehlikeli madde taşıyan sürücülerin mesleki eğitime tabi tutulmalarına ilişkin bir yönetmelik düzenlenmesi	- Ulaştırma Bakanlığı	- İçişleri Bakanlığı (Emniyet Genel Müdürlüğü) - Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (Karayolları Genel Müdürlüğü)	Karayollarımızda can ve yol güvenliğinin artırılması ve AB'ye uyum sağlanması amaçlanmaktadır.	1997

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Araç sürücü belgelerine ilişkin olarak AB normları ile uyumlu yasal düzenlemelerin yapılması	- İçişleri Bakanlığı	- Ulaştırma Bakanlığı	Araç sürücü belgelerinin tek tip hale getirilmesi ve bunların ulusal-uluslararası kullanılmasına imkan veren AB mevzuatına uyum sağlanması amaçlanmaktadır.	1997
Uluslararası yolcu taşımacılığına ilişkin olarak yasal düzenlemelerin yapılması	- Ulaştırma Bakanlığı	- UYTAD (Uluslararası Yolcu Taşımacıları Derneği)	Otobüs ve otokarlarla yapılan uluslararası yolcu taşımacılığı hakkında ortak kurallar getiren ve bu tip taşımacılıkta kullanılan dokümanlara ilişkin AB mevzuatına uyum sağlanması amaçlanmaktadır.	1997-1998
Yük taşımacılığı mesleğine girişe ilişkin yasal düzenlemelerin yapılması	- Ulaştırma Bakanlığı	- UND (Uluslararası Nakliyeciler Derneği) - UNMAD (Uluslararası Nakliye Müteahhitleri ve Acentalar Derneği)	Ulusal ve Uluslararası taşımacılık alanında karayolu ile yapılan yük taşımacılığı mesleğine girişin düzenlenmesi ve bu alandaki AB mevzuatına uyum sağlanması amaçlanmaktadır.	1997-1998
Yolcu taşımacılığı mesleğine girişe ilişkin yasal düzenlemelerin yapılması	- Ulaştırma Bakanlığı	- UYTAD (Uluslararası Yolcu Taşımacıları Derneği)	Ulusal ve uluslararası taşımacılık alanında karayolu ile yapılan yolcu taşımacılığı mesleğine girişin düzenlenmesi ve bu alandaki AB mevzuatına uyum sağlanması amaçlanmaktadır.	1997-1998
Havayolu taşımacılığındaki ücret tarifelerine ilişkin yasal düzenlemelerin yapılması	- Ulaştırma Bakanlığı	- THY Genel Müdürlüğü - ÖSHİD (Özel Sektör Havacılık İşletmeleri Derneği)	Ulaştırma Bakanlığı'nın onayı ile yürürlüğe giren ücret tarifelerine ilişkin bildirim süresinin AB normları ile uyumlu olacak şekilde kısaltılması amaçlanmaktadır.	1997
Enerji sektöründe AB normlarına uyum sağlanması	- TEAŞ Genel Müdürlüğü	- Çevre Bakanlığı	"Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliği"nde yer alan ve enerji tesislerinden kaynaklanan emisyon sınır değerlerinin uygulamaya geçirilmesine yönelik tedbirler alınması amaçlanmaktadır.	Devamlı
ECO Ticaret ve Kalkınma Bankasına Türkiye'nin katılımına ilişkin anlaşmanın onay işlemlerinin tamamlanması (Kanun)	Hazine Müsteşarlığı	- Dışişleri Bakanlığı - DPT Müsteşarlığı - Dış Ticaret Müsteşarlığı		1997
ECO İzmir Andlaşması (Kanun)	Dışişleri Bakanlığı	DPT Müsteşarlığı		1997
ECO'nun Hukuki Statüsü Andlaşması (Kanun)	Dışişleri Bakanlığı	DPT Müsteşarlığı		1997
Dış Yardım İstatistiklerinin OECD normlarına göre tutulması (İdari Düzenleme)	Devlet İstatistik Enstitüsü	- Dışişleri Bakanlığı - Maliye Bakanlığı - DPT Müsteşarlığı - Hazine Müsteşarlığı - Dış Ticaret Müsteşarlığı - Diğer Kamu ve Özel Kesim Kuruluşları		1997

PROJE ADI: DEVLETİN DÜZENLEYİCİ VE GÖZETİCİ FONKSİYONLARINI GELİŞTİRME PROJESİ (REKABET HUKUKU VE POLİTİKALARI)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Rekabet Kurulu ve Rekabet Kurumu'nun oluşturulması.	Sanayi ve Ticare Bakanlığı		Teşkilatlanma tamamlanacak, atama ve tayinler gerçekleştirilecektir.	1997
Uygulamaya yönelik tebliğler, muafiyetler ve yasaklara ilişkin düzenlemelerin yapılması.	Rekabet Kurumu		Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da öngörülen uygulamalara açıklık getirecek tebliğler çıkartılacak, muafiyetlere ve yasaklara ilişkin düzenlemeler yapılacaktır.	1997 ve Devamlı
Ekonomik birimlere tanıtım ve bilgilendirme mahiyetinde eğitim çalışmalarının yapılması.	Rekabet Kurumu		Kanun kapsamına giren ekonomik birimlere (kamu ve özel sektör) rekabet hukuku ve politikaları ile ilgili tanıtım ve bilgilendirme mahiyetinde eğitici çalışmalar yapılacaktır.	1997 ve Devamlı
Toplumun rekabet konusunda eğitilmesi ve bilgilendirilmesi.	Rekabet Kurumu	Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Basın, Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü	Toplumun rekabet konusunda bilgilendirilmesi amacıyla, eğitimci yayınlar ve programlar, görsel ve işitsel medya araçları ve yazılı basın vasıtasıyla sunulacaktır.	1997 ve Devamlı
Rekabet konusunun ayrı bir ders olarak eğitim programlarına konulması.	Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı	Üniversiteler	Rekabet konusunun, üniversitelerin ilgili fakültelerinin eğitim programı kapsamına temel ders olarak alınması sağlanacaktır.	1997 ve Devamlı

PROJE ADI: DEVLETİN DÜZENLEYİCİ VE GÖZETİCİ FONKSİYONLARINI GELİŞTİRME PROJESİ (FİKRİ VE SİNAİ HAKLAR)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Kültür Bakanlığı'nda fikri haklar ile ilgili birimin reorganizasyonu ve nitelikli personel yetiştirilmesi.	Kültür Bakanlığı		Bakanlık bünyesinde fikri haklarla ilgili çalışmaları yürüten Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü yeniden yapılandırılarak, sadece telif hakları alanına yönelik konularla ilgilenen ve gelişmeleri ilgili kesimlere anında duyurabilen bir yapıya kavuşturulacaktır. Bu amaçla, Genel Müdürlüğün altyapı ve eleman yetersizliğinin giderilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır, uzman eleman tedarikine ve personelin eğitime öncelik verilecektir.	1997
3257 sayılı Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu'nda değişiklik yapılması.	Kültür Bakanlığı		Sinema ve müzik alanında fikri haklarla ilgili sorunlarının giderilmesi, bu sektörlerin geliştirilmesi ve uluslararası alanda gelişmelere uyum sağlanması yönünde değişiklik yapılacaktır.	1997
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda değişiklik yapılması.	Kültür Bakanlığı		5846 sayılı Kanun'da daha önce 4110 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler, AT Komisyonu tarafından yeterli bulunmadığından, ilgili Kanun AT normlarına uyumun tam olarak sağlanması yönünde yeniden ele alınacaktır.	1997
Meslek birlikleri altyapısının desteklenmesi ve güçlendirilmesi.	Kültür Bakanlığı		Meslek birliklerinin Kültür Bakanlığı ile koordineli çalışmalarını ve fikri hakların takibinde daha etkin hizmet vermelerini sağlamak üzere, bu birliklerin altyapıları desteklenecek ve güçlendirilecektir.	1997
"Telif Hakları Bilgi Merkezi"nin oluşturulması.	Kültür Bakanlığı	Adalet Bakanlığı	Kurulacak olan bilgi merkezinin, hak sahipleri, uygulayıcılar, kullanıcılar ve ihtisas mahkemeleri için bilgi bankası olarak hizmet görmesi sağlanacaktır.	1997
Telif haklarının korunması konusunda ilgili kesimlerin eğitilmesi.	Kültür Bakanlığı	Adalet Bakanlığı İçişleri Bakanlığı Gümrük Müsteşarlığı	Fikri haklar mevzuatı kapsamında görevlendirilecek kamu personeli ile sektör temsilcilerinin eğitilmesi sağlanacaktır.	1997 ve Devamlı
Fikri haklar ile ilgili olarak toplumun eğitimine önem verilmesi ve gelişmelerden haberdar edilmesi.	Kültür Bakanlığı	Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Basın, Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü	Toplumun fikri haklar konusunda bilgilendirilmesi ve gelişmelerden haberdar edilmesi amacıyla, eğitici yayınlar ve programlar, görsel ve işitsel medya araçları ve yazılı basın vasıtasıyla sunulacaktır.	1997 ve Devamlı

PROJE ADI: DEVLETİN DÜZENLEYİCİ VE GÖZETİCİ FONKSİYONLARINI GELİŞTİRME PROJESİ (FİKRİ VE SİNAİ HAKLAR) (DEVAM)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Eserlerin kaydedildiği fiziki ortamlar üzerinde, eserlerin izinsiz ticari kullanımının fikri haklara tecavüz teşkil ettiğinin belirtilmesi.	Kültür Bakanlığı		İçerisinde eser bulunan kitap, kaset gibi fiziki ortamlar üzerine, burada bulunan eserlerin fikri haklar kapsamında koruma altında olduğu ve izinsiz çoğaltım ve herhangi bir şekilde ticarete konu olmasının yasalara aykırı ve cezayı gerektirici haksız eylemler olduğuna dair halkı aydınlatıcı ibareler konulacaktır.	1997 ve Devamlı
Hukuk fakültelerinde ve staj programlarında fikri haklar ile ilgili eğitim verilmesi.	Adalet Bakanlığı Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı	Türkiye Barolar Birliği Üniversiteler	Fikri haklar hukuk fakültelerinde temel ders olarak okutulacak; avukatlık stajında, hakim ve savcı adaylarının eğitimlerinde bu konuya ayrıca yer verilecektir.	1997 ve Devamlı
Türk Patent Enstitüsü bünyesindeki altyapının kuvvetlendirilmesi ve nitelikli personel yetiştirilmesi.	Türk Patent Enstitüsü	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	Sınai haklar ile ilgili mevzuatın daha etkin bir şekilde uygulanabilmesi ve gerekli inceleme sürecinin eksiksiz yürütülebilmesi için Türk Patent Enstitüsü'nün altyapısı güçlendirilecek ve nitelikli personel yetiştirilmesi için eğitim faaliyetlerine devam edilecektir.	1997
Türk Patent Enstitüsü'nün, sınai haklar ile ilgili işlemleri ve teknolojik gelişmeleri kullanıcılara sunması.	Türk Patent Enstitüsü		Türk Patent Enstitüsü, sınai haklar ile ilgili kayıt, belgelendirme ve tescil işlemlerinin yanısıra yurtiçi ve yurtdışı teknolojik gelişmeleri izleyerek bu alandaki bilgileri kullanıcıların yararlanmasına sunacaktır.	1997 ve Devamlı
Sınai haklar ile ilgili olarak toplumun eğitimine önem verilmesi ve gelişmelerden haberdar edilmesi.	Türk Patent Enstitüsü	Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Basın, Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü	Toplumun sınai haklar konusunda bilgilendirilmesi ve gelişmelerden haberdar edilmesi amacıyla, eğitici yayınlar ve programlar, görsel ve işitsel medya araçları ve yazılı basın vasıtasıyla sunulacaktır.	1997 ve Devamlı
Sınai hakların yükseköğretim kurumlarında eğitim programlarına temel ders olarak alınması.	Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı	Üniversiteler	Sınai hakların, üniversitelerin ilgili fakültelerinin eğitim programı kapsamına temel ders olarak alınması sağlanacaktır.	1997 ve Devamlı
Vekiller Birliği oluşturulması.	Türk Patent Enstitüsü	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	Sınai haklarla ilgili olarak faaliyet gösteren vekillerin oluşturacağı "Vekiller Birliği"nin kurulması amacıyla yasal düzenleme yapılacaktır.	1997

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un uygulamasından doğacak ihtilafların çözümü için Tüketici Mahkemelerinin kurulması.	Adalet Bakanlığı	Sanayi ve Ticaret Bak.	Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da öngörülen Tüketici Mahkemeleri kurulmasına yönelik çalışmalara başlanacaktır. Bu mahkemeler kuruluncaya kadar konuya Ticaret Mahkemeleri bakacak, Ticaret Mahkemelerinin olmadığı yerlerde de Asliye Hukuk Mahkemeleri yetkili olacaktır.	1998
Tüketici Kredileri konusunda Kanun'da yer alan şartları içeren sözleşmelerin hazırlanması.	Sanayi ve Ticaret Bak.	Bankalar Birliği Tüketici Örgütleri	Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da yer alan yıllık faiz oranı, ödeme planı, kredi tutarı, faizle birlikte toplam borç tutarı, teminatlar, gecikme faiz oranı gibi şartları kapsayan sözleşmeler düzenlenecek, sözleşmenin bir nüshası tüketiciye verilecektir. Sözleşmedeki şartlar, sözleşme süresi içinde tüketici aleyhine değiştirilemeyecektir.	1998
Tüketicileri haksız kayıtlara karşı koruyucu standart sözleşmelerin oluşturulmasını sağlayacak Genel İşlem Şartlarına ilişkin düzenlemelerin yapılması.	Sanayi ve Ticaret Bak.	İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları Tüketici Örgütleri	Borçlar Kanunu ve Medeni Kanun'da yer alan hükümlerin yetersizliği dolayısıyla bankacılık, taksitlikampanyalı satışlar, kapıdan satışlar, turistik geziler, taşımacılık ile elektrik, su, doğalgaz dağıtım hizmetleri gibi konularda standart sözleşmeler geliştirilecektir. Bu düzenleme ya Borçlar Kanunu'na ek yapılarak, ya da ayrı bir Kanun hazırlanarak yapılacaktır.	1998
Turist tüketicilerin korunması amacıyla Turistik Gezi Sözleşmeleri konusunda düzenlemelerin yapılması.	Sanayi ve Ticaret Bak.	Turizm Bakanlığı Seyahat Acentaları Tüketici Örgütleri	Mevcut Seyahat Acentaları Yönetmeliği'nin yetersizliği dolayısıyla turist tüketicilerin gezi sözleşmelerini imzalamadan önce aldatıcı ve yanıltıcı reklamlara karşı korunması, sözleşme esnasında genel işlem şartlarına uyulması ve tatil sonrası tazmin haklarını kullanmalarını sağlayacak bir düzenleme yapılacaktır.	1998
Tüketicilerin hizmetten doğan zararlarının karşılanması ve hizmet sunanların sorumluluğunu içeren hizmetten sorumlulukla ilgili düzenlemelerin yapılması.	Sanayi ve Ticaret Bak.	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Özellikle doktor, avukat, mali müşavirler ile kendi kanunlarına göre kamu hizmeti niteliği taşıyan diğer hizmet alanlarında çalışanlar mesleki sigortaya kavuşturularak, sunulan hizmetin sonucunda ortaya çıkacak zararlardan dolayı hizmet sunanların sorumluluğunu kapsayan düzenleme çalışmaları yapılacaktır. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'daki yetersizliklerden dolayı ihtiyaç duyulmaktadır.	Plan Dönemi

PROJE ADI: DEVLETİN DÜZENLEYİCİ VE GÖZETİCİ FONKSİYONLARINI GELİŞTİRME PROJESİ (TÜKETİCİNİN KORUNMASI) (DEVAM)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Karşılaştırmalı ürün testlerinin yapılabilmesi amacıyla laboratuvarların kurulması.	Sanayi ve Ticaret Bak.	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a istinaden (Md.28) laboratuvar kurabilmektedir. Kurulacak laboratuvarlarda karşılaştırmalı ürün testleri yapılarak tüketicilere bilgi verilecek, böylece tüketicilerin doğru tercih yapmaları sağlanacaktır.	Plan Dönemi
Tüketicinin eğitimi, bilgilendirilmesi, sağlığının ve can güvenliğinin korunması amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, iletişim organları ve tüketici örgütleri arasında sürekli ve düzenli bir işbirliğinin geliştirilerek sürdürülmesi.	Sanayi ve Ticaret Bak. Milli Eğitim Bakanlığı	İlgili Kurum ve Kuruluşlar T.R.T. T.S.E. Tüketici Örgütleri	Eğitim programlarıyla tüketiciye ihtiyaç duyduğu bilgileri nasıl ve nerede bulacağı, nasıl değerlendireceği ve kullanabileceği öğretilecek, tüketicilerin ürün veya hizmetleri satın alma ve kullanma becerileri geliştirilecektir. Tüketicilerin hak ve sorumlulukları konusunda özellikle kitle iletişim araçlarından yararlanarak bilgilendirilmeleri sağlanacaktır.	Plan Dönemi

PROJE ADI: DEVLETİN DÜZENLEYİCİ VE GÖZETİCİ FONKSİYONLARINI GELİŞTİRME PROJESİ (BİLGİ SAĞLAMA VE KULLANMA)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
DİE'nin Ulusal Bilgi Sistemi Koordinatörlüğü'nün sağlanması.	Devlet İstatistik Enstitüsü	Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı DPT Müsteşarlığı	DİE'nin Görev Yetki ve Kuruluşu Hakkındaki Kanun'da değişikliklere ilişkin çalışmalar başlatılacaktır.	1998
Telif hakları ile ilgili mevzuatın tamamlanması.	Kültür Bakanlığı	İlgili meslek kuruluşları	Mevzuatta gerekli değişiklik ve yönetmelik çalışmaları tamamlanacaktır.	1997

PROJE ADI : FİNANS REFORMU, MALİ PİYASALARDA ETKİNLİĞİN ARTIRILMASI, DÜNYA İLE ENTEGRASYON VE MÜLKİYETİN TABANA YAYILMASI

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
3182 Sayılı Bankalar Kanununda Değişiklik	Hazine Müst. Merkez Bank.		Bankaların Sistemden Çıkarılması ile İlgili Kriterlerin Açık Olarak Belirlenmesi ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun Yeniden Yapılandırılması	1997
Bankalar ile Özel Finans Kurumlarının Yasal Yükümlülüklerinin Dengelenmesi	Hazine Müst. Merkez Bank.		Rekabet Şartlarının Sağlanması	1997
2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanununda Değişiklik	SPK		Kuruluşların faaliyet ve denetimlerinin düzenlenmesi	1997
Sigortacılığın Denetlenmesi ve Düzenlenmesi Hakkında Kanun	Hazine Müst.		Kuruluşların faaliyet ve denetimlerinin düzenlenmesi	1997
Sigorta Ekspertleri, Sigorta Ekspertleri Odaları, Sigorta Ekspertleri Odaları Birliği Kanunu	Hazine Müst.		Sigorta ekspertlerinin faaliyet ve denetimlerinin düzenlenmesi	1997
Tarım Sigortalarının Geliştirilmesi Hakkında Kanun	Hazine Müst.		Tarımsal üretimin sigorta kapsamına alınması ile ilgili düzenleme	1997
Aktüerler Birliği Kanunu	Hazine Müst.		Aktüerlerin faaliyet ve denetimlerinin düzenlenmesi	1997

PROJE ADI : VERGİ İLE İLGİLİ YAPISAL DÜZENLEMELER

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Tek Vergi Numarası Uygulamasının ve Kullanma Zorunluluğunun Yaygınlaştırılması	Maliye Bakanlığı		18 yaşını doldurmuş her vatandaşın bir vergi numarasına sahip olması sağlanarak, vergi numarasına sahip olmayanların bazı ekonomik faaliyetleri yapamaması esasının getirilmesi	1997 ve sonrası
Vergi İdaresinin Otomasyonu, Yeni Vergi Daireleri ve Beyanname Kabul Ünitelerinin Kurulması	Maliye Bakanlığı		Vergi dairesi otomasyon projesi ile ilgili çalışmaların tamamlanarak pilot uygulamaya geçilmesi	1997
Vergisel İstatistikler Konusunda Kamuoyunun Bilgilendirilmesi	Maliye Bakanlığı	Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı	Toplumda vergi bilincinin artırılması ve böylelikle toplumun çeşitli katmanlarının vergi politikalarını yönlendirebilmesini sağlamak amacıyla kapsamlı bir vergi istatistikleri veri setinin oluşturulması	1997
Özel Tüketim Vergisinin İhdas Edilmesi	Maliye Bakanlığı		Halen değişik ürünler üzerinde bulunan çok sayıdaki vergi ve benzeri kesintilerin ÖTV çatısı altında toplanarak vergide etkinliğin ve sadeleşmenin sağlanması, mevcut vergilerden değişik kurum ve kuruluşlara yapılan pay aktarımlarının kaldırılarak etkin nakit yönetimine katkıda bulunulması	1997
Emlak Vergisinin Etkin Hale Getirilmesi	Maliye Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı	Emlak vergisi değerinin gerçekçi olarak tespit edilmesi ve verginin yeniden değerlendirme oranına endekslenmesi yoluyla mahalli idarelerin daha verimli gelir kaynaklarına kavuşturulması	1997
İstihdam Üzerindeki Vergi Yükünün Azaltılması	Maliye Bakanlığı	Sendikalar ve İşveren Kuruluşları	Ücretler üzerindeki vergi yükünün düşürülmesi, istihdam üzerinde yük oluşturan tasarrufu teşvik kesintisinin kaldırılması yönündeki çalışmaların tamamlanması	1997 ve sonrası
Bandrol Uygulaması	Maliye Bakanlığı	TEKEL Genel Müdürlüğü	Alkol ve tütün üzerindeki vergilerin tahsilatında yaşanan olumsuzlukların giderilmesi ve bu vergilerin Hazineye intikalinin hızlandırılması	1997
Katma Değer Vergisi Uygulamasının Etkinleştirilmesi	Maliye Bakanlığı		Katma Değer Vergisi oran sayısının azaltılması, beyan ve ödeme döneminin öne alınması	1997
Kıymetli Madenlerde Stok Bildirimi Uygulaması	Maliye Bakanlığı		Kayıtlı olmayan altın, gümüş ve kıymetli madenlerin bir defaya mahsus olmak üzere stok bildirimine tabi tutularak vergilendirilmesi	1997
Maden Harçları Tahsilatının Artırılması	Maliye Bakanlığı	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Maden sahalarının işletilmesi için verilmiş olan ruhsatların yenilenmesi	1997
Kurumlarda Özkaynak Kullanımının Cazip Hale Getirilmesi	Maliye Bakanlığı		Kurumlar vergisi oranı ve temettülerin vergilendirilmesi hususlarının gözden geçirilerek yabancı kaynak kullanımı lehine olan düzenlemelerin kaldırılması	1997

PROJE ADI: SOSYAL GÜVENLİK REFORMU

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
S.S.K. ile ilgili mevzuat düzenlemeleri.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	S.S.K.Gn.Md. Hazine Müsteşarlığı	Kurumun yapısal değişiklikleri, yeni kadroların ihdası ve finansman problemlerinin çözümüne ve emeklilik sisteminin yeniden düzenlenmesine ilişkin mevzuat değişikliği yapılacaktır.	1997-1998
BAĞ-KUR ile ilgili mevzuat düzenlemeleri.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	BAĞ-KUR Gn.Md.	BAĞ-KUR Kanunu'nun güncelleştirilmesi ve Kurumun içinde bulunduğu finansman sıkıntılarını giderecek düzenlemelerin yapılması, Kurumun çağdaş anlamda yeniden yapılandırılması ve özerk hale getirilmesi sağlanacaktır.	1997-1998
İşsizlik Sigortası Kanunu	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	S.S.K.Gn.Md. İ.İ.B.K. Gn.Md.	Çalışmakta iken işsiz kalanların gelir kayıplarını kısmen karşılamak üzere İşsizlik Sigortası Kanun Tasarısı hazırlıkları sonuçlandırılacaktır.	1998
Özel Sigortalara ilişkin yasal düzenlemelerin yapılması.	Hazine Müsteşarlığı	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Maliye Bakanlığı	Kamu sosyal güvenlik kurumlarının yükünü hafifletmek amacıyla, vatandaşların özel sigortalara güvenini artıracak, bu konuda kalifiye eleman yetiştirilmesini sağlayacak ve kamuoyunu aydınlatacak hukuki düzenlemeler yapılacaktır.	1998
Sosyal Güvenlik Temel Yasasının çıkarılması.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Maliye Bakanlığı İlgili Kuruluşlar	Sosyal güvenlik kuruluşlarında norm ve standard birliğinin sağlanması için sosyal sigorta, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin temel esaslarını ve kurumlarını düzenleyen mevzuat çalışmaları başlatılacaktır.	Plan Dönemi
Sosyal Güvenliğin Tek Çatı altında yapılandırılması.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Maliye Bakanlığı	Emekli Sandığı Gn.Md. S.S.K.Gn.Md. Bağ-Kur Gn.Md.	Sosyal güvenlik kuruluşlarının kaynak israfını önleyecek şekilde Tek Çatı altında yapılanarak hizmet vermesini sağlamak amacıyla gerekli mevzuat çalışmaları başlatılacaktır.	Plan Dönemi

PROJE ADI: KAMU HİZMETLERİNDE ETKİNLİĞİN ARTIRILMASI PROJESİ VE KAMU KESİMİNDE ÜCRET ADALETİNİN SAĞLANMASI

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Devletin teşkilat yapısının küçültülerek fonksiyonel hale getirilmesi.	Başbakanlık	İlgili Bakanlık ve Kuruluşların katılımıyla oluşturulacak komisyonlar	Kamu kurum ve kuruluşlarında fonksiyonel olmayan birimler ve personel tespit edilecek ve bunlara işlerlik kazandırılmasına yönelik düzenlemeler yapılacaktır.	Plan Dönemi
Bakanlar Kurulu'nda görüşülüp karara bağlanacak konuların hukuki çerçevesinin çizilmesi.	Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü Adalet Bakanlığı	Bakanlıklar KİT' ler İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	Konuya ilişkin Kanun tasarısı hazırlanacaktır.	1998
Merkezi yönetim, merkezin taşra teşkilatı ve yerel yönetimler arasında görev yetki ve kaynak paylaşımı.	İçişleri Bakanlığı	Maliye Bakanlığı Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı İlgili Bakanlıklar	Mahalli idareler reform paketiyle ilgili Kanun tasarıları, son şekli verilerek TBMM'ne sunulacaktır.	1997
Performans ölçülmesine yönelik denetim sisteminin oluşturulması.	Devlet Personel Başkanlığı	Sayıştay Başkanlık Yüksek Denetleme Kurulu Kamu kurum ve kuruluşlarının denetim birimleri	Performans ölçümüne yönelik mevzuat çalışmalarına devam edilecektir.	Plan Dönemi
Kamu Denetçisi (Ombudsman) sisteminin kurulmasına ilişkin Kanun tasarısının hazırlanması.	Adalet Bakanlığı	Bakanlıklar Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Devlet Personel Başkanlığı TODAİE Üniversiteler	Kanun tasarısı hazırlık çalışmalarını yürütmek üzere bir komisyon kurulacak ve çalışmalara başlanarak bir taslak hazırlanacaktır.	Plan Dönemi
Devlet memurlarının ücret rejiminin tek ve ortak bir yasayla düzenlenmesi.	Devlet Personel Başkanlığı	Maliye Bakanlığı Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı İlgili Bakanlıklar	Kamu kesimindeki ücretlere ilişkin mevcut yasal düzenlemelerin envanteri çıkarılacak ve mevzuatta kodifikasyona gidilerek memur statüsündeki kamu personelinin mali ve sosyal hakları kurumsal ve sektörel dengenin oluşturulmasına ve eşit işe eşit ücret ilkesinin uygulanmasına yönelik tek ve ortak bir yasada düzenlenecektir.	1997
Ortak görev ünvanlı kadrolara personel alımının merkezi sınavla yapılmasına yönelik Kanun tasarısının hazırlanması.	Devlet Personel Başkanlığı	Bakanlıklar İlgili Kamu kurum ve kuruluşları	Hazırlanmış olan Kanun tasarısı taslağı üzerindeki incelemeler tamamlanarak Taslak Başbakanlığa sunulacaktır.	1997

PROJE ADI: KAMU HİZMETLERİNDE ETKİNLİĞİN ARTIRILMASI PROJESİ VE KAMU KESİMİNDE ÜCRET ADALETİNİN SAĞLANMASI (DEVAM)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Üst düzey yöneticiler için ayrı bir kanun çıkarılması.	Devlet Personel Başkanlığı	Maliye Bakanlığı Bakanlıklar Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı TODAE Üniversiteler	Yönetici sınıfta yer alacak Devlet memurlarının atanmaları, nitelikleri ve görevden alınmalarına ilişkin özel düzenlemeler içeren bir yasa tasarısı hazırlanacaktır. Bu çerçevede özellikle ekonomi ve maliye yönetiminde geniş anlamda hizmet üretimine dönük yaratıcı işlevleri gören kamu kurum ve birimleri açısından hukuki-rasyonel bürokrasi modeli yerine rasyonel-üretken bürokrasi modelinin benimsenmesine ilişkin düzenlemeler yapılacaktır.	1997
Görev tanımlarının oluşturulması ve iş analizlerine dayalı norm kadroların hazırlanması.	Maliye Bakanlığı Devlet Personel Başkanlığı	Bakanlıklar KİT'ler Milli Prodüktivite Merkezi Üniversiteler İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	Mevcut durumun tespiti ve değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Plan Dönemi

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Adliye Mahkemeleri ile Üst Mahkemelerin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı.	Adalet Bakanlığı		Hazırlanmış olan Kanun Tasarısı gözden geçirilecek ve gerekli görülen revizyon çalışmaları tamamlanacaktır.	1997
Hukuk Yargılama Usulü Kanun Tasarısı.	Adalet Bakanlığı		Hazırlanmış olan Kanun Tasarısı gözden geçirilecek ve gerekli görülen revizyon çalışmaları tamamlanacaktır.	1997
1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı.	Adalet Bakanlığı		Hazırlanmış olan Kanun Tasarısı gözden geçirilecek ve gerekli görülen revizyon çalışmaları tamamlanacaktır.	1997
İş Mahkemelerinin Kuruluşu, Görevleri ve Yargılama Usulü Hakkında Kanun Tasarısı.	Adalet Bakanlığı		Hazırlanmış olan Kanun Tasarısı gözden geçirilecek ve gerekli görülen revizyon çalışmaları tamamlanacaktır.	1997
2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı.	Adalet Bakanlığı		Hazırlanmış olan Kanun Tasarısı gözden geçirilecek ve gerekli görülen revizyon çalışmaları tamamlanacaktır.	1997
Uzlaştırma Kurullarının Kuruluşu, Görev ve Yetkilerine Dair Kanun Tasarısı.	Adalet Bakanlığı		Hazırlanmış olan Kanun Tasarısı gözden geçirilecek ve gerekli görülen revizyon çalışmaları tamamlanacaktır.	1997
Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun Tasarısı.	Adalet Bakanlığı		Hazırlanmış olan Kanun Tasarısı gözden geçirilecek ve gerekli görülen revizyon çalışmaları tamamlanacaktır.	1997
6570 sayılı Gayrimenkul Kiraları Hakkında Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı.	Adalet Bakanlığı		Hazırlanmış olan Kanun Tasarısı gözden geçirilecek ve gerekli görülen revizyon çalışmaları tamamlanacaktır.	1997
Bazı Kanunlardaki Cezaların İdari Para Cezasına Dönüştürülmesine Dair Kanun Tasarısı.	Adalet Bakanlığı		Hazırlanmış olan Kanun Tasarısı gözden geçirilecek ve gerekli görülen revizyon çalışmaları tamamlanacaktır.	1997
3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı.	Adalet Bakanlığı		Hazırlanmış olan Kanun Tasarısı gözden geçirilecek ve gerekli görülen revizyon çalışmaları tamamlanacaktır.	1997
Kat Mülkiyeti Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine, Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına ve Kanuna Toplu Yapı İle İlgili Maddeler Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı.	Adalet Bakanlığı		Hazırlanmış olan Kanun Tasarısı gözden geçirilecek ve gerekli görülen revizyon çalışmaları tamamlanacaktır.	1997

PROJE ADI: KAMU HİZMETLERİNDE ETKİNLİĞİN ARTIRILMASI PROJESİ VE KAMU KESİMİNDE ÜCRET ADALETİNİN SAĞLANMASI
(ADALET VE GÜVENLİK HİZMETLERİ) (DEVAM)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
1136 sayılı Avukatlık Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı.	Adalet Bakanlığı		Hazırlanmış olan Kanun Tasarısı gözden geçirilecek ve gerekli görülen revizyon çalışmaları tamamlanacaktır.	1997
Adli Kolluk Kanun Tasarısı.	- Adalet Bakanlığı - İçişleri Bakanlığı	Başbakanlık	Tasarı ile ilgili çalışmalar tamamlanacaktır.	1998
Ceza infaz kurumları ile tutukevlerinin kuruluş ve idaresinin yeniden düzenlenmesi.	Adalet Bakanlığı		Kanun Tasarısı çalışmaları sonuçlandırılacaktır.	1998
5680 sayılı Basın Kanununun yeniden düzenlenmesi.	Adalet Bakanlığı		Kanun Tasarısına ilişkin çalışmalar tamamlanacaktır.	1997
Sahil Güvenlik Komutanlığında Devamlı Bir Personel Yapısının oluşturulması.	Sahil Güvenlik Komutanlığı	İçişleri Bakanlığı	Devamlı çalışan personel kadrosunun bulunmamasından doğan sorunları gidermek, devamlı, deneyimli ve uzman bir kadro oluşturmak ve hizmetlerde etkinliği arttırmak üzere, mevcut yasanın tadili çalışmaları tamamlanacaktır.	1997
Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin Görevlerinin, Günün ve Geleceğin Şartlarına Göre Yeniden Düzenlenmesi	Emniyet Genel Müdürlüğü	İçişleri Bakanlığı	Çarşı ve Mahalle bekçilerinin nitelik ve yetkileri ile görev ve sorumluluklarını günün şartlarına göre düzenleyecek ve emniyet hizmetleri sınıfı ile ilişkisini kuracak Yasa Tasarısı hazırlıkları yapılacaktır.	1998
Güvenlik Kuruluşlarının Teşkilatlanma, Teknik Donanım ve Çalışma Esaslarının Yeniden Düzenlenmesi	İçişleri Bakanlığı	- DPT Müteşarlığı - Emniyet Genel Müdürlüğü - Jandarma Gen.Kom. - Sahil Gv. Kom. - ODTÜ	Avrupa Birliği ülkelerindeki benzer kuruluşlarla etkin ve devamlı işbirliği ve iletişimini sağlamak amacıyla güvenlik hizmeti gören kuruluşların teşkilatlanma, donanım ve çalışma esasları yeniden düzenlenecektir.	1998

PROJE ADI: MAHALLİ İDARELERİN GÜÇLENDİRİLMESİ REFORMU

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Mahalli idarelerin yetki, görev, sorumluluk ve kaynak paylaşımı esaslarını belirleyen Çerçeve Kanunu'nun çıkarılması.	İçişleri Bakanlığı	Maliye Bakanlığı Adalet Bakanlığı DPT Müsteşarlığı	Çalışmaları devam eden Kanun Tasarısı Taslağı'na son şekli verilerek TBMM'ye sunulacaktır.	1997
Merkezi idarece yürütülen genel nitelikteki hizmetlerin mahalli idarelere devrine ilişkin düzenlemelerin yapılması.	İçişleri Bakanlığı	Maliye Bakanlığı Turizm Bakanlığı Çevre Bakanlığı Kültür Bakanlığı Adalet Bakanlığı Köy Hizmetleri Gn.Md. Gençlik ve Spor Gn.Md. DPT Müsteşarlığı	Yerel nitelikli kamu hizmetlerinin mahalli idareler tarafından yürütülmesine yönelik mevzuat düzenleme çalışmaları yapılacaktır. Bu kapsamda ilk düzenlemelere turizm, çevre, kültür, spor, köy hizmetleri ve sosyal hizmetlerden başlanılacaktır.	1997
442 sayılı Köy Kanunu, 1580 sayılı Belediye Kanunu, 3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5442 sayılı İller İdaresi Kanunu ve 3030 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanun'nda gerekli düzenlemelerin yapılması.	İçişleri Bakanlığı	Maliye Bakanlığı Adalet Bakanlığı Hazine Müsteşarlığı Mahalli İdareler DPT Müsteşarlığı	Adı geçen kanunlara ilişkin hazırlıkları sürdürülen değişiklik çalışmaları tamamlanarak, tespit edilecek programa göre ilgili Kanun Tasarıları TBMM'ye sunulacaktır.	1997
2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu ve 2380 sayılı Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Belediye ve İl Özel İdarelerine Pay Verilmesi Hakkında Kanun'da gerekli düzenlemelerin yapılması.	Maliye Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı Bayındırlık ve İskan Bak. Hazine Müsteşarlığı DPT Müsteşarlığı	Başlatılan çalışmalar tamamlanarak Kanun Tasarıları TBMM'ye sunulacaktır.	1997

PROJE ADI : ALTYAPI HİZMETLERİNDE YAPISAL DEĞİŞİM PROJESİ

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
İmtiyazla İlgili Mevzuatın Yeniden Düzenlenmesi	Başbakanlık/İlgili Devlet Bakanlığı	DPT Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı	Özelleştirme ve YİD uygulamalarında karşılaşılan güçlükler nedeniyle, kamu hizmeti ve imtiyaz konularına yeni bir tanımlama getirilerek, Anayasa ve ilgili mevzuatlarda gerekli düzenlemeler yapılacaktır.	1998
3996 Sayılı YİD Yasası'nın İmtiyaz Gerektiren Faaliyet Alanları İle Sınırlandırılması	Başbakanlık/İlgili Devlet Bakanlığı	DPT Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Özelleştirme İdaresi Baş.	3996 sayılı Yasa yeniden düzenlenerek, Yasanın imtiyaz gerektiren faaliyet alanları ile sınırlandırılması, diğer alanlarda serbestleştirilmeye gidilmesi sağlanacaktır.	1998
YİD Yatırımlarında Yeniden Değerleme Yapılabilmesi	Maliye Bakanlığı	– DPT Müsteşarlığı, – Hazine Müsteşarlığı,	Mevcut mevzuata göre yapılamayan yeniden değerlendirme konusunda ilgili mevzuatta gerekli düzenleme yapılarak, yeniden değerlendirme imkanı sağlanacaktır.	1997

PROJE ADI : ALTYAPI HİZMETLERİNDE YAPISAL DEĞİŞİM PROJESİ (ENERJİ)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Elektrik sektörünün planlanmasına ve yönetimine katkı sağlayacak bir karar mekanizmasının ve kurumsal yapının oluşturulması.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	– DPT Müsteşarlığı – TEAŞ – TEDAŞ – DSİ Diğer ilgili sektör kuruluşları.	Kamu ve özel şirketlerin bir arada faaliyet göstereceği elektrik sektöründe planlama ve yönetim faaliyetlerinin koordineli bir şekilde yürütülmesini sağlayacak bir kurumsal yapı oluşturulacaktır.	1998
Elektrik sektöründe özel sektör faaliyetlerini düzenleyen mevzuattaki çelişkilerin ve yetersizliklerin giderilmesi	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (Enerji İşleri Genel Müdürlüğü)	– DPT Müsteşarlığı – TEAŞ – TEDAŞ – DSİ	Ozelleştirme mevzuatındaki mevcut darboğazlar giderilerek özel şirketlerin elektrik sektöründe faaliyet göstermesini kolaylaştıracak düzenlemeler getirilecektir. Bu çerçevede ilk adım olarak özel sektörün elektrik sektöründe faaliyet göstermesini kolaylaştırmak üzere Yapı İşlet Modeli ile ilgili gerekli düzenlemeler yapılmıştır.	1997

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Karayolu Taşıma Kanununun Hazırlanması	Ulaştırma Bakanlığı (Kara Ulaştırması Genel Müdürlüğü)	<ul style="list-style-type: none"> - Maliye Bakanlığı - İçişleri Bakanlığı - Adalet Bakanlığı - Sanayi ve Ticaret Bak. - Bayındırlık ve İskan Bak. - Çevre Bakanlığı - Hazine Müsteşarlığı - Dışticaret Müst. - Gümrük Müst. - Mesleki Kuruluşlar 	Taşımacılık sektöründe hizmet veren kesimlerin tanımlanması, sorumluluklarının ve taşımacılık koşullarının belirlenmesi için AT normlarına uygun yasa tasarısının hazırlanması çalışmaları sürdürülmektedir.	1998
Yurtiçi Yük Taşımacılığı Yönetmeliğinin Hazırlanması	Ulaştırma Bakanlığı (Kara Ulaştırması Genel Müdürlüğü)	<ul style="list-style-type: none"> - İçişleri Bakanlığı - Adalet Bakanlığı - Sanayi ve Ticaret Bak. - Bayındırlık ve İskan Bak. - Çevre Bakanlığı - Mesleki Kuruluşlar 	Yurtiçi yük taşımacılığında, taşımacıların sorumlulukları, taşıma koşulları ve filo standartlarının düzenlenmesi amacıyla hazırlanacak AT normlarına uygun yönetmelik tasarısı ilgili kuruluşların görüşleri alınarak değerlendirme aşamasına gelmiştir.	1998
Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin CMR Konvansiyonu ile Uyumlandırılması	Ulaştırma Bakanlığı	<ul style="list-style-type: none"> - Hazine Müsteşarlığı - Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 	Ulusal mevzuatın 1994 yılında taraf olunan CMR (Eşyaların Karayolundan Uluslararası Nakliyatı için Mukavele Sözleşmesi) Konvansiyonu hükümleri ile uyumlandırması çalışmaları yıl içinde tamamlanacaktır.	1997
Karayolu Taşımacılığında Sigorta Sisteminin Düzenlenmesi	Hazine Müsteşarlığı	<ul style="list-style-type: none"> - T. Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği - İçişleri Bakanlığı 	Trafik Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası teminatları, prim ve ödeme şekliyle ilgili yönetmelik ve 2918 Sayılı Kanun'da yapılacak düzenlemeler konusunda çalışmalar sürdürülmektedir.	1998
Kamu Sorumluluğundaki Karayolu Ağının Kurumsal ve İşlevsel Olarak Yeniden Belirlenmesi	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	<ul style="list-style-type: none"> - İçişleri Bakanlığı - Ulaştırma Bakanlığı - DPT Müsteşarlığı - Köy Hizmetleri Gen. Md. - TCK Gn. Md. 	Karayolu ve köy yolu ağının ve ağdan sorumlu kuruluşların belirlenmesi için teknik bir komite oluşturulması, ilgili mevzuatın analizi ve yapılacak düzenlemeler konusunda çalışmalara devam edilecektir.	Plan Dönemi
TCDD Genel Müdürlüğü'nün Yeniden Yapılandırılması	<ul style="list-style-type: none"> - Ulaştırma Bakanlığı, - TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğü 	<ul style="list-style-type: none"> - DPT Müsteşarlığı - Hazine Müsteşarlığı 	TCDD'nin mali yapısının düzeltilmesi ve ticari kurallar içinde hizmet vermesini sağlayacak bir yapıya kavuşturulması amacıyla idari, mali ve hukuki düzenleme yapılması öngörülmektedir. Bu amaçla Kuruluşun yeniden yapılanma esaslarını belirleyecek etüd çalışması 1996 yılında tamamlanmıştır. 1997 yılında bu çalışma sonuçlarının uygulamaya aktarılmasını sağlayacak eylem planı çalışmaları ve gerekli yasal düzenlemeler tamamlanacaktır.	1997

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Ulaştırma Sektöründe koordinasyonun sağlanması amacıyla bir birim oluşturulması	Ulaştırma Bakanlığı	<ul style="list-style-type: none"> – Başbakanlık – DPT Müsteşarlığı – Bayındırlık ve İskan Bakanlığı – İçişleri Bakanlığı – Denizcilik Müsteşarlığı – TCK Genel Md. – Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü – Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı – BOTAŞ Genel Müdürlüğü – Özelleştirme İdaresi Başkanlığı 	Çeşitli bakanlıklara bağlı alt sektör kuruluşları arasında koordinasyon eksikliğinin yarattığı sorunlar sektörün yapısını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle Ulaştırma Bakanlığı bünyesinde bir koordinasyon birimi kurulması ile ilgili hukuki düzenlemeler 1996 yılında başlatılmıştır.	1998
Liman İşletmeciliğinin Otonom Bir Yapıya Kavuşturulması veya Özelleştirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> – Denizcilik Müsteşarlığı – Özelleştirme İdaresi Başkanlığı – TCDD Genel Müdürlüğü – TDI Genel Müdürlüğü 	<ul style="list-style-type: none"> – Ulaştırma Bakanlığı – Hazine Müsteşarlığı – DPT Müsteşarlığı 	TCDD ve TDI'ce işletilmekte olan limanların işletme faaliyetlerinin otonom hale getirilmesi veya özelleştirilmesi için 1997 yılında gerekli idari ve hukuki altyapı düzenlemeleri belirlenecektir.	1997
Deniz Sigortaları, Çevre, Finansal Kiralama, Gemi Acentalığına İlişkin Düzenlemelerin Yapılması, Deniz İhtisas Mahkemelerinin Kurulması	<ul style="list-style-type: none"> – Hazine Müsteşarlığı – Denizcilik Müsteşarlığı – Deniz Ticaret Odası 	<ul style="list-style-type: none"> – Çevre Bakanlığı – Adalet Bakanlığı – Maliye Bakanlığı 	Dünya deniz ticareti koşullarına tam uyum sağlayabilmek ve bu alanda aksayan, sorun yaratan boşlukları ortadan kaldırmak üzere mevcut mevzuatta değişiklik ve/veya yeni yasal düzenlemeler yapılması öngörülmektedir. 1997 yılında yapılacak yasal değişiklik ve düzenlemeler belirlenecektir.	1998
Deniz İhtisas Bankasının Kurulması	Hazine Müsteşarlığı	<ul style="list-style-type: none"> – Deniz Ticaret Odası – Bankalar Birliği – Denizcilik Müsteşarlığı 	Denizcilik sektöründe finansman ihtiyacı ve sektörün özelliği çerçevesinde mevcut bir bankanın bu niteliğe kavuşturulması gerekmektedir. Bu kurumun oluşturulmasının esasları 1997 yılında belirlenecektir.	1998
Altyapıların İşletmecilere Rayiç Bedelle Devrini Sağlayacak Düzenlemelerin Yapılması	Ulaştırma Bakanlığı, DLH, DHMİ, TCDD, TDI Genel Müdürlükleri, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü, Denizcilik Müsteşarlığı	<ul style="list-style-type: none"> – DPT Müsteşarlığı – Hazine Müsteşarlığı – Maliye Bakanlığı – Turizm Bakanlığı – Tarım ve Köyşleri Bakanlığı – İçişleri Bakanlığı 	DLH İnşaatı Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen demiryolu, liman, yat limanı, balıkçı barınağı ve havameydanlarının işletmecisi kuruluşlara rayiç bedeli karşılığı devrini sağlamak üzere 1997 yılında gerekli yasal düzenlemelerin esasları belirlenecektir.	1998

PROJE ADI : ALTYAPI HİZMETLERİNDE YAPISAL DEĞİŞİM PROJESİ (ULAŞTIRMA) (DEVAM)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nün Yarı Otonom ve Yaptırım Gücü Yüksek bir Yapıya Kavuşturulması	Ulaştırma Bakanlığı (Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü)	<ul style="list-style-type: none"> - Maliye Bakanlığı - Dışişleri Bakanlığı - THY A.O. Gen.Md. - Özel Sivil Havacılık İşletmeleri Derneği (ÖSHİD) 	Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nün kadrosunu geliştirebilmesi, faaliyetlerini etkinleştirebilmesi ve kendi gelirini yaratabilecek bir yapıya kavuşabilmesini teminen Ulaştırma Bakanlığı'na bağlı, özerk statülü bir birim olarak yeniden örgütlenmesi sağlanacaktır.	1997
STOL Havaalanlarının Yapımı, Mülkiyeti ve İşletimi Konusunda Yetki ve Sorumlulukların Belirlenmesine İlişkin Mevzuatın Düzenlenmesi	<ul style="list-style-type: none"> - Ulaştırma Bak. - DLHİ Genel Md. - DHMİ Genel Md. - Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü 	<ul style="list-style-type: none"> - Milli Savunma Bakanlığı - İçişleri Bakanlığı - Bayındırlık ve İskan Bak. - DPT Müsteşarlığı 	Yapım ve sayıları hızla artan STOL havaalanlarının yapımı, mülkiyeti ve işletilmesi konularında sorumlu olacak kuruluşların belirlenmesine ilişkin yasal düzenlemelere başlanacaktır.	1997
Beyaz Ürün Fiyatlandırma Politikasında Düzenleme	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (Petrol İşleri Genel Müdürlüğü)	<ul style="list-style-type: none"> - DPT Müsteşarlığı - TÜPRAŞ Gn. Md. - Petrol Ofisi A.Ş.Gn.Md. - BOTAŞ Gn.Md. - ATAŞ Rafinerisi - Petrol ürünlerinin dağıtım ve pazarlaması konularında faaliyet gösteren diğer özel kuruluşlar 	Beyaz ürün taşımacılığının karayollarından, boruhatlarına kaydırılması amacıyla 1997 yılında çalışmalara devam edilecektir.	1998

PROJE ADI: ALTYAPI HİZMETLERİNDE YAPISAL DEĞİŞİM PROJESİ (HABERLEŞME)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Regülasyonla İlgili Mevzuatın Oluşturulması	Ulaştırma Bakanlığı	<ul style="list-style-type: none"> Özelleştirme İdaresi Başkanlığı Türk Telekom A.Ş. DPT Müsteşarlığı 	Telekomünikasyon sektöründe pazar yapısı, lisans şartları, rekabet hukuku, şebeke erişimi, tarife düzenlenmesi, altyapı kullanımı yol hakkı, yeni telekom hizmetlerine ilişkin mevzuat oluşturulacaktır.	1997

PROJE ADI: ALTYAPI HİZMETLERİNDE YAPISAL DEĞİŞİM PROJESİ (KENTSEL ALTYAPI)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDINASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Su ve Kanalizasyon İdarelerinin kurulması.	İçişleri Bakanlığı		Kanun Tasarısı Taslak çalışmaları tamamlanacaktır.	1998
İçmesuyu amaçlı baraj yatırımlarının geri dönüşünün sağlanması.	DSİ Genel Müdürlüğü		1053 sayılı Kanun'da değişiklik yapılmasını öngören çalışmalar tamamlanacaktır.	1998

PROJE ADI : ALTYAPI HİZMETLERİNDE YAPISAL DEĞİŞİM PROJESİ (KIRSAL ALTYAPI)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Tarımsal Altyapı Faaliyetlerine Çiftçi Katılımının Sağlanması	<ul style="list-style-type: none"> – Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı – Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünden sorumlu Devlet Bakanlığı 	<ul style="list-style-type: none"> – İçişleri Bakanlığı – Maliye Bakanlığı – Ziraat Bankası – Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü – Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü 	<p>Sulama yatırımlarında geri ödemenin güncelleştirilmesi, işletme-bakım ücretlerinin tespit ve tahsilatıyla ilgili aksaklıkların giderilmesi, farklı kuruluşlarca gerçekleştirilen benzer ve tamamlayıcı hizmetlerde uygulama bütünlüğünün sağlanması, tesislerin devirlerinin yaygınlaştırılması ve sürekliliğinin sağlanması ile yatırımların faydalananlarca benimsenerek, mevcut altyapının etkin kullanımı temin edilecektir.</p> <p>Diğer yandan yetki ve sorumlulukları artırılmış çiftçi organizasyonları oluşturularak, kamu eliyle gerçekleştirilen hizmetlere faydalananların her türlü katılımının sağlanması ile tarımsal altyapı hizmetlerinin ülke ihtiyacı doğrultusunda yeterli düzeyde gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.</p> <p>Bu amaçla, 1997 yılında ilgili mevzuat düzenlemelerinin yapılmasına yönelik çalışmalar başlatılacaktır.</p>	1998
Toprak Yasasının Çıkarılması	Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü	<ul style="list-style-type: none"> – Tarım Reformu Genel Müdürlüğü – Orman Bakanlığı – Çevre Bakanlığı – Milli Emlak Genel Müdürlüğü – Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü – Tarım ve Köyişleri Bakanlığı – İçişleri Bakanlığı – Bayındırlık ve İskan Bakanlığı – Vakıflar Genel Müdürlüğü – Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü – Karayolları Genel Müdürlüğü – Belediyeler ve toprak kullanımı ile ilgili diğer kuruluşlar 	<p>Toprak kaynaklarının rasyonel kullanımının sağlanması amacıyla çıkarılacak çerçeve nitelikli yasanın hazırlanmasına yönelik olarak, 1997 yılında ilgili mevzuatın teşkil edilecek komisyonlar aracılığıyla incelenmesi çalışmaları başlatılacaktır.</p>	Plan Dönemi

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Arazi Toppluştırma Mevzuatının Hazırlanması	Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü	<ul style="list-style-type: none"> - Tarım ve Köyişleri Bakanlığı - Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü - Tarım Reformu Genel Müdürlüğü 	<p>Sulama şebekesi götürülmesi planlanan alanlarda tarım arazilerinin parçalanmış olması, proje maliyetlerinin yükselmesine ve tarımsal faaliyetlerde girdi maliyetlerinin artmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, tarım arazilerinde özellikle sulama projesi uygulanacak alanlarda verim artışı sağlanmasına yönelik olarak arazi toplulaştırmasına gidilmesine gerek duyulmaktadır.</p> <p>Bu hizmetlerin ülke genelinde kapsamlı bir uygulama programı dahilinde hızlandırılarak, gerçekleştirilmesi amacıyla arazi toplulaştırma faaliyetleriyle ilgili mevzuatın ele alınarak yaptırım gücü olan hale getirilmesi sağlanacaktır.</p> <p>Aciliyeti açısından öncelikle ele alınması gereken bu mevzuatın, çıkarılacak Toprak Yasası ile bütünlüğünün sağlanması da temin edilecektir.</p>	1998
Su Yasasının Çıkarılması	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	<ul style="list-style-type: none"> - Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü - İller Bankası - Çevre Bakanlığı - Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü - Tarım ve Köyişleri Bak. - İçişleri Bakanlığı - Maliye Bakanlığı - Türkiye Elektrik Üretim İletim Anonim Şirketi - Elektrik İşleri Etüd İdaresi ve su kullanımı ile ilgili diğer kuruluşlar 	<p>Sulama amaçlı kullanım başta olmak üzere özellikle yerüstü sularının tahsisi, korunması, kullanımının planlanması konularındaki hukuksal boşlukların giderilmesi ve yeraltı sularıyla ilgili mevzuatın güncelleştirilmesi amacıyla, çerçeve nitelikli yasanın hazırlanmasına yönelik; 1997 yılında ilgili mevzuatın, teşkil edilecek komisyon aracılığıyla incelenmesi çalışmaları başlatılacaktır.</p>	Plan Dönemi
Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Yeniden Yapılandırılması	Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünden sorumlu Devlet Bakanlığı	<ul style="list-style-type: none"> - Tarım ve Köyişleri Bakanlığı - İçişleri Bakanlığı - Maliye Bakanlığı - Orman Bakanlığı - Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü - Tarım Reformu Genel Müdürlüğü 	<p>Benzer ve tamamlayıcı nitelikteki hizmetlerde bütünlüğün sağlanması ile tarımsal altyapı faaliyetlerinin daha etkin yürütülmesi amacıyla, Genel Müdürlüğün çok yönlü hizmet gören yapısının küçültülerek, etkinleştirilmesi ve mevcut yapısındaki aksaklıkların yeni oluşturulacak yapı içinde giderilmesi sağlanacaktır. Bu çerçevede, 1997 yılında yasa hazırlıkları başlatılacaktır.</p>	1998

PROJE ADI : ALTYAPI HİZMETLERİNDE YAPISAL DEĞİŞİM PROJESİ (TURİZM)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun Çıkarılması	Turizm Bakanlığı		Bakanlığın sektördeki hızlı gelişmelere ayak uydurabilecek dinamik bir yapıya kavuşturulması amaçlanmaktadır. Tasarı taslağı hazırlanmıştır.	1997
Türkiye Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanununun Günün Koşullarına Uygun Hale Getirilmesi	Turizm Bakanlığı	İlgili Bakanlıklar ve Kuruluşlar	Seyahat acentalarını meslek disiplini içine almak ve uluslararası rekabete hazır bir yapıya kavuşturmak amaçlanmaktadır. Tasarı taslağı hazırlanmıştır.	1997
Türkiye Turistik Otelciler ve Turizm İşletmecileri Birliği Kanununun Çıkarılması	Turizm Bakanlığı	İlgili Bakanlıklar ve Kuruluşlar	Yöresel dernekler halinde faaliyet gösteren turistik otelciler ve turizm işletmecilerinin ülke çapında örgütlenmesi amaçlanmaktadır. Tasarı taslağı hazırlanmıştır.	1997
Deniz Turizmi Birliği Kanununun Çıkarılması	Turizm Bakanlığı	İlgili Bakanlıklar ve Kuruluşlar	Uluslararası yat trafiğinin getireceği faaliyetlerin sağlıklı bir biçimde düzenlenmesi amaçlanmaktadır. Tasarı taslağı hazırlanmıştır.	1997
Türkiye Turist Rehberleri Birliği ve Turist Rehber Odaları Kanununun Çıkarılması	Turizm Bakanlığı	İlgili Bakanlıklar ve Kuruluşlar	Turist rehberliği hizmetlerinin daha bilgili ve nitelikli kişi ve kuruluşlarca yerine getirilmesi amaçlanmaktadır. Tasarı taslağı hazırlanmıştır.	1997
Pansiyon İşletmeleri ve Türkiye Pansiyon İşletmecileri Birliği Kanunu'nun çıkarılması	Turizm Bakanlığı	İlgili Bakanlıklar ve Kuruluşlar	Pansiyon ve ikinci konutların ülke çapında bir hizmet standardına kavuşturularak turizme kazandırılması amaçlanmaktadır. Tasarı taslağı hazırlanmıştır.	1997
Yat Turizmi Yönetmeliğinin Yeniden Düzenlenmesi	Turizm Bakanlığı	İlgili Bakanlıklar ve Kuruluşlar	Yönetmelik Taslağı hazırlanmıştır.	1997
Turizm personeli için Mesleki Niteliklerin Belgelendirilmesi Hakkında Sertifikasyon Kanunu'nun çıkarılması.	Turizm Bakanlığı	- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, - Milli Eğitim Bakanlığı - İlgili Bakanlıklar ve Kuruluşlar	Turizm personelinin niteliğinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır. Taslak hazırlıkları yapılmaktadır.	1997
Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı için Özel Yasa hazırlık çalışmaları	Orman Bakanlığı	- İlgili Bakanlık Kuruluşlar	Taslak çalışmaları devam etmektedir.	1997

PROJE ADI : ÖZELLEŞTİRME

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Doğal tekellerin ve stratejik kuruluşların özelleştirilmesinde düzenleyici kural ve mekanizmaların oluşturulması	Özelleştirme İdaresi Başkanlığı	BakanlıklarDevlet Planlama Teşkilatı Hazine Müsteşarlığı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Yüksek Denetleme Kurulu	Enerji, ulaştırma ve telekomünikasyon sektörlerindeki özelleştirme uygulamalarında rekabetçi bir ortamın oluşturularak tüketici haklarının korunmasına ve gerekli yatırımların yapılmasının sağlanmasına yönelik olarak fiyatlandırma, dağıtım ve yatırım politikaları konusunda bir karar mekanizması ve kurumsal yapının oluşturulması için gerekli çalışmaların yapılması amaçlanmaktadır.	1997

PROJE ADI : DEVLET İŞLETMECİLİĞİNDE YAPISAL DEĞİŞİM PROJESİ

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
KİT yönetimlerinde özerkliğin sağlanması ve performans değerlendirme sisteminin geliştirilmesi	Hazine Müst.	Bakanlıklar Devlet Planlama Teşkilatı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Yüksek Denetleme Kurulu	KİT'lerde yönetim özerkliğini ve piyasa şartlarına uygun olarak çalışmayı sağlamak üzere merkezi yönetim ile KİT'lerin ilişkisinin sadece finansal ve ekonomik verimlilik ve etkinlik denetimi ile sınırlı tutulması, mevcut atama sürecinin değiştirilmesi, etkin bir performans değerlendirme sisteminin geliştirilmesi ve karar alma özerkliğinin sağlanması amaçlanmaktadır.	1997 ve sonrası

PROJE ADI: BÖLGESEL GELİŞME VE FİZİKİ PLANLAMA

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda değişiklik yapılması	İçişleri Bakanlığı	Özelleştirme İdaresi Başkanlığı	Özelleştirme uygulamaları dikkate alınarak, İl Özel İdarelerinin turizm, çevre, kültür, spor, köy hizmetleri ve sosyal hizmetlere yönelik faaliyetleri de içerecek şekilde yetki ve sorumlulukları genişletilecektir.	1997
1580 sayılı Belediye Kanunu'nda değişiklik yapılması	İçişleri Bakanlığı		Belediyelerin yetki ve sorumlulukları yerinden yönetim ilkesi çerçevesinde artırılacaktır. Böylece belediyeler düzeyinde kaynakların en verimli şekilde kullanımı sağlanacaktır.	1997
3194 sayılı İmar Kanunu'nda değişiklik yapılması	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı		Planlama ve uygulama sürecinde yaşanan yetki karmaşasını gidermek amacıyla düzenleme yapılacaktır. İmar planlarının uygulanmasında etkinliğin sağlanabilmesi için planlara aykırı hareket edenler için uygulanacak müeyyidelerin artırılması sağlanacaktır. Plan kademelerinin yeniden tanımının yapılarak çevre düzeni planlarının yapımı ve onayı konusuna açıklık getirilecektir. İmar planı değişikliklerinin gerekçeleri ile bu değişikliklerin hangi sürelerde yapılabileceği hususuna açıklık getirilecektir.	1998
Güncelliğini yitirmiş Tapulama ve Kadastro Paftalarının yenilenmesi	Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü		Yaklaşık 50 yıl öncesinden bugüne kadar yapılan tapulama ve kadastro paftalarından ilk yıllarda yapılanlar güncelliğini yitirmiştir. Bunların yenilenmesi zorunluluk arz etmektedir. Bu nedenle 2859 sayılı Tapulama ve Kadastro Paftalarının Yenileştirilmesi Hakkında Kanun'da değişiklik gerekmektedir. Yapılacak bu değişiklik konusunda ilgili kuruluşların görüşleri alınmış, Taslak üzerindeki çalışmalar ise devam etmektedir.	1998
Tesbit dışı Hazine arazilerinin yüzölçümü ve sınırlarının kadastro paftalarına işlenmesi konusunda Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün görevlendirilmesi	Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü	Milli Emlak Genel Müdürlüğü	Taşlık ve verimsiz Hazine arazileri kadastro dışında tutulmuştur. Bu yerler zamanla büyük değer kazandığından gecekondulaşmaya zemin oluşturmaktadır. Bu olumsuzluğu önlemek amacıyla 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nda değişiklik yapılması gerekmektedir. Bununla, gecekondulaşmanın önlenmesi ve toplu konut arsalarının kolaylıkla temini amaçlanmaktadır. Taslak üzerindeki çalışmalar devam etmektedir.	1998

PROJE ADI: BÖLGESEL GELİŞME VE FİZİKİ PLANLAMA (DEVAM)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
2981 sayılı İmar ve Gecekondu mevzuatında değişiklik yapan Kanun, 3194 sayılı İmar Kanunu, 3290 sayılı Kanun ile 3030 sayılı Büyükşehir Belediyeleri hakkındaki Kanun'ların yeniden düzenlenmesi.	Bayındırlık ve İskan Bak.	İçişleri Bakanlığı Belediyeler	2981 sayılı Kanun'un 9, 10, 12 ve 13; 3290 sayılı Kanun'un 3, 4, 5 ve 6. maddelerinin uygulamadan kaldırılması için gerekli mevzuat değişikliği hazırlanacaktır. 3194 sayılı Kanun'un 7/C maddesi kapsamında mevzii imar planlarının yapım değişikliği işlemleri yeniden düzenlenecektir. 3290 ve 3030 sayılı Kanunların değiştirilmesiyle ilgili çalışmalar tamamlanacaktır.	1997
Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu'nun hayata geçirilmesi.	Sanayi ve Ticaret Bak.	Sanayi ve Ticaret Odaları Meslek Odaları	Organize Sanayi Bölgelerinin Kuruluş ve İşleyiş esaslarını düzenleyen Kanun Tasarısı TBMM'ye sunulacaktır.	1997
Konut arz ve talebine yeterli kaynak sağlamak üzere rekabetçi piyasa koşulları içinde yeni finans imkanları ve kurumlarının geliştirilmesi, yapı tasarruf sandığı sistemi uygulamalarına batı standartları ölçeğinde geçilebilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması.	Sermaye Piyasası Krl.Bşk. Toplu Konut İdaresi Bşk.	Emlak Bankası Gn.Md. Bankalar Birliği T.C.Merkez Bankası Maliye Bakanlığı	Ülkenin konut sorununa çözüm getirmek ancak yeterli kaynak yaratılmasıyla imkan dahilindedir. Bunun için batı ülkelerinde kullanılan sistemin ülkemizde de kullanılması kaçınılmazdır. Bunun için gerekli düzenlemelerin yapılması gereklidir.	1997
7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısı İle Alınacak Tedbirler ile Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un yeniden düzenlenmesi.	Bayındırlık ve İskan Bak.		Afetler Kanunu'nda gerekli değişiklik yapan yeni bir tasarısı hazırlanacaktır.	1997
Kat Mülkiyeti Kanunu yeniden düzenlenmesi.	Maliye Bakanlığı		Mevcut Kanun aynı çatı altında yaşayan kat maliklerini ilgilendirmekte olup, site halinde inşa edilen konut topluluklarındaki idare şeklini ve yükümlülüklerini açıklamaktan uzaktır. Bu tür yapılaşmada kat maliklerinin görev ve sorumluluklarının belirlenmesi gereklidir.	1997
3202 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Teşkilat Kanunu'nda düzenleme yapılması.	İlgili Devlet Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı Tarım ve Köyşleri Bak. Köy Hizmetleri Gn.Md.	Köy içmesuyu tesislerinin bakım ve onarımlarıyla ilgili mevzuat değişikliği çalışmalarına başlanacaktır.	1997
2510 sayılı İskan Kanunu'nun yeniden düzenlenmesi.	İlgili Devlet Bakanlığı	Tarım ve Köyşleri Bak. Bayındırlık ve İskan Bak.	Kanun değişikliğini öngören çalışmalar tamamlanacaktır.	1997

PROJE ADI: METROPOLLERLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
775 sayılı Gecekondu Kanunu'nda değişiklik yapılması	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı		775 sayılı Gecekondu Kanunu'ndaki cezai hükümlerin gecekondu ve imara aykırı yapılaşmayı önlemede yaptırım gücü kalmamıştır. Kamu kurum ve kuruluşlarına ve gerçek kişilere ait arazilerin rızasız ve zor kullanılarak ele geçirilmesinin önlenmesi için uygulamaya konacak caydırıcı önlemlerle ilgili madde teklifi TBMM'ye sunulacaktır.	1998
775 sayılı Gecekondu Kanunu'nda değişiklik yapılması	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	– Maliye Bakanlığı – Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü	775 sayılı Gecekondu Kanunu'nun Hazine ve özel idarelerden belediyelere arsa devrini düzenleyen maddesi, 1966'dan sonra kurulan belediyeler aleyhine eşitsizlik yaratmaktadır. Bu eşitsizliği gidermek amacıyla hazırlanan tasarı üzerinde çalışmalar sürdürülmektedir.	1998
3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda değişiklik yapılması	İçişleri Bakanlığı	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	İlçe belediyelerince yapılan uygulama imar planlarının büyükşehir belediyeleri tarafından onaylanması aşamasında aksaklıklar yaşanmaktadır. 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda onama süresinin belirtilmesine yönelik gerekli değişiklik yapılacaktır.	1997

PROJE ADI: ÇEVRE İLE İLGİLİ KURUMSAL DÜZENLEMELER

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
2872 sayılı Çevre Kanunu'nda değişiklik yapılması.	Çevre Bakanlığı	Bakanlıklar DPT Müsteşarlığı Meslek Odaları Gönüllü Kuruluşlar	Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı çerçevesinde kuruluşlar arasındaki yetki ve sorumluluk dağılımının netleştirilmesi amacıyla 2872 sayılı Çevre Kanunu'nda değişiklik yapılmasına ilişkin Kanun Tasarısı TBMM'ne sunulacaktır.	1997
2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nda değişiklik yapılması.	Turizm Bakanlığı Orman Bakanlığı	Orman Bakanlığı Tarım ve Köyişleri Bak. Bayındırlık ve İskan Bak. İçişleri Bakanlığı DPT Müsteşarlığı	Ormanlar ve kamu arazilerinin turizm yatırımlarına tahsisinde doğal çevrenin korunmasını sağlayacak düzenlemelerin yapılması amacıyla 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nda değişiklik yapılacaktır.	1997
6831 sayılı Orman Kanunu'nun yeniden düzenlenmesi.	Orman Bakanlığı	Çevre Bakanlığı Tarım ve Köyişleri Bak. Turizm Bakanlığı İçişleri Bakanlığı DPT Müsteşarlığı	Ormanların tahribatına neden olabilen hususların giderilmesi, doğal kaynakların korunması ve geliştirilmesi doğrultusunda 6831 sayılı Orman Kanunu yeniden düzenlenecektir.	1997
3621 sayılı Kıyı Kanunu'nun yeniden düzenlenmesi.	Turizm Bakanlığı Bayındırlık ve İskan Bak. İçişleri Bakanlığı	Çevre Bakanlığı Bayındırlık ve İskan Bak. Tarım ve Köyişleri Bak. İçişleri Bakanlığı Denizcilik Müsteşarlığı DPT Müsteşarlığı	Yüz metre kıyı şeridini esas alan yapılaşmanın topoğrafik koşullar ve doğal kaynaklar dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi, cezai işlemlerde günün koşullarına uygun değişikliklerin yapılması amacıyla 3621 sayılı Kıyı Kanunu yeniden düzenlenecektir.	1997
2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu yeniden düzenlenecektir.	Kültür Bakanlığı	Çevre Bakanlığı Bayındırlık ve İskan Bak. Orman Bakanlığı Tarım ve Köyişleri Bak. İçişleri Bakanlığı DPT Müsteşarlığı	Mevcut mevzuatta kültür varlıklarını korumaya ağırlık verildiğinden, tabiat varlıklarının da korunması doğrultusunda değişiklikler yapılacaktır.	1997

PROJE ADI: ÇEVRE İLE İLGİLİ KURUMSAL DÜZENLEMELER (DEVAM)

HUKUKİ VE KURUMSAL DÜZENLEME	SORUMLU KURULUŞ	KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ BAKIMINDAN İLGİLİ KURULUŞ	AÇIKLAMA	BİTİŞ YILI
Hava Kalitesinin Korunması, Su Kirliliği Kontrol, Gürültü Kontrol, Çevresel Etki Değerlendirme ve Çevre Kirliliğini Önleme Fonu Yönetmeliklerinin revizyonunun yapılması.	Çevre Bakanlığı	İlgili Bakanlıklar DPT Müsteşarlığı	Hava Kalitesinin Korunması, Su Kirliliğinin Kontrolü, Gürültü Kontrolü, Çevresel Etki Değerlendirme ve Çevre Kirliliği Önleme Fonu Yönetmelikleri değişen ihtiyaçlara göre yeniden düzenlenecektir.	1997
Çevre veri tabanı oluşturulması için gerekli kurumsal yapılanmanın oluşturulması.	Devlet İstatistik Enstitüsü	Çevre Bakanlığı İlgili Bakanlıklar DPT Müsteşarlığı	Hemen her sahada ihtiyaç duyulan çevre veri tabanı oluşturmak üzere DİE bünyesinde kurumsal yapılanma tamamlanacaktır.	1997
Çevre Bakanlığı bünyesinde Çevre Ölçüleri ve Standartları Enstitüsü'nün oluşturulması.	Çevre Bakanlığı	İlgili Bakanlıklar Türk Standartları Enst. DPT Müsteşarlığı	Çevre ölçüleri ve standartları konusunda etkin çalışmaların yapılması amaçlanmaktadır.	1997
Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı'nda öngörülen idari ve teknik altyapının oluşturulması.	Çevre Bakanlığı	İlgili Bakanlıklar Gönüllü Kuruluşlar DPT Müsteşarlığı	Çevre önceliklerinin ulusal, yerel ve bölgesel ölçekte belirlenmesi, sorunların önlenmesi ve çözümlenmesini sağlamak üzere yapılmakta olan Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı doğrultusunda öngörülen hukuksal ve kurumsal düzenlemelerin idari ve teknik altyapısı oluşturulacaktır.	1998